ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ **ΚΡΗΤΗΣ**

Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019

Δεκέμβριος 2020

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
ΕΣΠΑ 2014-2020
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

© INSETE Intelligence – Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με την προϋπόθεση της αναφοράς στην πηγή

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΟΡΙΣΜΟΙ 7

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ 12

1.1 Γεωμορφολογία της Περιφέρειας Κρήτης 12

1.2 Διοικητικά Στοιχεία 16

1.3 Μεταφορικές Υποδομές 18

1.3.1 Αεροδρόμια 18

1.3.2 Λιμένες 20

1.3.3 Οδικοί άξονες 21

1.4 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά, 2014 και 2019 22

1.4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 22

1.4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 24

1.5 Ηλικιακή Κατανομή, 2014 και 2019 25

1.5.1 Ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Ελλάδας 25

1.5.2 Ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Περιφέρειας Κρήτης 26

1.6 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019 27

1.6.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 27

1.7 Μακροικονομικά Στοιχεία, 2012-2017 29

1.7.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 29

1.7.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην Περιφέρεια Κρήτης 31

1.7.3 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 32

1.7.4 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης 33

1.7.5 Περιφερειακή κατανομή και συμβολή του τουρισμού ανά Περιφέρεια, 2019 34

1.8 Απασχόληση, 2014-2019 35

1.8.1 Αριθμός απασχολούμενων ανά Περιφέρεια 36

1.8.2 Αριθμός απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης 38

1.8.3 Τύπος απασχόλησης ανά Περιφέρεια 39

1.8.4 Τύπος απασχόλησης και ανά κατηγορία απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης 42

1.8.5 Φύλο απασχολούμενων ανά Περιφέρεια 45

1.8.6 Φύλο απασχολούμενων ανά κατηγορία απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης 48

1.8.7 Ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια 51
1.8.8 Ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης 54
1.8.9 Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019 58
2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ 60
2.1 Ξενοδοχειακό Δυναμικό 2019 60
2.1.1 Ξενοδοχειακό δυναμικό Ελλάδας ανά Περιφέρεια 60
2.1.2 Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 63
2.2 Δυναμικό Ενοικιαζόμενων Δωματίων, 2019 66
2.2.1 Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 66
2.2.2 Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 69
2.3 Δυναμικό Τουριστικών Επιπλωμένων Κατοικιών και Επαύλεων, 2018 71
2.3.1 Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 71
2.3.2 Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 73
2.4 Κύριες και Δευτερεύουσες Κατοικίες, 2001-2011 75
2.5 Δυναμικό Κάμπινγκ, 2019 78
2.5.1 Δυναμικό κάμπινγκ στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 78
2.5.2 Δυναμικό κάμπινγκ στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 82
3 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 84
3.1 Παραδοσιακοί Οικισμοί 84
3.2 Αρχαιολογικοί Χώροι και Μουσεία 85
3.2.1 Αρχαιολογικοί χώροι της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 85
3.2.2 Μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 87
3.3 Γαλάζιες Σημαίες, 2019 88
3.4 Μαρίνες, 2019 90
3.5 Γκόλφ 91
3.6 Καταδυτικοί προορισμοί 92
3.7 Πεζοπορία - TREKKING 93
3.8 Αναρριχητικά πεδία 94
3.9 Ορειβατικά Καταφύγια 96
3.10 Γαστρονομία - Οινοτουρισμός 97

4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ 100
4.1 Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις, 2014-2019 100
4.1.1 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 100
4.1.2 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 102
4.2 Αεροπορική Κίνηση Εσωτερικού, 2014-2019 103
4.2.1 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 103
4.2.2 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 105
4.3 Ακτοπλοϊκή Κίνηση Εσωτερικού, 2014-2019 106
4.3.1 Ακτοπλοϊκή κίνηση εσωτερικού στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 106
4.3.2 Ακτοπλοϊκή κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης 108
4.4 Ακτοπλοϊκή Κίνηση Εξωτερικού, 2014-2019 109
4.5 Στοιχεία Κρουαζιέρας, 2014-2019 110
4.5.1 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια . 110
4.5.2 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης 112
4.5.3 Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 113
4.5.4 Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Περιφέρεια Κρήτης 115
4.6 Επισκέπτες σε Μουσεία, 2014-2019 116
4.6.1 Επισκέπτες σε μουσεία στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 116
4.6.2 Επισκέπτες σε μουσεία στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 118
4.7 Επισκέπτες σε Αρχαιολογικούς Χώρους 2014-2019 119
4.7.1 Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 119
4.7.2 Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 121
5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ, 2017-2019 122
5.1 Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού, 2017-2019 122
5.1.1 Επισκέψεις στην Ελλάδα 122
5.1.2 Επισκέψεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 124
5.1.3 Διανυκτερεύσεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 126
5.1.4 Διανυκτερεύσεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 128
5.1.5 Εισπράξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 130
5.1.6 Εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 132

5.2 Βασικοί Δείκτες Εισερχόμενου Τουρισμού, 2017-2019 134
5.2.1 Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Ελλάδα 134
5.2.2 Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 136
5.2.3 Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά Περιφέρεια στην Ελλάδα 138
5.2.4 Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 140
5.2.5 Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Περιφέρεια στην Ελλάδα 142
5.2.6 Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης 144
5.3 Κύριες Αγορές 146
5.3.1 Κύριες Αγορές 146
5.4 Στοιχεία Αφίξεων – Διανυκτερεύσεων – Πληρότητας σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα, 2014-2019 150
5.4.1 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 150
5.4.2 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 152
5.4.3 Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 154
5.4.4 Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 156
5.4.5 Πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια 158
5.4.6 Πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα 159
5.5 Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις σε Καταλύματα Σύντομης Διαμονής, 2014-2019 160
5.5.1 Αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής 160
5.5.2 Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής 162
5.6 Τιμές Δωματίων, 2018-2019 164
5.6.1 Τιμές ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Κρήτης 164
6 ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ 166
6.1 Οικονομικοί Δείκτες Απόδοσης Ξενοδοχείων, 2018 166
6.1.1 Οικονομικοί δείκτες απόδοσης ξενοδοχείων στην Ελλάδα 167
6.1.2 Οικονομικοί δείκτες απόδοσης ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης 169
6.2 Δείκτες Ποιότητας Ξενοδοχείων, 2018-2019 171
6.2.1 Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια 172
6.2.2 Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία αστεριού 173

7 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ 174

ΟΡΙΣΜΟΙ

- **ΑΕΠ**: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- **Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού**: στις αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού καταγράφονται και αλλοδαποί.
- **Αφίξεις**: ορίζονται ως οι διεθνείς αφίξεις που καταγράφονται στα κατά τόπους σημεία εισόδου (αεροδρόμια, μεθοριακοί σταθμοί, λιμάνια) της χώρας.
- **Αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής**: είναι οι αφίξεις (Κατοίκων και Μη κατοίκων) σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια).
- **Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα**: το σύνολο των αφίξεων (Κατοίκων και Μη Κατοίκων) σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια.
- **Απασχολούμενοι**: ορίζονται τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω, τα οποία την εβδομάδα αναφοράς είτε εργάστηκαν έστω και μια ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος, είτε εργάστηκαν στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν εργάστηκαν αλλά είχαν μια εργασία ή επιχείρηση από την οποίαν απουσίαζαν προσωρινά.
- **Διανυκτερεύσεις**: το σύνολο των διανυκτερεύσεων (Μη κατοίκων) ανά Περιφέρεια στα επιμέρους καταλύματα.
- **Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής**: είναι οι διανυκτερεύσεις (Κατοίκων και Μη Κατοίκων) σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια).
- **Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα**: το σύνολο των διανυκτερεύσεων (Κατοίκων και Μη Κατοίκων)σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια.
- **Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις**: οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις δεν καταγράφουν εθνικότητα αλλά χώρα προέλευσης.
- **Εισπράξεις**: το σύνολο των τουριστικών εισπράξεων (Μη κατοίκων) ανά Περιφέρεια. Στο σύνολο των εισπράξεων δεν **περιλαμβάνεται το μεταφορικό κόστος (αεροπορικό, θαλάσσιο και σιδηροδρομικό) ακόμα και αν η εταιρεία είναι Ελληνική**.
- **Επισκέψεις**: ορίζονται ως οι επισκέψεις (Μη κατοίκων) που κάνει ένας τουρίστας στις επιμέρους Περιφέρειες της χώρας. Για παράδειγμα ένας τουρίστας που ταξιδεύει στην Ελλάδα και επισκέπτεται 2 Περιφέρειες (π.χ. Αττικής και Νοτίου Αιγαίου) στην Έρευνα Συνόρων καταγράφεται ως μια άφιξη και δύο επισκέψεις.

- **Ίδια Κεφάλαια**: περιλαμβάνει τα κεφάλαια που έχουν συνεισφέρει οι μέτοχοι στην εταιρεία είτε άμεσα είτε έμμεσα.
- **Καθαρά Πάγια**: στα καθαρά πάγια περιλαμβάνονται τα πάγια περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας (ακίνητα, εξοπλισμός κλπ.) και τυχόν έξοδα ιδρύσεως μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων.
- **ΚΠΦ**: Κέρδος προ Φόρων.
- **ΚΠΦΤΑ**: Κέρδος προ Φόρων Τόκων και Αποσβέσεων.
- **Κύκλος Εργασιών**: είναι ο τζίρος που κάνει ένα ξενοδοχείο κατά την διάρκεια ενός έτους.
- **Μακροπρόθεσμα Δάνεια**: μακροπρόθεσμα ονομάζονται τα δάνεια με χρονική διάρκεια αποπληρωμής μεγαλύτερη του ενός έτους.
- **Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη**: ορίζεται ως η Μέση Δαπάνη που κάνει ένας επισκέπτης (Μη κάτοικος) ανά Περιφέρεια. Αντίθετα, η Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη αντιπροσωπεύει το σύνολο της δαπάνης που κάνει ο τουρίστας στην χώρα (που μπορεί να επισκέπτεται δύο ή περισσότερες Περιφέρειες).
- **Μέση Διάρκεια Παραμονής**: ορίζεται ως η Μέση Διάρκεια παραμονής των επισκεπτών (Μη κατοίκων) ανά Περιφέρεια.
- **Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση**: ορίζεται ως η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση που κάνει ένας επισκέπτης (Μη κάτοικος) ανά Περιφέρεια.
- **Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός**: αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν.
- **Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων**: η ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά Περιφέρεια.
- **GRI**: Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης πελατών ξενοδοχείων, ο οποίος υπολογίζεται για κάθε ξενοδοχείο, μέσω ανάλυσης των μεταβλητών που συνδέονται με τις αναρτήσεις σχολίων πελατών σε εκατοντάδες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, ιστοσελίδες σχολιασμού ξενοδοχείων και ιστοσελίδες OTAs (online travel agents – διαδικτυακά ταξιδιωτικά γραφεία).

- **ΠΟΠ:** Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης,
- **ΠΓΕ:** Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση με τίτλο: Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του Τουρισμού για το έτος 2019 – Περιφέρεια Κρήτης υλοποιείται στο πλαίσιο της Πράξης «*Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του*» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5003333[1]. Η μελέτη αποσκοπεί στην τεκμηρίωση του τομέα και μέσω αυτής στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το περιεχόμενο του παρόντος Παραδοτέου αφορά στην διαγνωστική ανάλυση και στις κατευθύνσεις του τουριστικού κλάδου στην Περιφέρεια Κρήτης και ειδικότερα περιλαμβάνει:

Η καταγραφή των ακόλουθων στοιχείων αναφορικά με τους τουριστικούς πόρους, τις τουριστικές υποδομές, τη ζήτηση κλπ. πραγματοποιήθηκε με έρευνα από το γραφείο (desk research). Για τυχόν παρατηρήσεις / συμπληρώσεις, παρακαλούμε στείλτε μας ιμέηλ στο Regionreports@insete.gr.

- ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών (πληθυσμός, ηλικιακή διάρθρωση),
- ανάλυση των βασικών μακροοικονομικών στοιχείων (ΑΕΠ, κατά Κεφαλήν ΑΕΠ),
- ανάλυση των τουριστικών υποδομών (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις, κύριες & δευτερεύουσες κατοικίες, κάμπινγκ)
- ανάλυση των βασικών μεγεθών του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα (αφίξεις, διανυκτερεύσεις, έσοδα),
- ανάλυση των βασικών δεικτών του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα (Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη, Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση, Μέση Διάρκεια Παραμονής),
- ανάλυση της απασχόλησης (αριθμός απασχολούμενων, φύλο, ηλικία και τύπος απασχόλησης ανά κλάδο δραστηριότητας), της εξέλιξης της ανεργίας και του οικονομικά ενεργού πληθυσμού,
- ανάλυση της αεροπορικής κίνησης (διεθνείς αφίξεις και αφίξεις εσωτερικού),

[1] Η παρούσα έκθεση αποτελεί το παραδοτέο Π.2.2.13.1 του Υποέργου 3: Δράσεις παρακολούθησης της δυναμικότητας των τουριστικών προορισμών και των επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου, Δράσεις Διάχυσης/προβολής της Πράξης & Δράσεις Συντονισμού και Επιστημονικής υποστήριξης της υλοποίησης της Πράξης: Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του (MIS 5003333).

- ανάλυση της ακτοπλοϊκής κίνησης (διακινηθέντες κατά την επιβίβαση και την αποβίβαση),
- ανάλυση της οδικής κίνησης στους μεθοριακούς σταθμούς (αφίξεις Μη – Κατοίκων),
- ανάλυση της κρουαζιέρας (κίνηση κρουαζιερόπλοιων και αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας),
- ανάλυση της επισκεψιμότητας σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους,
- καταγραφή αφίξεων – διανυκτερεύσεων – πληρότητας σε ξενοδοχειακά καταλύματα,
- καταγραφή αφίξεων – διανυκτερεύσεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής,
- καταγραφή των τιμών σε ξενοδοχειακά δωμάτια,
- χωροταξικό σχεδιασμό,
- ανάλυση βασικών δεικτών απόδοσης (Οικονομικοί και Ποιοτικοί δείκτες απόδοσης).

Για την ανάλυση του τουριστικού κλάδου της Περιφέρειας Κρήτης συλλέχθηκαν τα ακόλουθα στοιχεία:

- μακροοικονομικά στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία για τις τουριστικές υποδομές από το ΞΕΕ (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας), το ΜΗΤΕ (Μητρώο Τουριστικών Επιχειρήσεων) και την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία για τα βασικά μεγέθη και τους βασικούς δείκτες του ελληνικού τουρισμού από την Τράπεζα της Ελλάδας,
- στοιχεία για την απασχόληση, τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και την ανεργία από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία για τις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις και την κίνηση εσωτερικού από την FRAPORT, την ΥΠΑ (Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας) και τον ΔΑΑ (Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών),
- στοιχεία για την οδική κίνηση από τους Μεθοριακούς Σταθμούς,
- στοιχεία ακτοπλοϊκής κίνησης από την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία κρουαζιέρας από την Ένωση Λιμένων Ελλάδος,
- στοιχεία αφίξεων, διανυκτερεύσεων και πληρότητας σε ξενοδοχειακά καταλύματα από την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) από την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία επισκέψεων σε Μουσεία και Αρχαιολογικούς Χώρους από την ΕΛΣΤΑΤ,
- στοιχεία για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά από την ΕΛΣΤΑΤ,

- στοιχεία για τους Παραδοσιακούς Οικισμούς από το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας,
- στοιχεία για τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία από το Υπουργείο Πολιτισμού,
- στοιχεία για τους δείκτες απόδοσης των ξενοδοχείων από την ICAP,
- στοιχεία για τις τιμές των ξενοδοχειακών δωματίων από την Trivago,
- στοιχεία για τους δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων από την ReviewPro,
- στοιχεία για τις μαρίνες και τους ιαματικούς φυσικούς πόρους από το Υπουργείο Τουρισμού.

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

1.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χάρτης 1: Γεωγραφική αποτύπωση της Περιφέρειας Κρήτης

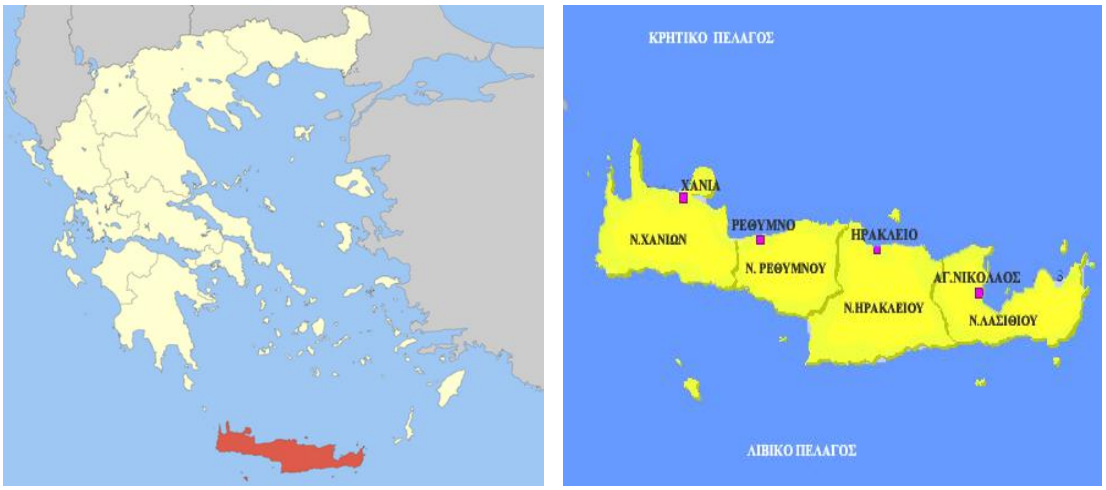

Η Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου πελάγους σε απόσταση 160 χλμ. περίπου από την Ηπειρωτική χώρα. Βόρεια βρέχεται από το Κρητικό και νότια από το Λιβυκό πέλαγος, ενώ περιβάλλεται από πλήθος μικρών νησιών (Γαύδος, Γαυδοπούλα, Χρυσή, Κουφονήσι, Ντία, Διονυσάδες κ.α.). Η συνολική έκταση του νησιού είναι 8.336 km^2, καλύπτοντας το 6,3% της συνολικής ελληνικής επικράτειας και πρωτεύουσα της είναι η πόλη του Ηρακλείου.

Η **γεωμορφολογία** του νησιού είναι έντονη με το 41% του εδάφους της να είναι ορεινοί όγκοι, το 33% πεδιάδες και το 26% ημιορεινοί όγκοι. Στα δυτικά και νότια οι πρόποδες των βουνών είναι απόκρημνοι και φθάνουν με μεγάλη κλίση στη θάλασσα, ενώ στα βόρεια το ανάγλυφο είναι πιο ήπιο και λοφώδες. Η μεγαλύτερη πεδινή έκταση του νησιού βρίσκεται στο νότιο-κεντρικό τμήμα του νησιού (πεδιάδα Μεσαράς), ενώ στο νοτιοανατολικό αναπτύσσεται η πεδιάδα της Ιεράπετρας.

Η **Κρήτη** είναι το μεγαλύτερο νησί στην Ελλάδα και το 2ο μεγαλύτερο της ανατολικής Μεσογείου μετά την Κύπρο. Το νησί είναι εξαιρετικά ορεινό με τρεις κύριες οροσειρές, την Ίδη (Ψηλορείτης, 2.456 μ.), τα Λευκά Όρη (2.454 μ.) και τη Δίκτη (Λασιθιώτικα Όρη, 2.148 μ.) που το διασχίζουν κατά σειρά από τη δύση ως την ανατολή. Επιπλέον ορεινοί όγκοι είναι αυτοί της Θρυπτής (1.476 μ) στα ανατολικά και τα Αστερούσια Όρη (1.231 μ.) στα νότια. Στα βόρεια της Ενότητας Ρεθύμνου υψώνονται τα Ταλαία όρη (1.088 μ.) καθώς και το αυτόνομο όρος Κέδρος (1.777 μ.) στην ίδια Ενότητα.

Σε αυτά τα βουνά οφείλεται η ύπαρξη εύφορων οροπεδίων, όπως ο Ομαλός στα Λευκά Όρη, η Νίδα και το Λασίθι στην Ίδη και το Καθαρό στη Δίκτη. Στο νησί υπάρχουν σημαντικά σπήλαια όπως το Δικταίο και το Ιδαίο άντρο. Κύριο μορφολογικό χαρακτηριστικό της Κρήτης είναι τα επιβλητικά φαράγγια όπως το διάσημο φαράγγι της Σαμαριάς, το φαράγγι Ίμπρου, το Κουρταλιώτικο φαράγγι κ.α..

Το **κλίμα** της Κρήτης χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό, αν και η έντονη γεωμορφολογία του νησιού προκαλεί διαφοροποιήσεις στο κλίμα από βορρά προς νότο και από δύση προς ανατολή. Η ατμόσφαιρα μπορεί να είναι αρκετά υγρή, ανάλογα με την εγγύτητα στην θάλασσα. Ο χειμώνας είναι αρκετά ήπιος και υγρός, με αρκετές βροχοπτώσεις, ως επί το πλείστον, στα δυτικά τμήματα του νησιού. Η χιονόπτωση είναι σπάνια στις πεδινές εκτάσεις αλλά αρκετά συχνή στις ορεινές.

Η **χλωρίδα** της Κρήτης είναι από τις πλέον ενδιαφέρουσες και πλούσιες της χώρας, καθώς λόγω της γεωγραφικής της θέσης και απομόνωσης παρουσιάζει τον υψηλότερο ενδημισμό στον ελλαδικό χώρο. Ο κατάλογος της χλωρίδας της Κρήτης περιλαμβάνει 1.828 αυτόχθονα είδη, εκ των οποίων τα 189 είναι ενδημικά της Κρήτης και των γύρω νησιών (45). Η **βλάστηση** της Κρήτης αποτελείται κυρίως από μεσογειακά σκληρόφυλλα είδη και χαρακτηρίζεται από μικρό αριθμό ξυλώδων ειδών. Υψηλό ενδημισμό παρουσιάζει και η **πανίδα** της Κρήτης, κυρίως στα είδη των ασπονδύλων. Εκτιμάται ότι ο αριθμός των ενδημικών ασπονδύλων της Κρήτης είναι της τάξης των 1.000 ειδών ενώ στην Κρήτη απαντώνται και 10 είδη ερπετών. Επίσης, στην Κρήτη συναντάμε 350 είδη πουλιών, 36 από τα 48 είδη αρπακτικών που απαντώνται στην Ευρώπη και 34 είδη χερσαίων θηλαστικών

Λόγω του μικρού της πλάτους, η Κρήτη έχει λίγα ποτάμια που ξεκινούν από τους ορεινούς όγκους του νησιού στο κεντρικό κομμάτι και καταλήγουν στο Λιβυκό και το Κρητικό πέλαγος. Τα περισσότερα από αυτά έχουν λιγοστό νερό κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες ενώ το καλοκαίρι είναι τελείως ξηρά. Τα κυριότερα ποτάμια είναι:

- Ο Πλατύς ποταμός, τροφοδοτείται από τα νερά του βορειοανατολικού Κέδρου και της κοιλάδας του Αμαρίου και εκβάλλει στην παραλία της Αγίας Γαλήνης στο Νότιο Ρέθυμνο,
- Ο Αναποδάρης, πρόκειται για το μακρύτερο ποτάμι της Κρήτης με τη μεγαλύτερη λεκάνη απορροής. Συγκεντρώνει το νερό του κεντροανατολικού τμήματος της Ενότητας Ηρακλείου και μεγάλο μέρος των υδάτων της νότιας Δίκτης και καταλήγει στη θέση Δέρματος κοντά στους οικισμούς Τσούτσουρα και Κερατόκαμπου,

- Ο Γεροπόταμος Μεσαράς, μαζεύει όλα τα νερά της Κάτω Μεσαράς διασχίζοντας τις αρχαίες πόλεις της Φαιστού και της Γόρτυνας και εκβάλλει στον κόλπο της Μεσσαράς λίγο πιο νότια από τον Κόκκινο Πύργο μέσα στην περιοχή του στρατοπέδου Τυμπακίου,
- Ο Ταυρωνίτης, συγκεντρώνει τα περισσότερα νερά του από το Σεμπρωνιώτικο Λαγκό και το χείμαρρο Ντεριανό. Στην έξοδό του στη θάλασσα ο ποταμός σχηματίζει ένα μικρό δέλτα, το οποίο αποτελεί ένα πολύ σημαντικό υδροβιότοπο,
- ο Κουρταλιώτης, πηγάζει από 5 μεγάλες πηγές και εκβάλει στα νότια της Ενότητας Ρεθύμνου,
- ο Μπούτακας, πηγάζει από τα νερά των Λευκών Ορέων κοντά στον Βαφέ. Περνάει από το χωριό Βρύσες και εκβάλει στην παραλία Καλυβάκι στην Γεωργιούπολη, αφού πριν έχει αναμειχθεί με αλμυρό νερό.

Η μεγαλύτερη φυσική λίμνη της Κρήτης βρίσκεται στον Κουρνά Αποκορώνου. Μικρές αλλά σημαντικές φυσικές λίμνες με νερό όλο το χρόνο βρίσκονται στον Τερσανά Χανίων (Λίμνη Μαχαιρίδας) και στην Ενότητα Ηρακλείου (Λίμνες Λιγαρά και Λιβάδας). Τεχνητές λίμνες βρίσκονται στην Αγυιά Χανίων, στα μεγάλα φράγματα Μπραμιανών, Αποσελέμη, Φανερωμένης, Ποταμών και στα πολυάριθμα μικρά φράγματα της ενδοχώρας του Ηρακλείου, ενώ αξιόλογο σημείο για βόλτα είναι η λίμνη του Ζαρού.

Στην Περιφέρεια Κρήτης υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας. Ειδικότερα, με βάση την υφιστάμενη εθνική και διεθνή νομοθεσία στην Περιφέρεια οι θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές περιλαμβάνουν:

- 1 Εθνικό δρυμό (Σαμαριάς),
- 1 Αισθητικό Δάσος (Φοινικόδασος Βάι, Λασιθίου),
- 2 Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με την Σύμβαση της Βαρκελώνης (Εθνικός Δρυμός της Σαμαριάς και το Φοινικόδασος του Βάι),
- 53 περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονται στο Ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000 (Οδηγίες 92/43/ΕΚ και 2009/147/ΕΚ (79/409/εοκ)),
- 1 Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή (Νήσος Δίας Ηρακλείου)
- 54 Καταφύγια Άγριας Ζωής,
- 5 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (το Κρητικό Κεφαλάνθηρο στις Καμάρες Ηρακλείου, ο αειθαλής Πλάτανος της Φαιστού, η Δρυς στις Κορφές Ηρακλείου, ο Πλάτανος Βλάτους Χανίων και ο αειθαλής Πλάτανος των Αζωγυρών Χανίων),

- Ο Εθνικός Δρυμός της Σαμαριάς έχει επίσης χαρακτηριστεί Απόθεμα Βιόσφαιρας ενώ του έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα. Ο πυρήνας του θεωρείται και Βιογενετικό Απόθεμα
- Η περιοχή των Αστερουσίων έχει χαρακτηριστεί ως απόθεμα της βιόσφαιρας και
- 99 Παραδοσιακοί οικισμοί.

1.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Κρήτης χωρίζεται σε 4 Περιφερειακές Ενότητες:

Η **Π.Ε. Ηρακλείου** είναι η μεγαλύτερη από τις 4 Περιφερειακές Ενότητες της Κρήτης και συνορεύει με τις Ενότητες Λασιθίου ανατολικά και Ρεθύμνου δυτικά. Καταλαμβάνει το ομαλότερο και μεγαλύτερο τμήμα ανάμεσα στα όρη Ίδη (Δυτικά) και Δίκτη (Ανατολικά). Χωρίζεται σε δυο μέρη από μια χαμηλή οροσειρά. Το βόρειο μέρος περιλαμβάνει κατάφυτες κοιλάδες, χαμηλές λοφοπλαγιές αλλά και πεδιάδες, με σημαντικότερη την πεδιάδα του Καστελλίου. Το νότιο τμήμα κυριαρχείται από την πεδιάδα της Μεσαράς.

Στα δυτικά βρίσκεται ο ορεινός όγκος της Ίδης με ψηλότερη κορυφή τον Κούσσακα (2.209μ). Στα ανατολικά βρίσκεται η Δίκτη με ψηλότερη κορυφή τον Αφέντη Χριστό (2.141 μ). Στα νότια βρίσκονται τα Αστερούσια όρη με ψηλότερη κορυφή τον Κόφινα (1.231 μ). Η συνολική έκταση της Ενότητας είναι 2.641 km² και αντιστοιχεί στο 31,8% της Περιφέρειας.

Η **Π.Ε. Λασιθίου** είναι η ανατολικότερη και η λιγότερη κατοικημένη Ενότητα της Κρήτης. Η Ενότητα Λασιθίου συνορεύει δυτικά με την Ενότητα Ηρακλείου με φυσικό σύνορο την οροσειρά Δίκτη, ενώ βρέχεται βόρεια από το Κρητικό πέλαγος, ανατολικά από το Καρπάθιο και νότια από το Λιβυκό. Πρωτεύουσά του είναι ο Άγιος Νικόλαος.

Το έδαφος της Ενότητας είναι κυρίως ορεινό, με την οροσειρά Δίκτη (2.148 μ.) (ή αλλιώς Λασιθιώτικα όρη) που κυριαρχεί στα δυτικά, να καταλαμβάνει εξολοκλήρου την επαρχία Λασιθίου και μέρος των επαρχιών Μιραμπέλλου και Ιεράπετρας. Μια δεύτερη οροσειρά, τα Στειακά όρη, βρίσκονται στα ανατολικά του νομού. Η έκταση της Ενότητας Λασιθίου είναι 1.823 km², που αντιστοιχεί στο 22,0% του συνόλου της Περιφέρειας.

Η **Π.Ε. Ρεθύμνου** συνορεύει δυτικά με την Ενότητα Χανίων και ανατολικά με την Ενότητα Ηρακλείου. Βόρεια βρέχεται από το Κρητικό πέλαγος και νότια από το Λιβυκό πέλαγος. Η έκταση την Ενότητας είναι 1.496 km², που αντιστοιχεί στο 18,0% του συνόλου της Περιφέρειας.

Το έδαφος της Ενότητας κατά ποσοστό 65% είναι ορεινό, ένα ποσοστό περίπου 19% είναι ημιορεινό και το υπόλοιπο 16% είναι πεδινό. Τα πεδινά εδάφη περιορίζονται στα βόρεια και νότια παράλια. Ανατολικά της Ενότητας, παρά τα όρια των επαρχιών Αμαρίου και Μυλοποτάμου, δεσπόζει το όρος Ίδη, γνωστότερο ως Ψηλορείτης, με

υψόμετρο 2.458 μ. Άλλες σημαντικές βουνοκορφές είναι ο Σιταράς (1.575 μ.), η Κουρούνα (1.855 μ.), ο Τυμπανάτορας (1.491 μ.), ο Σκίνακας (1.760 μ.), ο Καλόρος (1.125 μ.) και η Χαμένη (1.281 μ.). Αντίθετα στα δυτικά εκτείνονται οι ανατολικές προεκτάσεις των Λευκών Ορέων με σημαντικότερες κορυφές τον Κρυονερίτη (1.312 μ.), την Κουρούπα (1.001μ.) και τον Βρύσινα (860 μ.).

Η **Π.Ε. Χανίων** είναι η δυτικότερη Ενότητα της Κρήτης. Συνορεύει ανατολικά με την Ενότητα Ρεθύμνου, δυτικά και βόρεια με το Κρητικό πέλαγος και νότια με το Λιβυκό πέλαγος. Η Ενότητα Χανίων είναι η 2η μεγαλύτερη Ενότητα της Κρήτης με έκταση 2.376 Km², που αντιστοιχεί στο 28,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας.

Το έδαφος της Ενότητας σε ποσοστό σχεδόν 60% είναι ορεινό, 20% πεδινό (πεδιάδες Χανίων, Κισσάμου και Αποκορώνου) και κατά σχεδόν 20% ημιορεινό. Στο ανάγλυφο της Ενότητας δεσπόζουν τα Λευκά Όρη, με ψηλότερη κορυφή τις Πάχνες (2.454 μ.). Στα Λευκά Όρη βρίσκεται και το φαράγγι της Σαμαριάς, που εκτείνεται από τα βόρεια προς τα νότια και καταλήγει στο χωριό Αγία Ρούμελη ενώ δυτικότερα σχηματίζεται το 2ο μεγαλύτερο φαράγγι της Κρήτης (το Νίμπρου ή Ίμπρου). Στα ημιορεινά υπάρχουν μικρά οροπέδια και κοιλάδες, όπως το οροπέδιο του Ομαλού (1.100μ.), βορειοδυτικά των Λευκών Όρεων, το οροπέδιο του Ασκύφου στα ανατολικά, η κοιλάδα της Καντάνου και το παράκτιο υψίπεδο της Χώρας Σφακίων.

1.3 ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χάρτης 2: Μεταφορικές υποδομές της Περιφέρειας Κρήτης

1.3.1 Αεροδρόμια

Αναφορικά με τις αεροπορικές υποδομές, η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει 3 αεροδρόμια, το Αεροδρόμιο Ηρακλείου «Νίκος Καζαντζάκης», το Αεροδρόμιο των Χανίων «Ιωάννης Δασκαλογιάννης» και ο Διεθνής Αερολιμένας Σητείας «Βιτσέντζος Κορνάρος».

Το αεροδρόμιο Ηρακλείου αποτελεί το 2ο σημαντικότερο ελληνικό αερολιμένα. Απέχει 4 χλμ. από το κέντρο της πόλης του Ηρακλείου, στην περιοχή Νέα Αλικαρνασσός. Το αεροδρόμιο διαθέτει ένα επιβατικό σταθμό και θέσεις στάθμευσης για 25 αεροσκάφη. Οι διαστάσεις του κύριου διαδρόμου (μήκος * πλάτος) είναι 2.714 m * 45m. Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις καλύπτουν έκταση 26.000 τ.μ..

Το αεροδρόμιο των Χανίων βρίσκεται σε απόσταση 15 χλμ. ανατολικά της πόλης των Χανίων, στην χερσόνησο του Ακρωτηρίου (Σούδα). Από το Δεκέμβριο του 2015, το αεροδρόμιο των Χανίων πέρασε στην διαχείριση της εταιρίας Fraport. Στα τέλη του 2019 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αναβάθμισης και εκμοντερνισμού των υφιστάμενων εγκαταστάσεων που αφορούσαν την:

- αναδιοργάνωση των εσωτερικών χώρων του αεροσταθμού,
- αναδιοργάνωση του χώρου αναχωρήσεων,
- νέο σύστημα ελέγχου αποσκευών,
- επέκταση των διαδικασιών ασφαλείας,
- επέκταση της εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων ή σύνδεση με το δημοτικό δίκτυο,

- αναδιοργάνωση του χώρου στάθμευσης των αεροσκαφών,
- ανακαίνιση του οδοστρώματος στους χώρους προσγείωσης – απογείωσης – στάθμευσης αεροσκαφών,
- 25% αύξηση του συνολικού αριθμού πυλών (από 8 σε 10) και
- Διπλασιασμός των σημείων ασφαλείας και ελέγχου του αεροδρομίου (από 4 σε 8).

Το αεροδρόμιο της Σητείας βρίσκεται 1 χιλ. βόρειο-βορειοδυτικά του κέντρου της πόλης της Σητείας. Το αεροδρόμιο έχει την δυνατότητα να φιλοξενήσει αεροπλάνα μικρού και μεσαίου μεγέθους και αποτελεί το σημαντικότερο έργο της Ενότητας Λασιθίου για την ανάπτυξη ολόκληρης της Ανατολικής Κρήτης. Το μήκος του διαδρόμου προσγείωσης είναι 2.700 m * 60m ενώ η επιφάνεια των κτηριακών εγκαταστάσεων φτάνει τα 7.50τ.μ.

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε τα σχέδια για την κατασκευή του Νέου Διεθνή Αερολιμένα Κρήτης στο Καστέλι Ηρακλείου, ο οποίος σχεδιάζεται να αντικαταστήσει τον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου «Νίκος Καζαντζάκης». Το αεροδρόμιο θα έχει μήκος διαδρόμου 3.200 μέτρων (και πρόβλεψη επέκτασης στα 3.800 μέτρα), με χώρους στάθμευσης 39 αεροσκαφών και 9 φυσούνες επιβατών. Το νέο διεθνές αεροδρόμιο στο Καστέλι θα είναι το 2ο μεγαλύτερο αεροδρόμιο στην Ελλάδα, πίσω από το Ελευθέριος Βενιζέλος. Επίσης, στο πλαίσιο του έργου προβλέπεται να κατασκευαστεί ένα βιοκλιματικό κεντρικό κτήριο αεροσταθμού επιφάνειας 71.818 τ.μ., ενώ έχει προβλεφθεί εμπορευματικό κέντρο εμβαδού 10 στρεμμάτων, εκθεσιακό κέντρο εμβαδού 3.200 τ.μ. για τα τοπικά προϊόντα αλλά και μια τεράστια εμπορική ζώνη που θα εκτείνεται σε 441 στρέμματα.

1.3.2 Λιμένες

Αναφορικά με τις λιμενικές υποδομές, η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει 2 κύρια λιμάνια το Λιμάνι του Ηρακλείου και το Λιμάνι της Σούδας (Χανιά). Το λιμάνι του Ηρακλείου χωρίζεται στο παλιό (ενετικό λιμάνι) και στο νέο λιμάνι για επιβάτες και εμπορεύματα. Παρέχει κυρίως υπηρεσίες ελλιμενισμού και διακίνησης επιβατών και οχημάτων. Το λιμάνι είναι κατά κύριο λόγο επιβατικό, με ακτοπλοϊκή σύνδεση τόσο με τον Πειραιά όσο και με τα νησιά του Αιγαίου. Επίσης, αποτελεί και σημαντικό σταθμό για Κρουαζιερόπλοια.

Το λιμάνι της Σούδας, βρίσκεται στον ομώνυμο όρμο και είναι το βασικό λιμάνι των Χανίων. Απέχει περίπου 6 χλμ. από το κέντρο της πόλης. Το λιμάνι παρέχει υπηρεσίες ελλιμενισμού και διακίνησης επιβατών και οχημάτων. Το λιμάνι είναι κατά κύριο λόγο επιβατικό, με ακτοπλοϊκή σύνδεση με τον Πειραιά ενώ επίσης αποτελεί και σημαντικό σταθμό για κρουαζιερόπλοια.

Τα υπόλοιπα λιμάνια της Περιφέρειας είναι:

- το λιμάνι του Ρεθύμνου, το λιμάνι είναι μεικτής χρήσης και χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το δυτικό τμήμα εξυπηρετεί κυρίως την εμπορική κίνηση του λιμανιού (φορτοεκφορτώσεις κάθε είδους εμπορεύματος) ενώ υπάρχει και η δυνατότητα εξυπηρέτησης τουριστικού σκάφους άνω των 150μ. Στο ανατολικό τμήμα γίνεται η πρόσδεση των κρουαζιερόπλοιων και των επιβατικών οχηματαγωγών πλοίων.
- το λιμάνι του Κισσάμου, όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια μόνο προς Κύθηρα και Αντικύθηρα,
- το λιμάνι του Αγ. Νικολάου, όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια προς όλα τα χωριουδάκια του Δήμου ενώ παρέχει και δυνατότητα φιλοξενίας κρουαζιερόπλοιων καθ’ όλη τη διάρκεια του χρόνου και
- το λιμάνι της Σητείας, όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια προς Κυκλάδες, Δωδεκάνησα και Πειραιά. Επίσης, το λιμάνι της Σητείας έχει την δυνατότητα υποδοχής κρουαζιερόπλοιων.

1.3.3 Οδικοί άξονες

Το οδικό δίκτυο είναι αρκετά εκτεταμένο. Κατά μήκος της βόρειας ακτής αναπτύσσεται ένας σύγχρονος αυτοκινητόδρομος, ο Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης, ενώ αντιθέτως κατά μήκος της νότιας ακτής δεν υπάρχει αναπτυγμένο οδικό δίκτυο, αν και σε όλη την νότια Κρήτη υπάρχουν επαρχιακοί δρόμοι που ενώνουν τα χωριά και τις πόλεις μεταξύ τους.

1.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, 2014 ΚΑΙ 2019

1.4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοινώνει η ΕΛΣΤΑΤ, ο υπολογιζόμενος πληθυσμός της Ελλάδας την περίοδο 2014-2019 σημείωσε μείωση κατά -2% (από 10,9 εκατ. το 2014 σε 10,7 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες εμφάνισαν μείωση την περίοδο 2014-2019, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Κρήτης (+1%, από 631 χιλ. το 2014 σε 635 χιλ. το 2019), Νοτίου Αιγαίου (+3%, από 335 χιλ. το 2014 σε 344 χιλ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (+11%, από 199 χιλ. το 2014 σε 221 χιλ. το 2019).

Πίνακας 1: Εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

Περιφέρεια	2014	2019	%Δ 2014 - 2019
Αττική	3.863.763	3.742.235	-3%
Κεντρική Μακεδονία	1.903.360	1.873.777	-2%
Θεσσαλία	737.686	718.640	-3%
Δυτική Ελλάδα	677.727	655.189	-3%
Κρήτη	**630.889**	**634.930**	**1%**
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	608.214	599.723	-1%
Πελοπόννησος	585.155	574.447	-2%
Στερεά Ελλάδα	559.214	555.960	-1%
Νότιο Αιγαίο	334.802	344.027	3%
Ήπειρος	341.046	333.696	-2%
Δυτική Μακεδονία	278.706	267.008	-4%
Βόρειο Αιγαίο	198.581	221.098	11%
Ιόνια Νησιά	207.664	203.869	-2%
Ελλάδα	**10.926.807**	**10.724.599**	**-2%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος Πληθυσμός - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού στις 13 Περιφέρειες της χώρας για το 2019, παρατηρούμε ότι το 52% του συνόλου είναι συγκεντρωμένο στις Περιφέρειες Αττικής (35%) και Κεντρικής Μακεδονίας (17%), στις οποίες ανήκουν και τα 2 μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη). Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 6% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας.

Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

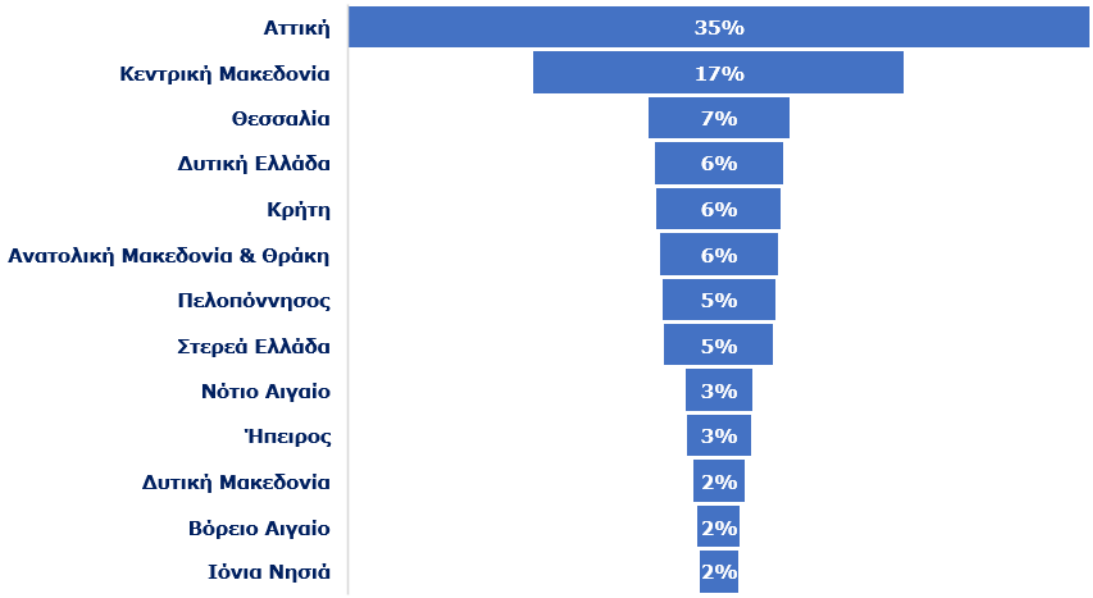

1.4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2014-2019, σημείωσε αύξηση κατά +1% (από 631 χιλ. το 2014 σε 635 χιλ. το 2019). Επιμέρους όλες οι Ενότητες σημείωσαν αύξηση πληθυσμού, με εξαίρεση την Ενότητα Λασιθίου (-2%, από 75 χιλ. το 2014 σε 74 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Ενότητες: Ηρακλείου (+1%, από 310 χιλ. το 2014 σε 314 χιλ. το 2019), Χανίων (+1%, από 158 χιλ. το 2014 σε 160 χιλ. το 2019) και Ρεθύμνου (+1%, από 87 χιλ. το 2014 σε 88 χιλ. το 2019).

Πίνακας 2: Εξέλιξη του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης, 2014 και 2019

Ενότητα	2014	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	310.361	313.766	1%
Χανίων	158.342	159.576	1%
Ρεθύμνου	86.997	87.582	1%
Λασιθίου	75.189	74.006	-2%
Κρήτη	**630.889**	**634.930**	**1%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Υπολογιζόμενος Πληθυσμός - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2019, η Ενότητα Ηρακλείου αντιπροσωπεύει σχεδόν τον μισό πληθυσμό της Περιφέρειας (49%) και ακολουθούν οι Ενότητες Χανίων (25%), Ρεθύμνου (14%) και Λασιθίου (12%).

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης, 2019

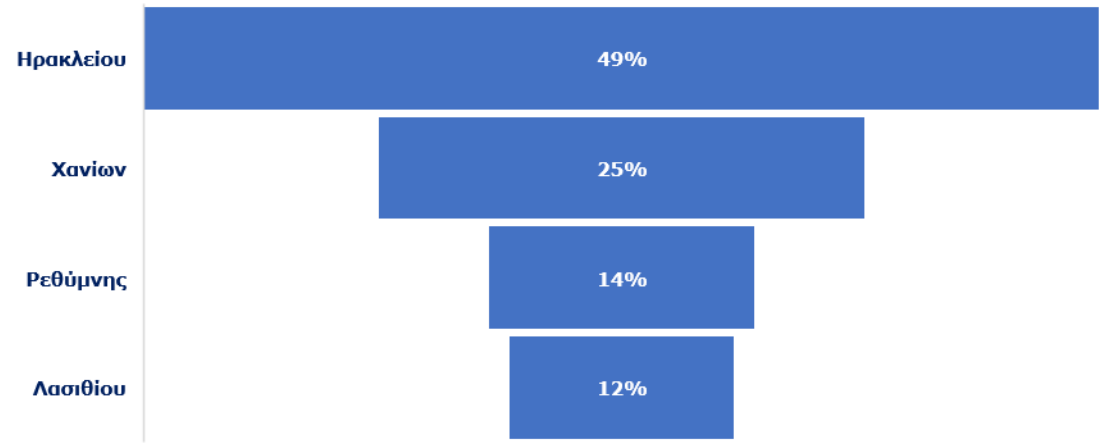

1.5 ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ, 2014 ΚΑΙ 2019

1.5.1 Ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Ελλάδας

Αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή, παρατηρούμε μια γήρανση του πληθυσμού της Ελλάδας την περίοδο 2014-2019. Συγκεκριμένα, οι ηλικίες 0-44 ετών καταγράφουν μείωση των μεριδίων τους, με εξαίρεση τις ηλικίες 15-19 ετών (οριακή αύξηση +0,2%), ενώ αντίθετα αύξηση κατέγραψαν οι ηλικίες άνω των 45 ετών. Στις επιμέρους ηλικιακές κατηγορίες, μείωση κατέγραψαν οι ηλικίες 0-14 ετών (-6%), 20-24 ετών (-10%), 25-29 ετών (-11%) και 30-44 ετών (-10%) και αύξηση οι ηλικίες 15-19 ετών (+0,2%), 45-64 ετών (+3%) και 65+ ετών (+4%). Αναφορικά με τα μερίδια των επιμέρους ηλικιών για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο μερίδιο κατέχουν οι ηλικίες 45-64 ετών (28%) και ακολουθούν οι ηλικίες 65+ ετών (22%), 30-44 ετών (20%), 15-29 ετών (15%) και 0-14 ετών (14%).

Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Ελλάδας, 2014 και 2019

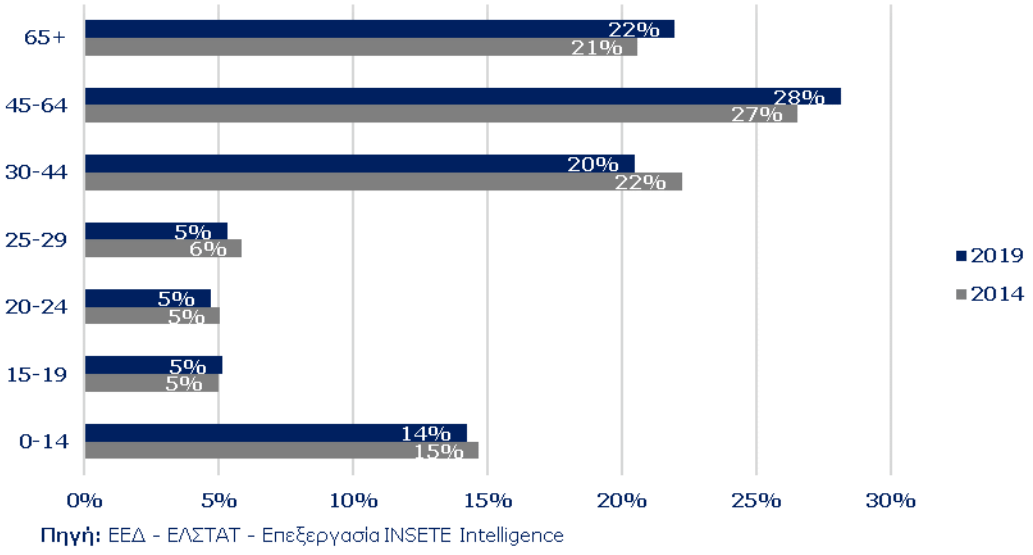

Πηγή: ΕΕΔ - ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

1.5.2 Ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Περιφέρειας Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας, σημειώνει πιο ήπια μείωση στις ηλικίες 30-44 ετών και 0-14 ετών ενώ σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, εμφάνισε μείωση στις ηλικίες 15-19 ετών και αύξηση στις ηλικίες 20-24 ετών. Συγκεκριμένα, στις επιμέρους ηλικιακές κατηγορίες, μείωση κατέγραψαν οι ηλικίες 0-14 ετών (-3%), 15-19 ετών (-4%), 25-29 ετών (-13%) και 30-44 ετών (-3%) και αύξηση οι ηλικίες 20-24 ετών (+2%), 45-64 ετών (+8%) και 65+ ετών (+5%). Όσον αφορά τα μερίδια των επιμέρους ηλικιών για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο μερίδιο κατέχουν οι ηλικίες 45-64 ετών (26%) και ακολουθούν οι ηλικίες 30-44 ετών (22%), 65+ ετών (19%), 15-29 ετών (16%) και 0-14 ετών (16%). Τέλος, αξιοσημείωτο για την Περιφέρεια Κρήτης είναι ότι εμφανίζει το 2ο υψηλότερο (μετά την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου) μερίδιο στις ηλικίες 0-14 ετών.

Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Περιφέρειας Κρήτης, 2014 και 2019

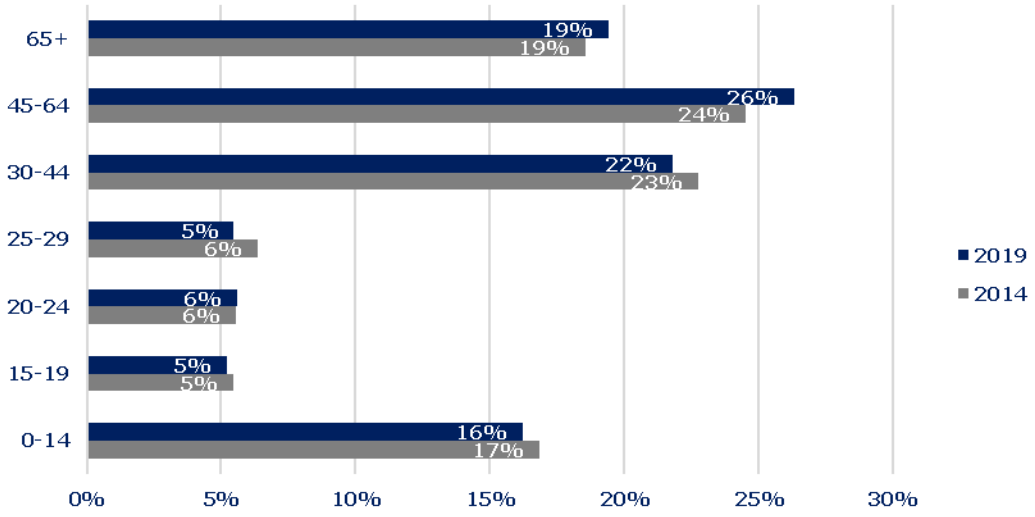

Πηγή: ΕΕΔ - ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

1.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2014 ΚΑΙ 2019

Η ΕΛΣΤΑΤ διενεργεί κάθε χρόνο την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, η οποία εκτός από στοιχεία απασχόλησης περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τον πληθυσμό, τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, δείκτες απασχόλησης και ανεργίας κ.α. Ο **Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός** αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν.

1.6.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Οι ηλικίες άνω των 15 ετών αντιπροσωπεύουν το 85% και 86% του πληθυσμού της χώρας τα έτη 2014 και 2019 αντίστοιχα, εκ των οποίων το 52% (και για τα δύο έτη) αποτελεί τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Επιμέρους στις 13 Περιφέρειες, δεν παρατηρούνται μεγάλες διαφοροποιήσεις και για τα δύο έτη με το ποσοστό των ηλικιών 15+ ετών να κυμαίνεται μεταξύ 83% - 87%.

Αναφορικά με τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό για το 2019 καταγράφεται στις νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας, Νότιο Αιγαίο (56%), Κρήτη (55%) και Βόρειο Αιγαίο (55%). Στον αντίποδα το χαμηλότερο ποσοστό για το 2019 εντοπίζεται στις Περιφέρειες Ηπείρου (47%), Κεντρικής Μακεδονίας (50%), Θεσσαλίας (50%), Δυτικής Ελλάδας (50%), Στερεάς Ελλάδας (50%) και Δυτικής Μακεδονίας (50%).

Η πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού όπως είναι φυσικό απαντάται και για τα 2 έτη στις μεγάλες αστικές Περιφέρειες της χώρας (54% και για τα δύο έτη), Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ οι υπόλοιπες Περιφέρειες σημειώνουν μικρότερα μερίδια κάτω από το 10%.

Πίνακας 3: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019						
	2014			2019		
	% Ηλικιών 15+	% Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού*	% κατανομή ενεργού πληθυσμού	% Ηλικιών 15+	% Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού	% κατανομή ενεργού πληθυσμού
Αττική	86%	55%	38%	86%	54%	37%
Κεντρική Μακεδονία	85%	49%	16%	86%	50%	17%
Θεσσαλία	85%	50%	7%	86%	50%	7%
Δυτική Ελλάδα	85%	49%	6%	86%	50%	6%
Κρήτη	**83%**	**54%**	**6%**	**84%**	**55%**	**6%**
Αν. Μακεδονία & Θράκη	85%	50%	5%	86%	51%	5%
Πελοπόννησος	86%	52%	5%	86%	52%	5%
Στερεά Ελλάδα	85%	50%	5%	86%	50%	5%
Νότιο Αιγαίο	83%	56%	3%	83%	56%	3%
Ήπειρος	87%	48%	3%	87%	47%	3%
Δυτική Μακεδονία	85%	47%	2%	86%	50%	2%
Ιόνια Νησιά	85%	52%	2%	86%	52%	2%
Βόρειο Αιγαίο	86%	47%	2%	85%	55%	2%
Ελλάδα	**85%**	**52%**	**100%**	**86%**	**52%**	**100%**

Πηγή: ΕΕΔ - ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

***επί του συνόλου των ηλικιών 15+**

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 6% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, ενώ το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της ως προς τον πληθυσμό της ηλικίας 15+ ετών ήταν 54% και 55% τα έτη 2014 και 2019 αντίστοιχα. Σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας, η Περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού και για τα 2 έτη. Συγκεκριμένα, η Περιφέρεια Κρήτης σημειώνει το 3ο και 2ο υψηλότερο οικονομικά ενεργό πληθυσμό τα έτη 2014 και 2019 αντίστοιχα.

1.7 ΜΑΚΡΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, 2012-2017

1.7.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι την περίοδο 2012-2017 το ΑΕΠ της χώρας σημείωσε πτώση κατά -6% (από € 191.204 εκατ. το 2012 σε € 180.218 εκατ. το 2017), ενώ το 2017 σημειώνεται για 1η φορά την τελευταία 6ετία αύξηση του ΑΕΠ (+2,1%, από € 176.488 το 2016 σε € 180.218 το 2017), σηματοδοτώντας την στροφή της Ελληνικής οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Επιμέρους, την περίοδο 2012-2017 όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν μείωση στο ΑΕΠ τους, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Κρήτης (+3%, από € 8,8 δισ. το 2012 σε € 9,1 δισ. το 2017) και Νοτίου Αιγαίου (+1%, από € 6,1 δισ. το 2012 σε € 6,1 δισ. το 2017). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Δυτικής Μακεδονίας (-16%, από € 4,7 δισ. το 2012 σε € 4,0 δισ. το 2017), Δυτικής Ελλάδας (-10%, από € 9,0 δισ. το 2012 σε € 8,1 δισ. το 2017), Αττικής (-7%, από € 92,7 δισ. το 2012 σε € 85,8 δισ. το 2017), Βορείου Αιγαίου (-7%, από € 2,7 δισ. το 2012 σε € 2,5 δισ. το 2017), Ηπείρου (-5%, από € 4,2 δισ. το 2012 σε € 4,0 δισ. το 2017), Κεντρικής Μακεδονίας (-4%, από € 25,8 δισ. το 2012 σε € 24,7 δισ. το 2017), Πελοποννήσου (-3%, από € 8,3 δισ. το 2012 σε € 8,0 δισ. το 2017), Ιονίων Νήσων (-3%, από € 3,3 δισ. το 2012 σε € 3,2 δισ. το 2017), Θεσσαλίας (-2%, από € 9,5 δισ. το 2012 σε € 9,3 δισ. το 2017) και Στερεάς Ελλάδας (-2%, από € 8,6 δισ. το 2012 σε € 8,5 δισ. το 2017).

Πίνακας 4: ΑΕΠ Περιφερειών της Χώρας, 2012-2017 (σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Περιφέρεια	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Αττικής	92.671	87.642	86.047	84.515	83.872	85.782	-7%
Κεντρικής Μακεδονίας	25.807	24.172	23.771	23.918	24.237	24.739	-4%
Θεσσαλίας	9.517	9.065	9.114	9.154	9.214	9.347	-2%
Κρήτης	**8.845**	**8.565**	**8.781**	**8.880**	**8.732**	**9.095**	**3%**
Στερεάς Ελλάδας	8.628	8.075	7.912	7.960	8.185	8.454	-2%
Δυτικής Ελλάδας	8.957	8.275	8.196	8.156	8.032	8.083	-10%
Πελοποννήσου	8.270	7.847	7.766	7.830	7.878	8.036	-3%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	7.579	7.004	6.878	6.831	6.901	6.946	-8%
Νοτίου Αιγαίου	6.079	5.983	6.042	6.121	5.981	6.144	1%
Ηπείρου	4.187	3.989	3.955	3.925	3.960	3.977	-5%
Δυτικής Μακεδονίας	4.724	4.398	4.530	4.337	3.916	3.964	-16%
Ιονίων Νήσων	3.260	3.066	3.112	3.129	3.124	3.170	-3%
Βορείου Αιγαίου	2.678	2.573	2.553	2.504	2.455	2.480	-7%
Ελλάδα	**191.204**	**180.654**	**178.656**	**177.258**	**176.488**	**180.218**	**-6%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Προσωρινά στοιχεία

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2017, όπως είναι φυσιολογικό την μεγαλύτερη συμβολή στο ΑΕΠ της χώρας έχουν οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, που αποτελούν και την καρδιά της οικονομικής δραστηριότητας, συνεισφέροντας το 61% του ΑΕΠ της. Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 5% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας.

Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία κατανομή του ΑΕΠ της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2017

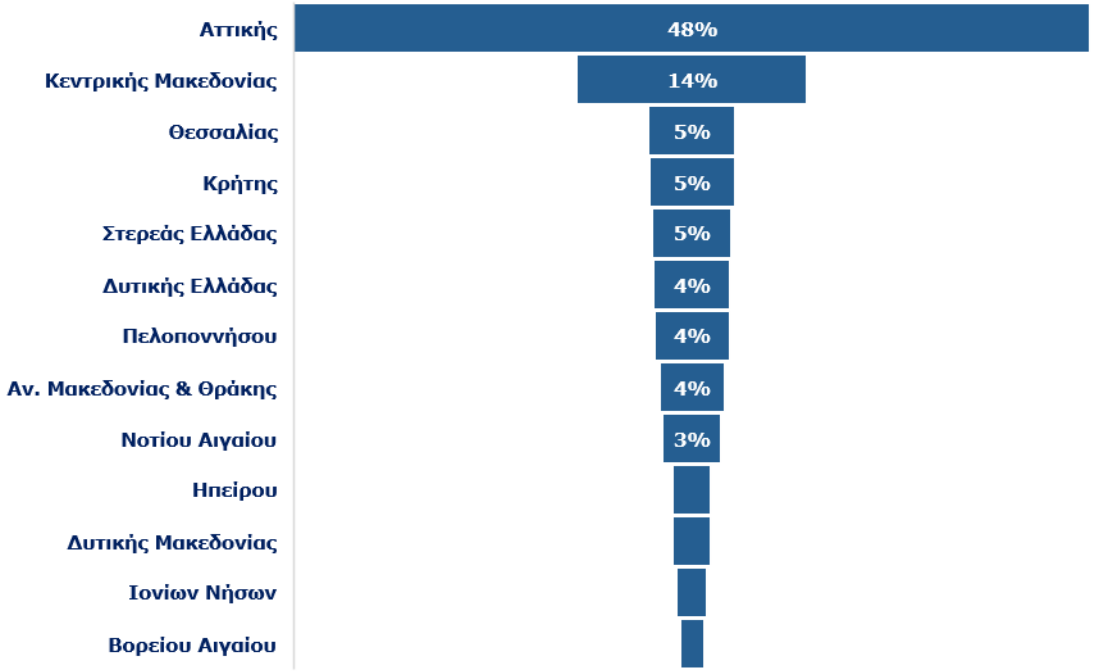

1.7.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας κατέγραψε αύξηση στο ΑΕΠ της την περίοδο 2012-2017 κατά +3% (από € 8.845 εκατ. το 2012 σε € 9.095 εκατ. το 2017). Οι Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου αποτελούν τις μόνες Περιφέρειες της χώρας που σημείωσαν την περίοδο 2012-2017 αύξηση στο ΑΕΠ τους.

Διάγραμμα 6: Εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Κρήτης (σε εκατ. €), 2012-2017

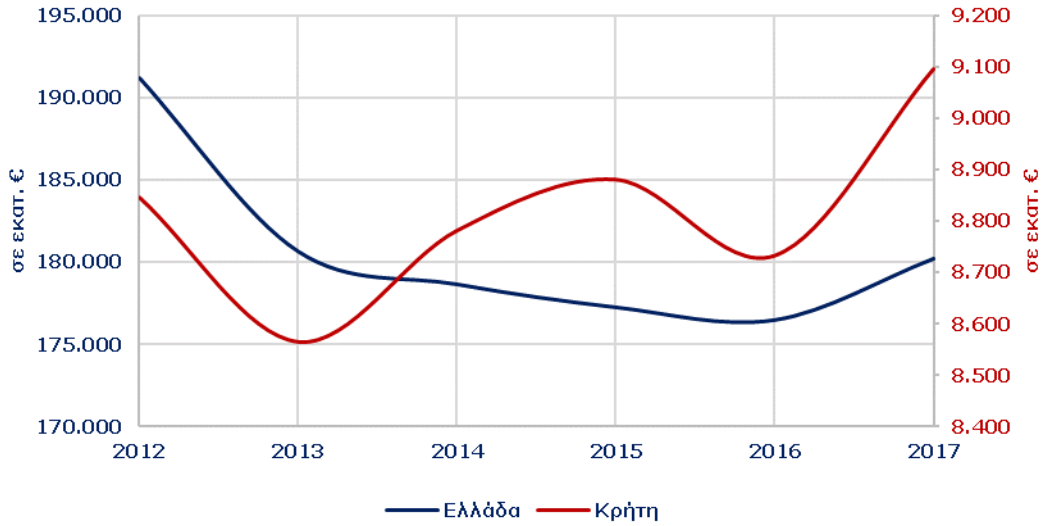

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιμέρους, η εικόνα είναι μικτή με τις Περιφερειακές Ενότητες του Ηρακλείου (+3%, από € 4.223 εκατ. το 2012 σε € 4.362 εκατ. το 2017), του Ρεθύμνου (+5%, από € 1.171 εκατ. το 2012 σε € 1.226 εκατ. το 2017) και του Λασιθίου (+7%, από € 1.093 το 2012 σε € 1.171 το 2017) να καταγράφουν αύξηση και την Ενότητα Χανίων (-1%, από € 2.358 εκατ. το 2012 σε € 2.336 εκατ. το 2017) μείωση.

Πίνακας 5: ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2012-2017 (σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Ενότητα	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Ηρακλείου	4.223	4.161	4.238	4.236	4.215	4.362	3%
Χανίων	2.358	2.164	2.250	2.287	2.228	2.336	-1%
Ρεθύμνου	1.171	1.147	1.165	1.192	1.174	1.226	5%
Λασιθίου	1.093	1.093	1.128	1.165	1.115	1.171	7%
Κρήτη	**8.845**	**8.565**	**8.781**	**8.880**	**8.732**	**9.095**	**3%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Προσωρινά στοιχεία

1.7.3 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2012-2017 μειώθηκε κατά -3% (από € 17.311 το 2012 σε € 16.757 το 2017). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν μείωση στο κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Κρήτης (+2%, από € 14.046 το 2012 σε € 14.366 το 2017) και Θεσσαλίας (+1%, από € 12.796 το 2012 σε € 12.911 το 2017). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Αττικής (-3%, από € 23.530 το 2012 σε € 22.784 το 2017), Νοτίου Αιγαίου (-0,4%, από € 18.163 το 2012 σε € 18.091 το 2017), Ιονίων Νήσων (-1%, από € 15.621 το 2012 σε € 15.464 το 2017), Στερεάς Ελλάδας (-1%, από € 15.383 το 2012 σε € 15.214 το 2017), Δυτικής Μακεδονίας (-12%, από € 16.711 το 2012 σε € 14.663 το 2017), Πελοποννήσου (-1%, από € 14.066 το 2012 σε € 13.903 το 2017), Κεντρικής Μακεδονίας (-2%, από € 13.458 το 2012 σε € 13.172 το 2017), Δυτικής Ελλάδας (-7%, από € 13.070 το 2012 σε € 12.216 το 2017), Βορείου Αιγαίου (-11%, από € 13.389 το 2012 σε € 11.955 το 2017), Ηπείρου (-2%, από € 12.162 το 2012 σε € 11.879 το 2017) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-7%, από € 12.403 το 2012 σε € 11.539 το 2017).

Πίνακας 6: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2012-2017 (σε €)

Περιφέρεια	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Αττικής	23.530	22.540	22.389	22.229	22.204	22.784	-3%
Νοτίου Αιγαίου	18.163	17.874	18.045	18.280	17.769	18.091	0%
Ιονίων Νήσων	15.621	14.746	15.007	15.143	15.182	15.464	-1%
Στερεάς Ελλάδας	15.383	14.428	14.167	14.296	14.727	15.214	-1%
Δυτικής Μακεδονίας	16.711	15.707	16.320	15.761	14.361	14.663	-12%
Κρήτης	**14.046**	**13.584**	**13.912**	**14.058**	**13.811**	**14.366**	**2%**
Πελοποννήσου	14.066	13.390	13.291	13.449	13.579	13.903	-1%
Κεντρικής Μακεδονίας	13.458	12.669	12.520	12.664	12.880	13.172	-2%
Θεσσαλίας	12.796	12.256	12.389	12.513	12.662	12.911	1%
Δυτικής Ελλάδας	13.070	12.166	12.133	12.159	12.058	12.216	-7%
Βορείου Αιγαίου	13.389	12.927	12.883	12.700	12.266	11.955	-11%
Ηπείρου	12.162	11.662	11.630	11.613	11.785	11.879	-2%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	12.403	11.498	11.324	11.281	11.432	11.539	-7%
Ελλάδα	**17.311**	**16.475**	**16.402**	**16.381**	**16.378**	**16.757**	**-3%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Προσωρινά στοιχεία

1.7.4 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης

Σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, το κατά Κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2012-2017 σημείωσε αύξηση κατά +2% (από € 14.046 το 2012 σε € 14.366 το 2017). Οι Περιφέρειες Κρήτης και Θεσσαλίας είναι οι μόνες Περιφέρεις της χώρας οι οποίες εμφάνισαν αύξηση στο κατά Κεφαλήν ΑΕΠ τους.

Διάγραμμα 7: Εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Κρήτης (σε €), 2012-2017

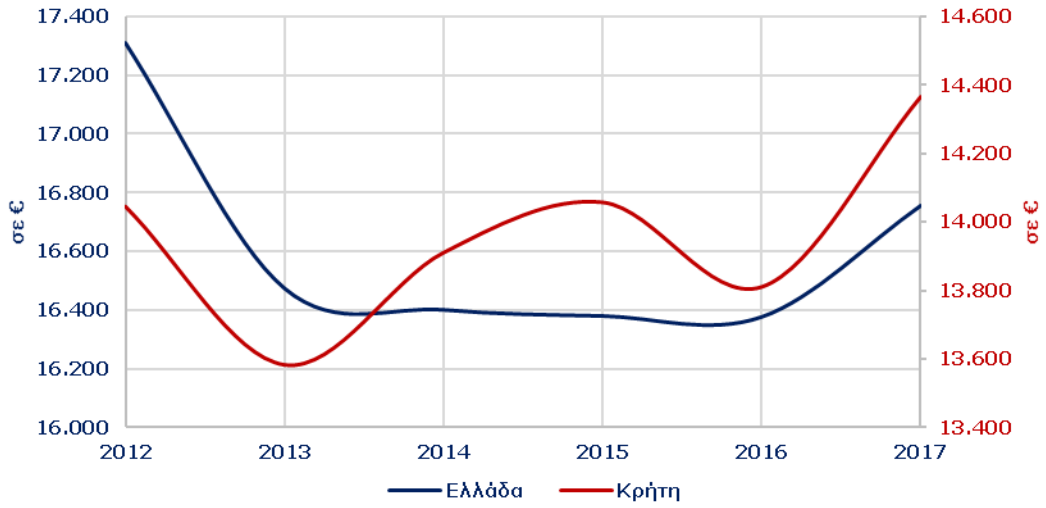

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιμέρους, η εικόνα είναι θετική, με εξαίρεση την Ενότητα Χανίων (-2%, από € 14.926 το 2012 σε € 14.676 το 2017). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Ενότητες: Λασιθίου (+9%, από € 14.467 το 2012 σε € 15.754 το 2017), Ρεθύμνου (+4%, από € 13.500 το 2012 σε € 14.011 το 2017) και Ηρακλείου (+2%, από € 13.648 το 2012 σε € 13.977 το 2017).

Πίνακας 7: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2012-2017

Ενότητα	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Λασιθίου	14.467	14.513	15.023	15.573	14.956	15.754	9%
Χανίων	14.926	13.676	14.198	14.414	14.019	14.676	-2%
Ρεθύμνου	13.500	13.199	13.379	13.663	13.432	14.011	4%
Ηρακλείου	13.648	13.420	13.646	13.623	13.538	13.977	2%
Κρήτη	**14.046**	**13.584**	**13.912**	**14.058**	**13.811**	**14.366**	**2%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Προσωρινά στοιχεία

1.7.5 Περιφερειακή κατανομή και συμβολή του τουρισμού ανά Περιφέρεια, 2019

Η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της χώρας το 2019 ήταν της τάξης του 12,5% ή € 23,4 δισ. Λόγω της προσεγγιστικής φύσης των στοιχείων του πίνακα, η εικόνα που αναδεικνύει είναι κατά κύριο λόγο ενδεικτική. Παρόλα αυτά είναι εντυπωσιακή η συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ των Περιφερειών του Νοτίου Αιγαίου, των Ιονίων Νήσων και της Κρήτης.

Τα έσοδα της Περιφέρειας Κρήτης από τον τουρισμό το 2019, αντιπροσώπευαν το 20% (€ 4,8 δισ.) των συνολικών εσόδων της χώρας ενώ η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της Περιφέρειας ήταν 50%. Επίσης, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που κάναμε, το ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης το 2019 σημείωσε αύξηση κατά +4% (από € 9.095 εκατ. το 2017 σε € 9.460 εκατ. το 2019).

Πίνακας 8: Συμβολή του τουρισμού ανά Περιφέρεια, 2019

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2019	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2019 - σε € εκ.	ΑΕΠ Περιφερειών 2019*- σε εκ.	άμεση συμβολή τουρισμού στο ΑΕΠ Περιφέρειας με στοιχεία 2019	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2017 - σε €
Ν. Αιγαίο	29%	6.861	6.391	107%	18.091
Κρήτη	**20%**	**4.775**	**9.460**	**50%**	**14.366**
Αττική	15%	3.437	89.228	4%	22.784
Κεντ. Μακεδονία	13%	2.983	25.732	12%	13.172
Ιόνια Νησιά	11%	2.534	3.297	77%	15.464
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2%	583	7.225	8%	11.539
Πελοπόννησος	2%	553	8.359	7%	13.903
Θεσσαλία	2%	471	9.723	5%	12.911
Ήπειρος	1%	347	4.137	8%	11.879
Δυτ. Ελλάδα	1%	341	8.408	4%	12.216
Στερεά Ελλάδα	1%	239	8.794	3%	15.214
Β. Αιγαίο	1%	219	2.579	8%	11.955
Δυτ. Μακεδονία	0%	100	4.124	2%	14.663
Σύνολο Χώρας	**100%**	**23.442**	**187.456**	**13%**	**16.757**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψιν την ποσοστιαία κατανομή του 2017

*Το ΑΕΠ των Περιφερειών είναι προσωρινό και υπόκειται σε αλλαγή

1.8 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ[2], 2014-2019

Στην ενότητα αυτή δίδονται στοιχεία για την εξέλιξη του συνόλου της απασχόλησης ανά Περιφέρεια καθώς επίσης και στοιχεία για την εξέλιξη της απασχόλησης στους κλάδους των καταλυμάτων, της εστίασης και των λοιπών κλάδων. Επίσης, αναλύονται στοιχεία απασχόλησης ανά τύπο (πλήρης – μερικής), ηλικιακή διάρθρωση και φύλο απασχολούμενων τόσο συνολικά όσο και στα καταλύματα, την εστίαση και τους λοιπούς κλάδους. Τέλος, παρέχονται στοιχεία ανεργίας ανά Περιφέρεια.

Αν και μέρος της δραστηριότητας της εστίασης δεν αφορά στον τουρισμό, η εποχικότητα που παρουσιάζουν τα στοιχεία απασχόλησης σε αυτήν ταυτίζεται με την εποχικότητα του Ελληνικού τουρισμού. Ως εκ τούτου θεωρούμε την δραστηριότητα της εστίασης ως κλάδο του τουρισμού. Επίσης, σημειώνουμε ότι υπάρχουν άλλες τουριστικές δραστηριότητες (πχ μεταφορές, ταξιδιωτικά γραφεία) που περιλαμβάνονται σε άλλες κατηγορίες και δεν καταγράφονται στα παρόντα στοιχεία. Τέλος, τα στοιχεία προέρχονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ και η περίοδος αναφοράς είναι από το 2014 έως το 2019. Αναφορικά με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, σημειώνουμε τα εξής:

- Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού είναι δειγματοληπτική και διεξάγεται από την ΕΛΣΤΑΤ,
- Ως απασχολούμενοι ορίζονται τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω, τα οποία την εβδομάδα αναφοράς είτε εργάστηκαν έστω και μια ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος, είτε εργάστηκαν στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν εργάστηκαν αλλά είχαν μια εργασία ή επιχείρηση από την οποία απουσίαζαν προσωρινά.

[2] Λόγω της δειγματοληπτικής μεθόδου της ΕΕΔ, εκτιμήσεις <5.000 πρέπει να λαμβάνονται ενδεικτικά καθώς συνοδεύονται από μεγάλα δειγματοληπτικά σφάλματα (CV~20%).

1.8.1 Αριθμός απασχολούμενων ανά Περιφέρεια

Ο αριθμός των απασχολούμενων σημείωσε αύξηση την περίοδο 2014-2019 κατά +11% (από 3,5 εκατ. το 2014 σε 3,9 εκατ. το 2019). Επιμέρους όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν θετική ποσοστιαία μεταβολή, με τις υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις να καταγράφονται στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου (+20%, από 62 χιλ. το 2014 σε 75 χιλ. το 2019), Κρήτης (+19%, από 212 χιλ. το 2014 σε 253 χιλ. το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+14%, από 563 χιλ. το 2014 σε 643 χιλ. το 2019), Πελοποννήσου (+12%, από 189 χιλ. το 2014 σε 211 χιλ. το 2019), Στερεάς Ελλάδας (+12%, από 173 χιλ. το 2014 σε 194 χιλ. το 2019), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (+10%, από 195 χιλ. το 2014 σε 215 χιλ. το 2019), Αττικής (+9%, από 1,3 εκατ. το 2014 σε 1,4 εκατ. το 2019) και Ιονίων Νήσων (+9%, από 71 χιλ. το 2014 σε 77 χιλ. το 2019). Οι χαμηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις σημειώθηκαν στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (+6%, από 82 χιλ. το 2014 σε 87 χιλ. το 2019), Νοτίου Αιγαίου (+7%, από 124 χιλ. το 2014 σε 133 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+7%, από 201 χιλ. το 2014 σε 215 χιλ. το 2019), Θεσσαλίας (+8%, από 234 χιλ. το 2014 σε 253 χιλ. το 2019) και Ηπείρου (+8%, από 104 χιλ. το 2014 σε 113 χιλ. το 2019).

Πίνακας 9: Εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Αττική	1.325.885	1.335.896	1.360.251	1.365.990	1.378.527	1.442.366	9%
Κεντρική Μακεδονία	563.396	600.756	618.813	625.984	642.050	642.691	14%
Θεσσαλία	233.501	229.766	232.656	250.915	253.253	253.248	8%
Κρήτη	**212.215**	**209.134**	**220.538**	**234.804**	**247.255**	**252.984**	**19%**
Δυτική Ελλάδα	200.887	206.191	205.424	216.814	218.181	214.683	7%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	194.990	197.901	200.661	205.778	213.366	214.647	10%
Πελοπόννησος	188.666	193.237	196.287	204.979	208.186	211.431	12%
Στερεά Ελλάδα	173.081	181.007	178.370	187.970	191.250	194.168	12%
Νότιο Αιγαίο	123.825	132.339	129.786	127.722	131.570	132.973	7%
Ήπειρος	103.946	105.272	106.539	104.635	108.934	112.748	8%
Δυτική Μακεδονία	82.470	81.243	81.094	84.525	86.248	87.085	6%
Ιονίων Νήσων	71.113	72.984	75.771	73.186	78.252	77.188	9%
Βόρειο Αιγαίο	62.263	64.967	67.369	69.374	70.949	74.817	20%
Σύνολο	**3.536.240**	**3.610.693**	**3.673.559**	**3.752.674**	**3.828.021**	**3.911.030**	**11%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (37%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (16%), Θεσσαλίας (6%), Κρήτης (6%), Δυτικής Ελλάδας (5%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (5%), Πελοποννήσου (5%), Στερεάς Ελλάδας (5%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Ηπείρου (3%), Δυτικής Μακεδονίας (2%), Ιονίων Νήσων (2%) και Βορείου Αιγαίου (2%).

Διάγραμμα 8: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια, 2019

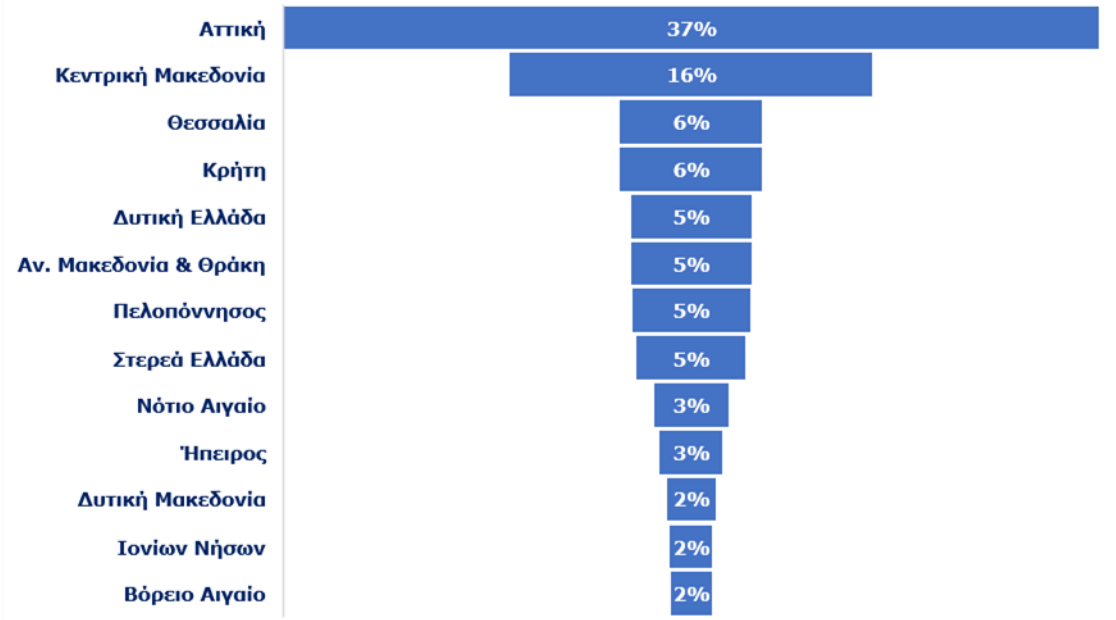

1.8.2 Αριθμός απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης

Οι απασχολούμενοι στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σημείωσαν αύξηση κατά +19% (από 212 χιλ. το 2014 σε 253 χιλ. το 2019). Επιμέρους, οι απασχολούμενοι στους Λοιπούς κλάδους σημείωσαν αύξηση κατά +18% (από 181 χιλ. το 2014 σε 213 χιλ. το 2019), στην Εστίαση αύξηση κατά +21% (από 17 χιλ. το 2014 σε 21 χιλ. το 2019) ενώ στα καταλύματα αύξηση κατά +37% (από 14 χιλ. το 2014 σε 19 χιλ. το 2019).

Πίνακας 10: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης, 2014-2019

Κλάδος	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Λοιποί Κλάδοι	181.046	174.160	185.554	199.732	208.401	213.071	18%
Εστίαση	17.069	19.825	19.380	16.180	18.427	20.662	21%
Καταλύματα	14.100	15.149	15.605	18.892	20.428	19.251	37%
Σύνολο	**212.215**	**209.134**	**220.538**	**234.804**	**247.255**	**252.984**	**19%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για την Περιφέρεια Κρήτης, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των απασχολούμενων εντοπίζεται στους Λοιπούς κλάδους (από 85% το 2014 σε 84% το 2019) ενώ μικρότερα είναι τα μερίδια στην Εστίαση (από 8% το 2014 σε 8% το 2019) και τα Καταλύματα (από 7% το 2014 σε 8% το 2019).

Διάγραμμα 9: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης, 2014-2019

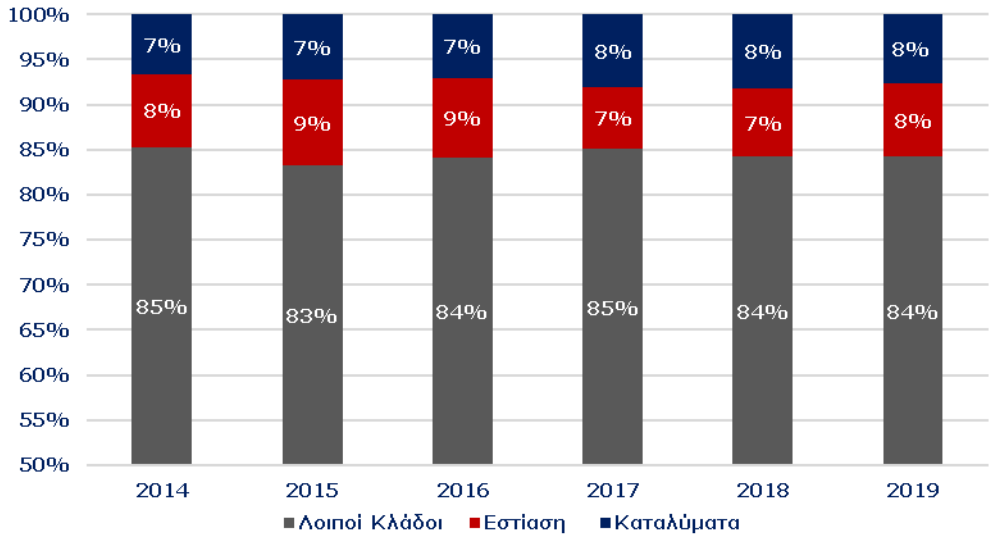

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

1.8.3 Τύπος απασχόλησης ανά Περιφέρεια

Αναφορικά με τον τύπο απασχόλησης στο σύνολο της χώρας την περίοδο 2014-2019, παρατηρούμε ότι οι απασχολούμενοι με πλήρη απασχόληση σημείωσαν αύξηση κατά +11% (από 3,2 εκατ. το 2014 σε 3,6 εκατ. το 2019) ενώ αυτοί με μερική απασχόληση αύξηση κατά +7% (από 336 χιλ. το 2014 σε 361 χιλ. το 2019).

Πίνακας 11: Εξέλιξη των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια και ανά τύπο απασχόλησης, 2014-2019

Περιφέρεια	Τύπος Απασχόλησης	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 19
Αττική	Πλήρης	1.183.251	1.188.212	1.208.038	1.216.494	1.238.685	1.290.923	9%
	Μερική	142.635	147.684	152.213	149.496	139.842	151.444	6%
Κεντρική Μακεδονία	Πλήρης	514.866	545.507	563.447	567.615	580.041	576.379	12%
	Μερική	48.530	55.249	55.366	58.369	62.009	66.313	37%
Θεσσαλία	Πλήρης	197.813	199.104	202.402	213.733	220.205	219.707	11%
	Μερική	35.688	30.662	30.255	37.182	33.048	33.541	-6%
Κρήτη	**Πλήρης**	**192.523**	**189.086**	**200.590**	**217.019**	**229.703**	**238.866**	**24%**
	Μερική	**19.693**	**20.048**	**19.948**	**17.785**	**17.552**	**14.118**	**-28%**
Δυτική Ελλάδα	Πλήρης	185.959	187.878	182.492	194.975	197.743	197.020	6%
	Μερική	14.928	18.313	22.932	21.838	20.438	17.663	18%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	Πλήρης	180.984	186.703	185.798	192.428	200.687	200.265	11%
	Μερική	14.006	11.198	14.863	13.350	12.679	14.383	3%
Πελοπόννησος	Πλήρης	169.630	175.315	179.399	188.528	193.884	199.489	18%
	Μερική	19.036	17.922	16.888	16.451	14.301	11.942	-37%
Στερεά Ελλάδα	Πλήρης	159.975	164.851	158.394	164.427	170.157	176.667	10%
	Μερική	13.106	16.156	19.977	23.543	21.093	17.501	34%
Νότιο Αιγαίο	Πλήρης	117.501	126.101	122.595	120.470	119.637	121.418	3%
	Μερική	6.324	6.238	7.191	7.252	11.933	11.555	83%
Ήπειρος	Πλήρης	96.618	98.203	98.147	98.171	103.919	105.495	9%
	Μερική	7.328	7.069	8.392	6.464	5.015	7.253	-1%
Δυτική Μακεδονία	Πλήρης	75.142	74.739	73.448	76.167	78.647	79.978	6%
	Μερική	7.328	6.504	7.645	8.358	7.601	7.107	-3%
Ιόνια Νησιά	Πλήρης	67.172	69.862	71.461	68.465	75.192	74.137	10%
	Μερική	3.941	3.122	4.310	4.721	3.060	3.050	-23%
Βόρειο Αιγαίο	Πλήρης	59.140	61.889	64.290	64.933	67.009	70.071	18%
	Μερική	3.123	3.077	3.078	4.441	3.941	4.746	52%
Ελλάδα	**Πλήρης**	**3.200.573**	**3.267.448**	**3.310.502**	**3.383.425**	**3.475.509**	**3.550.414**	**11%**
	Μερική	**335.667**	**343.244**	**363.057**	**369.249**	**352.512**	**360.616**	**7%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση της πλήρους απασχόλησης ενώ στην μερική η εικόνα είναι μικτή. Για την πλήρη απασχόληση οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις σημειώθηκαν στις Περιφέρειες Κρήτης (+24%, από 193 χιλ. το 2014 σε 239 χιλ. το 2019), Βορείου Αιγαίου (+18%, από 59 χιλ. το 2014 σε 70 χιλ. το 2019), Πελοποννήσου (+18%, από 170 χιλ. το 2014 σε 199 χιλ. το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+12%, από 515 χιλ. το 2014 σε 576 χιλ. το 2019), Θεσσαλίας (+11%, από 198 χιλ. το 2014 σε 220 χιλ. το 2019) και Ιονίων Νήσων (+10%, από 67 χιλ. το 2014 σε 74 χιλ. το 2019). Για την μερική απασχόληση πτώση καταγράφεται στις Περιφέρειες Πελοποννήσου (-37%, από 19 χιλ. το 2014 σε 12 χιλ. το 2019), Κρήτης (-28%, από 20 χιλ. το 2014 σε 14 χιλ. το 2019), Ιονίων Νήσων (-23%, από 4 χιλ. το 2014 σε 3 χιλ. το 2019), Θεσσαλίας (-6%, από 36 χιλ.

το 2014 σε 34 χιλ. το 2019), Δυτικής Μακεδονίας (-3%, από 7 χιλ. το 2014 σε 7 χιλ. το 2019) και Ηπείρου (-1%, από 7 χιλ. το 2014 σε 7 χιλ. το 2019) ενώ αντίθετα αύξηση σημειώνεται στις Περιφέρειες Αν. Μακεδονίας & Θράκης (+3%, από 14 χιλ. το 2014 σε 14 χιλ. το 2019), Αττικής (+6%, από 143 χιλ. το 2014 σε 151 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+18%, από 15 χιλ. το 2014 σε 18 χιλ. το 2019), Στερεάς Ελλάδας (+34%, από 13 χιλ. το 2014 σε 18 χιλ. το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+37%, από 49 χιλ. το 2014 σε 6 χιλ. το 2019), Βορείου Αιγαίου (+52%, από 3 χιλ. το 2014 σε 5 χιλ. το 2019) και Νοτίου Αιγαίου (+83%, από 6 χιλ. το 2014 σε 12 χιλ. το 2019).

Στην πλήρη απασχόληση το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (36%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (16%), Κρήτης (7%), Θεσσαλίας (6%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (6%), Πελοποννήσου (6%), Δυτικής Ελλάδας (6%), Στερεάς Ελλάδας (5%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Ηπείρου (3%), Δυτικής Μακεδονίας (2%), Ιονίων Νήσων (2%) και Βορείου Αιγαίου (2%).

Διάγραμμα 10: Ποσοστιαία κατανομή των εργαζόμενων πλήρους απασχόλησης ανά Περιφέρεια, 2019

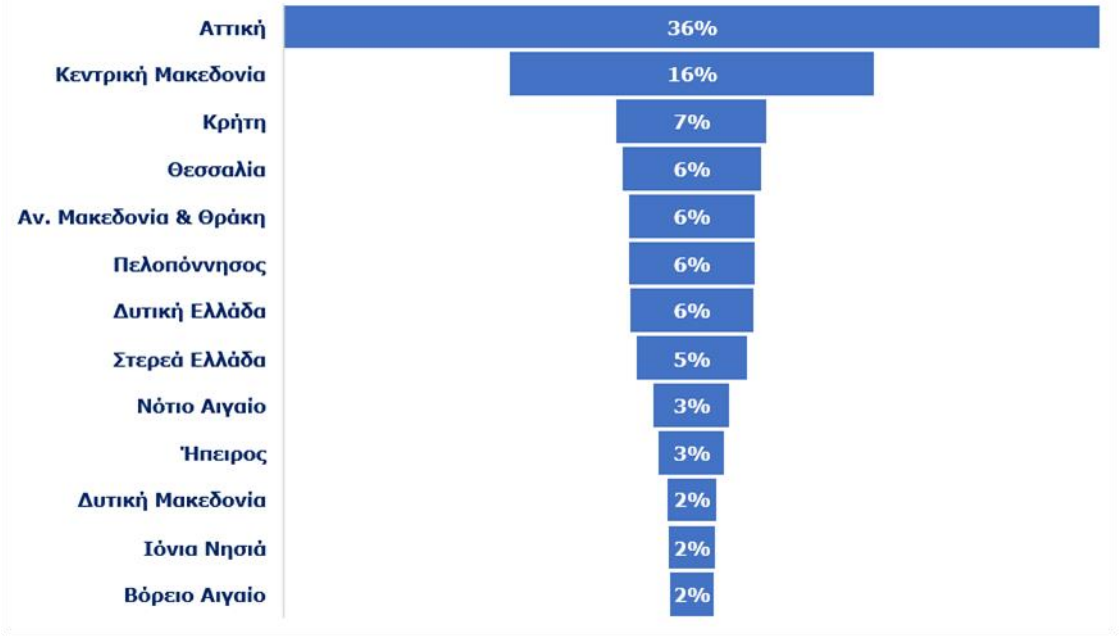

Στην μερική απασχόληση το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (42%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (18%), Θεσσαλίας (9%), Δυτικής Ελλάδας (5%), Στερεάς Ελλάδας (5%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (4%), Κρήτης (4%), Πελοποννήσου (3%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Ηπείρου (2%), Δυτικής Μακεδονίας (2%), Βορείου Αιγαίου (1%) και Ιονίων Νήσων (1%).

Διάγραμμα 11: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων μερικής απασχόλησης ανά Περιφέρεια, 2019

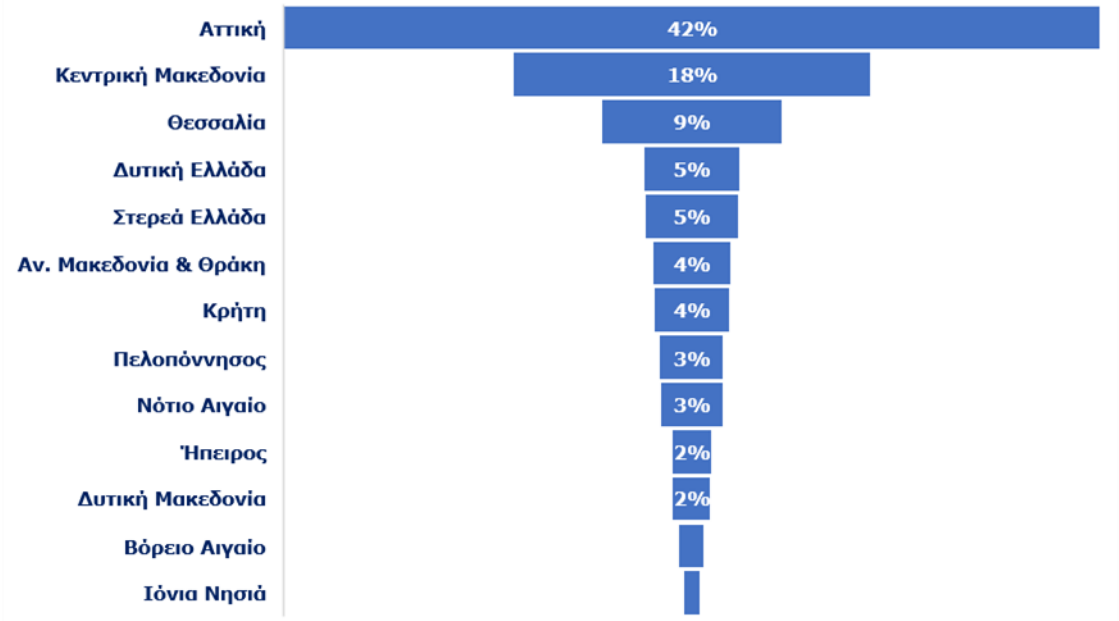

1.8.4 Τύπος απασχόλησης και ανά κατηγορία απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης

Οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019, σημείωσαν αύξηση κατά +24% (από 193 χιλ. το 2014 σε 239 χιλ. το 2019) ενώ οι απασχολούμενοι μερικής μείωση κατά -28% (από 20 χιλ. το 2014 σε 14 χιλ. το 2019). Επιμέρους, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης στους Λοιπούς κλάδους σημείωσαν αύξηση κατά +23% (από 164 χιλ. το 2014 σε 202 χιλ. το 2019) ενώ οι μερικής μείωση κατά -36% (από 17 χιλ. το 2014 σε 11 χιλ. το 2019), στην εστίαση οι πλήρης αύξηση κατά +20% (από 15 χιλ. το 2014 σε 18 χιλ. το 2019) και οι μερικής αύξηση κατά +25% (από 2 χιλ. το 2014 σε 3 χιλ. το 2019) ενώ στα καταλύματα οι πλήρης αύξηση κατά +39% (από 14 χιλ. το 2014 σε 19 χιλ. το 2019) και οι μερικής μείωση κατά -39% (από 416 απασχολούμενους το 2014 σε 252 απασχολούμενους το 2019).

Πίνακας 12: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά τύπο απασχόλησης και ανά κατηγορία απασχόλησης, 2014-2019

Κλάδος	Τύπος απασχόλησης	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Λοιποί κλάδοι	Πλήρης	164.269	158.258	169.041	184.430	194.395	202.325	23%
	Μερική	16.777	15.902	16.512	15.302	14.006	10.746	-36%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	Πλήρης	14.570	16.437	16.534	14.307	15.051	17.542	20%
	Μερική	2.499	3.388	2.846	1.873	3.376	3.120	25%
Καταλύματα	Πλήρης	13.684	14.391	15.015	18.282	20.258	18.999	39%
	Μερική	416	758	590	610	170	252	-39%
Κρήτη	**Πλήρης**	**192.523**	**189.086**	**200.590**	**217.019**	**229.703**	**238.866**	**24%**
	Μερική	**19.693**	**20.048**	**19.948**	**17.785**	**17.552**	**14.118**	**-28%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιμέρους την περίοδο 2014-2019, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης στους λοιπούς κλάδους (από 91% το 2014 σε 95% το 2019) εμφάνισαν υψηλότερο μερίδιο έναντι των μερικής απασχόλησης (από 9% το 2014 σε 5% 2019).

Διάγραμμα 12: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στους Λοιπούς Κλάδους ανά τύπο απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

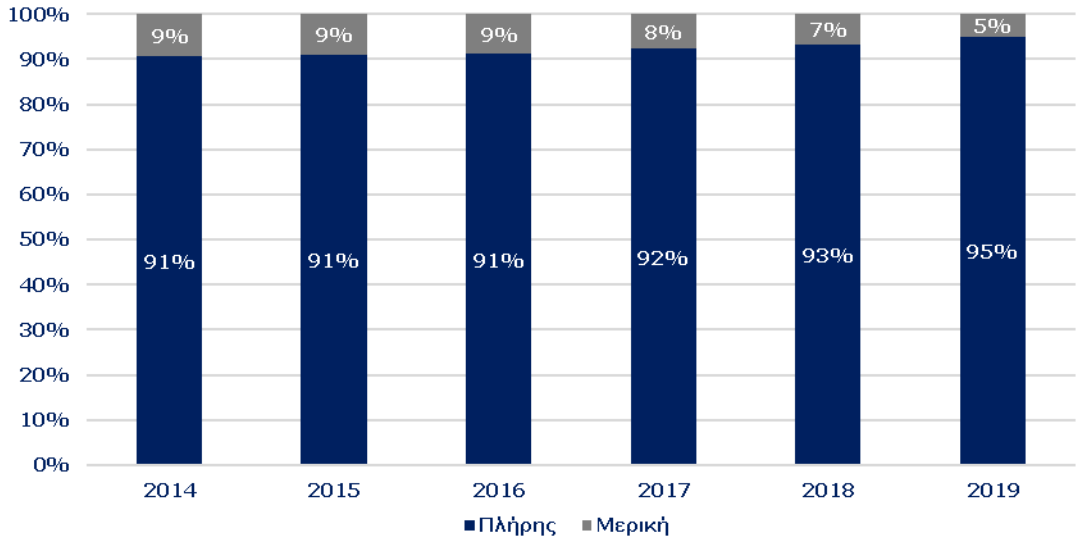

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά τους απασχολούμενους στην εστίαση, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης (από 85% το 2014 σε 85% το 2019) καταγράφουν τα υψηλότερα μερίδια σε σύγκριση με τους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης (από 15% το 2014 σε 15% το 2019).

Διάγραμμα 13: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Εστίαση ανά τύπο απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

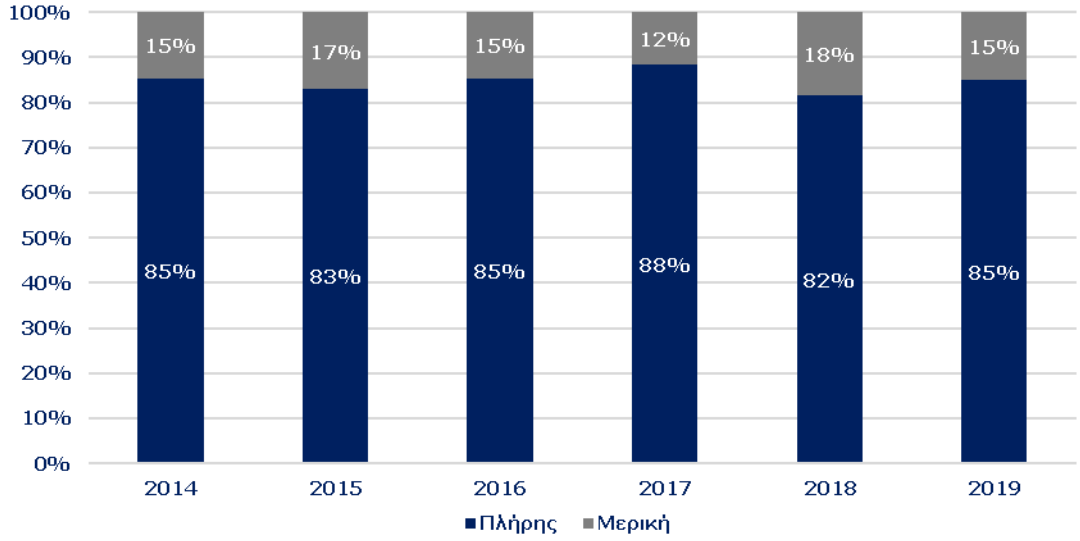

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με τους απασχολούμενους στα καταλύματα, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης (από 97% το 2014 σε 99% το 2019) καταγράφουν τα υψηλότερα μερίδια σε σύγκριση με τους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης (από 3% το 2014 σε 1% το 2019).

Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα Καταλύματα ανά τύπο απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

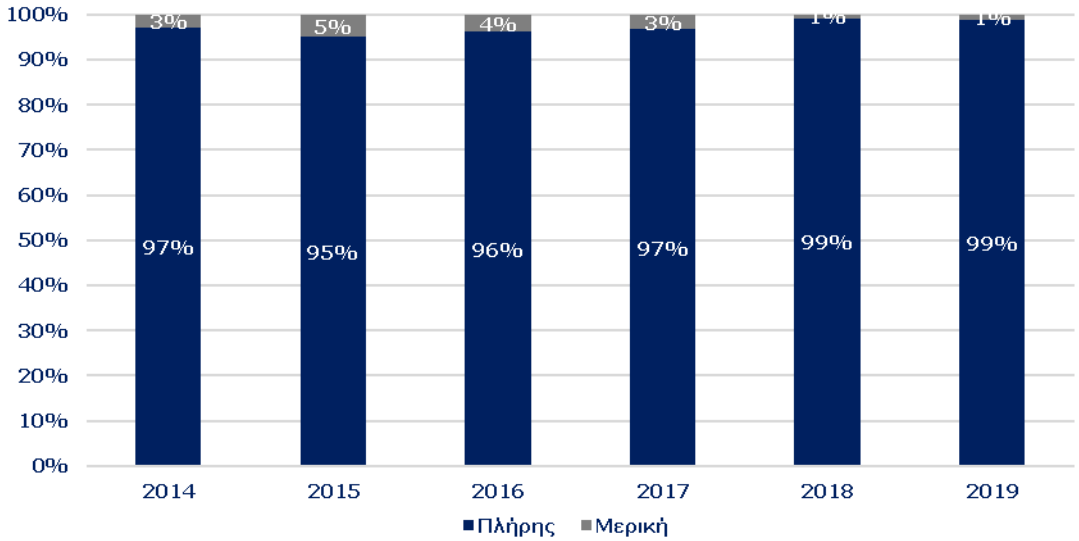

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Συμπερασματικά, στην Περιφέρεια Κρήτης -όπως και στις περισσότερες Περιφέρειες της χώρας- η μερική απασχόληση είναι πιο έντονη στις δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης απ' ότι στους λοιπούς κλάδους και τα καταλύματα.

1.8.5 Φύλο απασχολούμενων ανά Περιφέρεια

Αναφορικά με το φύλο των απασχολούμενων την περίοδο 2014-2019, παρατηρούμε ότι οι άνδρες απασχολούμενοι σημείωσαν αύξηση κατά +10% (από 2,1 εκατ. το 2014 σε 2,3 εκατ. το 2019) ενώ οι γυναίκες αύξηση κατά +11% (από 1,5 εκατ. το 2014 σε 1,6 εκατ. το 2019).

Πίνακας 13: Εξέλιξη των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια και ανά φύλο απασχολούμενων, 2014-2019

Περιφέρεια	Φύλο απασχολούμενων	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Αττική	Άνδρες	746.304	747.590	761.640	765.108	787.140	808.049	8%
	Γυναίκες	579.582	588.306	598.612	600.882	591.388	634.317	9%
Κεντρική Μακεδονία	Άνδρες	328.626	344.547	353.239	366.021	377.751	371.786	13%
	Γυναίκες	234.770	256.209	265.574	259.963	264.299	270.905	15%
Θεσσαλία	Άνδρες	140.217	134.903	135.748	148.107	149.311	150.333	7%
	Γυναίκες	93.284	94.863	96.909	102.807	103.942	102.915	10%
Κρήτη	**Άνδρες**	**121.389**	**121.631**	**126.665**	**134.634**	**141.671**	**143.067**	**18%**
	Γυναίκες	**90.826**	**87.503**	**93.874**	**100.170**	**105.584**	**109.917**	**21%**
Δυτική Ελλάδα	Άνδρες	123.434	123.993	127.845	135.734	136.061	132.765	8%
	Γυναίκες	77.453	82.198	77.578	81.080	82.120	81.918	6%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	Άνδρες	114.609	115.996	117.700	122.799	125.073	126.742	11%
	Γυναίκες	80.382	81.905	82.961	82.979	88.293	87.906	9%
Πελοπόννησος	Άνδρες	110.137	111.743	114.954	120.559	123.358	123.344	12%
	Γυναίκες	78.529	81.494	81.332	84.420	84.827	88.087	12%
Στερεά Ελλάδα	Άνδρες	107.613	112.313	114.230	116.308	119.852	125.121	16%
	Γυναίκες	65.468	68.694	64.140	71.662	71.398	69.047	5%
Νότιο Αιγαίο	Άνδρες	70.761	77.739	78.651	75.746	77.396	77.847	10%
	Γυναίκες	53.064	54.601	51.134	51.976	54.174	55.126	4%
Ήπειρος	Άνδρες	59.650	61.830	62.916	60.845	62.316	64.717	8%
	Γυναίκες	44.297	43.442	43.623	43.790	46.618	48.031	8%
Δυτική Μακεδονία	Άνδρες	50.706	50.592	50.643	51.777	51.742	53.017	5%
	Γυναίκες	31.765	30.651	30.451	32.748	34.506	34.068	7%
Ιόνια Νησιά	Άνδρες	42.757	41.230	42.379	41.352	44.488	44.712	5%
	Γυναίκες	28.356	31.753	33.392	31.834	33.764	32.476	15%
Βόρειο Αιγαίο	Άνδρες	39.851	42.255	42.688	41.758	42.056	44.827	12%
	Γυναίκες	22.412	22.711	24.681	27.616	28.894	29.989	34%
Ελλάδα	**Άνδρες**	**2.056.053**	**2.086.363**	**2.129.297**	**2.180.747**	**2.238.215**	**2.266.326**	**10%**
	Γυναίκες	**1.480.187**	**1.524.330**	**1.544.262**	**1.571.927**	**1.589.806**	**1.644.704**	**11%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιμέρους, σε όλες τις Περιφέρειες σημειώθηκε αύξηση των ανδρών και γυναικών. Συγκεκριμένα, οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις στους άνδρες απασχολούμενους καταγράφηκαν στις Περιφέρειες Κρήτης (+18%, από 121 χιλ. το 2014 σε 143 χιλ. το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+13%, από 329 χιλ. το 2014 σε 372 χιλ. το 2019), Πελοποννήσου (+12%, από 110 χιλ. το 2014 σε 123 χιλ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (+12%, από 40 χιλ. το 2014 σε 45 χιλ. το 2019) ενώ στις γυναίκες στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου (+34%, από 22 χιλ. το 2014 σε 30 χιλ. το 2019), Κρήτης (+21%, από 91 χιλ. το 2014 σε 110 χιλ. το 2019), Ιονίων Νήσων (+15%, από 28 χιλ. το 2014 σε 32 χιλ. το 2019) και Κεντρικής Μακεδονίας (+15%, από 235 χιλ. το 2014 σε 271 χιλ. το 2019).

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των ανδρών απασχολούμενων ανά Περιφέρεια για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (36%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (16%), Θεσσαλίας (7%), Κρήτης (6%), Δυτικής Ελλάδας (6%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (6%), Στερεάς Ελλάδας (6%), Πελοποννήσου (5%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Ηπείρου (3%), Δυτικής Μακεδονίας (2%), Βορείου Αιγαίου (2%) και Ιονίων Νήσων (2%).

Διάγραμμα 15: Ποσοστιαία κατανομή των ανδρών απασχολούμενων ανά Περιφέρεια, 2019

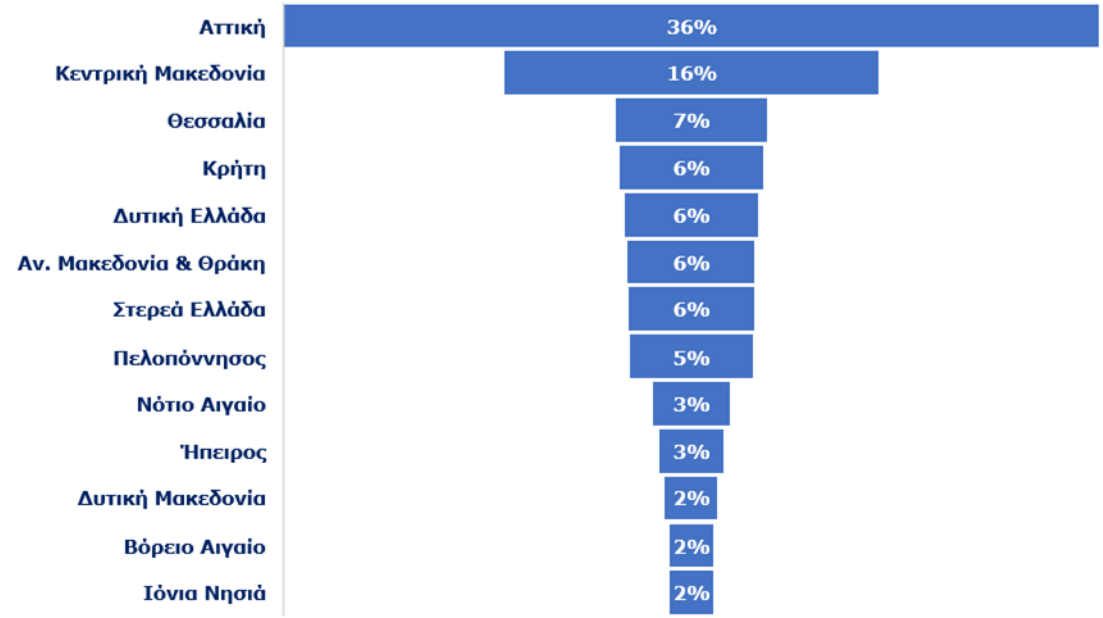

Σε ότι αφορά την ποσοστιαία κατανομή των γυναικών απασχολούμενων ανά Περιφέρεια για το 2019, το υψηλότερο ποσοστό σημειώνεται στην Περιφέρεια Αττικής (39%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (16%), Κρήτης (7%), Θεσσαλίας (6%), Πελοποννήσου (5%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (5%), Δυτικής Ελλάδας (5%), Στερεάς Ελλάδας (4%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Ηπείρου (3%), Δυτικής Μακεδονίας (2%), Ιονίων Νήσων (2%) και Βορείου Αιγαίου (2%).

Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία κατανομή των γυναικών απασχολούμενων ανά Περιφέρεια, 2019

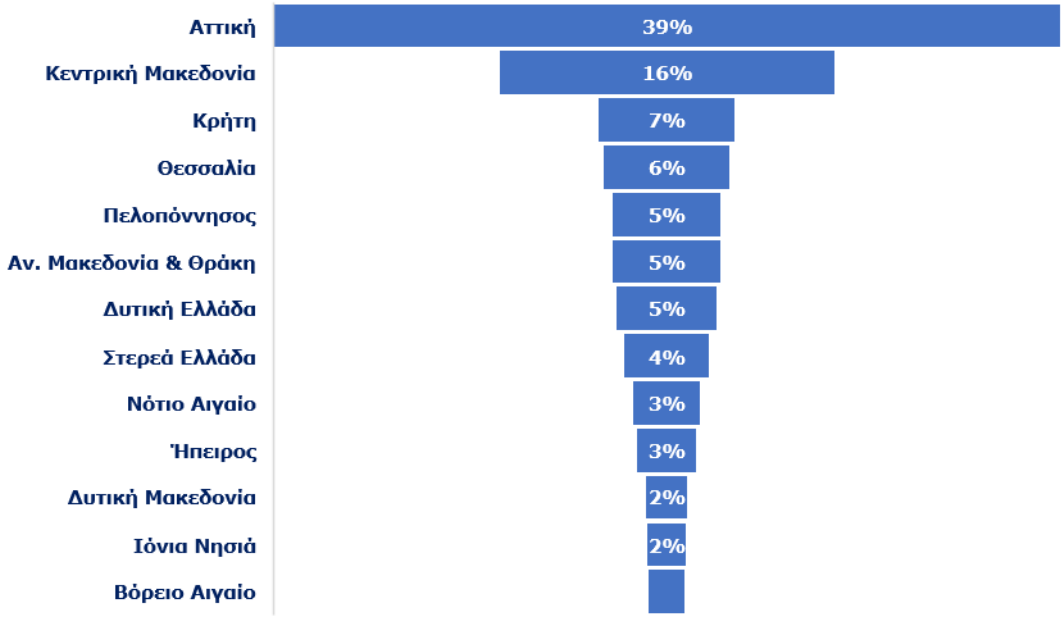

1.8.6 Φύλο απασχολούμενων ανά κατηγορία απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης

Οι άνδρες απασχολούμενοι στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019, σημείωσαν αύξηση κατά +18% (από 121 χιλ. το 2014 σε 143 χιλ. το 2019) ενώ οι γυναίκες αύξηση κατά +21% (από 91 χιλ. το 2014 σε 110 χιλ. το 2019). Επιμέρους, οι άνδρες απασχολούμενοι στους λοιπούς κλάδους σημείωσαν αύξηση κατά +16% (από 107 χιλ. το 2014 σε 124 χιλ. το 2019) ενώ οι γυναίκες αύξηση κατά +20% (από 74 χιλ. το 2014 σε 89 χιλ. το 2019), στην εστίαση οι άνδρες απασχολούμενοι αύξηση κατά +30% (από 8 χιλ. το 2014 σε 11 χιλ. το 2019) και οι γυναίκες αύξηση κατά +12% (από 9 χιλ. το 2014 σε 10 χιλ. το 2019) ενώ στα καταλύματα οι άνδρες αύξηση κατά +39% (από 6 χιλ. το 2014 σε 8 χιλ. το 2019) και οι γυναίκες αύξηση κατά +35% (από 9 χιλ. το 2014 σε 11 χιλ. το 2019).

Πίνακας 14: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά φύλο απασχολούμενων και ανά κατηγορία απασχόλησης, 2014-2019

Κλάδος	Φύλο απασχολούμενων	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Λοιποί κλάδοι	Άνδρες	107.380	105.175	110.428	117.483	123.399	124.319	16%
	Γυναίκες	73.666	68.984	75.125	82.249	85.002	88.752	20%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	Άνδρες	8.425	10.874	10.341	9.406	9.304	10.993	30%
	Γυναίκες	8.644	8.951	9.039	6.774	9.123	9.670	12%
Καταλύματα	Άνδρες	5.584	5.582	5.896	7.745	8.969	7.756	39%
	Γυναίκες	8.516	9.567	9.709	11.147	11.459	11.495	35%
Κρήτη	**Άνδρες**	**121.389**	**121.631**	**126.665**	**134.634**	**141.671**	**143.067**	**18%**
	Γυναίκες	**90.826**	**87.503**	**93.874**	**100.170**	**105.584**	**109.917**	**21%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με το φύλο των απασχολούμενων στους λοιπούς κλάδους την περίοδο 2014-2019, οι άνδρες απασχολούμενοι (από 59% το 2014 σε 58% το 2019) εμφανίζουν υψηλότερα μερίδια σε σύγκριση με τις γυναίκες (από 41% το 2014 σε 42% το 2019).

Διάγραμμα 17: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στους Λοιπούς Κλάδους ανά φύλο απασχολούμενων, 2014-2019

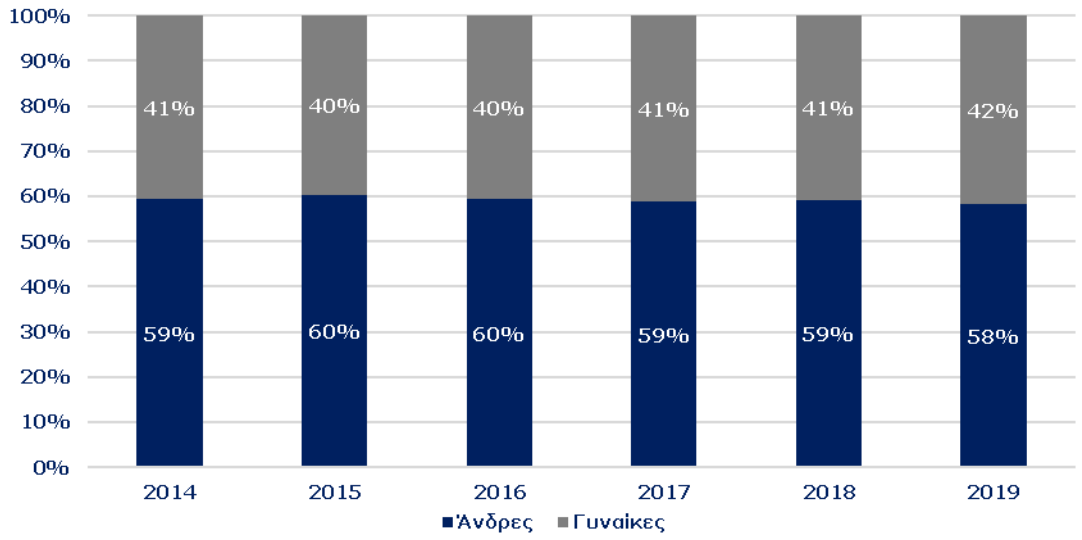

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η εικόνα στην εστίαση είναι μικτή, με τα έτη 2015 (Άνδρες 55% και Γυναίκες 45%), 2016 (Άνδρες 53% και Γυναίκες 47%), 2017 (Άνδρες 58% και Γυναίκες 42%) και 2019 (Άνδρες 53% και Γυναίκες 47%) να πλειοψηφούν οι άνδρες, το 2014 (Άνδρες 49% και Γυναίκες 51%) οι γυναίκες ενώ το 2018 σημειώθηκε ισοκατανομή μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Διάγραμμα 18: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Εστίαση ανά φύλο απασχολούμενων, 2014-2019

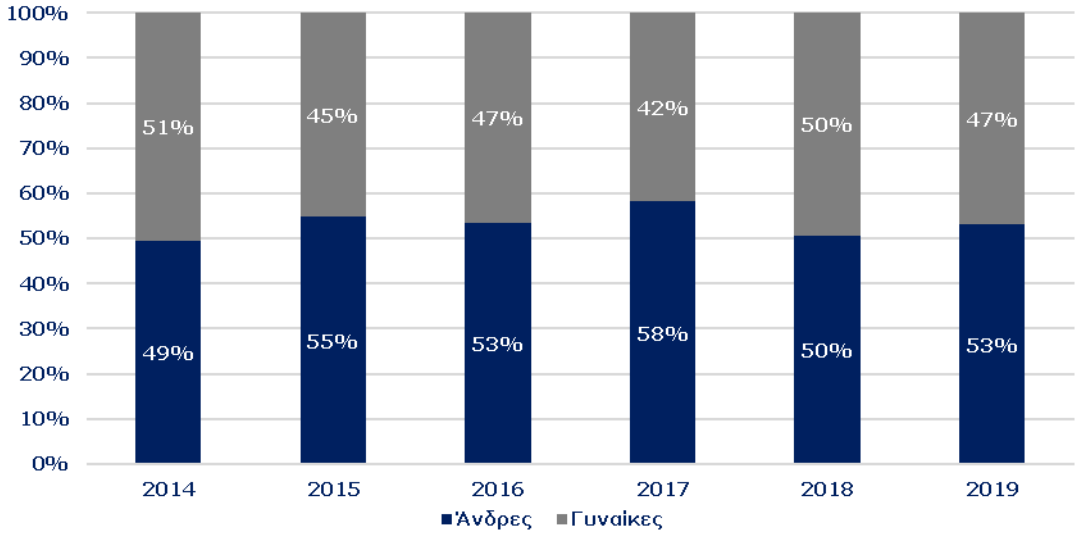

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σε αντίθεση με τους λοιπούς κλάδους, οι γυναίκες απασχολούμενες στον κλάδο των καταλυμάτων εμφανίζουν υψηλότερα μερίδια (από 60% το 2014 σε 60% το 2019) σε σύγκριση με αυτά των ανδρών (από 40% το 2014 σε 40% το 2019).

Διάγραμμα 19: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα Καταλύματα ανά φύλο απασχολούμενων, 2014-2019

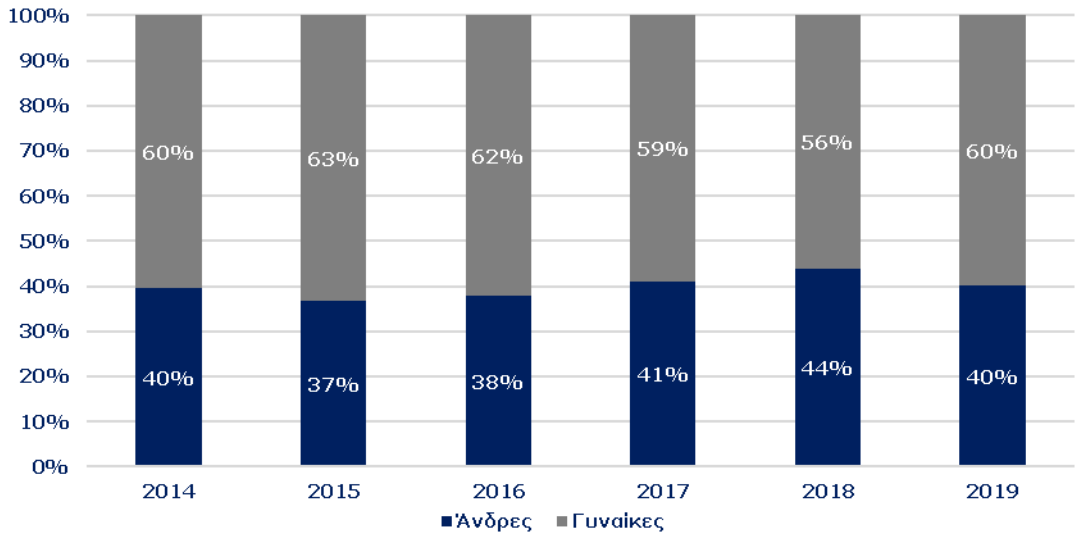

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

1.8.7 Ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων ανά Περιφέρεια

Αναφορικά με την ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων, παρατηρούμε ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες σημείωσαν αύξηση την περίοδο 2014-2019, με εξαίρεση τις ηλικίες 25-34 ετών (-3%, από 808 χιλ. το 2014 σε 786 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες: 15-24 ετών (+4%, από 146 χιλ. το 2014 σε 151 χιλ. το 2019), 35-44 ετών (+5%, από 1,1 εκατ. το 2014 σε 1,2 εκατ. το 2019), 45-54 ετών (+17%, από 970 χιλ. το 2014 σε 1,1 εκατ. το 2019) και 55+ (+35%, από 510 χιλ. το 2014 σε 687 χιλ. το 2019).

Επιμέρους, μείωση σημειώθηκε στις ηλικίες 15-24 ετών στις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (-17%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-6%), Πελοποννήσου (-31%), Νοτίου Αιγαίου (-16%) και Δυτικής Μακεδονίας (-13%), στις ηλικίες 25-34 ετών στις Περιφέρειες Αττικής (-8%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-1%), Νοτίου Αιγαίου (-8%), Ηπείρου (-6%), Δυτικής Μακεδονίας (-21%) και Ιονίων Νήσων (-6%) και στις ηλικίες 35-44 ετών στις Περιφέρειες Θεσσαλίας (-8%), Δυτικής Ελλάδας (-6%) και Δυτικής Μακεδονίας (-6%).

Οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις την περίοδο 2014–2019, σημειώθηκαν για τις ηλικίες 15-24 ετών στις Περιφέρειες Θεσσαλίας (+33%, από 7 χιλ. το 2014 σε 9 χιλ. το 2019), Ηπείρου (+21%, από 2 χιλ. το 2014 σε 3 χιλ. το 2019) και Ιονίων Νήσων (+11%, από 4 χιλ. το 2014 σε 4 χιλ. το 2019), για τις ηλικίες 25-34 ετών στις Περιφέρειες Θεσσαλίας (+15%, από 44 χιλ. το 2014 σε 51 χιλ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (+13%, από 16 χιλ. το 2014 σε 18 χιλ. το 2019), για τις ηλικίες 35-44 ετών στις Περιφέρειες Κρήτης (+15%, από 66 χιλ. το 2014 σε 76 χιλ. το 2019), Βορείου Αιγαίου (+13%, από 17 χιλ. το 2014 σε 20 χιλ. το 2019) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (+10%, από 55 χιλ. το 2014 σε 60 χιλ. το 2019), για τις ηλικίες 45-54 ετών στις Περιφέρειες Κρήτης (+30%, από 54 χιλ. το 2014 σε 70 χιλ. το 2019), Βορείου Αιγαίου (+26%, από 15 χιλ. το 2014 σε 19 χιλ. το 2019) και Κεντρικής Μακεδονίας (+20%, από 162 χιλ. το 2014 σε 193 χιλ. το 2019) και για τις ηλικίες 55+ ετών στις Περιφέρειες Κρήτης (+46%, από 30 χιλ. το 2014 σε 43 χιλ. το 2019), Δυτικής Μακεδονίας (+46%, από 12 χιλ. το 2014 σε 17 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+41%, από 32 χιλ. το 2014 σε 45 χιλ. το 2019), Νοτίου Αιγαίου (+41%, από 16 χιλ. το 2014 σε 23 χιλ. το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+40%, από 80 χιλ. το 2014 σε 112 χιλ. το 2019), του Βορείου Αιγαίου (+40%, από 10 χιλ. το 2014 σε 14 χιλ. το 2019) και Αττικής (+39%, από 158 χιλ. το 2014 σε 218 χιλ. το 2019).

Πίνακας 15: Εξέλιξη των απασχολούμενων ανά ηλικιακή διάρθρωση και ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	Ηλικιακή διάρθρωση	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
	15-24	52.006	49.544	48.173	49.433	50.602	57.161	10%
	25-34	328.441	324.892	327.740	315.406	308.862	301.567	-8%
Αττική	35-44	430.401	435.152	448.226	441.117	442.690	449.035	4%
	45-54	357.506	369.588	373.678	386.461	387.585	416.252	16%
	55+	157.532	156.719	162.434	173.572	188.788	218.351	39%
	15-24	21.447	20.242	17.261	22.805	23.834	23.636	10%
	25-34	124.891	128.351	123.893	123.450	126.267	126.150	1%
Κεντρική Μακεδονία	35-44	175.691	187.973	197.506	194.959	193.576	187.775	7%
	45-54	161.659	173.447	184.147	189.811	192.759	193.294	20%
	55+	79.709	90.743	96.005	94.959	105.614	111.836	40%
	15-24	7.050	7.677	8.188	11.134	9.917	9.373	33%
	25-34	44.092	48.188	46.818	48.322	49.469	50.918	15%
Θεσσαλία	35-44	72.990	71.309	70.062	72.521	71.057	67.239	-8%
	45-54	63.793	63.656	66.656	70.111	70.960	73.557	15%
	55+	45.576	38.936	40.932	48.826	51.850	52.162	14%
	15-24	**10.845**	**10.256**	**10.897**	**11.364**	**12.130**	**11.792**	**9%**
	25-34	**51.400**	**48.372**	**48.725**	**50.506**	**51.939**	**51.598**	**0%**
Κρήτη	**35-44**	**66.248**	**64.886**	**69.776**	**73.806**	**76.697**	**76.167**	**15%**
	45-54	**54.175**	**56.043**	**57.630**	**62.167**	**67.298**	**70.319**	**30%**
	55+	**29.546**	**29.577**	**33.511**	**36.960**	**39.192**	**43.109**	**46%**
	15-24	8.554	9.704	10.589	10.165	8.360	7.122	-17%
	25-34	42.507	42.399	42.353	44.622	43.195	42.604	0%
Δυτική Ελλάδα	35-44	62.442	63.726	61.397	62.152	61.199	58.683	-6%
	45-54	55.762	55.508	54.367	57.372	58.948	61.730	11%
	55+	31.623	34.855	36.717	42.503	46.479	44.545	41%
	15-24	9.647	8.444	7.678	9.312	9.497	9.036	-6%
	25-34	45.489	44.626	42.837	42.718	44.365	44.998	-1%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	35-44	54.697	58.169	58.431	58.107	60.264	59.987	10%
	45-54	52.893	54.984	56.717	58.653	58.977	58.758	11%
	55+	32.265	31.678	34.998	36.988	40.262	41.869	30%
	15-24	7.059	6.318	4.366	5.922	4.779	4.861	-31%
	25-34	35.504	34.438	34.377	37.861	38.100	36.827	4%
Πελοπόννησος	35-44	54.016	54.864	55.943	58.524	57.419	57.402	6%
	45-54	56.085	58.126	58.962	59.641	61.724	64.851	16%
	55+	36.002	39.491	42.639	43.030	46.164	47.490	32%
	15-24	7.077	7.587	7.930	8.098	5.955	7.082	0%
	25-34	36.565	39.369	38.192	38.601	38.874	37.929	4%
Στερεά Ελλάδα	35-44	53.096	54.978	52.666	55.290	56.333	57.861	9%
	45-54	49.330	50.973	51.802	53.896	57.187	56.595	15%
	55+	27.013	28.100	27.780	32.086	32.901	34.701	28%
	15-24	8.884	7.919	8.891	8.240	8.398	7.445	-16%
	25-34	32.999	37.132	30.199	29.333	30.545	30.316	-8%
Νότιο Αιγαίο	35-44	35.297	40.028	38.812	37.527	36.737	37.849	7%
	45-54	30.554	29.600	31.038	32.815	33.457	34.697	14%
	55+	16.092	17.661	20.847	19.807	22.434	22.665	41%
	15-24	2.441	2.469	2.602	2.470	3.455	2.963	21%
	25-34	21.085	21.079	20.679	19.329	19.360	19.796	-6%
Ήπειρος	35-44	32.577	32.804	31.633	31.650	33.561	34.789	7%
	45-54	28.795	30.086	31.182	31.869	31.977	32.437	13%
	55+	19.049	18.833	20.444	19.316	20.581	22.764	20%
	15-24	3.132	4.145	4.147	3.487	2.452	2.727	-13%
	25-34	15.353	14.190	13.669	14.802	13.807	12.196	-21%
Δυτική Μακεδονία	35-44	27.103	25.668	24.750	23.422	24.951	25.596	-6%
	45-54	25.381	24.827	25.532	26.528	28.697	29.727	17%
	55+	11.501	12.414	12.995	16.285	16.342	16.838	46%
	15-24	3.566	2.504	3.514	3.204	3.564	3.971	11%
	25-34	14.089	14.175	15.885	14.171	13.347	13.302	-6%
Ιόνια Νησιά	35-44	20.036	20.636	21.471	20.442	20.998	21.066	5%
	45-54	19.207	21.158	20.327	19.939	22.154	22.465	17%
	55+	14.215	14.510	14.574	15.430	18.189	16.383	15%
	15-24	3.891	3.296	3.583	2.533	2.896	4.246	9%
	25-34	16.030	17.602	16.180	16.080	16.374	18.107	13%
Βόρειο Αιγαίο	35-44	17.439	17.419	18.083	17.985	18.317	19.772	13%
	45-54	14.959	16.039	18.147	19.012	18.399	18.812	26%
	55+	9.944	10.610	11.376	13.763	14.963	13.879	40%
	15-24	**145.598**	**140.105**	**137.817**	**148.168**	**145.838**	**151.415**	**4%**
	25-34	**808.445**	**814.814**	**801.547**	**795.202**	**794.503**	**786.309**	**-3%**
Ελλάδα	**35-44**	**1.102.033**	**1.127.613**	**1.148.755**	**1.147.503**	**1.153.798**	**1.153.220**	**5%**
	45-54	**970.098**	**1.004.035**	**1.030.186**	**1.068.275**	**1.090.122**	**1.133.493**	**17%**
	55+	**510.066**	**524.125**	**555.254**	**593.526**	**643.759**	**686.593**	**35%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων ανά ηλικιακή κατηγορία για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο μερίδιο κατέχουν οι ηλικιακές ομάδες 35-44 ετών (29%) και 45-54 ετών (29%) και ακολουθούν οι ηλικίες 25-34 ετών (20%), 55+ ετών (18%) και 15-24 ετών (4%).

Διάγραμμα 20: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων ανά ηλικιακή ομάδα, 2019

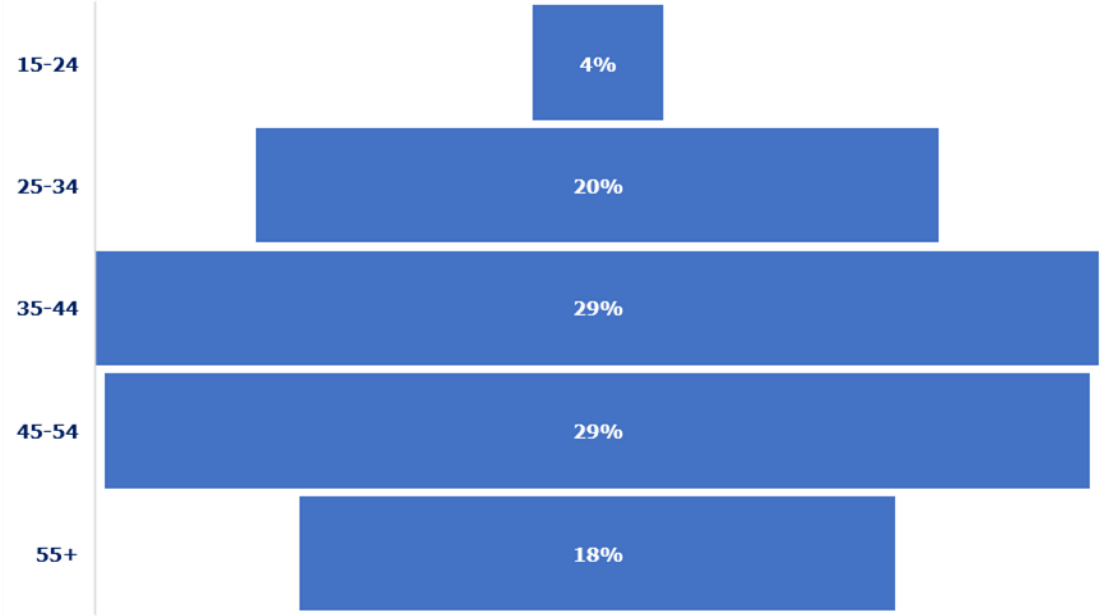

1.8.8 Ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία απασχόλησης

Η εικόνα στις ηλικιακές ομάδες για την Περιφέρεια Κρήτης είναι θετική, 15-24 ετών (+9%, από 11 χιλ. το 2014 σε 12 χιλ. το 2019), 25-34 ετών (+0,4%, από 51 χιλ. το 2014 σε 52 χιλ. το 2019), 35-44 ετών (+15%, από 66 χιλ. το 2014 σε 76 χιλ. το 2019), 45-54 ετών (+30%, από 54 χιλ. το 2014 σε 70 χιλ. το 2019) και 55+ ετών (+46%, από 30 χιλ. το 2014 σε 43 χιλ. το 2019). Στους επιμέρους κλάδους, η εικόνα στους Λοιπούς είναι μικτή με τις ηλικίες 15-24 ετών (-8%, από 7 χιλ. το 2014 σε 7 χιλ. το 2019) και 25-34 ετών (-4%, από 43 χιλ. το 2014 σε 41 χιλ. το 2019) να καταγράφουν πτώση και τις ηλικίες 35-44 ετών (+14%, από 57 χιλ. το 2014 σε 65 χιλ. το 2019), 45-54 ετών (+30%, από 48 χιλ. το 2014 σε 62 χιλ. το 2019) και 55+ ετών (+46%, από 26 χιλ. το 2014 σε 39 χιλ. το 2019) αύξηση. Στην εστίαση όλες οι ηλικίες σημειώνουν αύξηση: 15-24 ετών (+40%, από 2 χιλ. το 2014 σε 3 χιλ. το 2019), 25-34 ετών (+23%, από 5 χιλ. το 2014 σε 7 χιλ. το 2019), 35-44 ετών (+18%, από 4 χιλ. το 2014 σε 5 χιλ. το 2019), 45-54 ετών (+10%, από 3 χιλ. το 2014 σε 3 χιλ. το 2019) και 55+ ετών (+18%, από 2 χιλ. το 2014 σε 2 χιλ. το 2019). Παρόμοια εικόνα με την εστίαση σημειώνουν και τα καταλύματα, 15-24 ετών (+50%, από 1 χιλ. το 2014 σε 2 χιλ. το 2019), 25-34 ετών (+15%, από 3 χιλ. το 2014 σε 4 χιλ. το 2019), 35-44 ετών (+27%, από 5 χιλ. το 2014 σε 6 χιλ. το 2019), 45-54 ετών (+50%, από 3 χιλ. το 2014 σε 5 χιλ. το 2019) και 55+ ετών (+96%, από 994 απασχολούμενους το 2014 σε 2 χιλ. το 2019).

Πίνακας 16: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά ηλικιακή διάρθρωση και ανά κατηγορία απασχόλησης, 2014-2019

Περιφέρεια	Ηλικιακή διάρθρωση	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014-19
Λοιποί κλάδοι	15-24	7.248	6.745	7.279	7.453	7.454	6.639	-8%
	25-34	42.595	40.192	39.385	40.386	41.242	41.065	-4%
	35-44	57.104	53.726	60.276	63.694	66.740	64.948	14%
	45-54	47.641	47.665	49.398	55.020	57.631	61.733	30%
	55+	26.459	25.832	29.216	33.180	35.334	38.686	46%
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	15-24	2.405	2.708	2.242	2.267	3.049	3.362	40%
	25-34	5.374	5.170	5.184	4.984	6.380	6.584	23%
	35-44	4.109	5.646	5.142	3.573	3.713	4.833	18%
	45-54	3.088	4.362	4.665	3.193	3.530	3.405	10%
	55+	2.093	1.939	2.147	2.162	1.755	2.478	18%
Καταλύματα	15-24	1.192	803	1.376	1.644	1.627	1.791	50%
	25-34	3.431	3.010	4.156	5.136	4.317	3.949	15%
	35-44	5.036	5.513	4.357	6.540	6.244	6.386	27%
	45-54	3.447	4.017	3.567	3.954	6.137	5.181	50%
	55+	994	1.805	2.148	1.619	2.103	1.945	96%
Κρήτη	**15-24**	**10.845**	**10.256**	**10.897**	**11.364**	**12.130**	**11.792**	**9%**
	25-34	**51.400**	**48.372**	**48.725**	**50.506**	**51.939**	**51.598**	**0%**
	35-44	**66.248**	**64.886**	**69.776**	**73.806**	**76.697**	**76.167**	**15%**
	45-54	**54.175**	**56.043**	**57.630**	**62.167**	**67.298**	**70.319**	**30%**
	55+	**29.546**	**29.577**	**33.511**	**36.960**	**39.192**	**43.109**	**46%**

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σύμφωνα με την ποσοστιαία κατανομή των ηλικιακών ομάδων για τους λοιπούς κλάδους της Περιφέρειας Κρήτης, παρατηρούμε ότι σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο τα υψηλότερα ποσοστά απασχολούμενων καταγράφονται στις ηλικίες 35-44 ετών (από 32% το 2014 σε 30% το 2019), 45-54 ετών (από 26% το 2014 σε 29% το 2019), 25-34 ετών (από 24% το 2014 σε 19% το 2019) και 55+ ετών (από 15% το 2014 σε 18% το 2019). Μικρότερα είναι τα μερίδια που σημειώνονται στις ηλικίες 15-24 ετών (από 4% το 2014 σε 3% το 2019).

Διάγραμμα 21: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στους Λοιπούς Κλάδους ανά ηλικιακή ομάδα για την Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

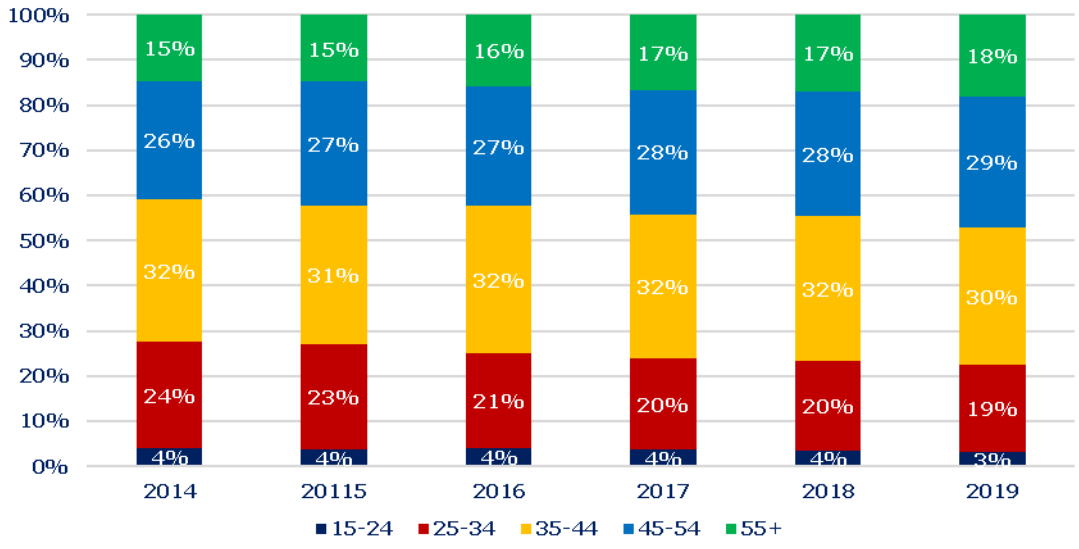

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σε ότι αφορά την ποσοστιαία κατανομή των ηλικιακών ομάδων στην εστίαση για την Περιφέρεια Κρήτης, παρατηρούμε ότι σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο τα υψηλότερα ποσοστά απασχολούμενων κατά σειρά καταγράφονται στις ηλικίες 25-34 ετών (από 31% το 2014 σε 32% το 2019), 35-44 ετών (από 24% το 2014 σε 23% το 2019), 45-54 ετών (από 18% το 2014 σε 16% το 2019), 15-24 ετών (από 14% το 2014 σε 16% το 2019) και 55+ ετών (από 12% το 2014 σε 12% το 2019). Η μείωση στα μερίδια που παρατηρείται στις επιμέρους ηλικιακές ομάδες οφείλεται σε μικρότερους ρυθμούς αύξησης και όχι σε μείωση των απασχολούμενων.

Διάγραμμα 22: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Εστίαση ανά ηλικιακή ομάδα για την Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

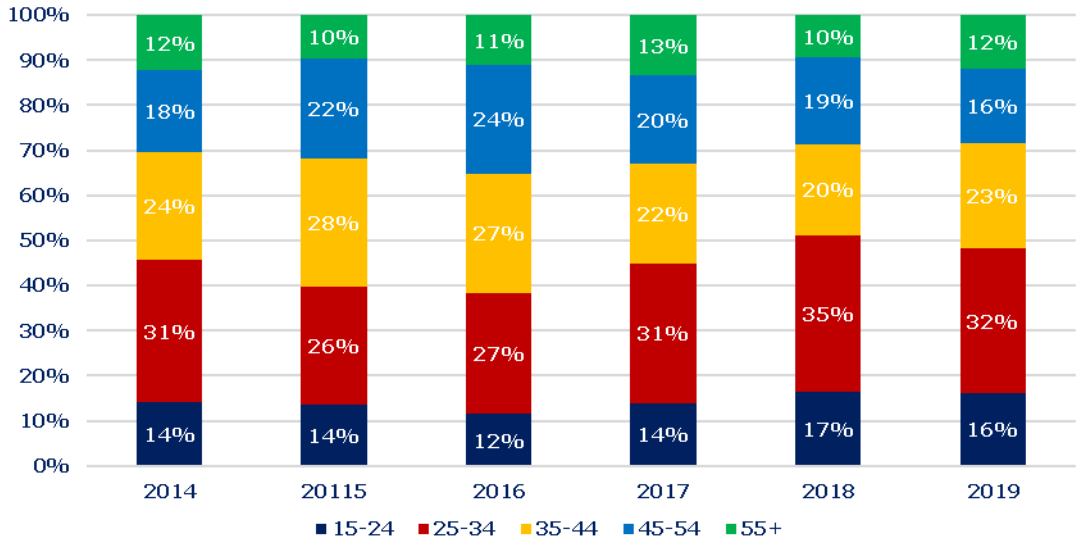

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των ηλικιακών ομάδων στα καταλύματα, παρατηρούμε ότι σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο τα υψηλότερα ποσοστά απασχολούμενων καταγράφονται στις ηλικίες 35-44 ετών (από 36% το 2014 σε 33% το 2019), 45-54 ετών (από 24% το 2014 σε 27% το 2019) και 25-34 ετών (από 24% το 2014 σε 21% το 2019). Μικρότερα μερίδια καταγράφονται στις ηλικίες 15-24 ετών (από 8% το 2014 σε 9% το 2019) και 55+ ετών (από 7% το 2014 σε 10% το 2019). Η μείωση στα μερίδια που παρατηρείται στις επιμέρους ηλικιακές ομάδες οφείλεται σε μικρότερους ρυθμούς αύξησης και όχι σε μείωση των απασχολούμενων.

Διάγραμμα 23: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα Καταλύματα ανά ηλικιακή ομάδα για την Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2019

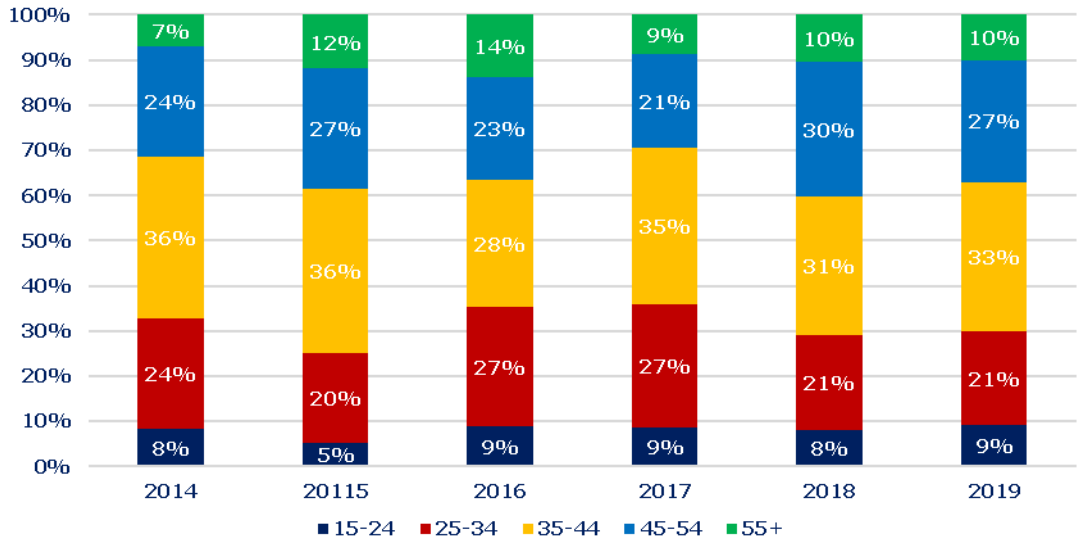

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε ότι στην Περιφέρεια Κρήτης η εστίαση προσφέρει μεγαλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης στις νεότερες ηλικίες (15-34 ετών) απ' ότι οι λοιποί κλάδοι και τα καταλύματα.

1.8.9 Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

Η ανεργία στην Ελλάδα την περίοδο 2014-2019 σημείωσε μείωση κατά -36% (από 1.274 χιλ. το 2014 σε 819 χιλ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν μείωση στον αριθμό των ανέργων τους. Συγκεκριμένα, οι υψηλότερες ποσοστιαίες μειώσεις καταγράφονται στις Περιφέρειες Κρήτης (-50%, από 67 χιλ. το 2014 σε 33 χιλ. το 2019), Πελοποννήσου (-50%, από 58 χιλ. το 2014 σε 29 χιλ. το 2019), Ιονίων Νήσων (-44%, από 19 χιλ. το 2014 σε 11 χιλ. το 2019), Ηπείρου (-42%, από 38 χιλ. το 2014 σε 22 χιλ. το 2019), Αττικής (-41%, από 499 χιλ. το 2014 σε 294 χιλ. το 2019), Στερεάς Ελλάδας (-36%, από 63 χιλ. το 2014 σε 40 χιλ. το 2019), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-34%, από 62 χιλ. το 2014 σε 41 χιλ. το 2019), Νοτίου Αιγαίου (-32%, από 31 χιλ. το 2014 σε 21 χιλ. το 2019) και Κεντρικής Μακεδονίας (-31%, από 227 χιλ. το 2014 σε 157 χιλ. το 2019). Οι χαμηλότερες μειώσεις καταγράφηκαν στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (-10%, από 31 χιλ. το 2014 σε 28 χιλ. το 2019), Βορείου Αιγαίου (-11%, από 18 χιλ. το 2014 σε 16 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (-16%, από 81 χιλ. το 2014 σε 68 χιλ. το 2019) και Θεσσαλίας (-28%, από 79 χιλ. το 2014 σε 58 χιλ. το 2019).

Αναφορικά με το ποσοστό των ανέργων ως προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό για το 2019, παρατηρούμε ότι τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στις Περιφέρειες Κρήτης (12%), Ιονίων Νήσων (12%) και Πελοποννήσου (12%) και τα υψηλότερα στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (25%), Δυτικής Ελλάδας (24%) και Κεντρικής Μακεδονίας (20%).

Πίνακας 17: Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019					
	2014		2019		
Περιφέρεια	Αριθμός ανέργων (σε χιλ.)	% Ανέργων ως προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό	Αριθμός ανέργων (σε χιλ.)	% Ανέργων ως προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό	%Δ των ανέργων 2014-2019
Αττική	499	27%	294	17%	-41%
Κεντρική Μακεδονία	227	29%	157	20%	-31%
Δυτική Ελλάδα	81	29%	68	24%	-16%
Θεσσαλία	79	25%	58	19%	-28%
Στερεά Ελλάδα	63	27%	40	17%	-36%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	62	24%	41	16%	-34%
Κρήτη	**67**	**24%**	**33**	**12%**	**-50%**
Πελοπόννησος	58	23%	29	12%	-50%
Δυτική Μακεδονία	31	28%	28	25%	-10%
Ήπειρος	38	27%	22	16%	-42%
Νότιο Αιγαίο	31	20%	21	14%	-32%
Βόρειο Αιγαίο	18	22%	16	18%	-11%
Ιόνια Νησιά	19	21%	11	12%	-44%
Σύνολο	**1.274**	**26%**	**819**	**17%**	**-36%**

Πηγή: ΕΕΔ ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των ανέργων στις Περιφέρειες για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (36%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (19%), Δυτικής Ελλάδας (8%), Θεσσαλίας (7%), Στερεάς Ελλάδας (5%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (5%), Κρήτης (4%), Πελοποννήσου (4%), Δυτικής Μακεδονίας (3%), Ηπείρου (3%), Νοτίου Αιγαίου (3%), Βορείου Αιγαίου (2%) και Ιονίων Νήσων (1%).

Διάγραμμα 24: Ποσοστιαία κατανομή των ανέργων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

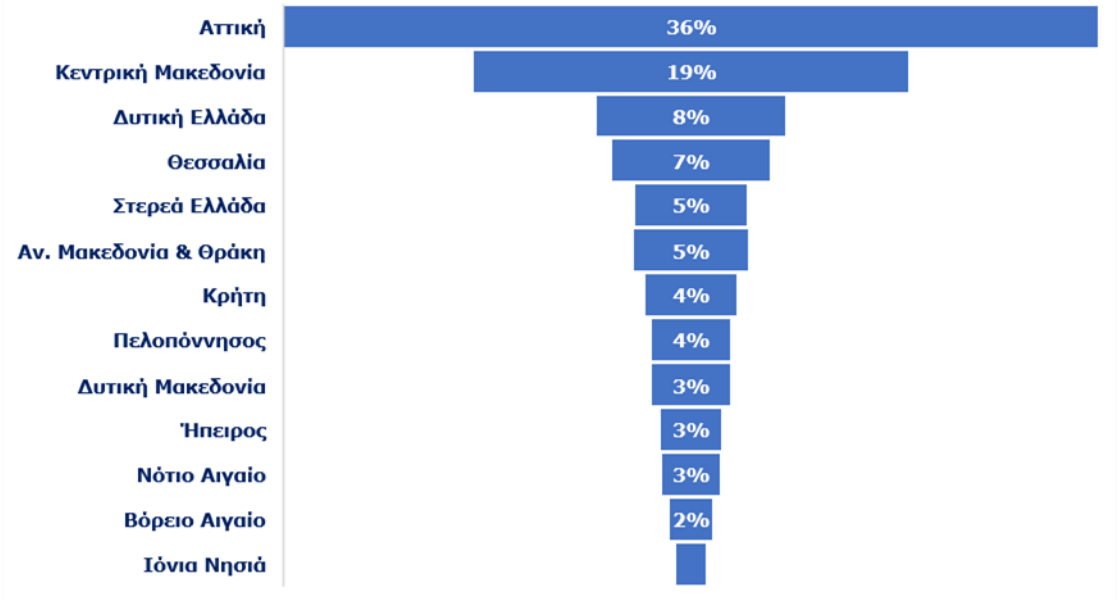

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των ανέργων στις Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι η Περιφέρεια Κρήτης καταγράφει το 4% των ανέργων της χώρας σημειώνοντας την περίοδο 2014-2019 μείωση κατά -50% (από 67 χιλ. το 2014 σε 33 χιλ. το 2019). Από την άλλη πλευρά εμφανίζει το 2019 το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας, μαζί με τις Περιφέρειες Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων, ως προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της (12% έναντι 24% το 2014) στο σύνολο των 13 Περιφερειών.

2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

2.1 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2019

2.1.1 Ξενοδοχειακό δυναμικό[3] Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Πίνακας 18: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

Ξενοδοχειακό Δυναμικό Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019							
Περιφέρεια		**5***	**4***	**3***	**2***	**1***	**Σύνολο**
Νότιο Αιγαίο	Μονάδες	220	394	534	802	204	2.154
	Δωμάτια	31.949	34.893	20.532	20.941	3.197	111.512
	Κλίνες	66.412	70.705	40.151	40.130	6.283	223.681
Κρήτη	**Μονάδες**	**128**	**330**	**392**	**589**	**180**	**1.619**
	Δωμάτια	**23.027**	**31.936**	**17.395**	**19.461**	**4.548**	**96.367**
	Κλίνες	**48.061**	**63.189**	**32.838**	**34.899**	**8.612**	**187.599**
Ιόνια Νησιά	Μονάδες	62	157	251	437	73	980
	Δωμάτια	9.156	13.133	14.076	13.624	1.456	51.445
	Κλίνες	18.924	25.890	27.658	26.090	2.843	101.405
Κεντρική Μακεδονία	Μονάδες	55	130	282	332	376	1.175
	Δωμάτια	9.307	10.332	10.079	8.638	7.865	46.221
	Κλίνες	19.497	20.710	20.367	17.047	15.415	93.036
Αττική	Μονάδες	38	127	157	241	112	675
	Δωμάτια	6.594	9.962	7.063	7.327	2.181	33.127
	Κλίνες	12.640	19.238	13.118	13.518	4.385	62.899
Πελοπόννησος	Μονάδες	29	134	238	218	66	685
	Δωμάτια	2.949	4.746	6.406	4.902	850	19.853
	Κλίνες	6.287	9.403	12.733	9.311	1.650	39.384
Στερεά Ελλάδα	Μονάδες	8	47	157	249	62	523
	Δωμάτια	685	3.008	4.982	5.622	1.088	15.385
	Κλίνες	1.511	5.933	9.460	10.630	2.046	29.580
Θεσσαλία	Μονάδες	29	116	141	195	74	555
	Δωμάτια	1.487	3.582	3.983	4.350	1.351	14.753
	Κλίνες	3.038	7.187	7.865	8.352	2.751	29.193
Αν. Μακεδονία & Θράκη	Μονάδες	12	31	115	156	72	386
	Δωμάτια	1.185	2.038	3.577	3.361	1.100	11.261
	Κλίνες	2.463	4.191	7.045	6.521	2.144	22.364
Βόρειο Αιγαίο	Μονάδες	8	35	134	170	40	387
	Δωμάτια	939	1.839	4.677	3.937	614	12.006
	Κλίνες	1.909	3.515	9.029	7.386	1.167	23.006
Δυτική Ελλάδα	Μονάδες	4	44	105	97	24	274
	Δωμάτια	1.461	2.604	3.188	2.426	295	9.974
	Κλίνες	3.127	5.183	6.036	4.639	578	19.563
Ήπειρος	Μονάδες	14	103	165	128	23	433
	Δωμάτια	1.052	2.096	3.237	2.189	373	8.947
	Κλίνες	2.184	4.435	6.564	4.261	727	18.171
Δυτική Μακεδονία	Μονάδες	3	16	58	37	11	125
	Δωμάτια	61	373	1.439	732	233	2.838
	Κλίνες	137	807	3.157	1.582	783	6.466
Σύνολο	**Μονάδες**	**610**	**1.664**	**2.729**	**3.651**	**1.317**	**9.971**
	Δωμάτια	**89.852**	**120.542**	**100.634**	**97.510**	**25.151**	**433.689**
	Κλίνες	**186.190**	**240.386**	**196.021**	**184.366**	**49.384**	**856.347**

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

[3] Λόγω μη δημοσίευσης πλέον των στοιχείων του ΜΗΤΕ, τα στοιχεία που παρατίθενται σε αυτή την Ενότητα προέρχονται αποκλειστικά και μόνο από την βάση του ΞΕΕ, ενώ την προηγούμενη χρονιά (2018) στα στοιχεία συμπεριλαμβάνονταν και τα στοιχεία του ΜΗΤΕ.

Η Ελλάδα το 2019 διέθετε 9.971 ξενοδοχειακές μονάδες με 433.689 δωμάτια και 856.347 κλίνες. Οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης, των Ιονίων Νήσων, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής, που δέχονται και τον μεγαλύτερο αριθμό τουριστών, αντιπροσωπεύουν το 66% του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας (6.603 ξενοδοχειακές μονάδες).

Στις επιμέρους κατηγορίες αστεριών παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στα 2* (37%) και 3* (27%) ξενοδοχεία και χαμηλή στα 5* (6%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες 4* (17%) και 1* (13%).

Η εικόνα στα ξενοδοχειακά δωμάτια είναι πιο ισοκατανεμημένη, με εξαίρεση τα 1*. Συγκεκριμένα: 5* το 21%, 4* το 28%, 3* το 23%, 2* το 22% και 1* μόλις το 6%. Παρόμοια εικόνα και στις κλίνες 5* το 22%, 4* το 28%, 3* το 23%, 2* το 22% και 1* το 6%.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι τα 5* παρόλο που αντιπροσωπεύουν μόλις το 6% των ξενοδοχειακών μονάδων εντούτοις κατέχουν το 21% των δωματίων και το 22% των κλινών.

Τέλος, οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (36%) και της Κρήτης (21%) έχουν τον μεγαλύτερο αριθμό 5* ξενοδοχείων αντιπροσωπεύοντας το 57% του συνόλου.

Διάγραμμα 25: Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία αστεριών στην Ελλάδα, 2019

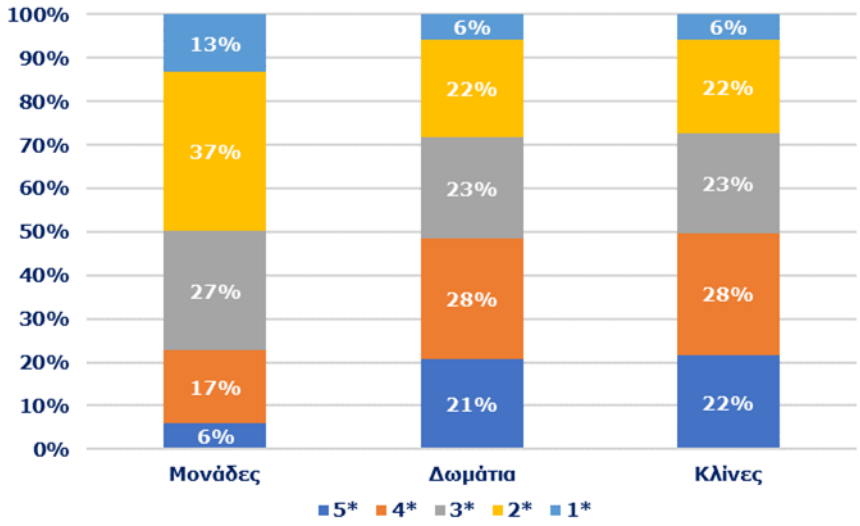

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την κατανομή των δωματίων, αξιοσημείωτο είναι ότι οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης, των Ιονίων Νήσων, της Κεντρικής Μακεδονίας και

της Αττικής αντιπροσωπεύουν το 2019 το 78% των ξενοδοχειακών δωματίων της χώρας.

Διάγραμμα 26: Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών δωματίων ανά Περιφέρεια, 2019

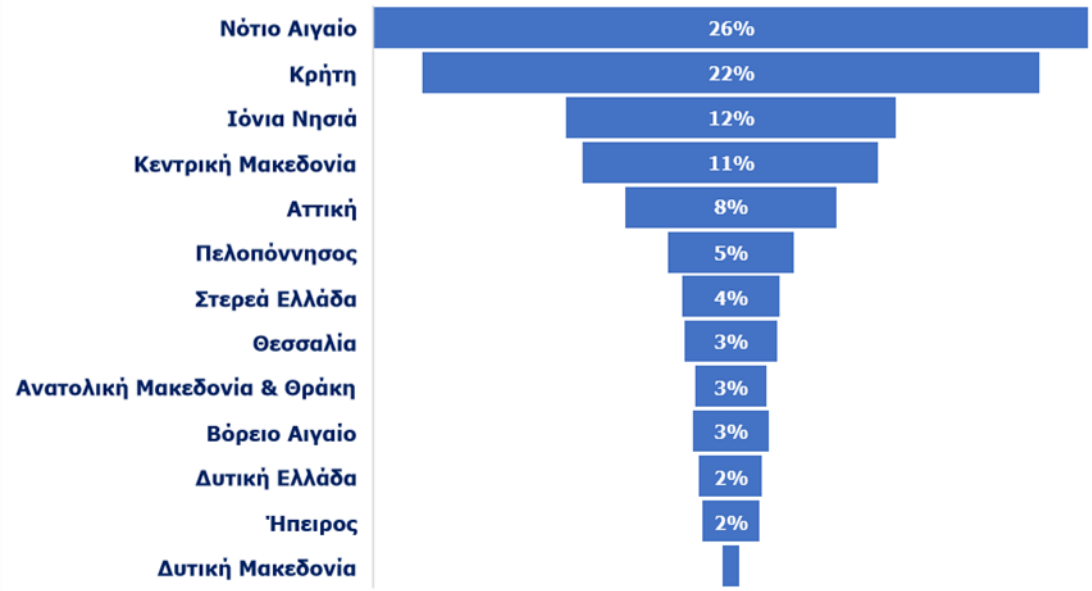

Όσον αφορά την εξέλιξη των ξενοδοχειακών δωματίων στο σύνολο της χώρας την περίοδο 2010-2019, παρατηρούμε αύξηση στα 5* (+76%), 4* (+18%) και 3* (+8%) και μείωση στα 2* (-20%) και 1* (-14%).

Διάγραμμα 27: Εξέλιξη των ξενοδοχειακών δωματίων στο σύνολο της Ελλάδας (2010=100), 2010-2019

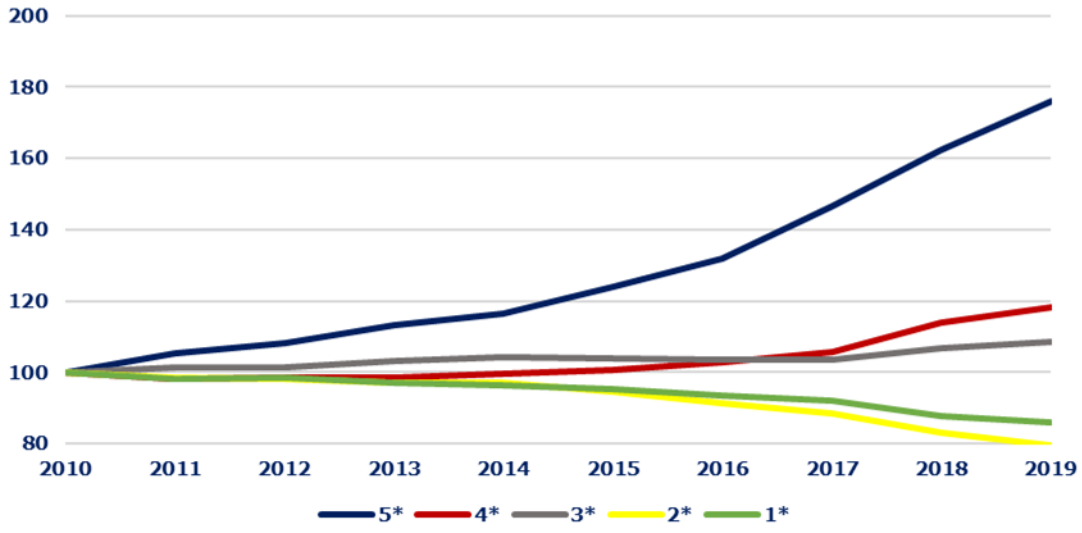

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

2.1.2 Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 2019 το 16% των μονάδων, το 22% των δωματίων και το 22% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 1.619 μονάδες με 96.367 δωμάτια και 187.599 κλίνες.

Πίνακας 19: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ Ξενοδοχειακό δυναμικό 2019							
Ενότητα		**5***	**4***	**3***	**2***	**1***	**Σύνολο**
Ηρακλείου	Μονάδες	46	142	110	135	85	**518**
	Δωμάτια	11.007	16.476	5.039	4.404	2.594	**39.520**
	Κλίνες	23.138	32.716	9.632	8.176	4.980	**78.642**
Χανίων	Μονάδες	33	78	131	274	50	**566**
	Δωμάτια	3.820	5.702	5.560	9.628	1.179	**25.889**
	Κλίνες	8.069	11.203	10.083	16.874	2.167	**48.396**
Ρεθύμνου	Μονάδες	21	69	112	111	17	**330**
	Δωμάτια	2.874	5.846	5.014	3.494	351	**17.579**
	Κλίνες	5.880	11.542	9.781	6.356	657	**34.216**
Λασιθίου	Μονάδες	28	41	39	69	28	**205**
	Δωμάτια	5.326	3.912	1.782	1.935	424	**13.379**
	Κλίνες	10.974	7.728	3.342	3.493	808	**26.345**
Σύνολο	**Μονάδες**	**128**	**330**	**392**	**589**	**180**	**1.619**
	Δωμάτια	**23.027**	**31.936**	**17.395**	**19.461**	**4.548**	**96.367**
	Κλίνες	**48.061**	**63.189**	**32.838**	**34.899**	**8.612**	**187.599**

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στις επιμέρους κατηγορίες αστεριών, παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στα 2* (36%), 3* (24%) και 4* (20%) ξενοδοχεία και χαμηλή στα 1* (11%) και 5* (8%). Η εικόνα στα ξενοδοχειακά δωμάτια είναι πιο ισοκατανεμημένη, 5* (24%), 4* (33%), 3* (18%), 2* (20%) και 1* (5%), με εξαίρεση τα 1*.

Παρόμοια είναι η εικόνα και στις κλίνες, 5* (26%), 4* (34%), 3* (18%), 2* (19%) και 1* (5%).

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι τα 5*, παρόλο που αντιπροσωπεύουν μόλις το 8% των ξενοδοχειακών μονάδων εντούτοις κατέχουν το 24% των δωματίων και το 26% των κλινών.

Διάγραμμα 28: Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία αστεριών στην Περιφέρεια Κρήτης, 2019

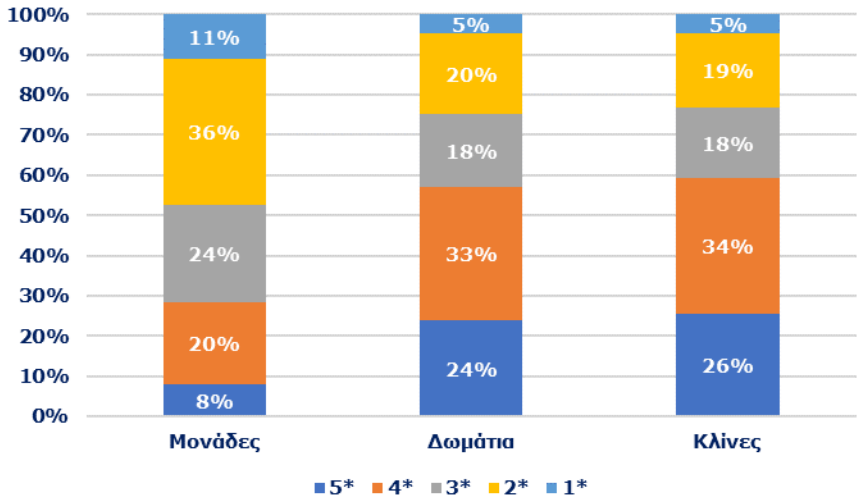

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με τις επιμέρους Ενότητες, παρατηρούμε ότι:

- Η Ενότητα Ηρακλείου αντιπροσωπεύει το 41% των δωματίων της Περιφέρειας με 518 μονάδες, 39.520 δωμάτια και 78.642 κλίνες,
- Η Ενότητα Χανίων διαθέτει το 27% του δυναμικού της Περιφέρειας με 566 μονάδες, 25.889 δωμάτια και 48.396 κλίνες,
- Η Ενότητα Ρεθύμνου αντιπροσωπεύει το 18% του δυναμικού της Περιφέρειας με 330 μονάδες, 17.579 δωμάτια και 34.216 κλίνες και
- Η Ενότητα Λασιθίου διαθέτει το 14% του δυναμικού με 205 μονάδες, 13.379 δωμάτια και 26.345 κλίνες.

Διάγραμμα 29: Ποσοστιαία κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού σε δωμάτια της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

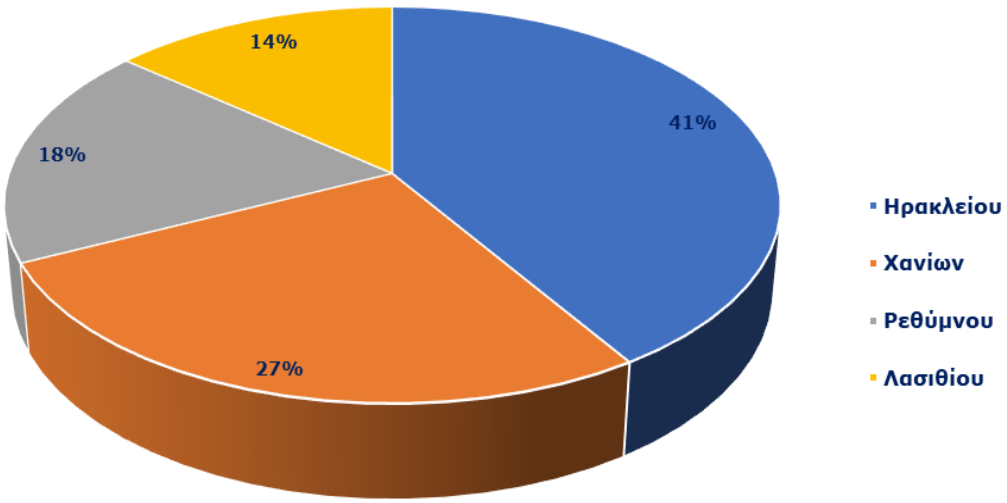

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά την εξέλιξη των ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2010-2019, παρατηρούμε αύξηση στα 5* (+47), 4* (+32%) και 3* (+12%) και μείωση στα 2* (-21%) και 1* (-17%).

Διάγραμμα 30: Εξέλιξη των ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Κρήτης (2010=100), 2010-2019

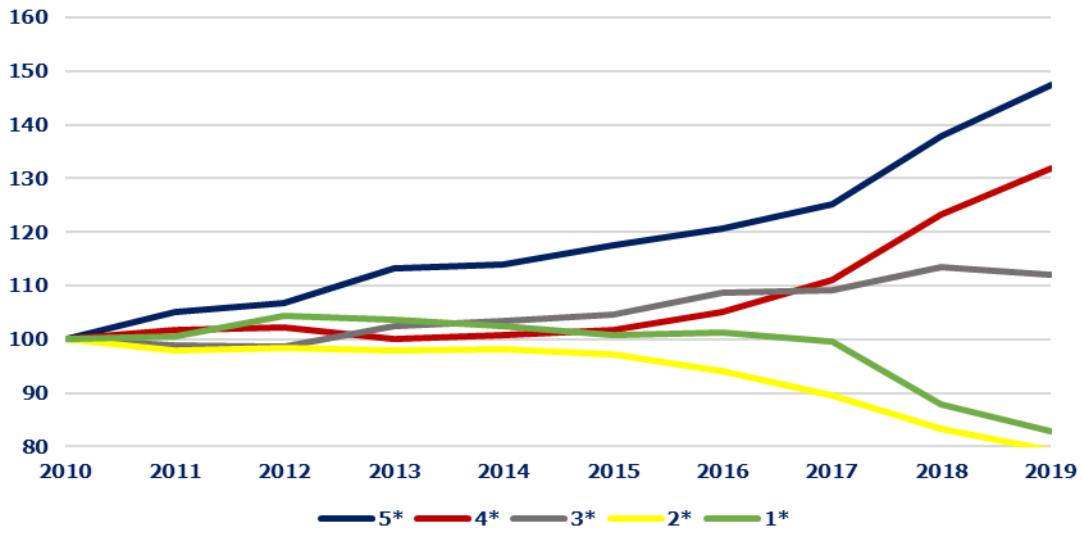

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

2.2 ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ, 2019

2.2.1 Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Πίνακας 20: Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

Δυναμικό Ενοικιαζόμενων Δωματίων ανά Περιφέρεια, 2019						
Περιφέρεια		**4Κ**	**3Κ**	**2Κ**	**1Κ**	**Σύνολο**
Νότιο Αιγαίο	Μονάδες	582	2.060	3.517	1.165	7.324
	Δωμάτια	4.564	15.892	23.591	6.891	50.938
	Κλίνες	11.060	36.879	53.146	15.229	116.314
Κεντρική Μακεδονία	Μονάδες	103	977	1.857	1.128	4.065
	Δωμάτια	869	7.688	13.249	7.255	29.061
	Κλίνες	2.144	17.211	31.707	17.225	68.287
Ιόνια Νησιά	Μονάδες	157	812	2.063	1.222	4.254
	Δωμάτια	1.320	5.767	12.398	6.331	25.816
	Κλίνες	3.296	14.411	29.350	15.067	62.124
Κρήτη	**Μονάδες**	**137**	**1.171**	**1.507**	**523**	**3.338**
	Δωμάτια	**1.243**	**9.294**	**10.470**	**3.135**	**24.142**
	Κλίνες	**2.987**	**22.037**	**23.698**	**7.036**	**55.758**
Θεσσαλία	Μονάδες	48	375	922	348	1.693
	Δωμάτια	401	2.267	6.096	2.175	10.939
	Κλίνες	1.089	5.602	13.901	4.788	25.380
Στερεά Ελλάδα	Μονάδες	49	447	532	238	1.266
	Δωμάτια	346	3.567	3.494	1.271	8.678
	Κλίνες	826	7.804	7.621	2.690	18.941
Ήπειρος	Μονάδες	132	480	523	192	1.327
	Δωμάτια	1.189	2.880	2.917	993	7.979
	Κλίνες	2.914	7.238	6.766	2.196	19.114
Πελοπόννησος	Μονάδες	66	411	608	196	1.281
	Δωμάτια	508	2.814	3.518	939	7.779
	Κλίνες	1.336	6.878	8.494	2.267	18.975
Αν. Μακεδονία & Θράκη	Μονάδες	25	210	676	241	1.152
	Δωμάτια	240	1.546	4.221	1.315	7.322
	Κλίνες	549	3.921	9.858	2.832	17.160
Βόρειο Αιγαίο	Μονάδες	10	157	669	121	957
	Δωμάτια	64	1.181	4.408	658	6.311
	Κλίνες	179	2.896	9.843	1.396	14.314
Αττική	Μονάδες	124	133	338	180	775
	Δωμάτια	1.211	1.233	2.425	1.008	5.877
	Κλίνες	2.863	2.786	5.329	2.226	13.204
Δυτική Ελλάδα	Μονάδες	21	102	105	45	273
	Δωμάτια	141	731	639	232	1.743
	Κλίνες	345	1.674	1.493	543	4.055
Δυτική Μακεδονία	Μονάδες	18	38	32	3	91
	Δωμάτια	113	274	224	14	625
	Κλίνες	244	612	524	33	1.413
Σύνολο	**Μονάδες**	**1.472**	**7.373**	**13.349**	**5.602**	**27.796**
	Δωμάτια	**12.209**	**55.134**	**87.650**	**32.217**	**187.210**
	Κλίνες	**29.832**	**129.949**	**201.730**	**73.528**	**435.039**

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η Ελλάδα το 2019 διέθετε 27.796 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων με 187.210 δωμάτια και 435.039 κλίνες. Οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κεντρικής Μακεδονίας, των Ιονίων Νήσων, της Κρήτης και της Θεσσαλίας αντιπροσώπευαν το 2019 το 74% του δυναμικού ενοικιαζόμενων δωματίων της χώρας (20.674 μονάδες). Το top-5 των Περιφερειών, με εξαίρεση την Θεσσαλία αντί για την Αττική, παραμένει ίδιο και για το δυναμικό των ενοικιαζόμενων δωματίων.

Στις επιμέρους κατηγορίες κλειδιών παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στις μονάδες 2Κ (48%), 3Κ (27%) και 1Κ (20%) και χαμηλή στις μονάδες με 4Κ (5%).

Η εικόνα στα δωμάτια δεν αλλάζει σημαντικά: 4Κ (7%), 3Κ (29%), 2Κ (47%) και 1Κ (17%) ενώ παρόμοια είναι η εικόνα και στις κλίνες: 4Κ (7%), 3Κ (30%), 2Κ (46%) και 1Κ (17%). Σε αντίθεση με το ξενοδοχειακό δυναμικό και τα 5* ξενοδοχεία, που αν και αποτελούν μόλις το 6% των μονάδων κατέχουν το 21% των δωματίων και το 22% των κλινών, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια με 4Κ δεν εμφανίζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στα δωμάτια και στις κλίνες.

Διάγραμμα 31: Κατανομή ενοικιαζόμενων μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία κλειδιών στην Ελλάδα, 2019

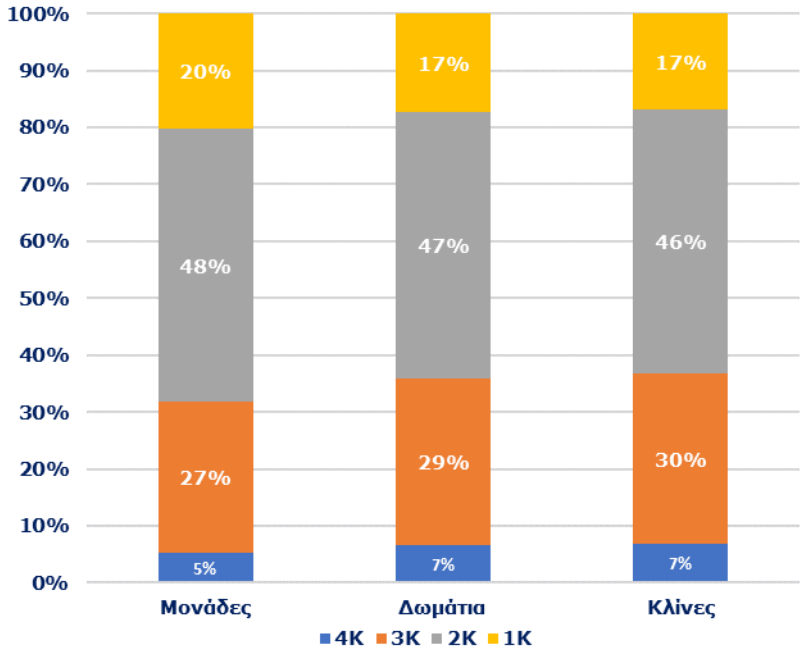

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Την μεγαλύτερη συγκέντρωση σε μονάδες με 4Κ έχουν οι Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (40%), Ιονίων Νήσων (11%), Κρήτης (9%) και Ηπείρου (9%) αντιπροσωπεύοντας το 68% των μονάδων με 4Κ. Ενώ οι Περιφέρειες με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στις μονάδες με 3 Κ είναι το Νότιο Αιγαίο (28%), η Κρήτη (16%), η Κεντρική Μακεδονία (13%) και τα Ιόνια Νησιά (11%) αντιπροσωπεύοντας το 68% των μονάδων με 3Κ.

Αναφορικά με την κατανομή των δωματίων, αξιοσημείωτο είναι ότι οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κεντρικής Μακεδονίας, των Ιονίων Νήσων, της Κρήτης και της Θεσσαλίας αντιπροσωπεύουν το 2019 το 75% των δωματίων της χώρας. Παρόμοια είναι η εικόνα και για τις κλίνες στις επιμέρους Περιφέρειες.

Διάγραμμα 32: Ποσοστιαία κατανομή των ενοικιαζόμενων δωματίων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

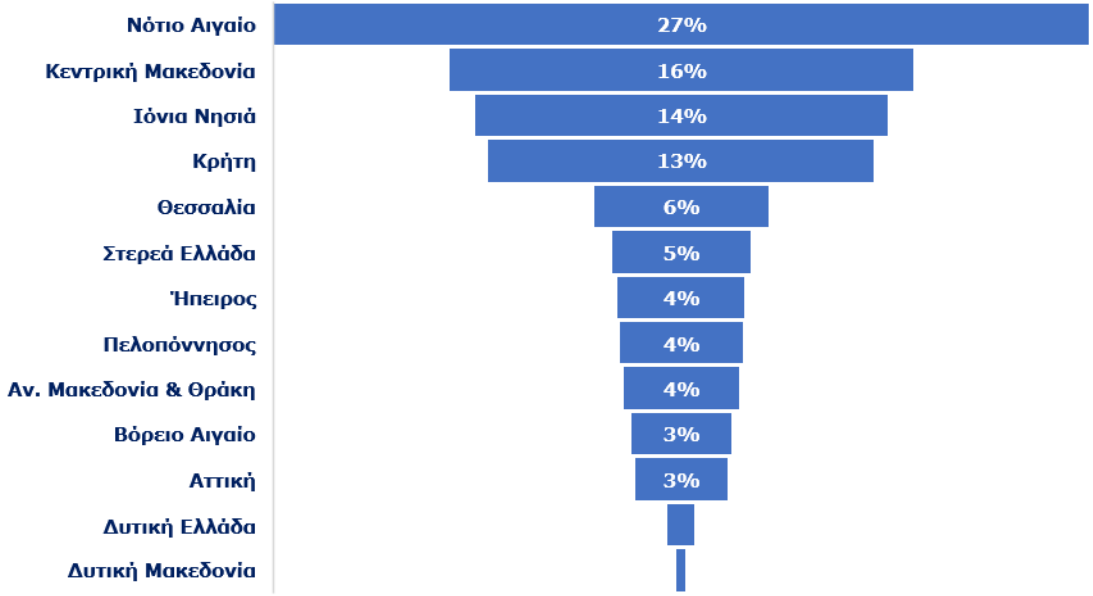

2.2.2 Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 2019 το 12% των μονάδων, το 13% των δωματίων και το 13% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 3.338 μονάδες με 24.142 δωμάτια και 55.758 κλίνες.

Πίνακας 21: Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ Ενοικιαζόμενα δωμάτια 2019						
Ενότητα		**4K**	**3K**	**2K**	**1K**	**Σύνολο**
	Μονάδες	66	346	363	111	**886**
Ηρακλείου	Δωμάτια	678	3.959	3.355	808	**8.800**
	Κλίνες	1.632	8.391	7.043	1.712	**18.778**
	Μονάδες	32	497	606	167	**1.302**
Χανίων	Δωμάτια	166	3.049	3.840	1.043	**8.098**
	Κλίνες	441	7.925	9.105	2.411	**19.882**
	Μονάδες	17	210	314	111	**652**
Ρεθύμνου	Δωμάτια	200	1.398	1.903	615	**4.116**
	Κλίνες	459	3.589	4.373	1.401	**9.822**
	Μονάδες	22	118	224	134	**498**
Λασιθίου	Δωμάτια	199	888	1.372	669	**3.128**
	Κλίνες	455	2.132	3.177	1.512	**7.276**
	Μονάδες	**137**	**1.171**	**1.507**	**523**	**3.338**
Σύνολο	**Δωμάτια**	**1.243**	**9.294**	**10.470**	**3.135**	**24.142**
	Κλίνες	**2.987**	**22.037**	**23.698**	**7.036**	**55.758**

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στις επιμέρους κατηγορίες κλειδιών παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στις μονάδες με 2Κ (45%) και 3Κ (35%) και χαμηλή στις μονάδες με 1Κ (16%) και 4Κ (4%).

Η εικόνα στα δωμάτια δεν αλλάζει σημαντικά: 4Κ (5%), 3Κ (38%), 2Κ (43%) και 1Κ (13%) ενώ παρόμοια είναι η εικόνα και στις κλίνες: 4Κ (5%), 3Κ (40%), 2Κ (43%) και 1Κ (13%).

Διάγραμμα 33: Κατανομή ενοικιαζόμενων μονάδων, δωματίων και κλινών ανά κατηγορία κλειδιών στην Περιφέρεια Κρήτης, 2019

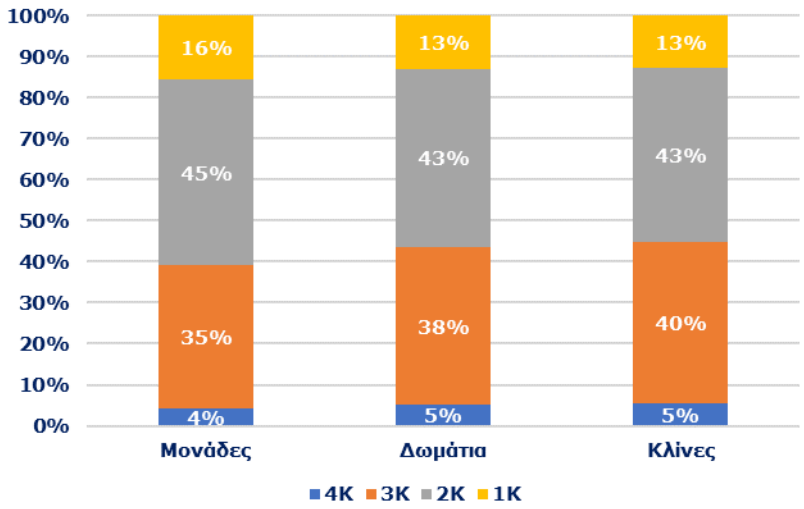

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με τις επιμέρους Ενότητες, παρατηρούμε ότι:

- Η Ενότητα Ηρακλείου αντιπροσωπεύει το 36% του δυναμικού δωματίων της Περιφέρειας με 886 μονάδες, 8.800 δωμάτια και 18.778 κλίνες,
- Η Ενότητα Χανίων διαθέτει το 34% του δυναμικού της Περιφέρειας με 1.302 μονάδες, 8.098 δωμάτια και 19.882 κλίνες,
- Η Ενότητα Ρεθύμνου αντιπροσωπεύει το 17% του δυναμικού της Περιφέρειας με 652 μονάδες, 4.116 δωμάτια και 9.822 κλίνες και
- Η Ενότητα Λασιθίου διαθέτει το 13% του δυναμικού με 498 μονάδες, 3.128 δωμάτια και 7.276 κλίνες.

Διάγραμμα 34: Ποσοστιαία κατανομή των δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

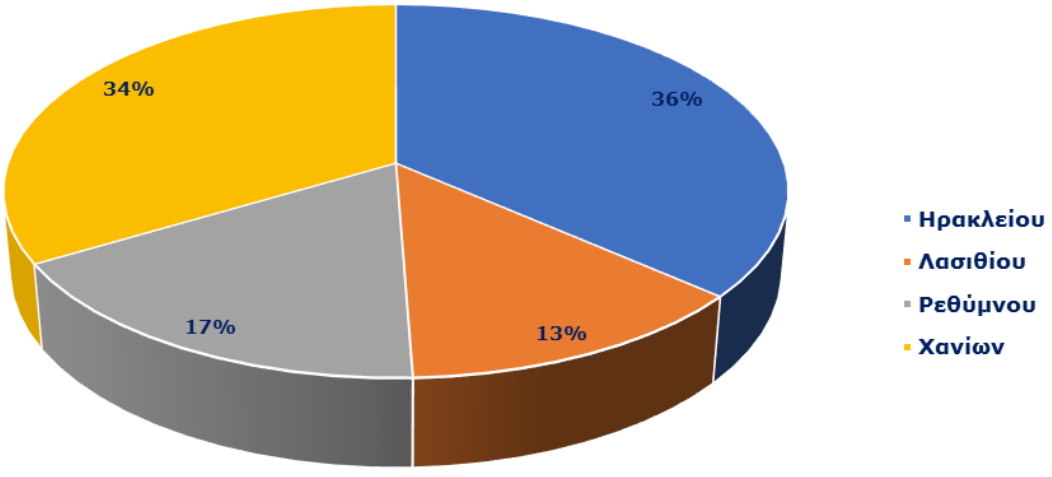

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

2.3 ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΥΛΕΩΝ, 2018

2.3.1 Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Λόγω μη δημοσίευσης νέων στοιχείων από την βάση του ΜΗΤΕ, τα στοιχεία που παρατίθενται στην συγκεκριμένη Ενότητα είναι τα τελευταία διαθέσιμα.

Επίσης, η Ελλάδα το 2018 διέθετε και 11.415 τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις με 17.300 δωμάτια και 90.910 κλίνες. Οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, των Ιονίων Νήσων, της Κρήτης και της Πελοποννήσου αντιπροσώπευαν το 2018 το 79% του δυναμικού των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της χώρας (9.055 δωμάτια).

Πίνακας 22: Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2018

Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2018			
Περιφέρεια	**Μονάδες**	**Δωμάτια**	**Κλίνες**
Νοτίου Αιγαίου	3.862	4.972	28.326
Ιονίων Νησιών	2.235	3.432	18.691
Κρήτης	**2.306**	**3.159**	**17.623**
Πελοποννήσου	652	1.384	6.125
Αττικής	483	744	4.232
Στερεάς Ελλάδας	240	709	2.763
Κεντρικής Μακεδονίας	411	672	3.445
Θεσσαλίας	502	648	3.531
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	242	599	2.383
Βορείου Αιγαίου	228	384	1.473
Δυτικής Ελλάδας	129	277	1.084
Ηπείρου	98	256	949
Δυτικής Μακεδονίας	27	64	285
Σύνολο	**11.415**	**17.300**	**90.910**

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την κατανομή των δωματίων, παρατηρούμε ότι οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (29%), των Ιονίων Νήσων (20%), της Κρήτης (18%) και της Πελοποννήσου (8%) αντιπροσώπευαν το 2018 το 75% των δωματίων της χώρας.

Διάγραμμα 35: Ποσοστιαία κατανομή των δωματίων των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2018

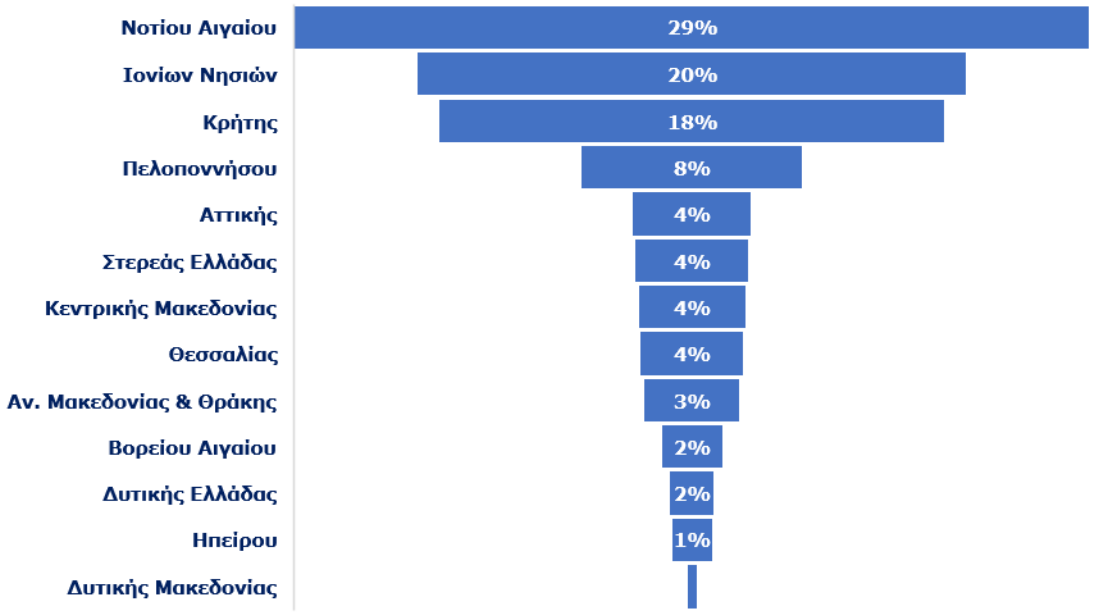

Η εικόνα διαφοροποιείται ελαφρώς στις κλίνες με τις Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (31%), των Ιονίων Νήσων (21%), της Κρήτης (19%) και της Πελοποννήσου (7%) να αντιπροσωπεύουν για το 2018 το 78% των κλινών της χώρας.

Δηλαδή οι 4 αυτές Περιφέρειες αντιπροσώπευαν για το 2018 το 79% των μονάδων, το 75% των δωματίων και το 78% των κλινών.

2.3.2 Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 2018 το 20% των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της χώρας, το 18% των δωματίων και το 19% των κλινών. Συνολικά διαθέτει 2.306 μονάδες με 3.159 δωμάτια και 17.623 κλίνες.

Πίνακας 23: Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2018

Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Ενότητα, 2018			
Ενότητα	**Μονάδες**	**Δωμάτια**	**Κλίνες**
Χανίων	1.020	1.319	7.656
Ρεθύμνης	582	741	4.431
Λασιθίου	346	552	2.626
Ηρακλείου	358	547	2.910
Σύνολο	**2.306**	**3.159**	**17.623**

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με τις επιμέρους Ενότητες, παρατηρούμε ότι:

- Η Ενότητα Χανίων αντιπροσώπευε το 42% του δυναμικού της Περιφέρειας με 1.020 μονάδες, 1.319 δωμάτια και 7.656 κλίνες,
- Η Ενότητα Ρεθύμνου διαθέτει το 23% του δυναμικού της Περιφέρειας με 582 μονάδες, 741 δωμάτια και 4.431 κλίνες,
- Η Ενότητα Λασιθίου αντιπροσώπευε το 17% του δυναμικού της Περιφέρειας με 346 μονάδες, 552 δωμάτια και 2.626 κλίνες και
- Η Ενότητα Ηρακλείου διαθέτει το 17% του δυναμικού με 358 μονάδες, 547 δωμάτια και 2.910 κλίνες.

Διάγραμμα 36: Ποσοστιαία κατανομή των δωματίων των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2018

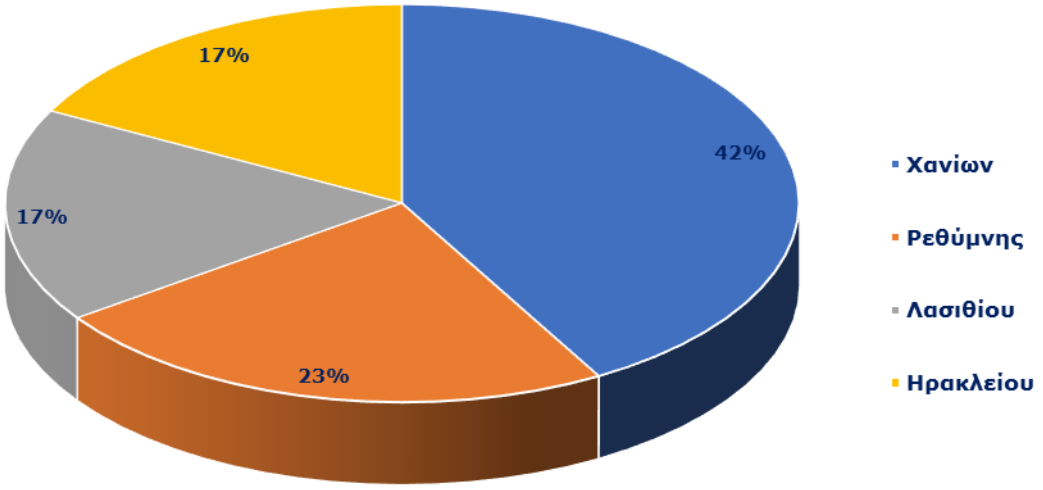

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

2.4 ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ, 2001-2011

Στην Ενότητα αυτή γίνεται η καταγραφή του συνόλου των κατοικιών καθώς επίσης των κενών και των δευτερεύουσων και εξοχικών κατοικιών. Η καταγραφή αυτή γίνεται λόγω της σημαντικής αύξησης των βραχυχρόνιων μισθώσεων (μέσω Airbnb κ.α.) στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Οι κενές και οι εξοχικές & δευτερεύουσες κατοικίες αποτελούν ή μπορούν να αποτελέσουν καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή κατοικιών που διενεργήθηκε το 2011, η Ελλάδα σημείωσε αύξηση στο σύνολο των κατοικιών της κατά +17% (από 5.476.162 το 2001 σε 6.384.353 το 2011). Σε απόλυτες τιμές, οι μεγαλύτερες αυξήσεις εντοπίστηκαν στις Περιφέρειες Αττικής (+290.780 κατοικίες ή +16%), Κεντρικής Μακεδονίας (+163.354 κατοικίες ή +18%) και Κρήτης (+70.989 ή +23%). Σημαντικά υψηλότερη αύξηση (+56%) παρουσίασαν οι κενές κατοικίες (από 1.439.041 το 2001 σε 2.249.813 το 2011) και οι εξοχικές & δευτερεύουσες κατοικίες κατά +47% (από 922.228 το 2001 σε 1.351.845 το 2011). Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι κενές κατοικίες μαζί με τις εξοχικές και δευτερεύουσες αντιπροσώπευαν το 56% του συνόλου των κατοικιών, με τα υψηλότερα ποσοστά να καταγράφονται στις Περιφέρειες Αττικής (14%) και Κεντρικής Μακεδονίας (9%).

Η Περιφέρεια Κρήτης εμφάνισε αύξηση στις κατοικίες της κατά +23% (από 310.748 το 2001 σε 381.737 το 2011), κατά +61% στις κενές κατοικίες (από 86.891 το 2001 σε 140.099 το 2011) και κατά +44% στις δευτερεύουσες & εξοχικές κατοικίες (από 56.766 το 2001 σε 81.656 το 2011).

Πίνακας 24: Δυναμικό κύριων και δευτερευουσών κατοικιών της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2001-2011

Περιφέρεια	Σύνολο Κατοικιών, 2011	Σύνολο Κενών, 2011	Εξοχικές & Δευτερεύουσες κατοικίες, 2011	Κενές & Εξοχικές & Δευτερεύουσες κατοικίες ως % επί του συνόλου, 2011	%Δ Σύνολο Κατοικιών 2001 - 2011	%Δ Σύνολο Κενών 2001 - 2011	%Δ Εξοχικές & Δευτερ. 2001 - 2011
Αττικής	2.121.155	609.058	295.178	14%	16%	78%	64%
Κεντρική Μακεδονία	1.076.148	360.990	200.295	9%	18%	62%	56%
Πελοποννήσου	411.462	198.386	148.239	5%	14%	35%	28%
Θεσσαλίας	397.301	132.749	87.891	3%	14%	54%	43%
Δυτικής Ελλάδας	390.609	148.250	100.941	4%	14%	56%	54%
Κρήτης	**381.737**	**140.099**	**81.656**	**3%**	**23%**	**61%**	**44%**
Στερεάς Ελλάδας	359.236	158.234	115.324	4%	15%	43%	35%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	340.682	105.333	64.864	3%	20%	63%	85%
Νοτίου Αιγαίου	229.919	113.284	75.257	3%	22%	41%	32%
Ηπείρου	204.948	76.560	53.682	2%	16%	46%	40%
Ιονίων Νήσων	160.298	79.591	43.839	2%	22%	50%	41%
Δυτική Μακεδονία	159.409	55.294	34.087	1%	15%	58%	52%
Βορείου Αιγαίου	151.449	71.985	50.592	2%	7%	17%	13%
Ελλάδα	**6.384.353**	**2.249.813**	**1.351.845**	**56%**	**17%**	**56%**	**47%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των κατοικιών της Ελλάδας, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των κατοικιών βρίσκονται στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας όπου εντοπίζονται και τα 2 μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη). Συγκεκριμένα, οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας αντιπροσώπευαν για το 2011 το 50% των κατοικιών της Ελλάδας.

Διάγραμμα 37: Ποσοστιαία κατανομή των κατοικιών της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2011

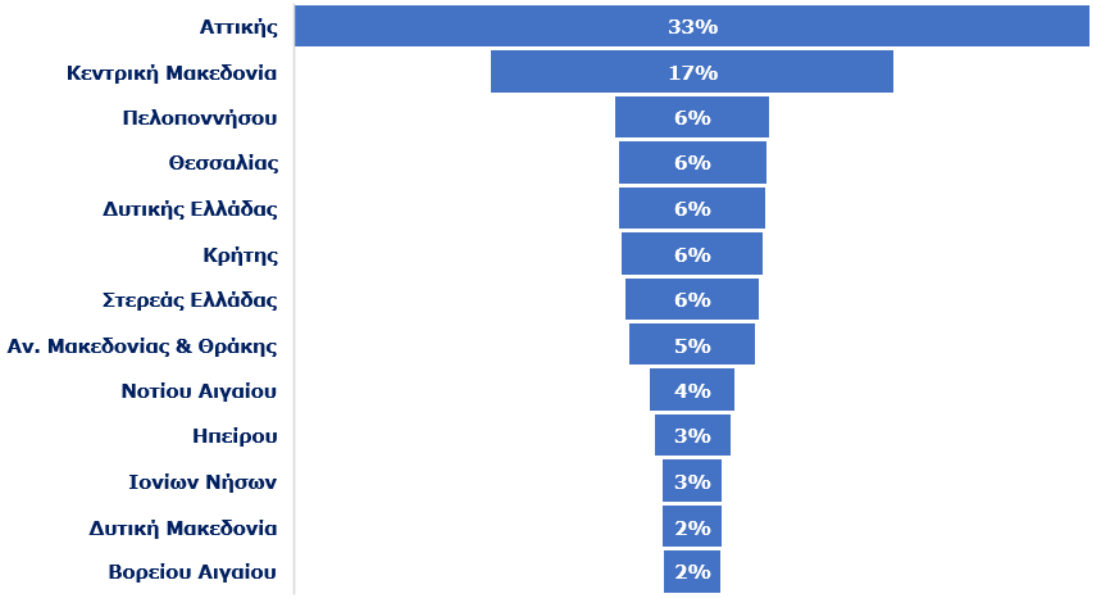

Η εικόνα στην ποσοστιαία κατανομή των κενών κατοικιών είναι παρόμοια με το σύνολο των κατοικιών, με μικρές διαφοροποιήσεις ανά Περιφέρεια. Η μεγαλύτερη διαφοροποίηση εντοπίζεται στην Περιφέρεια Αττικής.

Διάγραμμα 38: Ποσοστιαία κατανομή των κενών κατοικιών της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2011

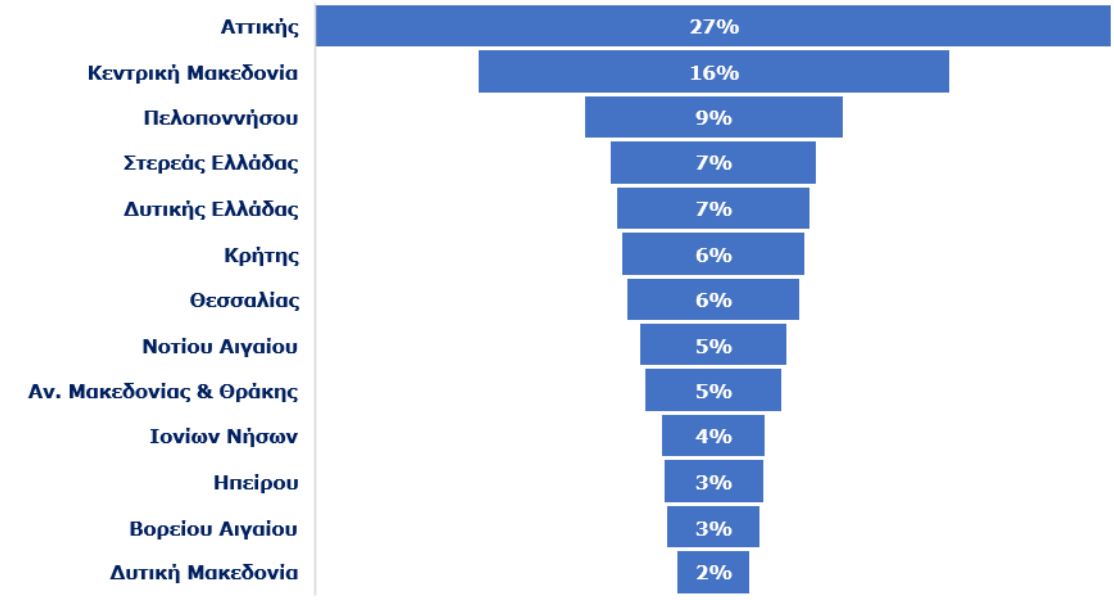

Αναφορικά με τις εξοχικές & δευτερεύουσες κατοικίες παρατηρούμε ότι η Αττική (22%), η Κεντρική Μακεδονία (15%) και η Πελοπόννησος (11%) σημειώνουν τα μεγαλύτερα μερίδια, αντιπροσωπεύοντας το 48% του συνόλου της χώρας.

Διάγραμμα 39: Ποσοστιαία κατανομή των εξοχικών & δευτερεύουσων κατοικιών της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2011

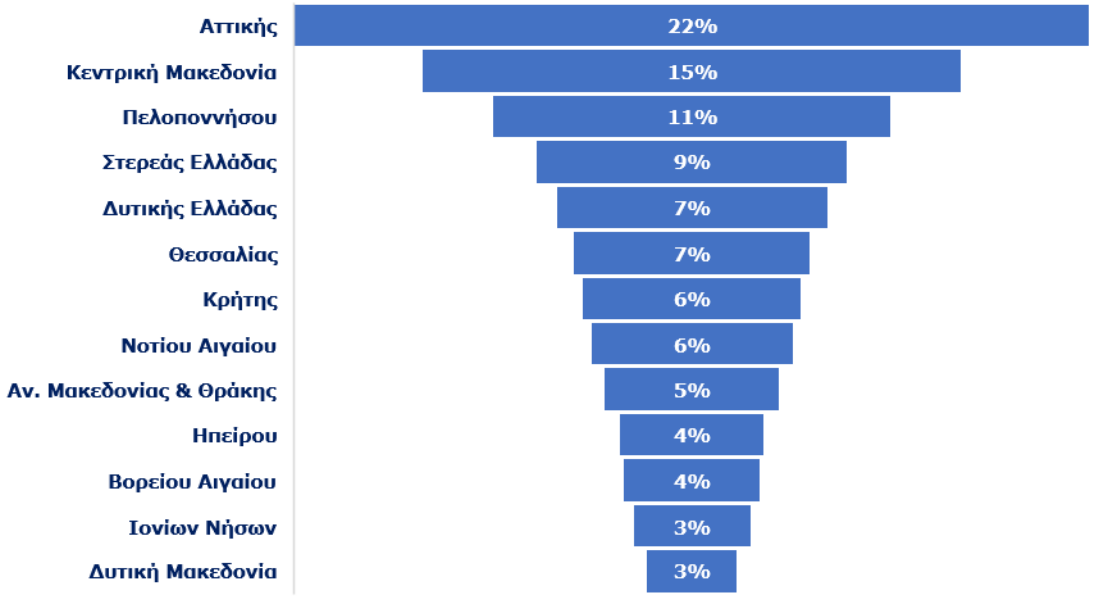

Συμπερασματικά, οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας αντιπροσωπεύουν για το 2011 το 50% των κατοικιών της Ελλάδας εκ των οποίων το 43% των κενών κατοικιών και το 37% των εξοχικών και δευτερεύουσων κατοικιών.

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 2011 το 6% των κατοικιών της Ελλάδας, εκ των οποίων το 6% των κενών κατοικιών και το 6% των εξοχικών και δευτερεύουσων κατοικιών.

2.5 ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΜΠΙΝΓΚ, 2019

2.5.1 Δυναμικό κάμπινγκ στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Πίνακας 25: Δυναμικό κάμπινγκ στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

Δυναμικό Κάμπινγκ στην Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019							
Περιφέρεια		**5***	**4***	**3***	**2***	**1***	**Σύνολο**
Κεντρική Μακεδονία	Μονάδες	0	11	8	45	4	68
	Οικίσκοι	0	38	83	204	26	351
	Θέσεις	0	2.505	881	2.531	236	6.153
Πελοπόννησος	Μονάδες	0	0	9	45	2	56
	Οικίσκοι	0	0	17	27	0	44
	Θέσεις	0	0	1.001	2.999	131	4.131
Νότιο Αιγαίο	Μονάδες	0	2	3	26	3	34
	Οικίσκοι	0	0	101	198	0	299
	Θέσεις	0	22	253	1.850	540	2.665
Αν. Μακεδονία & Θράκη	Μονάδες	0	5	2	6	3	16
	Οικίσκοι	0	0	0	1	0	1
	Θέσεις	0	879	266	557	392	2.094
Ιόνια Νησιά	Μονάδες	0	1	3	20	0	24
	Οικίσκοι	0	26	0	143	0	169
	Θέσεις	0	101	259	1.506	0	1.866
Δυτική Ελλάδα	Μονάδες	0	1	5	17	0	23
	Οικίσκοι	0	41	15	12	0	68
	Θέσεις	0	120	408	1.129	0	1.657
Στερεά Ελλάδα	Μονάδες	0	2	8	11	1	22
	Οικίσκοι	0	50	52	14	0	116
	Θέσεις	0	360	463	703	30	1.556
Ήπειρος	Μονάδες	0	0	3	13	0	16
	Οικίσκοι	0	0	0	21	0	21
	Θέσεις	0	0	204	864	0	1.068
Θεσσαλία	Μονάδες	1	0	0	11	1	13
	Οικίσκοι	0	0	0	9	0	9
	Θέσεις	75	0	0	643	196	914
Αττική	Μονάδες	0	2	1	5	1	9
	Οικίσκοι	0	0	0	6	0	6
	Θέσεις	0	222	78	356	60	716
Κρήτη	**Μονάδες**	**0**	**1**	**1**	**12**	**1**	**15**
	Οικίσκοι	**0**	**0**	**0**	**14**	**0**	**14**
	Θέσεις	**0**	**90**	**18**	**552**	**100**	**760**
Βόρειο Αιγαίο	Μονάδες	0	0	0	1	0	1
	Οικίσκοι	0	0	0	0	0	0
	Θέσεις	0	0	0	46	0	46
Σύνολο	**Μονάδες**	**1**	**25**	**43**	**212**	**16**	**297**
	Οικίσκοι	**0**	**155**	**268**	**649**	**26**	**1.098**
	Θέσεις	**75**	**4.299**	**3.831**	**13.736**	**1.685**	**23.626**

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η Ελλάδα το 2019 διέθετε 297 μονάδες κάμπινγκ με 1.098 οικίσκους και 23.626 θέσεις. Στις επιμέρους κατηγορίες αστεριών παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στα 2* (71%) και 3* (14%) κάμπινγκ και χαμηλή στα 4* (8%), 1* (5%) και 5* (0,3%).

Η εικόνα στους οικίσκους ανά κατηγορία αστεριού είναι: 4* (14%), 3* (24%), 2* (59%) και 1* (2%) ενώ παρόμοια είναι και η εικόνα στις θέσεις 5* (0,3%), 4* (18%), 3* (16%), 2* (58%) και 1* (7%). Επίσης, αξιοσημείωτο είναι ότι το μοναδικό 5* κάμπινγκ καταγράφεται στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Διάγραμμα 40: Κατανομή μονάδων, οικίσκων και θέσεων ανά κατηγορία αστεριού στην Ελλάδα, 2019

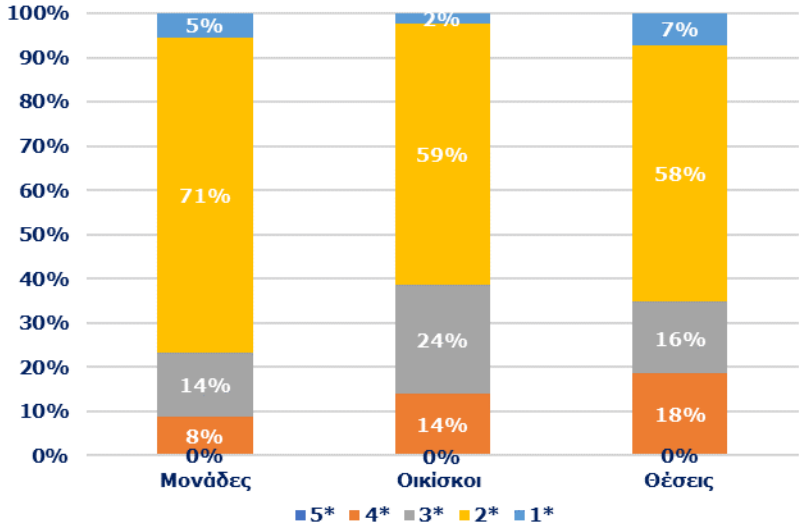

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των μονάδων των κάμπινγκ ανά Περιφέρεια, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία βρίσκεται στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου και Νοτίου Αιγαίου αντιπροσωπεύοντας το 53% του συνόλου της χώρας. Αξιοσημείωτο είναι, ότι τουριστικές Περιφέρειες όπως τα Ιόνια Νησιά (8%) και η Κρήτη (5%) καταγράφουν μικρό δυναμικό στα κάμπινγκ.

Διάγραμμα 41: Ποσοστιαία κατανομή των μονάδων κάμπινγκ στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

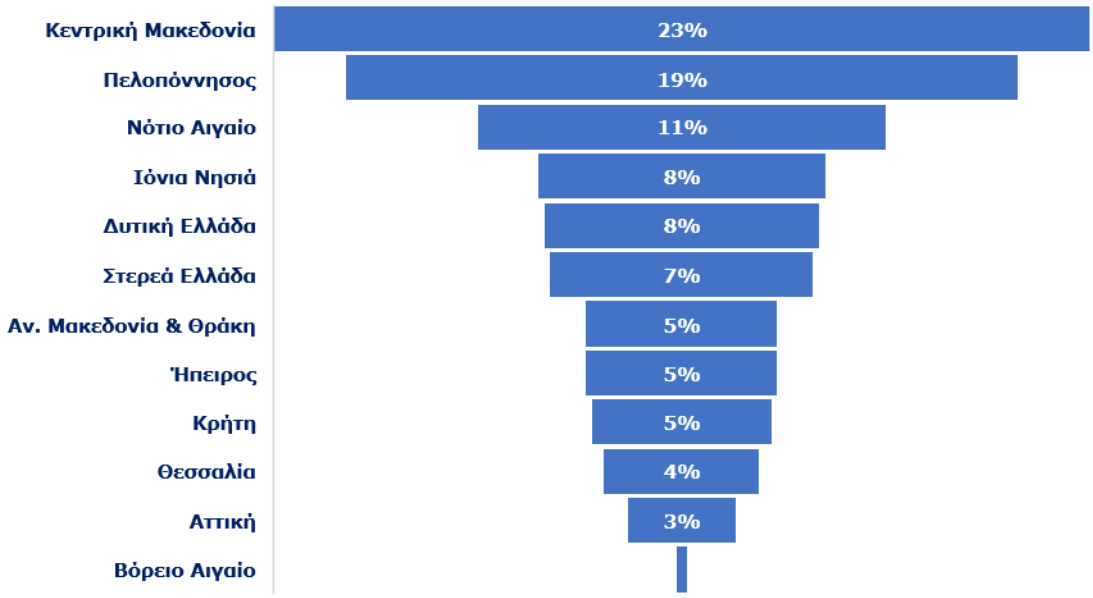

Όσον αναφορά τους οικίσκους, η εικόνα διαφοροποιείται, με τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων να καταγράφουν τα υψηλότερα μερίδια αντιπροσωπεύοντας το 75% του δυναμικού της χώρας.

Διάγραμμα 42: Ποσοστιαία κατανομή των οικίσκων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

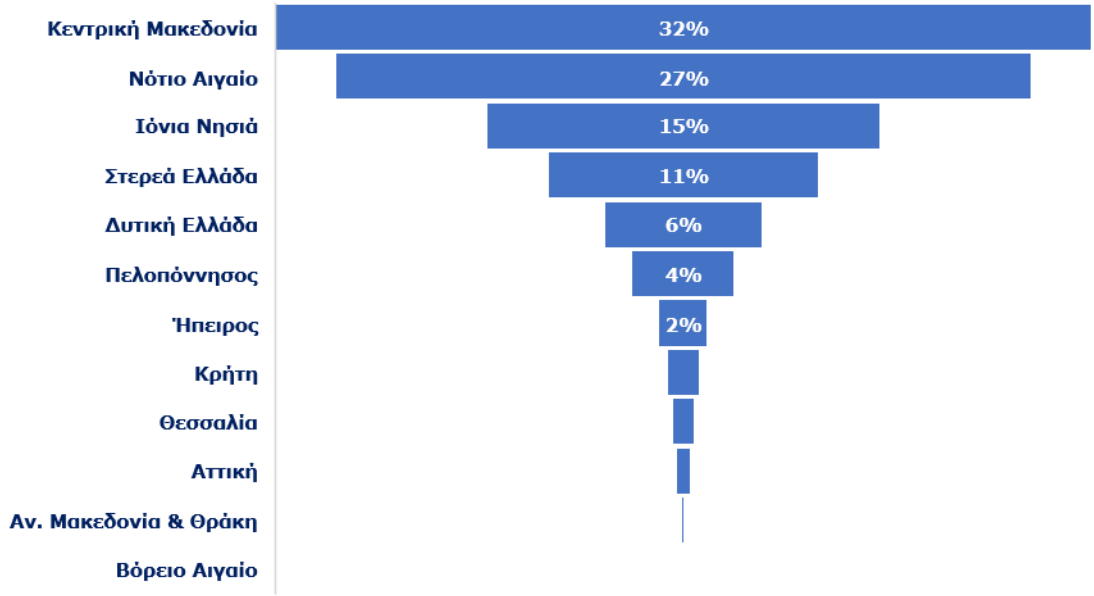

Τέλος, στις θέσεις των κάμπινγκ, τα μεγαλύτερα μερίδια καταγράφονται στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου και Νοτίου Αιγαίου αντιπροσωπεύοντας το 55% του δυναμικού της χώρας.

Διάγραμμα 43: Ποσοστιαία κατανομή των θέσεων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

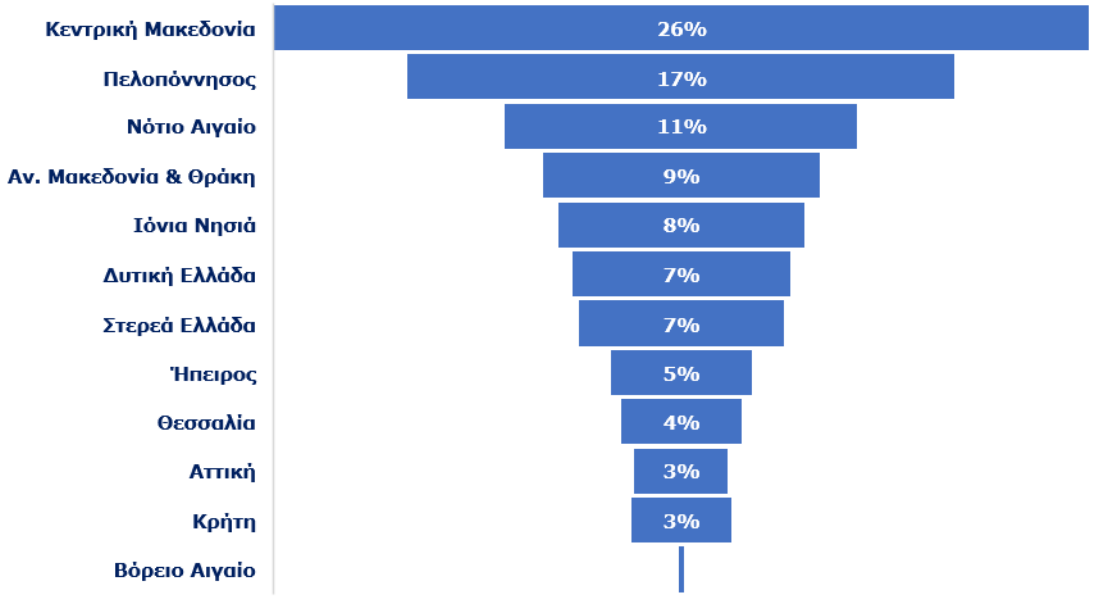

2.5.2 Δυναμικό κάμπινγκ στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 2019 το 5% των μονάδων της χώρας, το 1% των οικίσκων και το 3% των θέσεων. Συνολικά διαθέτει 15 μονάδες με 14 οικίσκους και 760 θέσεις. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι ότι στην Περιφέρεια Κρήτης το 73% των θέσεων εντοπίζεται στα κάμπινγκ 2*.

Πίνακας 26: Δυναμικό κάμπινγκ στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ Δυναμικό Κάμπινγκ 2019						
Ενότητα		**4***	**3***	**2***	**1***	**Σύνολο**
	Μονάδες	0	0	6	0	**6**
Χανίων	Οικίσκοι	0	0	0	0	**0**
	Θέσεις	0	0	259	0	**259**
	Μονάδες	1	0	1	1	**3**
Ηρακλείου	Οικίσκοι	0	0	14	0	**14**
	Θέσεις	90	0	21	100	**211**
	Μονάδες	0	1	3	0	**4**
Ρεθύμνου	Οικίσκοι	0	0	0	0	**0**
	Θέσεις	0	18	166	0	**184**
	Μονάδες	0	0	2	0	**2**
Λασιθίου	Οικίσκοι	0	0	0	0	**0**
	Θέσεις	0	0	106	0	**106**
	Μονάδες	**1**	**1**	**12**	**1**	**15**
Σύνολο	**Οικίσκοι**	**0**	**0**	**14**	**0**	**14**
	Θέσεις	**90**	**18**	**552**	**100**	**760**

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με τις επιμέρους Ενότητες, παρατηρούμε ότι:

- Η Ενότητα Χανίων αντιπροσωπεύει το 34% του δυναμικού των θέσεων της Περιφέρειας με 6 μονάδες, 0 οικίσκους και 259 θέσεις,
- Η Ενότητα Ηρακλείου διαθέτει το 28% του δυναμικού της Περιφέρειας με 3 μονάδες, 14 οικίσκους και 211 θέσεις,
- Η Ενότητα Ρεθύμνου διαθέτει το 24% του δυναμικού της Περιφέρειας με 4 μονάδες, 0 οικίσκους και 184 θέσεις και
- Η Ενότητα Λασιθίου διαθέτει το 14% του δυναμικού της Περιφέρειας με 2 μονάδες, 0 οικίσκους και 106 θέσεις.

Διάγραμμα 44: Ποσοστιαία κατανομή των θέσεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

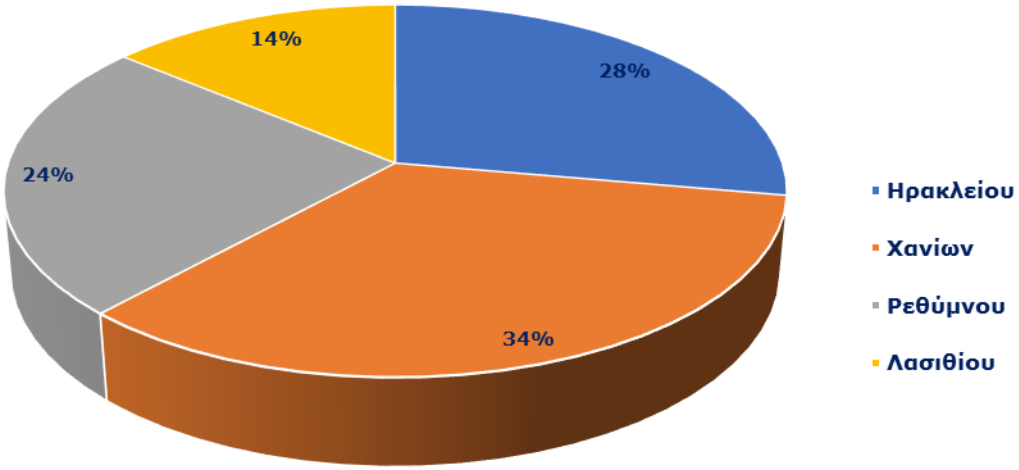

Πηγή: ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

3 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3.1 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Οι Παραδοσιακοί οικισμοί, είναι οικισμοί με ιδιαίτερη «ιστορική, πολεοδομική, αρχιτεκτονική, λαογραφική, κοινωνική και αισθητική» φυσιογνωμία διατηρώντας αναλλοίωτη την εικόνα που είχαν στον παρελθόν καθώς και τον τοπικό τους χαρακτήρα. Με ευθύνη του ΥΠΕΚΑ (Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας), 856 οικισμοί έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί. Στην Περιφέρεια Κρήτης καταγράφονται 99 παραδοσιακοί οικισμοί.

Πίνακας 27: Παραδοσιακοί Οικισμοί

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ				
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΡΕΘΥΜΝΟΥ		ΧΑΝΙΩΝ
ΕΘΙΑ	ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΑΒΔΑΝΙΤΑΙ	ΚΑΣΤΕΛΑΟΣ	ΑΓΙΑ ΡΟΥΜΕΛΗ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ (ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΗΣ)	ΑΝΑΤΟΛΗ	ΑΒΔΕΛΛΑΣ	ΖΩΝΗ Β' ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΒΩΣΑΚΟΥ	ΚΟΜΙΤΑΔΕΣ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΩΡΙΟ	ΒΑΙΟΝ	ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ	ΚΑΣΤΡΙΟΝ	ΛΟΥΤΡΟ
ΚΟΥΤΟΥΛΟΥΦΑΡΙ	ΒΡΑΧΑΣΙΟΝ	ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΑΤΩ ΠΟΡΟΣ	ΟΜΑΛΟΣ
ΜΑΤΑΛΑ	ΕΠΑΝΩ ΕΛΟΥΝΤΑ	ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΚΑΨΑΛΙΑΝΑ	ΠΑΤΗΜΑ
ΠΙΣΚΟΠΙΑΝΟΝ	ΕΠΑΝΩ ΣΙΣΙΟΝ	ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΚΕΡΑΜΕΣ	ΣΚΑΛΩΤΗ
ΠΡΙΝΙΑΣ	ΕΤΙΑ	ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ	ΚΡΑΣΟΥΝΑΣ	ΦΥΛΑΚΗ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ (ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ)	ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΝ	ΑΛΦΑ	ΚΥΡΙΑΝΝΑ	ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ
	ΚΑΤΩ ΖΑΚΡΟΣ	ΑΜΑΡΙΟΝ	ΛΑΓΚΑ	
	ΚΡΙΤΣΑ	ΑΜΝΑΤΟΣ	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΙ	
	ΛΙΜΝΑΙ	ΑΜΠΕΛΑΚΙΟΝ	ΜΑΡΟΥΛΑΣ	
	ΜΑΚΡΥΓΙΑΛΟΣ	ΑΝΩ ΤΡΙΠΟΔΟΝ	ΜΕΓΑΛΟ ΜΕΤΟΧΙ	
	ΜΙΛΑΤΟΣ	ΑΠΟΔΟΥΛΟΥ	ΜΕΛΑΜΠΕΣ	
	ΠΛΑΚΑ	ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΙΣ	ΜΕΛΙΔΟΝΙΟ	
	ΦΟΥΡΝΗ	ΑΡΜΕΝΙΟΙ	ΜΙΚΡΟ ΜΕΤΟΧΙ	
		ΑΡΧΟΝΤΙΚΗ	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙΟΝ	
		ΑΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΝ	ΜΟΥΝΤΡΟΣ	
		ΒΕΔΕΡΟΙ	ΜΟΥΡΤΖΑΝΑ	
		ΒΕΡΓΙΑΝΑ	ΜΠΑΛΙΟΝ	
		ΓΑΛΛΟΣ	ΜΥΘΡΙΟΣ	
		ΓΑΡΑΖΟΝ	ΜΥΛΟΙ	
		ΓΙΑΝΝΟΥΔΙΟΝ	ΟΜΑΛΑ	
		ΔΑΜΑΒΟΛΟΣ	ΠΙΚΡΗΣ	
		ΔΑΦΝΕΔΕΣ	ΠΛΕΥΡΙΑΝΑ	
		ΔΑΦΝΗ	ΠΡΑΣΙΑΙ	
		ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ	ΠΡΙΝΕΣ	
		ΕΠΙΣΚΟΠΗ	ΡΕΘΥΜΝΟΝ (ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΗΣ)	
		ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΛΑΠΠΑΙΩΝ	ΡΟΥΣΣΟΣΠΙΤΙΟΝ	
		ΖΟΥΡΙΔΙΟΝ	ΡΟΥΣΤΙΚΑ	
		ΚΑΛΑΜΑΣ	ΣΑΪΤΟΥΡΑΙ	
		ΚΑΛΑΝΔΑΡΕ	ΣΚΕΠΑΣΤΗ	
		ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ	ΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ	
		ΚΑΠΕΔΙΑΝΑ	ΦΟΥΡΦΟΥΡΑΣ	
		ΚΑΡΕ	ΧΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ	

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας - Επεξεργασία INSETE Intelligence

3.2 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ

3.2.1 Αρχαιολογικοί χώροι της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί ένα νησί με τεράστια ιστορική και πολιτισμική σημασία για την Ελλάδα, δεδομένου ότι στο νησί αναπτύχθηκε ο θεωρούμενος ως πρώτος πολιτισμός επί σημερινού Ευρωπαϊκού εδάφους, ο Μινωικός πολιτισμός (2.800 π.χ. – 1.400 π.χ.). Στην Περιφέρεια σώζονται πλήθος αρχαιολογικών χώρων που μαρτυρούν την άνθιση και ανάπτυξη του Μινωικού πολιτισμού στην ευρύτερη περιοχή.

Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Περιφέρειας είναι η Φαιστός ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του Μινωικού πολιτισμού που βρίσκεται στην εύφορη κοιλάδα της Κάτω Μεσαράς. Η Φαιστός αποτέλεσε το θρησκευτικό και λατρευτικό κέντρο στη νότια Κρήτη. Άλλη σημαντική πόλη της αρχαιότητας ήταν η Κνωσός η οποία βρίσκεται 5 χλμ. νοτιοανατολικά του Ηρακλείου στο λόφο της Κεφάλας και αποτέλεσε την πρωτεύουσα του Μινωικού πολιτισμού.

Άλλοι αρχαιολογικοί χώροι είναι η αρχαία πόλη της Γόρτυνας, τα Μάλια, ο Αρχαιολογικός χώρος της Αμνισού και της Τυλίσου στο Ηράκλειο, η αρχαία Ελεύθερνα η οποία βρίσκεται σε απόσταση 30 χιλ. νότια του Ρεθύμνου, η αρχαία Κίσαμος στα Χανιά, η Υρτακίνα στα Τεμένια Σελίνου η οποία υπήρξε μια από τις σπουδαιότερες αρχαίες πόλεις της ορεινής ενδοχώρας στη ΝΔ Κρήτη, ο αρχαιολογικός χώρος «Αζωγυρές» ή «Αζοϊρές» που απλώνεται στα νότια της Αρχαίας Απτέρας και ανατολικά του επαρχιακού δρόμου που οδηγεί στο χωριό Στύλος, ο αρχαιολογικός χώρος Τρυπητού, Ιτάνου, Γουρνιών και Ζάκρου στο Λασίθι κ.α.

Οι αρχαιολογικοί χώροι της Περιφέρειας Κρήτης χαρακτηρισμένοι από το Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού παρατίθενται στον πίνακα κατωτέρω.

Πίνακας 28: Αρχαιολογικοί χώροι στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Αρχαιολογικοί Χώροι - Μνημεία στην Περιφέρεια Κρήτης					
Ηρακλείου		**Λασιθίου**	**Ρεθύμνου**	**Χανίων**	
Αμνισός	Ναός Αγ. Κωνσταντίνου Αβδού	Ά Δημοτικό Σχολείο στη Σητεία	Αποδούλου	Αζοϊρές Στύλου στον Αποκόρωνα	Παλαιοχριστιανική Βασιλική στη Σούγια
Ανάκτορο Αρχανών (Άνω Αρχάνες)	Ναός Ασκληπιού στο Λεβήνα	Ανεμόμυλοι "Σέλι Αμπέλου", Οροπέδιο Λασιθίου	Δημοτικό Σχολείο Αίμονα	Ανώπολις Σφακίων	Πόλη Χανίων (Κυδωνία)
Ανάκτορο Γαλατά	Παλαιό Δημοτικό Σχολείο Άνω Ασπών	Ανεμόμυλοι στην Ελούντα	Δημοτικό Σχολείο στο Σκορδίλω	Άπτερα στα Μεγάλα Χωράφια Αποκορώνου	Πολυρρήνια Κισάμου
Ανάκτορο Μαλίων	Πανάνειο Δημοτικό Νοσοκομείο Ηρακλείου	Αρχαιολογικός Χώρος Γουρνιών	Ελεύθερνα	Γαύδος	Πρωτομινωικός τάφος στα Νέα Ρούματα Κυδωνίας
Ανάκτορο Φαιστού	Σπήλαιο Λαβύρινθος	Αρχαιολογικός Χώρος Ζάκρου	Ελληνιστική γέφυρα (Ελεύθερνα)	Γραμβούσα Κισάμου	Σούδα Χανίων - Ενετική Οχύρωση
Ανάκτορου Κνωσού	Σπήλαιο Ειλειθυίας	Αρχαιολογικός Χώρος Ιτάνου	Κάστρο Φορτέτζα	Δημοτική Αγορά Χανίων	Σπήλαιο Πλατυβόλας
Ανεξερεύνητη Οικία Κνωσού	Σπήλαιο αγίας Παρασκευής ή Σκοτεινό	Αρχαιολογικός Χώρος στη Βασιλική Ιεράπετρας	Κρήνη-δεξαμενή στο Γαράζο	Έλυρος στο Ροδοβάνι Σελίνου	Σπήλαιο Κουμαρόσπηλιας
Αρχάνες	Τύλισος	Αρχαιολογικός Χώρος στη Λατώ	Μικρό Βαλανείο	Εξατάξιο παλαιό Δημοτικό Σχολείο Γαβαλοχωρίου Χανίων	Συία (Σούγια) στο Σέλινο
Βασιλική Λέντα	Υδραγωγείο "Μεγάλη Βρύση" στο Κράσι	Αρχαιολογικός Χώρος στη Νησίδα Μόχλου Σητείας	Μονή Αρκαδίου	Θολωτός τάφος στη Φυλακή Αποκορώνου	Τάρρα στην Αγ. Ρούμελη Σφακίων
Βασιλικός Τάφος-Ιερό	Φαιστός	Αρχαιολογικός Χώρος στο Παλαίκαστρο Σητείας	Ναός Παναγίας	Θολωτός τάφος στο Μάλεμε Κυδωνίας	Υρτακίνα στα Τεμένια Σελίνου
Γόρτυνα	Ωδείο Γόρτυνας (Άγιοι Δέκα)	Αρχαιολογικός Χώρος στον Πετρά Σητείας	Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου και Αγίας Παρασκευής	Κίσαμος	Φαλάσαρνα
Διδακτήριο Άνω Αρχανών		Αρχαιολογικός Χώρος Τρυπητού Σητείας	Νεκρόπολη Αρμένων	Λισός Σελίνου	Φρούριο Φραγκοκάστελλο
Δημοτικό Σχολείο Θραψανού		Βόϊλα	Νομαρχιακό Μέγαρο Ρεθύμνου	Μονή Αγ. Ιωάννη Ελεήμονα στον Παζινό Ακρωτηρίου	Φρούριο Παλαιοχώρας
Ιερό Πυθίου Απολλώνα		Γέφυρα Κρυοποτάμου στο Μύρτο	Οικία 2 (Ελεύθερνα)	Μονή Αγ. Τριάδας Τζαγκαρόλων στο Ακρωτήρι	Φρούριο Φιρκά στην παλιά πόλη Χανίων
Κνωσός		Κοινοτική Κρήνη Χουμεριάκου	Παλαιά πόλη Ρεθύμνου	Μονή Χρυσοσκαλίτισσας στην Κίσαμο	
Κρήνη Μοροζίνι		Κρήνες Κριτσάς	Παλαιό διτάξιο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Γαλήνης	Ναός Αγ. Γεωργίου στον Κουρνά Αποκορώνου	
Κτίριο Λυκείου "Κοραής"		Μονή Τοπλού	Παλαιοχριστιανική Βασιλική στο Πάνορμο	Ναός Αγ. Γεωργίου στα Νοπηγεια Κισάμου	
Μάλια		Ναός Παναγίας της Κεράς (Κοίμηση της Θεοτόκου) στην Κριτσά	Σπήλαιο Μελιδονίου	Ναός Αγ. Δημητρίου & Νέστορα στο Κατοχώρι Κεραμειών	
Μινωική έπαυλη Νίρου Χάνι		Οχυρή Νησίδα Σπιναλόγκα	Σπήλαιο Γερανίου	Ναός Ζωοδόχου Πηγής (Αϊ κυρ-Γιάννης)στον Αλικιανό Κυδωνίας	
Ναός Παναγίας Φόδελε		Παλαιό Γυμνάσιο Νεάπολης	Σπήλαιο Ίδαίον Άντρον	Ναός Παναγίας Μυρτιδιώτισσας στα Πλεμενιανά	
		Παλαιό Δημοτικό Σχολείο Λιθίνων	Σχολείο-σπίτι δασκάλου στα Φραντεσκιανά Μετόχια Ρεθύμνου	Ναός Αρχαγγέλου Μιχαήλ στην Αράδενα Σφακίων	
		Παλαιό Οθωμανικό Σχολείο Ιεράπετρας	Υδραγωγείο με βρύση στη Δροσιά (Γενί-Καβέ)		
		Παλαιό μονοτάξιο Δημοτικό Σχολείο Χώνου Ρεθύμνου	Χαρουπόμυλος Πανόρμου		

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού - Επεξεργασία INSETE Intelligence

3.2.2 Μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Στο ανωτέρω πολιτιστικό απόθεμα θα πρέπει να προστεθούν και τα μουσεία που βρίσκονται διάσπαρτα στην Περιφέρεια και εκθέτουν τα σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα που έχουν ανασκαφεί.

Τα σημαντικότερα μουσεία της Περιφέρειας είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου ένα από τα πιο μεγάλα και αξιόλογα μουσεία στην Ελλάδα στο οποίο εκτίθενται αντιπροσωπευτικά δείγματα από όλες τις περιόδους της κρητικής προϊστορίας και ιστορίας που καλύπτουν περίπου 5.500 χρόνια, από την νεολιθική εποχή μέχρι και τους ρωμαϊκούς χρόνους. Κυρίαρχη θέση, όμως, στις συλλογές του κατέχουν τα μοναδικά αριστουργήματα της μινωικής τέχνης, την οποία μπορεί κανείς να θαυμάσει σε όλη της την εξέλιξη. Άλλα μουσεία της Περιφέρειας είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου το οποίο φιλοξενεί ευρήματα από την ανατολική Κρήτη και το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου το οποίο φιλοξενεί περίπου 1.000 εκθέματα που χρονολογούνται από την Παλαιολιθική περίοδο μέχρι και τον 17ο αιώνα μ.χ.

Επίσης, στην Περιφέρεια καταγράφονται το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνου και το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωρίου στα οποία εκτίθενται παραδοσιακές ενδυμασίες, οικιακά σκεύη, ξυλόγλυπτα κ.α.

Τέλος, στην Περιφέρεια απαντώνται μουσεία εκκλησιαστικού ενδιαφέροντος της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου όπως το Μουσείο Μονής Αγ. Τριάδας Τζαγκαρόλων στο Ακρωτήρι και η Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων.

Τα αναγνωρισμένα Μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης από το Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού παρατίθενται στο πίνακα κατωτέρω.

Πίνακας 29: Μουσεία στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Μουσεία στην Περιφέρεια Κρήτης			
Ηρακλείου	**Λασιθίου**	**Ρεθύμνου**	**Χανίων**
Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου	Αρχαιολογική Συλλογή Ιεράπετρας	Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου	Αρχαιολογικό Μουσείο Κισσάμου
Ιστορικό Μουσείο Κρήτης	Αρχαιολογική Συλλογή Νεαπόλεως	Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνου	Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων
Λυχνοστάτης - Μουσείο Παραδοσιακής Ζωής & Λαϊκού Πολιτισμού Κρήτης	Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου	Μουσείο Μονής Αρκαδίου	Βυζαντινή & Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων
Μουσείο Αγίας Αικατερίνης Σιναϊτών	Αρχαιολογικό Μουσείο Σητείας	Μουσείο Μονής Πρέβελης	Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωρίου
Μουσείο Καζαντζάκη	Εκκλησιαστικό Μουσείο Μονής Τοπλού		Μουσείο Μονής Αγ. Τριάδας Τζαγκαρόλων στο Ακρωτήρι
Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας			Ναυτικό Μουσείο Κρήτης
Συλλογή Αγίου Ματθαίου Σινατών			

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού - Επεξεργασία INSETE Intelligence

3.3 ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ, 2019

Στην Περιφέρεια Κρήτης βραβεύτηκαν το 2019 115 παραλίες με γαλάζια σημαία. Συγκεκριμένα:

- Ενότητα Χανίων (35): Βουλισμένη, Γραμμένο, Παχειά Άμμος, Σούγια, Χαλίκια, Ελαφονήσι, Καστέλι/Μαύρος Μόλος-Πλάκα, Φαλάσαρνα/Παχειά Άμμος 1, Φαλάσαρνα/Παχειά Άμμος 2, Γεράνι, Κολυμβάρι, Πλατανιάς Λιμανάκια/Porto Platanias Beach, Πλατανιάς/Γερανιώτης, Ραπανιανά/Cavo Spada, Αγ. Απόστολοι 1, Αγ. Απόστολοι 2, Αγ. Μαρίνα, Αγ. Ονούφριος, Καλαμάκι, Μαράθι, Νέα Χώρα, Σταλός, Σταυρός, Χρυσή Ακτή, Αλμυρίδα, Καβρός/Anemos, Καβρός/Eliros Mare, Καβρός/Georgioupolis Resort, Καβρός/La Mer Resort, Καβρός/Mythos Palace, Καλύβες Ξυδά, Κυανή, Μαϊστράλι, Περαστικός/Mare Monte, Περαστικός/Pilot Beach,
- Ενότητα Ηρακλείου (26): Αμμουδάρα 1/Agapi Beach, Αμμουδάρα 4/Candia Maris, Αμμουδάρα 5/Santa Marina, Αμμουδάρα/Atlantica Akti Zeus, Αμμουδάρα/Dessole Dolphin Bay, Αμμουδάρα/ Enorme Hotels Beach, Ελληνοπεράματα/Apollonia Beach, Μαδέ/Athina Palace, Φόδελε/Fodele Beach Hotel, Αγ. Γεώργιος 1/Aldemar Knossos Royal Village, Αγ. Γεώργιος 2-Παναγία ρύζι /AKS Annabelle Village, Αγ. Γεώργιος 3/Aldemar Royal Mare & Cretan Village, Άγιος Δημήτριος/Alexander Beach, Αγία Πελαγία-Μενόπετρα/Akrogiali Beach, Ανισαράς/Lyttos Beach, Ανισσαράς/Mitsis Laguna Resort, Δράπανος/Nana Beach, Καστρί/Creta Maris, Κλωντζάνη/Sirens Hotels, Κοκκίνη Χάνι/Knossos Beach, Κοκκίνη Χάνι/Rinela, Κοκκίνη Χάνι/Themis Beach, Λιμένας Χερσονήσου 5/Silva Beach Hotel, Ποταμός Α, Ποταμός/Cretan Malia Park, Μάταλα,
- Ενότητα Ρεθύμνου (17): Αδελιανός Κάμπος Α/Aquila Rithymna Beach, Πηγιανός Κάμπος/Grecotel White Palace, Πλατανιάς Β/Minos Mare Resort, Ρέθυμνο 1/Aquila Porto Rethymno, Ρέθυμνο 1/Ilios beach, Ρέθυμνο 1/Kriti beach, Ρέθυμνο 2/Pearl Beach, Ρέθυμνο 3/Steris Beach, Ρέθυμνο 4-Μυσσίρια/Creta Palace, Σκαλέτα/Creta Star, Λιανός Κάβος Λαυρίς/Iberostar Creta Panorama, Λιανός Κάβος/Creta Marine, Πάνορμο Λίμνη/Grecotel Club, Αγ. Γαλήνη/Ύστερο Βαρκοτόπι, Πλακιάς, Ροδάκινο, Σούδα και
- Ενότητα Λασιθίου (37): Αγ. Νικόλαος 1/Saint Nicolas Bay, Αγ. Νικόλαος 2/Minos Palace, Αγ. Νικόλαος 3/Minos Beach, Αγ. Παντελεήμονας, Αλμυρός, Άμμος/Μαρίνα, Άμμος/Δημοτική, Αμμουδάρα, Αμμούδι/Hermes Coral, Βούλισμα, Ανάληψη, Βάι/Φοινικόδασος, Δρήρος/Domes of Elounda, Ελούντα /Porto Elounda, Ελούντα 1/Elounda Blu, Ελούντα/Elounda Mare,

Καραβοστάσι, Κάτω Ζάκρος, Κιτροπλατεία, Κουρεμένος, Κουτσουνάρι 2/Kakkos Bay, Κουτσουνάρι-Αγ. Ιωάννης/Sunshine Kreta & Sunshine Crete Village Λαγούφα/Μικρή Πόλη Κρήτη, Μακρύγιαλος-Λαγκούφα/Sunwing Makrigialos Beach, Μιραμπέλλο/Mirabello Beach & Village, Πηγαϊδάκια Ελούντας/Elounda Village, Πήλος/Istron Bay, Πλάκα/Blue Palace, Πόρος 1/Elounda Bay Palace, Πόρος 2/Elounda Beach, Σητεία 1 / Γαλλικό, Σπηλιάδα/Kalimera Kriti, Σχίσμα, Χαβάνια 1/Candia Park Village, Χαβάνια 2, Χιόνα.

3.4 ΜΑΡΙΝΕΣ, 2019

Σύμφωνα με το Τμήμα Χωροθέτησης Υποδομών Θαλάσσιου Τουρισμού του Υπουργείου Τουρισμού, στην Ελλάδα έχουν χωροθετηθεί με πράξη χαρακτηρισμού 58 μαρίνες με δυναμικό 18.128 θέσεων. Αρκετές από τις μαρίνες, είναι βραβευμένες από το πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες της Ευρώπης». Επίσης, έχουν χωροθετηθεί και 91 Καταφύγια ή Αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών με 6.238 θέσεις ελλιμενισμού.

Στην Περιφέρεια Κρήτης καταγράφονται οχτώ μαρίνες με 1.973 θέσεις ελλιμενισμού. Συγκεκριμένα, οι καταγραφόμενες μαρίνες ανά Ενότητα είναι:

- Ηρακλείου: Γούβες (72 θέσεις), Μάλια (300 θέσεις) και Όρμος Δέρματα Ηρακλείου (416 θέσεις),
- Χανίων: Κίσσαμος (180 θέσεις) και Παλαιοχώρα (140 θέσεις),
- Ρεθύμνου: Αγία Γαλήνη (112 θέσεις) και Ρέθυμνο (500 θέσεις) και
- Λασιθίου: Άγιος Νικόλαος (253, βραβευμένη από το πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες της Ευρώπης»).

Επίσης, στην Περιφέρεια έχουν χωροθετηθεί και έξι Καταφύγια ή Αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών (1 στο Ηράκλειο, 2 στα Χανιά, 1 στο Ρέθυμνο και 2 στο Λασίθι) με 356 θέσεις ελλιμενισμού.

3.5 ΓΚΟΛΦ

Στην Περιφέρεια Κρήτης συναντάμε δύο γήπεδα γκολφ. Το ένα βρίσκεται στην Ενότητα Ηρακλείου (Crete Golf Course) και αποτελεί ένα από τα καλύτερα γήπεδα γκολφ στην Ελλάδα. Βρίσκεται 15 χλμ. ανατολικά του Διεθνούς Αεροδρομίου Ηρακλείου και 7 χλμ. νότια του Λιμένα Χερσονήσου. Ο σχεδιασμός του 18-οπών γηπέδου γκολφ είναι τύπου «ερήμου» με μεγάλη έμφαση στην αυτοφυή βλάστηση και στην δημιουργία εγκαταστάσεων φιλικών προς το περιβάλλον. Το γήπεδο πληρεί προδιαγραφές πρωταθλημάτων (72 par) και εκτείνεται σε μήκος 5.850 μέτρων. Το γήπεδο γκολφ "The Crete Golf Course", σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα γηπέδων Bob Hunt.

Το δεύτερο γήπεδο γκολφ βρίσκεται στην Ελούντα στην Ενότητα Λασιθίου. Το γήπεδο γκολφ "Porto Elounda Golf Club" είναι 9 οπών και προσφέρει την ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους, είτε να μάθουν να παίζουν γκολφ κατά την διάρκεια των διακοπών τους, είτε να ενισχύσουν τις τεχνικές τους.

3.6 ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ

Σε όλη την Κρήτη λειτουργούν πολλά καταδυτικά κέντρα (κυρίως στα βόρεια του νησιού) που μπορούν να εξυπηρετήσουν δύτες όλων των κατηγοριών, κάθε χρονική περίοδο.

- **Χανιά**, ο κόλπος της Σούδας & οι βραχώδεις ακτές από τις Καλύβες ως και τη Γεωργιούπολη φιλοξενούν δεκάδες εντυπωσιακά σημεία κατάδυσης, με δεκάδες σπηλιές και βραχώδεις αβύσσους. Ανάμεσα τους ξεχωρίζει το υποθαλάσσιο σπήλαιο των Ελεφάντων, που πήρε το όνομα του από τα οστά ελεφάντων που υπάρχουν απολιθωμένα ακόμη στο βυθό,
- **Ρέθυμνο,** ο βυθός στα Σκινάρια είναι από τους εντυπωσιακότερους στο νησί, με πλούσια ζωή και ορατότητα που ξεπερνάει τα 40μ. Στο βορρά, οι βραχώδεις ακτές ανάμεσα στη Σκαλέτα και το Γεροπόταμο, γεμάτες σπηλιές, προσφέρονται για υποβρύχια εξερεύνηση,
- **Ηράκλειο,** Οι κύριες περιοχές κατάδυσης βρίσκονται στην περιοχή της Αχλάδας, δυτικά του Ηρακλείου. Καταδυτικά κέντρα βρίσκονται στις παραλίες της Λυγαριάς και του Μονοναύτη. Αρκετές σχολές κατάδυσης βρίσκονται επίσης στη Χερσόνησο και στα Μάλια, προσφέροντας συνήθως καταδυτικές εκδρομές στο νησί της Ντίας.
- **Λασίθι**, η καταδυτική εμπειρία ξεκινάει συνήθως από την περιοχή του Αγίου Νικολάου, το νησί των Αγίων Πάντων και το Βούλισμα. Στις ακτές του Κάβο Σίδερο, ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ίσως τον πλουσιότερο βυθό στο νησί. Στην Ιεράπετρα, καταδύσεις γίνονται στην παραλία του Περιστερά και στο νησάκι της Αγίας Φωτιάς. Στο Κουφονήσι, την Ίτανο & την Ελούντα υπάρχουν τμήματα βυθισμένων παλιών πόλεων, που μπορούν εξερευνηθούν με μάσκα.

3.7 ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ - TREKKING

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων αποστάσεων Ε4 περιλαμβάνει ένα μεγάλο οδικό δίκτυο μονοπατιών με ιδιαίτερη πολιτιστική, φυσική και ιστορική αξία. Έχει σηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση Περιπατητών και ενώνει την Κίσσαμο με τη Ζάκρο αφού διασχίσει όλους τους μεγάλους ορεινούς όγκους της Κρήτης (Λευκά Όρη, Κρυονερίτης, Βρύσινας, Κέδρος, Ψηλορείτης, Γιούχτας, Δίκτη, Θρυπτή) με μερικές διακλαδώσεις. Εκτός από το δίκτυο μονοπατιών Ε4, υπάρχουν δεκάδες πεζοπορικές διαδρομές. Οι κυριότερες από αυτές είναι:

- Στο Φαράγγι της Σαμαριάς,
- Στο Φαράγγι Αγίου Αντωνίου Πατσού,
- Στο Φαράγγι Ρίχτη,
- Στο Φαράγγι Σαρακίνας,
- Στο Φαράγγι Αράδαινας,
- Στο Φαράγγι Δικτάμου,
- Στο Φαράγγι Αλμυρού,
- Στο Φαράγγι Αποσελέμη,
- Στο Σφακιανό Φαράγγι,
- Στο Φαράγγι Μποριανών,
- Ανάβαση στον Ψηλορείτη,
- Ελαφονήσι-Σούγια,
- Δάσος του Ρούβα,
- Διάσχιση της Ορεινής Ερήμου στα Λευκά Όρη,
- Στο Φαράγγι των Νεκρών,
- Μονοπάτι της Δίκτης,
- Ανάβαση στο όρος Γκίγκιλος,
- Μονοπάτι του Κουδουμά,
- Στο Φαράγγι του Ίμπρου,
- Το Ιερό μονοπάτι του Γιούχτα,
- Στο Φαράγγι Αγίας Ειρήνης,
- Οροπέδιο Λασιθίου.

3.8 ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Στην Περιφέρεια Κρήτης συναντάμε και πλήθος αναρριχητικών πεδίων για τους λάτρεις της αναρρίχησης. Τα σημαντικότερα πεδία της Περιφέρειας ανά Ενότητα είναι:

Ηράκλειο

- Αναρριχητικό πεδίο Παλαιόκαστρου, διαθέτει 3 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας V – VII,
- Αναρριχητικό πεδίο Κοψιάς, διαθέτει 20 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας IV – VIII,
- Αναρριχητικό πεδίο Αγιοφάραγγου, διαθέτει 6 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας V – VII,
- Αναρριχητικό πεδίο Καπετανιανά, βρίσκεται κοντά στο χωριό Καπετανιανά στα Αστερούσια Όρη. Διαθέτει 40 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας IV – VIII,

Χανιά

- Αναρριχητικό πεδίο Καλαθάς, βρίσκεται στην Ενότητα Χανίων και διαθέτει 30 διαδρομές. Ο βαθμός δυσκολίας των διαδρομών είναι IV – VII,
- Αναρριχητικό πεδίο Σταυρός Ακρωτήρι, διαθέτει 6 διαδρομές και ο βαθμός δυσκολίας των διαδρομών είναι V – VII,
- Αναρριχητικό πεδίο Γκίγκιλος, διαθέτει 15 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας V – VII,
- Αναρριχητικό πεδίο Θέρισσος, βρίσκεται κοντά στο χωριό Θέρισσος και διαθέτει 16 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας V – VII

Ρέθυμνο

- Αναρριχητικό πεδίο Κρύας Βρύσης, το αναρριχητικό πεδίο βρίσκεται στο χωριό Κρύα Βρύση της Ενότητας Ρεθύμνου στους πρόποδες του βουνού Κέδρος και στο τέλος του φαραγγιού της Γρε Δάφνης. Ο βράχος είναι σε μεγάλο ποσοστό κάθετος ή αρνητικός. Βαθμός δυσκολίας διαδρομών V – VIII,

Λασίθι

- Αναρριχητικό πεδίο Πέζας, βρίσκεται ανατολικά 12χλμ. από τον Άγιο Νικόλαο σε υψόμετρο 300μ. Το πεδίο αποτελείται από 4 βράχους: Μίνωα, Τάλω, Ιστρώνα και Πάνα. Το ανάπτυγμα των διαδρόμων του κυμαίνεται από 14 έως 30μ. Ο βαθμός δυσκολίας των διαδρομών του κυμαίνεται από 8a – 8b+,
- Αναρριχητικό πεδίο Δίκτης, διαθέτει 14 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας IV – VI+.

3.9 ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Η Κρήτη διαθέτει καταφύγια και στους τρεις μεγάλους ορεινούς όγκους της, τα οποία συντηρούν οι Ορειβατικοί Σύλλογοι του νησιού. Τα ορειβατικά καταφύγια που καταγράφονται στην Περιφέρεια Κρήτης είναι:

- Καταφύγιο **Καλλέργη**, βρίσκεται στα Λευκά Όρη στην τοποθεσία Ομαλός σε υψόμετρο 1.680μ., 5χλμ. ανατολικά του Οροπεδίου του Ομαλού και αποτελεί το γνωστότερο και καλύτερα οργανωμένο καταφύγιο της Κρήτης. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει 50 άτομα και είναι ανοικτό καθημερινά από τον Απρίλιο ως τον Οκτώβριο.
- Καταφύγιο **Ταύρης**, βρίσκεται στα Λευκά Όρη στην τοποθεσία Οροπέδιο Νιάτο σε υψόμετρο 1.208μ., 2χλμ. δυτικά του οικισμού Αμμουδάρι του Ασκύφου και 51 χλμ. νότια των Χανίων. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει έως 45 άτομα.
- Καταφύγιο **Χρήστος Χουλιόπουλος ή Κατσιβέλη**, βρίσκεται στα Λευκά Όρη στην τοποθεσία Διάσελο Σβουριχτής σε υψόμετρο 1.970μ. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει έως 22 άτομα.
- Καταφύγιο **Βόλικας**, βρίσκεται στα Λευκά Όρη στην τοποθεσία Κεραμιά σε υψόμετρο 1.310μ. Το καταφύγιο είναι το παλαιότερο της Κρήτης, καθώς κτίστηκε το 1958 και ανακαινίστηκε το 2006. Μπορεί να φιλοξενήσει έως 30 άτομα.
- Καταφύγιο **Τουμπωτός Πρίνος**, βρίσκεται στον Ψηλορείτη στην τοποθεσία Τουμπωτός Πρίνος σε υψόμετρο 1.523μ. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσεις έως 30 άτομα.
- Καταφύγιο **Μιγερού**, βρίσκεται στον Ψηλορείτη στην τοποθεσία Λάκος Μιγερού σε υψόμετρο 1.589μ.
- Καταφύγιο **Πρίνου**, βρίσκεται στον Ψηλορείτη στην τοποθεσία Πρίνος σε υψόμετρο 1.066μ. Το καταφύγιο λειτουργεί από το 1967 και μπορεί να φιλοξενήσει έως 30 άτομα.
- Καταφύγιο **Ξυλόσκαλο**, βρίσκεται στον Ψηλορείτη στην τοποθεσία Ξυλόσκαλο σε υψόμετρο 1.236μ. στην δυτική πλαγιά του φαραγγιού του Αγίου Νικολάου. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει έως 12 άτομα.
- Καταφύγιο **Στροβίλι**, βρίσκεται στην ορεσειρά Δίκτη στην τοποθεσία Στροβίλι Λιμναράκου σε υψόμετρο 1.350μ. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει έως 12 άτομα.

3.10 ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ - ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα τοπικά προϊόντα που παράγονται στο νησί, όπως το ελαιόλαδο, τα τυροκομικά, το μέλι, τα ενδημικά φυτά και η ποικιλία άγριων χόρτων, διαμόρφωσαν τις διατροφικές συνήθειες των Κρητικών και απέδωσαν την φήμη της Κρητικής διατροφής ως της πιο υγιεινής διατροφής. Η Περιφέρεια πρωτοστατεί σε δράσεις πιστοποίησης των προϊόντων της, όπως:

- το Σήμα «Κρήτη» για την σήμανση των παραδοσιακών τοπικών προϊόντων της, με στόχο την ανάδειξη της ποιότητας, της εντοπιότητας και του παραδοσιακού χαρακτήρα των κρητικών προϊόντων
- το Σήμα «Κρητικό Δεκατιανό», με συνταγές που στηρίζονται σε τοπικά προϊόντα και έχουν ως σκοπό την ανάδειξη της Κρητικής διατροφής,
- το Σήμα «κρητικές γεύσεις», ήταν απόρροια μιας κοινής προσπάθειας ανάδειξης της γαστρονομικής κουλτούρας του νησιού και παράλληλα προώθησης των τοπικών προϊόντων στους επισκέπτες του νησιού,
- το Σήμα «κρητικό μπακάλικο», πιστοποιεί τους χώρους λιανικής διάθεσης κρητικών προϊόντων, οι οποίοι πληρούν όλες τις προδιαγραφές,
- το Σήμα «επισκέψιμα οινοποιεία», προβάλλει τους επισκέψιμους χώρους των οινοποιείων του νησιού, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδίου, με στόχο την άνθηση της κρητικής γαστρονομίας και
- το Σήμα ποιότητας κρητικής κουζίνας, το οποίο αναπτύχθηκε με πρωτοβουλία της Περιφέρειας και αποδίδεται σε εστιατόρια και χώρους μαζικής εστίασης που ακολουθούν τις αρχές της κρητικής διατροφής και χρησιμοποιούν κυρίως ντόπια προϊόντα και αποκλειστικά εξαιρετικά παρθένο κρητικό ελαιόλαδο.

Στην Περιφέρεια Κρήτης τα προϊόντα με ένδειξη ΠΟΠ και ΠΓΕ[4] είναι: το ελαιόλαδο Βιάννου Ηρακλείου (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Πεζά Ηρακλείου (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Αρχάνες Ηρακλείου (ΠΟΠ), το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Θραψανό Ηρακλείου (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Μεσσαρά Ηρακλείου (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Βόρειος Μυλοπόταμος Ρεθύμνης (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Χανιά (ΠΓΕ), το ελαιόλαδο Κολυμβάρι Χανίων (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Αποκόρωνας Χανίων (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Κρίτσα στο Λασίθι (ΠΓΕ), το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Σέλινο Κρήτης (ΠΟΠ), το ελαιόλαδο Σητείας Λασιθίου (ΠΟΠ), τα πορτοκάλια Μάλεμε Χανίων (ΠΟΠ), η σταφίδα

[4] Τα προϊόντα με ένδειξη ΠΟΠ και ΠΓΕ προέρχονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Σουλτανίνα Κρήτης (ΠΓΕ, και στις 4 Ενότητες), η θρούμπα Αμπαδιάς Ρεθύμνης (ΠΟΠ), η γραβιέρα Κρήτης (ΠΟΠ, και στις 4 Ενότητες), η ξυνομυζήθρα Κρήτης (ΠΟΠ, και στις 4 Ενότητες), το πηχτόγαλο Χανίων (ΠΟΠ), το ξύγαλο Σητείας (ΠΓΕ) και το πευκοθυμαρόμελο Κρήτης (ΠΟΠ, και στις 4 Ενότητες). Οι εξαιρετικής ποιότητας πρώτες ύλες και τα αγροτικά προϊόντα αποτελούν την βάση για την παρασκευή των εξαίρετων τοπικών εδεσμάτων της Περιφέρειας όπως: αρνάκι με χυλοπίτες, αρνί με αγκινάρες, βολβοί τουρσί, γλυκοκολοκύθα με κάστανα και ελιές, κακαβιά, καλιτσούνια, καλογερίστικα γεμιστά, κατσίκι με σταμναγκάθι, κολοκύθια γεμιστά, λυχναράκια, μπακαλιάρος με μπάμιες, οφτό ή αντικριστό, σαλιγκάρια κοκκινιστά, χοιρινά απάκια, χταπόδι στιφάδο, ψαρόπιτα, αμυγδαλόπιτα, αυγοκαλάμαρα, γιαουρτόπιτα κ.α.

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για οινοτουρισμό[5] στην Περιφέρεια Κρήτης εντοπίζεται στην Ενότητα Ηρακλείου όπου συναντάμε και τα περισσότερα οινοποιεία. Στην περιοχή του Ηρακλείου βρίσκεται το 68% των οινοποιείων, εμφιαλώνεται το 77% των ετικετών και παράγεται περί το 80% του συνολικού όγκου του κρασιού της Κρήτης. Έχοντας την πόλη του Ηρακλείου ως αφετηρία, ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί τα οινοποιεία της περιοχής ακολουθώντας δύο διαδρομές που χαράζουν οι Δρόμοι του κρασιού του Ηρακλείου. Η ανατολική διαδρομή περνάει από τα περισσότερα επισκέψιμα οινοποιεία στις περιοχές Αρχανών και Νίκου Καζαντζάκη και στις αμπελουργικές ζώνες των οίνων ΠΟΠ Αρχανές και ΠΟΠ Πεζά. Η δυτική διαδρομή περνάει από τις περιοχές Παλιανής και Μοιρών στη συνεχώς αναπτυσσόμενη οινικά περιοχή της αμπελουργικής ζώνης των οίνων ΠΟΠ Δάφνες. Οι δύο διαδρομές διασχίζουν και τη ζώνη των οίνων ΠΟΠ Χάνδακας-Candia και Malvasia Χάνδακας-Candia. Ο συνολικός αμπελώνας του Ηρακλείου παράγει τους οίνους ΠΓΕ Ηράκλειο.

Το ενδιαφέρον για οινοτουρισμό στην Ενότητα Λασιθίου εντοπίζεται στα ανατολικά στις περιοχές Σητείας, Λεύκης και Ιτάνου ενώ την τελευταία 10ετία έχει επεκταθεί και προς τον νότο στην περιοχή του Μακρυγιαλού. Ο αμπελώνας της Σητείας είναι το επίκεντρο του οινικού χάρτη του Λασιθίου και των οίνων ΠΟΠ Σητεία ενώ ο αμπελώνας του Λασιθίου παράγει τους οίνους ΠΓΕ Λασίθι. Από το 2011, σε οριοθετημένη ζώνη στις περιοχές Σητεία, Άγιος Σπυρίδων, Αχλάδια, Έξω & Μέσα Μουλιανά, Κατσιδώνι, Μαρωνία, Μυρσίνη, Πισκοκέφαλο, Σκοπή, Σταυρωμένος,

[5] Οι πληροφορίες που αφορούν τον οινοτουρισμό προέρχονται από τις ιστοσελίδες Δρόμοι του κρασιού της Βορείου Ελλάδος και Οινικές εξερευνήσεις.

Τουρλωτή, Χαμέζι, Λεύκη, Ζίρος, Αρμένοι, Έξω & Μέσα Απίδιου, Παπαγιαννάδες και Χανδράς παράγεται ο οίνος ΠΟΠ Malvasia Σητεία.

Στην Ενότητα Χανίων το ενδιαφέρον για οινοτουρισμό εστιάζεται στο βορειοδυτικό τμήμα, στις περιοχές Μουσούρων, Βουκολιών και Κολυμβαρίου αλλά επισκέψιμα οινοποιεία υπάρχουν και σε άλλες περιοχές, όπως στην Κρυονερίδα. Ο αμπελώνας του Κισσάμου παράγει του οίνους ΠΓΕ Κίσσαμος και από τα τέλη του 2010 ο συνολικός αμπελώνας των Χανίων παράγει του οίνους ΠΓΕ Χανιά. Το παραδοσιακό κρασί των Χανίων είναι ο ερυθρός Μαρουβάς που προέρχεται από την ποικιλία Ρωμέικο. Από τις περιοχές Ανατολικού Σελίνου και Καντάνου και τα χωριά Μάζα και Σπίνα κατάγεται η πολλά υποσχόμενη λευκή ποικιλία Μοσχάτο Σπίνας.

Τέλος, στην Ενότητα Ρεθύμνου, ουσιαστικές δυνατότητες για οινοτουρισμό αναπτύχθηκαν μόλις το 2008, χρονιά που η περιοχή μπήκε επισήμως με εμφιαλωμένο κρασί στον οινικό χάρτη της Κρήτης και της Ελλάδας. Οι οινόφιλοι θα εντοπίσουν ευκαιρίες για οινοτουρισμό στις περιοχές Γεροποτάμου & Φοίνικα και από το 2018 στο Αμάρι. Πολλά αμπέλια υπάρχουν στη δυτική πλευρά του Ψηλορείτη αλλά και στην περιοχή του Αρκαδίου. Από τα τέλη του 2010 ο αμπελώνας Ρεθύμνου παράγει τους οίνους ΠΓΕ Ρέθυμνο.

Τέλος, ο συνολικός αμπελώνας της Κρήτης (Λασίθι, Ηράκλειο, Ρέθυμνο και Χανιά) παράγει τους οίνους ΠΓΕ Κρήτη.

4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

4.1 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ, 2014-2019

4.1.1 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Στην Ελλάδα την περίοδο 2014-2019, σημειώθηκε αύξηση κατά +46% (από 14,7 εκατ. το 2014 σε 21,6 εκατ. το 2019) στις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις. Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στον αριθμό των αφίξεων τους, με εξαίρεση μόνο την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (-4%, από 216 χιλ. το 2014 σε 207 χιλ. το 2019), λόγω της προσφυγικής κρίσης που επηρέασε και εξακολουθεί να επηρεάζει σημαντικά τα νησιά του Βορείου Αιγαίου από το 2015. Τις υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις σημείωσαν οι Περιφέρειες Αττικής (+89%, από 3,4 εκατ. το 2014 σε 6,4 εκατ. το 2019), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (+62%, από 76 χιλ. το 2014 σε 123 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+54%, από 250 χιλ. το 2014 σε 385 χιλ. το 2019) και Κεντρικής Μακεδονίας (+49%, από 1,6 εκατ. το 2014 σε 2,3 εκατ. το 2019).

Πίνακας 30: Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Αττικής	3.394.561	4.159.014	4.524.944	4.799.157	5.729.403	6.414.707	89%
Νοτίου Αιγαίου	3.568.374	3.571.426	3.667.218	4.067.439	4.546.194	4.617.315	29%
Κρήτης	**3.533.754**	**3.483.319**	**3.900.169**	**4.250.971**	**4.555.421**	**4.455.810**	**26%**
Ιονίων Νήσων	1.859.023	1.916.497	2.139.491	2.347.704	2.675.700	2.644.287	42%
Κεντρικής Μακεδονίας	1.569.814	1.556.788	1.710.606	1.928.874	2.165.736	2.341.743	49%
Δυτικής Ελλάδας	249.772	263.269	290.010	347.635	371.429	385.152	54%
Βορείου Αιγαίου	215.563	221.795	141.055	168.999	215.088	207.098	-4%
Θεσσαλίας	173.955	171.373	186.868	197.706	205.926	205.802	18%
Πελοποννήσου	108.623	86.508	106.921	121.609	126.746	153.364	41%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	75.818	85.993	88.509	129.739	160.370	122.933	62%
Ηπείρου	0	0	0	3.232	9.845	14.776	
Στερεάς Ελλάδας	0	3.256	1.085	1.129	1.985	3.100	
Δυτικής Μακεδονίας	0	0	0	0	125	0	
Ελλάδα	**14.749.257**	**15.519.238**	**16.756.876**	**18.364.194**	**20.763.968**	**21.566.087**	**46%**

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT- Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των διεθνών αφίξεων στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζονται στις Περιφέρειες Αττικής (30%), Κρήτης (21%), Νοτίου Αιγαίου (21%), Ιονίων Νήσων (12%) και Κεντρικής Μακεδονίας (11%). Δηλαδή οι 5 αυτές Περιφέρειες υποδέχτηκαν το 2019 το 95% του συνόλου των διεθνών αεροπορικών αφίξεων της Ελλάδας.

Διάγραμμα 45: Ποσοστιαία κατανομή των διεθνών αεροπορικών αφίξεων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

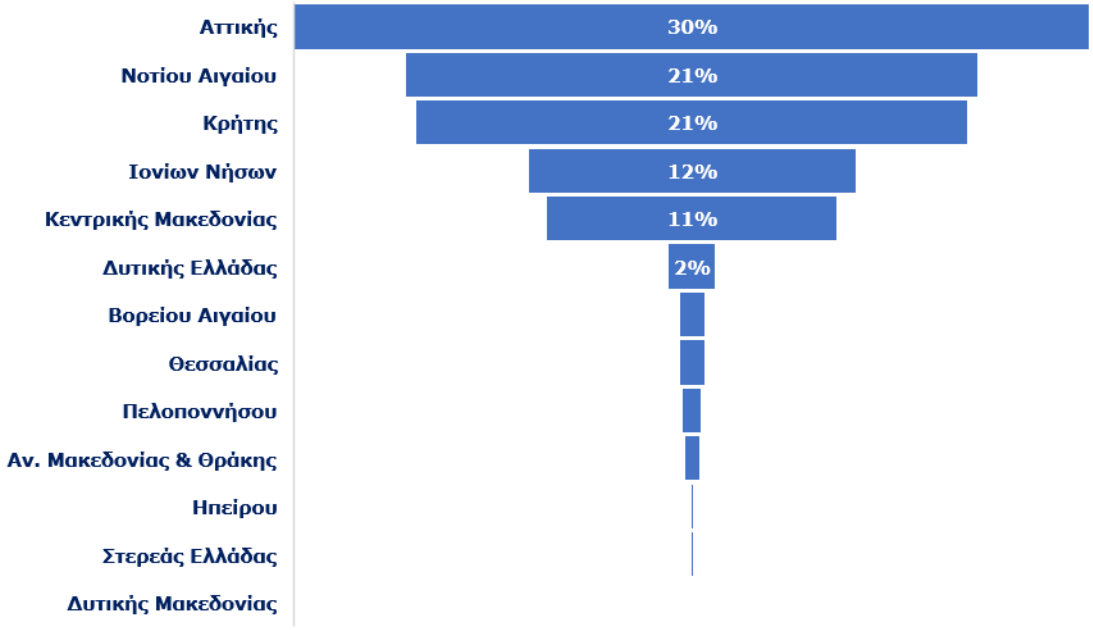

4.1.2 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σημείωσαν αύξηση κατά +26% (από 3,5 εκατ. το 2014 σε 4,5 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες κατέγραψαν θετική ποσοστιαία μεταβολή: Ηρακλείου (+27%, από 2,6 εκατ. το 2014 σε 3,3 εκατ. το 2019), Χανίων (+22%, από 936 χιλ. το 2014 σε 1,1 εκατ. το 2019) και Λασιθίου (+399%, από 2 χιλ. το 2014 σε 12 χιλ. το 2019).

Πίνακας 31: Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	2.595.702	2.542.914	2.859.931	3.151.795	3.371.797	3.302.223	27%
Χανίων	935.615	939.794	1.039.616	1.093.200	1.164.395	1.141.434	22%
Λασιθίου	2.437	611	622	5.976	19.229	12.153	399%
Κρήτη	**3.533.754**	**3.483.319**	**3.900.169**	**4.250.971**	**4.555.421**	**4.455.810**	**26%**

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT- Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των διεθνών αφίξεων στις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Ενότητα Ηρακλείου (74%) και ακολούθως στα Χανιά (26%). Η Ενότητα Λασιθίου και συγκεκριμένα το αεροδρόμιο της Σητείας αντιπροσωπεύει μόλις το 0,3% των διεθνών αεροπορικών αφίξεων που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια Κρήτης για το 2019.

Διάγραμμα 46: Ποσοστιαία κατανομή των διεθνών αεροπορικών αφίξεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

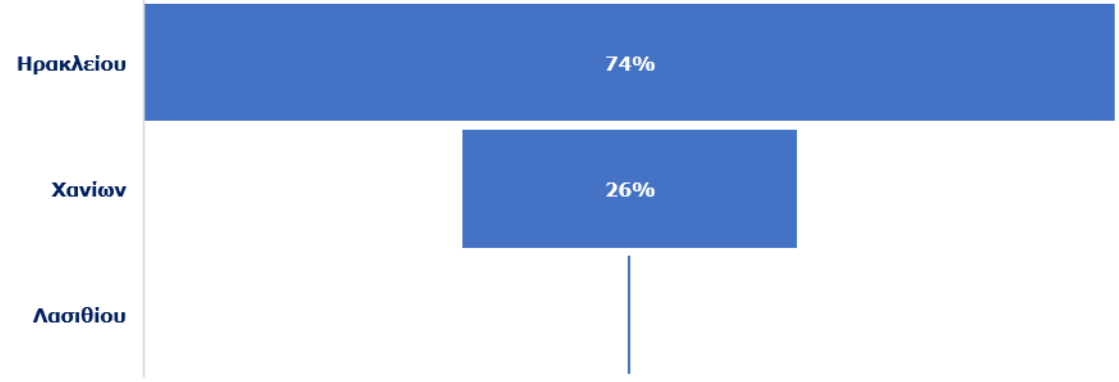

4.2 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, 2014-2019

4.2.1 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Στην Ελλάδα την περίοδο 2014-2019, σημειώθηκε αύξηση στην κίνηση εσωτερικού κατά +46% (από 5,9 εκατ. το 2014 σε 8,6 εκατ. το 2019). Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στον αριθμό των αφίξεων τους, με εξαίρεση μόνο την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (-18%, από 6 χιλ. το 2014 σε 5 χιλ. το 2019). Τις υψηλότερες αυξήσεις σε απόλυτους αριθμούς σημείωσαν οι Περιφέρειες Αττικής (+48% ή +1,3 εκατ. αφίξεις), Νοτίου Αιγαίου (+80% ή +723 χιλ. αφίξεις), Κεντρικής Μακεδονίας (+21% ή +182 χιλ. αφίξεις), Κρήτης (+40% ή +284 χιλ. αφίξεις) και Ιονίων Νήσων (+59% ή +96 χιλ. αφίξεις).

Πίνακας 32: Κίνηση εσωτερικού στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Αττικής	2.689.631	3.282.544	3.640.410	3.758.129	3.976.701	3.989.842	48%
Νοτίου Αιγαίου	906.907	1.044.427	1.161.064	1.307.141	1.440.841	1.630.081	80%
Κεντρικής Μακεδονίας	888.459	1.097.676	1.109.598	1.197.084	1.152.806	1.070.857	21%
Κρήτης	**707.540**	**897.968**	**949.392**	**999.180**	**995.895**	**991.611**	**40%**
Βορείου Αιγαίου	362.481	372.542	387.042	393.266	410.659	442.720	22%
Ιονίων Νήσων	163.125	177.775	212.025	219.583	252.499	259.208	59%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	114.929	119.360	120.834	120.457	139.722	151.263	32%
Ηπείρου	39.424	43.048	48.083	44.239	44.456	50.993	29%
Θεσσαλίας	16.156	16.344	20.838	21.360	21.815	26.594	65%
Πελοποννήσου	7.977	6.821	6.712	15.851	11.618	12.013	51%
Στερεάς Ελλάδας	6.211	7.485	6.452	7.209	6.611	5.108	-18%
Δυτικής Ελλάδας	2.793	5.489	9.684	6.428	4.718	5.214	87%
Δυτικής Μακεδονίας	3.000	3.442	4.662	4.034	4.001	3.547	18%
Ελλάδα	**5.908.633**	**7.074.921**	**7.676.796**	**8.093.961**	**8.462.342**	**8.639.051**	**46%**

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή της κίνησης εσωτερικού στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζονται στις Περιφέρειες Αττικής (46%), Νοτίου Αιγαίου (19%), Κεντρικής Μακεδονίας (12%) και Κρήτης (11%). Δηλαδή τα αεροδρόμια των 4 αυτών Περιφερειών υποδέχτηκαν το 2019 το 89% της εσωτερικής κίνησης της Ελλάδας.

Διάγραμμα 47: Ποσοστιαία κατανομή της κίνησης εσωτερικού της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

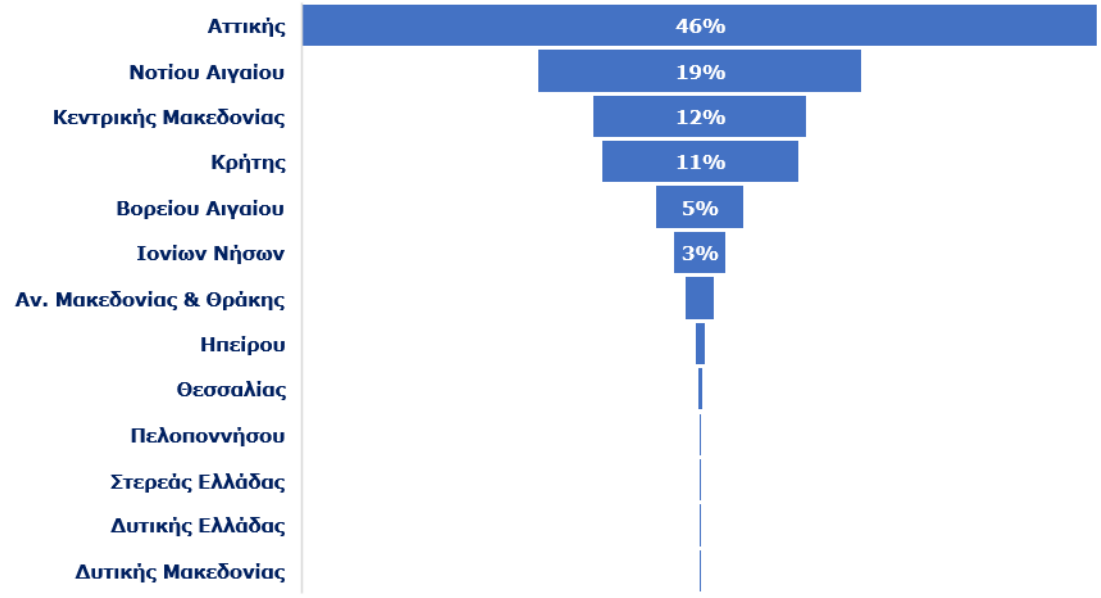

4.2.2 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σημείωσε αύξηση κατά +40% (από 708 χιλ. το 2014 σε 992 χιλ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες κατέγραψαν θετική ποσοστιαία μεταβολή, με εξαίρεση την Ενότητα Λασιθίου (-22%, από 15 χιλ. το 2014 σε 12 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Ενότητες: Ηρακλείου (+59%, από 407 χιλ. το 2014 σε 649 χιλ. το 2019) και Χανίων (+16%, από 286 χιλ. το 2014 σε 331 χιλ. το 2019).

Πίνακας 33: Αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	407.162	473.771	503.021	574.803	665.722	648.996	59%
Χανίων	285.611	411.793	436.793	414.769	318.759	331.079	16%
Λασιθίου	14.767	12.404	9.578	9.608	11.414	11.536	-22%
Κρήτης	**707.540**	**897.968**	**949.392**	**999.180**	**995.895**	**991.611**	**40%**

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή της αεροπορικής κίνησης εσωτερικού στις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες για το 2019, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζεται στις Ενότητες Ηρακλείου (65%) και Χανίων (33%). Η Ενότητα Λασιθίου και συγκεκριμένα το αεροδρόμιο της Σητείας αντιπροσωπεύει μόλις το 1% της αεροπορικής κίνησης εσωτερικού που καταγράφηκε στην Περιφέρεια Κρήτης το 2019.

Διάγραμμα 48: Ποσοστιαία κατανομή της αεροπορικής κίνησης εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

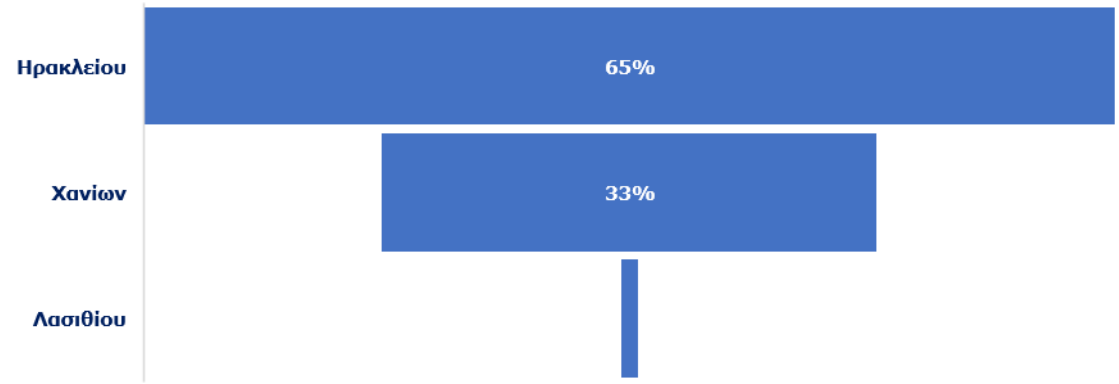

4.3 ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, 2014-2019

4.3.1 Ακτοπλοϊκή κίνηση εσωτερικού στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Στην Ενότητα αυτή καταγράφονται οι διακινηθέντες (επιβίβαση και αποβίβαση με Ε/Γ και Ο/Γ) επιβάτες εσωτερικού από τους κατά τόπους λιμένες της χώρας. Οι διακινηθέντες εσωτερικού την περίοδο 2014-2019, στους λιμένες της χώρας σημείωσαν αύξηση κατά +8% (από 66,3 εκατ. το 2014 σε 71,5 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες της χώρας σημείωσαν αύξηση στους διακινηθέντες επιβάτες, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (-33%, από 6,5 εκατ. το 2014 σε 4,3 εκατ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (-5%, από 1,3 εκατ. το 2014 σε 1,3 εκατ. το 2019).

Πίνακας 34: Διακινηθέντες εσωτερικού στους λιμένες της χώρας ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Αττικής	29.129.874	28.950.459	27.795.511	29.315.860	29.775.672	30.485.427	5%
Νοτίου Αιγαίου	11.178.355	11.040.557	11.511.849	13.023.588	14.117.081	14.793.013	32%
Ιονίων Νήσων	4.981.852	4.700.327	4.895.180	5.224.639	5.604.635	5.500.435	10%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	3.681.335	3.942.035	4.200.682	4.392.321	4.432.651	4.560.142	24%
Δυτικής Ελλάδας	6.494.926	6.249.616	4.271.304	4.312.585	4.413.601	4.337.932	-33%
Κρήτης	**2.685.989**	**2.268.104**	**2.430.335**	**2.805.390**	**2.936.979**	**3.137.320**	**17%**
Στερεάς Ελλάδας	2.119.732	2.114.039	2.079.675	2.112.974	2.196.668	2.219.910	5%
Ηπείρου	1.615.320	1.560.773	1.615.324	1.776.662	1.879.806	1.760.639	9%
Θεσσαλίας	1.352.840	1.309.660	1.387.309	1.500.274	1.499.130	1.546.644	14%
Βορείου Αιγαίου	1.345.520	1.715.910	1.475.599	1.475.875	1.447.094	1.282.019	-5%
Πελοποννήσου	830.375	540.283	727.890	977.712	894.677	984.872	19%
Κεντρικής Μακεδονίας	846.389	837.902	981.700	965.920	993.338	878.349	4%
Ελλάδα	**66.262.507**	**65.229.665**	**63.372.358**	**67.883.800**	**70.191.332**	**71.486.702**	**8%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εσωτερικού στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζονται στις Περιφέρειες Αττικής (43%) και Νοτίου Αιγαίου (21%). Δηλαδή οι δύο αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν το 64% της συνολικής διακίνησης της Ελλάδας για το 2019.

Διάγραμμα 49: Ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εσωτερικού στα λιμάνια της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

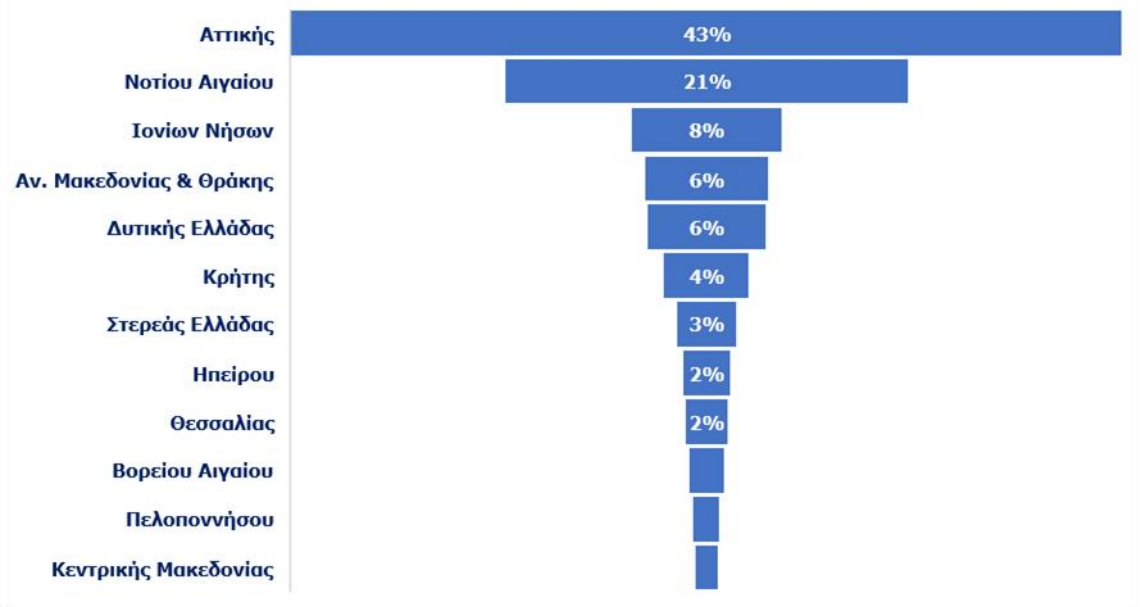

4.3.2 Ακτοπλοϊκή κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης για το 2019 αντιπροσωπεύει το 4% των διακινηθέντων εσωτερικού της χώρας, σημειώνοντας την περίοδο 2014-2019 αύξηση κατά +17% (από 2,7 εκατ. το 2014 σε 3,1 εκατ. το 2019). Επιμέρους, η εικόνα είναι θετική: Ηράκλειο (+6%, από 1,6 εκατ. το 2014 σε 1,7 εκατ. το 2019), Χανιά (+35%, από 974 χιλ. το 2014 σε 1,3 εκατ. το 2019), Ρέθυμνο (+5%, από 71 χιλ. το 2014 σε 74 χιλ. το 2019) και Λασίθι (+15%, από 9 χιλ. το 2014 σε 11 χιλ. το 2019).

Πίνακας 35: Διακινηθέντες εσωτερικού στα λιμάνια της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	1.632.260	1.401.693	1.467.038	1.549.771	1.561.172	1.733.376	6%
Χανίων	973.789	1.183.455	954.464	854.087	1.296.435	1.318.811	35%
Ρεθύμνου	70.669	389	0	61.664	68.322	74.452	5%
Λασιθίου	9.271	11.935	8.833	10.500	11.050	10.681	15%
Κρήτη	**2.685.989**	**2.597.472**	**2.430.335**	**2.476.022**	**2.936.979**	**3.137.320**	**17%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εσωτερικού στα λιμάνια της Περιφέρειας για το 2019, παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα μερίδια καταγράφονται στις Ενότητες Ηρακλείου (55%) και Χανίων (42%). Οι Ενότητες Ρεθύμνου (2%) και Λασιθίου (0,3%) αντιπροσωπεύουν κάτι λιγότερο από το 3% των συνολικών διακινηθέντων που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια.

Διάγραμμα 50: Ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εσωτερικού στα λιμάνια της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

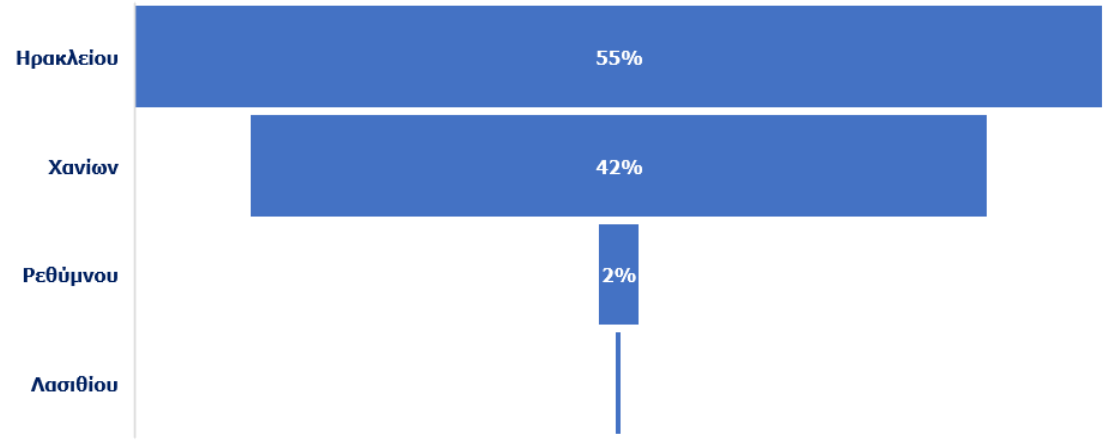

4.4 ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ, 2014-2019

Οι διακινηθέντες εξωτερικού την περίοδο 2014-2019 σημείωσαν αύξηση κατά +7% (από 1,7 εκατ. το 2014 σε 1,8 εκατ. το 2019). Επιμέρους, διακινηθέντες εξωτερικού καταγράφηκαν στις Περιφέρειες Ηπείρου (λιμάνι Ηγουμενίτσας) (+3%, από 929 χιλ. το 2014 σε 957 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (λιμάνι Πάτρας) (-18%, από 590 χιλ. το 2014 σε 482 χιλ. το 2019) και Ιονίων Νήσων (λιμάνι Κέρκυρας) (+151%, από 139 χιλ. το 2014 σε 347 χιλ. το 2019). Επίσης, οι Λοιποί λιμένες σημείωσαν μείωση στους διακινηθέντες τους κατά -41% (από 11 χιλ. το 2014 σε 7 χιλ. το 2019).

Πίνακας 36: Διακινηθέντες εξωτερικού στους λιμένες της χώρας ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηπείρου	928.975	971.012	836.566	918.972	955.379	956.710	3%
Δυτικής Ελλάδας	590.328	603.312	497.313	500.725	489.583	482.198	-18%
Ιονίων Νήσων	138.566	162.221	186.634	262.103	349.764	347.485	151%
Λοιπές	11.282	5.631	6.722	18.147	12.932	6.694	-41%
Ελλάδα	**1.669.151**	**1.742.176**	**1.527.235**	**1.699.947**	**1.807.658**	**1.793.087**	**7%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εξωτερικού στις επιμέρους Περιφέρειες για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Περιφέρεια Ηπείρου (53%) και ακολούθως στις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (27%), Ιονίων Νήσων (19%) και Λοιπών (0,4%).

Διάγραμμα 51: Ποσοστιαία κατανομή των διακινηθέντων εξωτερικού στα λιμάνια της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2019

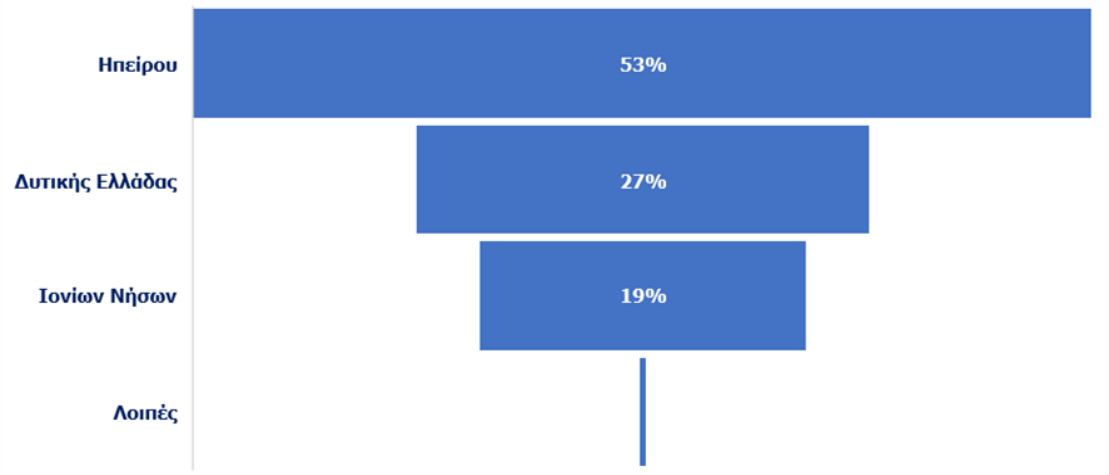

4.5 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ, 2014-2019

4.5.1 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Η κίνηση των κρουαζιερόπλοιων στα λιμάνια της Ελλάδας σημείωσε αύξηση την περίοδο 2014-2019 κατά +2% (από 3.839 το 2014 σε 3.899 το 2019). Παρόλη την αύξηση που κατεγράφη το 2019 (ομαλοποίηση της κατάστασης στην Τουρκία μιας και τα αξιοθέατα των 2 χωρών πλασάρονται από τις εταιρείες κρουαζιέρας σε κοινά πακέτα), η κίνηση των κρουαζιερόπλοιων υπολείπεται του 2016, χρονιά ρεκόρ για την Ελλάδα.

Πίνακας 37: Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Νοτίου Αιγαίου	1.714	1.989	1.875	1.455	1.466	1.761	3%
Αττικής	638	680	708	607	526	625	-2%
Ιονίων Νήσων	487	527	587	477	520	573	18%
Κρήτης	**286**	**293**	**303**	**279**	**308**	**397**	**39%**
Δυτικής Ελλάδας	253	245	276	273	223	201	-21%
Πελοποννήσου	130	165	204	161	157	182	40%
Βορείου Αιγαίου	136	155	137	53	109	62	-54%
Στερεάς Ελλάδας	50	83	92	74	35	45	-10%
Θεσσαλίας	71	88	72	18	40	35	-51%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	26	23	19	6	7	7	-73%
Κεντρικής Μακεδονίας	31	35	23	4	5	6	-81%
Ηπείρου	17	11	11	8	14	5	-71%
Ελλάδα	**3.839**	**4.294**	**4.307**	**3.415**	**3.410**	**3.899**	**2%**

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν μείωση στην κίνηση των κρουαζιερόπλοιων στους λιμένες τους, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Πελοποννήσου (+40%, από 130 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 182 κρουαζιερόπλοια το 2019), Κρήτης (+39%, από 286 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 397 κρουαζιερόπλοια το 2019), Ιονίων Νήσων (+18%, από 487 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 573 κρουαζιερόπλοια το 2019) και Νοτίου Αιγαίου (+3%, από 1.714 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 1.761 κρουαζιερόπλοια το 2019).

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή της κίνησης κρουαζιερόπλοιων στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι το Νότιο Αιγαίο (45%), η Αττική (16%), τα Ιόνια Νησιά (15%) και η Κρήτη (10%) δέχονται το μεγαλύτερο ποσοστό, αντιπροσωπεύοντας για το 2019 το 86% της κίνησης των κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 52: Ποσοστιαία κατανομή κίνησης κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

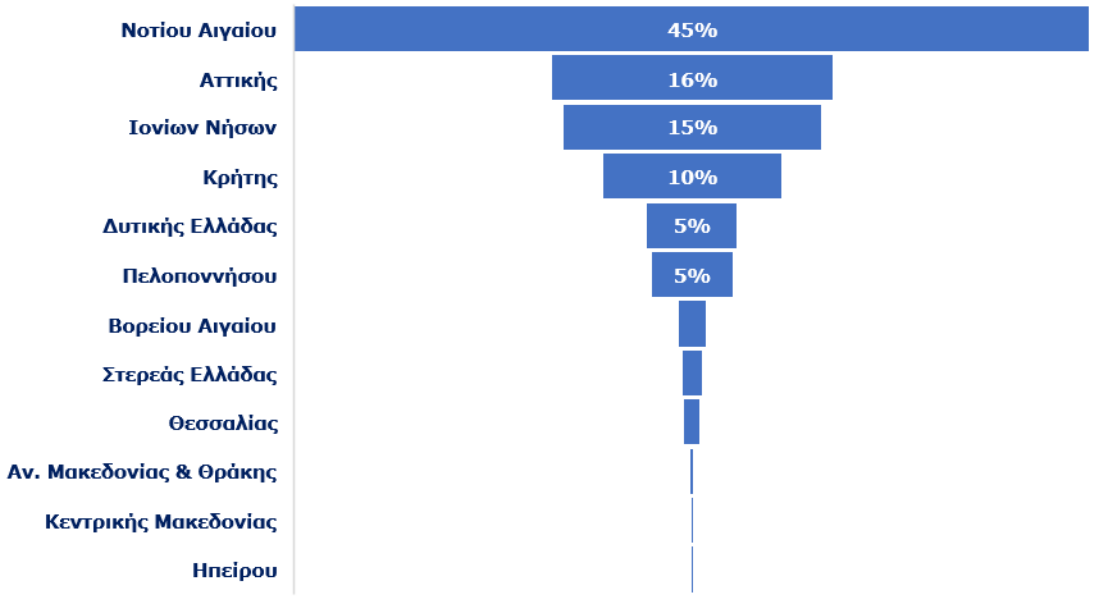

4.5.2 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης υποδέχτηκε το 2019 το 10% των κρουαζιερόπλοιων που επισκέφθηκαν την χώρα. Συγκεκριμένα, η κίνηση των κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σημείωσε αύξηση κατά +39% (από 286 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 397 κρουαζιερόπλοια το 2019). Ο μεγαλύτερος όγκος εντοπίζεται στα λιμάνια του Ηρακλείου (+28%, από 160 κρουαζιερόπλοια το 2014 σε 204 κρουαζιερόπλοια το 2019) και των Χανίων (+247%, από 38 το 2014 σε 132 το 2019) για όλη την εξεταζόμενη περίοδος. Μικρότερη κίνηση καταγράφεται στα λιμάνια του Αγ. Νικολάου (-44%, από 66 το 2014 σε 37 το 2019), του Ρεθύμνου (+33%, από 18 το 2014 σε 24 το 2019) και της Σητείας (-100%, από 4 το 2014 σε 0 το 2019).

Πίνακας 38: Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά λιμάνι, 2014-2019

Λιμάνι	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	160	170	165	131	187	204	28%
Χανίων	38	59	86	84	78	132	247%
Αγ. Νικολάου	66	52	49	43	24	37	-44%
Ρεθύμνου	18	11	3	21	16	24	33%
Σητείας	4	1	0	0	3	0	-100%
Κρήτη	**286**	**293**	**303**	**279**	**308**	**397**	**39%**

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή της κίνησης κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο μερίδιο κατέχει το λιμάνι του Ηρακλείου, αντιπροσωπεύοντας το 51% της συνολικής κίνησης της Περιφέρειας και ακολουθούν τα λιμάνια των Χανίων (33%), του Αγ. Νικολάου (9%) και του Ρεθύμνου (6%). Δηλαδή τα λιμάνια του Ηρακλείου και των Χανίων αντιπροσωπεύουν το 85% της συνολικής κίνησης κρουαζιερόπλοιων της Περιφέρειας.

Διάγραμμα 53: Ποσοστιαία κατανομή κίνησης κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά λιμάνι, 2019

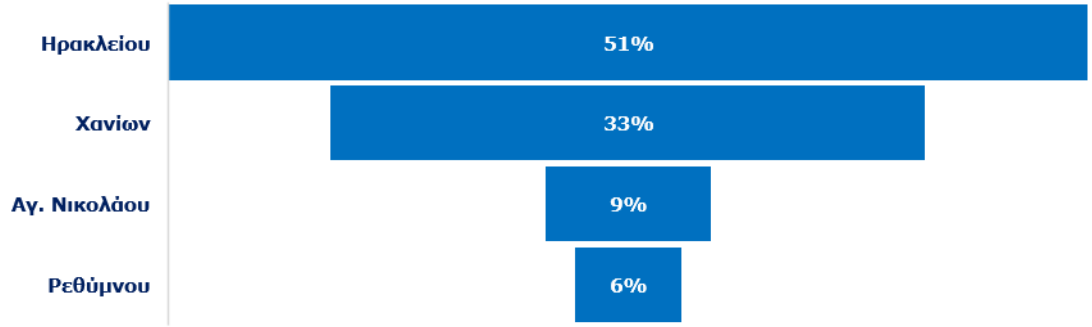

4.5.3 Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Ο αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στα λιμάνια της Ελλάδας σημείωσε αύξηση την περίοδο 2014-2019 κατά +12% (από 4,9 εκατ. το 2014 σε 5,5 εκατ. το 2019). Παρόλο που η κίνηση των κρουαζιερόπλοιων το 2019 δεν ξεπέρασε το ρεκόρ του 2016 εντούτοις οι αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας στα ελληνικά λιμάνια σημείωσαν αριθμό ρεκόρ (5,5 εκατ.).

Πίνακας 39: Αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Νοτίου Αιγαίου	1.886.537	1.996.720	2.000.688	1.764.651	1.844.651	2.260.723	20%
Αττικής	1.086.444	1.026.014	1.141.850	1.074.263	961.724	1.098.591	1%
Ιονίων Νήσων	771.353	802.316	859.554	754.383	894.190	1.044.160	35%
Κρήτης	**329.709**	**355.699**	**413.655**	**340.033**	**453.677**	**607.268**	**84%**
Δυτικής Ελλάδας	585.624	460.972	505.854	567.999	469.693	414.935	-29%
Πελοποννήσου	85.648	108.543	106.666	53.790	85.633	65.392	-24%
Βορείου Αιγαίου	83.635	76.803	83.587	29.316	17.109	17.217	-79%
Θεσσαλίας	62.973	76.051	44.432	11.767	41.647	15.429	-75%
Στερεάς Ελλάδας	8.309	17.851	14.848	14.423	3.628	5.168	-38%
Κεντρικής Μακεδονίας	19.720	26.356	18.876	2.424	1.502	4.865	-75%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	13.087	13.061	6.042	3.226	2.538	2.699	-79%
Ηπείρου	4.208	4.057	8.179	9.088	12.650	1.053	-75%
Ελλάδα	**4.937.247**	**4.964.443**	**5.204.231**	**4.625.363**	**4.788.642**	**5.537.500**	**12%**

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν μείωση στον αριθμό των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Κρήτης (+84%, από 330 χιλ. το 2014 σε 607 χιλ. το 2019), Ιονίων Νήσων (+35%, από 771 χιλ. το 2014 σε 1,0 εκατ. το 2019), Νοτίου Αιγαίου (+20%, από 1,9 εκατ. το 2014 σε 2,3 εκατ. το 2019) και Αττικής (+1%, από 1,1 εκατ. το 2014 σε 1,1 εκατ. το 2019).

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή του αριθμού των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στις επιμέρους Περιφέρειες για το 2019, παρατηρούμε ότι το Νότιο Αιγαίο (41%), η Αττική (20%), τα Ιόνια Νησιά (19%) και η Κρήτη (11%) δέχονται το μεγαλύτερο ποσοστό, αντιπροσωπεύοντας για το 2019 το 90% των συνολικών αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας.

Διάγραμμα 54: Ποσοστιαία κατανομή του αριθμού των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

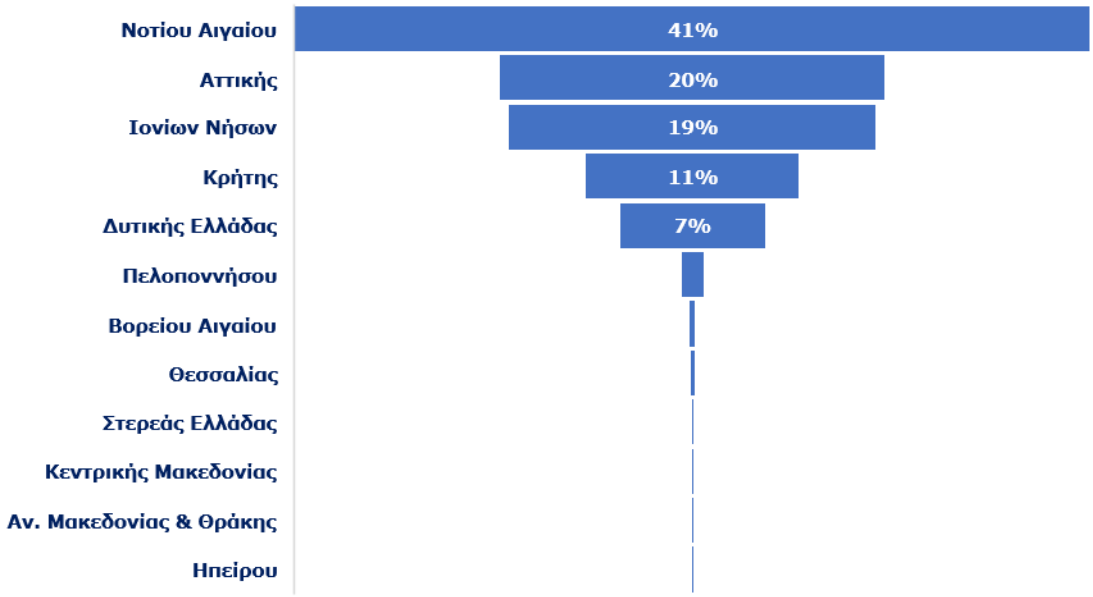

4.5.4 Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης υποδέχτηκε το 2019 το 11% των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας που επισκέφθηκαν την χώρα. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας την περίοδο 2014-2019 στην Περιφέρεια Κρήτης σημείωσαν αύξηση κατά +84% (από 330 χιλ. το 2014 σε 607 χιλ. το 2019). Ο μεγαλύτερος όγκος εντοπίζεται στα λιμάνια του Ηρακλείου (+26%, από 243 χιλ. το 2014 σε 307 χιλ. το 2019) και των Χανίων (+699%, από 33 χιλ. το 2014 σε 266 χιλ. το 2019) για όλη την εξεταζόμενη περίοδος. Μικρότερη κίνηση καταγράφεται στα λιμάνια του Αγ. Νικολάου (-30%, από 46 χιλ. το 2014 σε 33 χιλ. το 2019), του Ρεθύμνου (-58%, από 4 χιλ. το 2014 σε 2 χιλ. το 2019) και της Σητείας (-100%, από 3 χιλ. το 2014 σε ο επιβάτες το 2019).

Πίνακας 40: Αφίξεις επιβατών κρουαζιέρας στην Περιφέρεια Κρήτης ανά λιμάνι, 2014-2019

Λιμάνι	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	242.951	219.805	238.780	181.693	297.929	307.043	26%
Χανίων	33.304	96.612	147.915	128.067	139.944	265.956	699%
Αγ. Νικολάου	46.432	37.762	26.560	28.972	13.616	32.500	-30%
Ρεθύμνου	4.220	1.076	400	1.301	741	1.769	-58%
Σητείας	2.802	444	0	0	1.447	0	-100%
Κρήτη	**329.709**	**355.699**	**413.655**	**340.033**	**453.677**	**607.268**	**84%**

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Περιφέρεια Κρήτης για το 2019, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο μερίδιο κατέχει το λιμάνι του Ηρακλείου, αντιπροσωπεύοντας το 51% των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας της Περιφέρειας και ακολουθούν τα λιμάνια των Χανίων (44%), του Αγ. Νικολάου (5%) και του Ρεθύμνου (0,3%). Δηλαδή τα λιμάνια του Ηρακλείου και των Χανίων αντιπροσωπεύουν το 94% των συνολικών αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας της Περιφέρειας.

Διάγραμμα 55: Ποσοστιαία κατανομή του αριθμού των αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας στην Περιφέρεια Κρήτης ανά λιμάνι, 2019

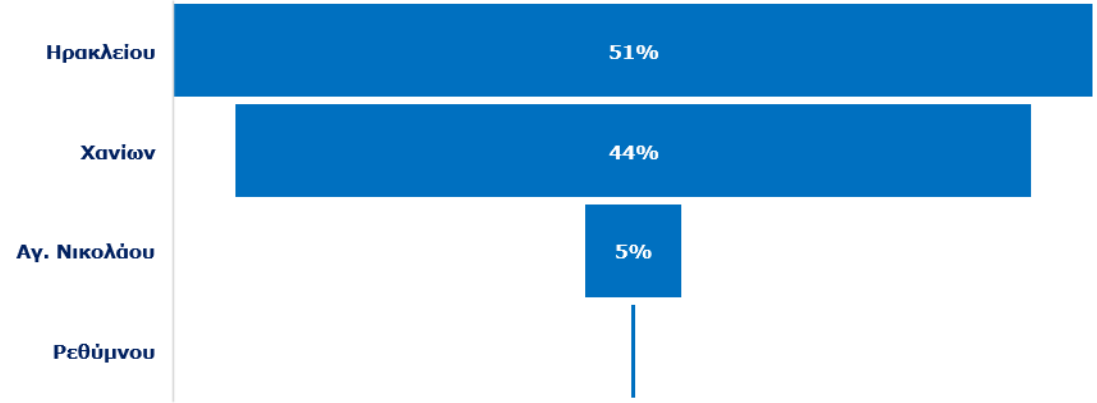

4.6 ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ, 2014-2019

4.6.1 Επισκέπτες σε μουσεία στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Ο αριθμός των επισκεπτών στα Μουσεία της Ελλάδας την περίοδο 2014-2019 σημείωσε αύξηση κατά +42% (από 4,2 εκατ. επισκέπτες το 2014 σε 5,9 εκατ. επισκέπτες το 2019), απόρροια της αύξησης κατά +42% (από 22.033 χιλ. το 2014 σε 31.348 χιλ. το 2019) στον αριθμό των διεθνών αφίξεων που καταγράφηκε στην Ελλάδα για την ίδια περίοδο.

Πίνακας 41: Επισκέπτες σε μουσεία της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Επισκέπτες σε Μουσεία ανά Περιφέρεια, 2014 - 2019							
Περιφέρεια	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2014 - 2019**
Αττική	2.162.012	2.295.545	2.161.128	2.521.553	2.736.359	2.784.449	29%
Κρήτη	**297.569**	**312.274**	**501.429**	**590.311**	**767.262**	**845.477**	**184%**
Κεντρική Μακεδονία	465.487	541.193	653.077	668.906	683.282	687.717	48%
Νότιο Αιγαίο	482.626	478.588	429.394	500.781	506.030	535.992	11%
Στερεά Ελλάδα	246.396	276.968	263.487	327.025	372.461	390.509	58%
Δυτική Ελλάδα	173.800	174.653	169.352	199.715	214.714	223.303	28%
Πελοπόννησος	73.242	69.232	81.002	94.851	99.970	102.647	40%
Ιόνια Νησιά	60.001	61.135	67.130	70.631	78.670	80.872	35%
Θεσσαλία	45.826	40.395	56.438	59.064	68.256	69.460	52%
Ήπειρος	50.014	56.059	54.253	58.377	65.276	59.056	18%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	40.594	41.502	35.037	45.940	51.064	50.699	25%
Βόρειο Αιγαίο	49.570	50.847	35.669	42.682	41.440	47.651	-4%
Δυτική Μακεδονία	7.005	7.451	8.570	11.945	17.427	16.638	138%
Ελλάδα	**4.154.142**	**4.405.842**	**4.515.966**	**5.191.781**	**5.702.211**	**5.894.470**	**42%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών σε Μουσεία, με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο (-4%, από 50 χιλ. το 2014 σε 48 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Αττική (+29%, από 2,2 εκατ. το 2014 σε 2,8 εκατ. το 2019), Κρήτη (+184%, από 298 χιλ. το 2014 σε 845 χιλ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+48%, από 465 χιλ. το 2014 σε 688 χιλ. το 2019), Νότιο Αιγαίο (+11%, από 483 χιλ. το 2014 σε 536 χιλ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+58%, από 246 χιλ. το 2014 σε 391 χιλ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+28%, από 174 χιλ. το 2014 σε 223 χιλ. το 2019), Πελοπόννησος (+40%, από 73 χιλ. το 2014 σε 103 χιλ. το 2019), Ιόνια Νησιά (+35%, από 60 χιλ. το 2014 σε 81 χιλ. το 2019), Θεσσαλία (+52%, από 46 χιλ. το 2014 σε 69 χιλ. το 2019), Ήπειρος (+18%, από 50 χιλ. το 2014 σε 59 χιλ. το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (+25%, από 41 χιλ. το 2014 σε 51 χιλ. το 2019) και Δυτική Μακεδονία (+138%, από 7 χιλ. το 2014 σε 17 χιλ. το 2019).

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε Μουσεία στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι η Αττική το 2019 αντιπροσωπεύει σχεδόν τις μισές

επισκέψεις (47%) που καταγράφονται στην Ελλάδα και ακολουθούν η Κρήτη (14%), η Κεντρική Μακεδονία (12%) και το Νότιο Αιγαίο (9%). Δηλαδή οι 4 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν το 82% των επισκέψεων στα Μουσεία της Ελλάδας που καταγράφηκαν το 2019.

Διάγραμμα 56: Ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε Μουσεία στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

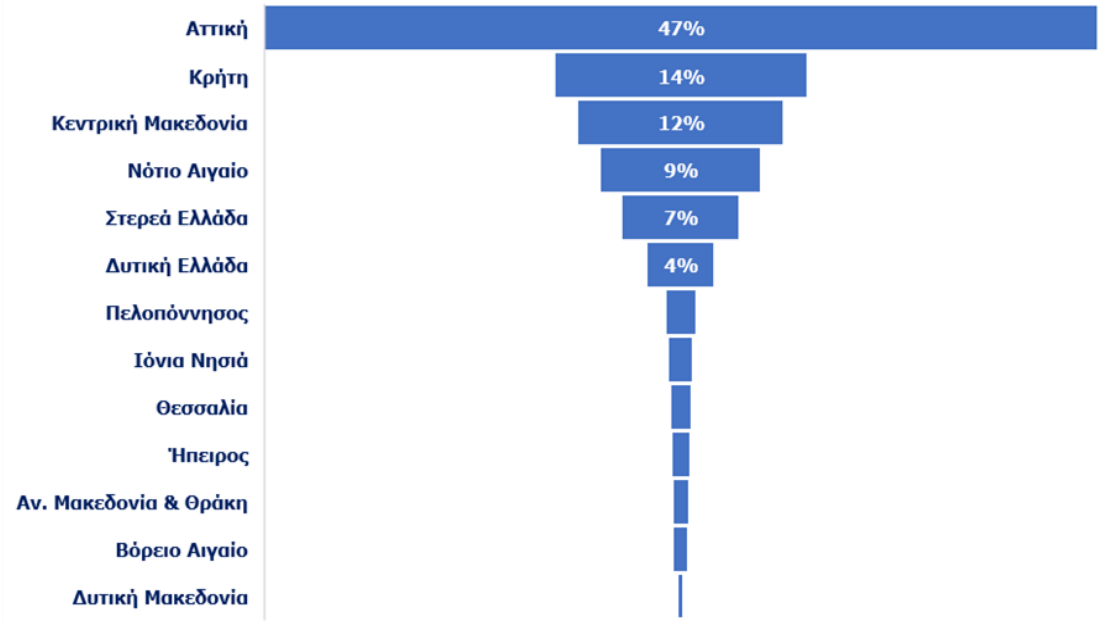

4.6.2 Επισκέπτες σε μουσεία στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης το 2019 κατείχε το 14% του συνόλου των επισκεπτών σε μουσεία της Ελλάδας, σημειώνοντας αύξηση κατά +184% (από 298 χιλ. το 2014 σε 845 χιλ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες σημείωσαν αύξηση στην επισκεψιμότητα τους: Ηρακλείου (+232%, από 199 χιλ. το 2014 σε 661 χιλ. το 2019), Ρεθύμνου (+335%, από 18 χιλ. το 2014 σε 77 χιλ. το 2019), Χανίων (+54%, από 46 χιλ. το 2014 σε 72 χιλ. το 2019) και Λασιθίου (+6%, από 35 χιλ. το 2014 σε 37 χιλ. το 2019).

Πίνακας 42: Επισκέπτες σε μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	198.942	201.657	394.915	426.191	555.031	660.533	232%
Ρεθύμνου	17.611	16.088	10.588	59.930	92.222	76.647	335%
Χανίων	46.442	59.958	57.262	64.207	73.483	71.553	54%
Λασιθίου	34.574	34.571	38.664	39.983	46.526	36.744	6%
Κρήτη	**297.569**	**312.274**	**501.429**	**590.311**	**767.262**	**845.477**	**184%**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε μουσεία για το 2019, παρατηρούμε ότι η Ενότητα Ηρακλείου (78%) καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό και ακολουθούν οι Ενότητες Ρεθύμνου (9%), Χανίων (8%) και Λασιθίου (4%).

Διάγραμμα 57: Ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε Μουσεία στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

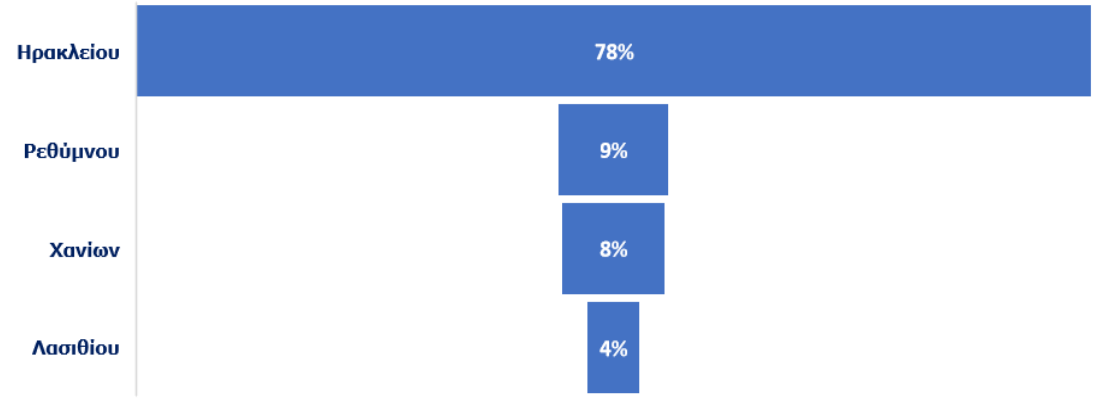

4.7 ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΣΕ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ 2014-2019

4.7.1 Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Ο αριθμός των επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας την περίοδο 2014-2019 σημείωσε αύξηση κατά +37% (από 10,0 εκατ. το 2014 σε 13,7 εκατ. το 2019).

Πίνακας 43: Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Επισκέπτες σε Αρχαιολογικούς Χώρους ανά Περιφέρεια, 2014 - 2019							
Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Αττική	3.618.412	4.145.093	3.960.512	4.910.124	5.611.977	6.234.154	72%
Κρήτη	**1.567.924**	**1.482.109**	**1.451.026**	**1.747.669**	**2.123.640**	**2.155.260**	**37%**
Πελοπόννησος	1.374.832	1.441.529	1.388.340	1.651.292	1.885.649	1.921.898	40%
Νότιο Αιγαίο	1.776.129	1.638.165	1.198.314	1.311.872	1.378.335	1.495.773	-16%
Δυτική Ελλάδα	514.353	486.368	482.250	549.546	557.467	532.089	3%
Στερεά Ελλάδα	297.117	324.175	294.322	351.855	409.872	409.071	38%
Κεντρική Μακεδονία	351.211	350.106	340.854	389.372	457.872	395.471	13%
Ιόνια Νησιά	226.918	236.949	225.166	185.690	206.550	236.897	4%
Βόρειο Αιγαίο	60.479	53.177	59.288	72.438	84.862	92.014	52%
Ήπειρος	81.104	80.677	81.196	79.686	91.051	88.471	9%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	62.186	63.209	59.633	63.213	72.938	78.638	26%
Θεσσαλία	19.856	15.817	21.454	18.756	18.848	18.662	-6%
Δυτική Μακεδονία	2.640	2.679	2.318	1.263	2.010	1.936	-27%
Ελλάδα	9.953.161	10.320.053	9.564.673	11.332.776	12.901.071	13.660.334	37%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι επιμέρους Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, με εξαίρεση το Νότιο Αιγαίο (-16%, από 1,8 εκατ. το 2014 σε 1,5 εκατ. το 2019), την Θεσσαλία (-6%, από 20 χιλ. το 2014 σε 19 χιλ. το 2019) και τη Δυτική Μακεδονία (-27%, από 3 χιλ. το 2014 σε 2 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Αττική (+72%, από 3,6 εκατ. το 2014 σε 6,2 εκατ. το 2019), Κρήτη (+37%, από 1,6 εκατ. το 2014 σε 2,2 εκατ. το 2019), Πελοπόννησος (+40%, από 1,4 εκατ. το 2014 σε 1,9 εκατ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+3%, από 514 χιλ. το 2014 σε 532 χιλ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+38%, από 297 χιλ. το 2014 σε 409 χιλ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+13%, από 351 χιλ. το 2014 σε 395 χιλ. το 2019), Ιόνια Νησιά (+4%, από 227 χιλ. το 2014 σε 237 χιλ. το 2019), Βόρειο Αιγαίο (+52%, από 60 χιλ. το 2014 σε 92 χιλ. το 2019), Ήπειρος (+9%, από 81 χιλ. το 2014 σε 88 χιλ. το 2019) και Αν. Μακεδονία & Θράκη (+26%, από 62 χιλ. το 2014 σε 79 χιλ. το 2019).

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι η Αττική αντιπροσωπεύει το 46% των

επισκέψεων που καταγράφονται στην Ελλάδα και ακολουθούν η Κρήτη (16%), η Πελοπόννησος (14%) και το Νότιο Αιγαίο (11%). Δηλαδή οι 4 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν το 86% των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας που καταγράφηκαν το 2019.

Διάγραμμα 58: Ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

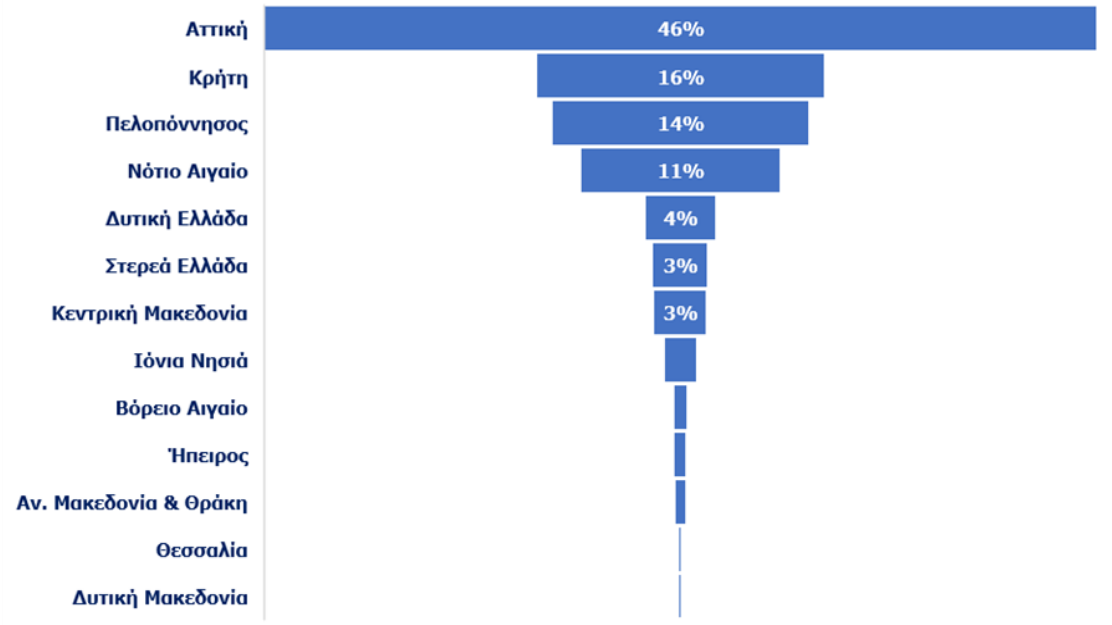

4.7.2 Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης το 2019 αντιπροσώπευε το 16% του συνόλου των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, σημειώνοντας αύξηση κατά +37% (από 1,6 εκατ. το 2014 σε 2,2 εκατ. το 2019). Επιμέρους η εικόνα είναι μικτή, με τις Ενότητες Ηρακλείου (+55%, από 938 χιλ. το 2014 σε 1,5 εκατ. το 2019) και Χανίων (+1.923%, από 3 χιλ. το 2014 σε 57 χιλ. το 2019) να καταγράφουν αύξηση ενώ αντίθετα η Ενότητα Λασιθίου (-0,1%, από 627 χιλ. το 2014 σε 626 χιλ. το 2019) μείωση. Η Ενότητα Ρεθύμνου κατέγραψε για 1η φορά επισκέπτες το 2015, σημειώνοντας την περίοδο 2015-2019 αύξηση κατά +45% (από 12 χιλ. το 2015 σε 18 χιλ. το 2019).

Πίνακας 44: Επισκέπτες σε αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	938.232	892.082	880.140	1.083.305	1.410.383	1.454.452	55%
Λασιθίου	626.863	563.189	539.990	604.584	628.356	626.063	0%
Χανίων	2.829	14.760	19.040	38.669	65.583	57.243	1923%
Ρεθύμνου	0	12.078	11.856	21.111	19.318	17.502	
Κρήτη	**1.567.924**	**1.482.109**	**1.451.026**	**1.747.669**	**2.123.640**	**2.155.260**	**37%**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους για το 2019, παρατηρούμε ότι η Ενότητα Ηρακλείου (67%) καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό και ακολουθούν οι Ενότητες Λασιθίου (29%), Χανίων (3%) και Ρεθύμνου (1%).

Διάγραμμα 59: Ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

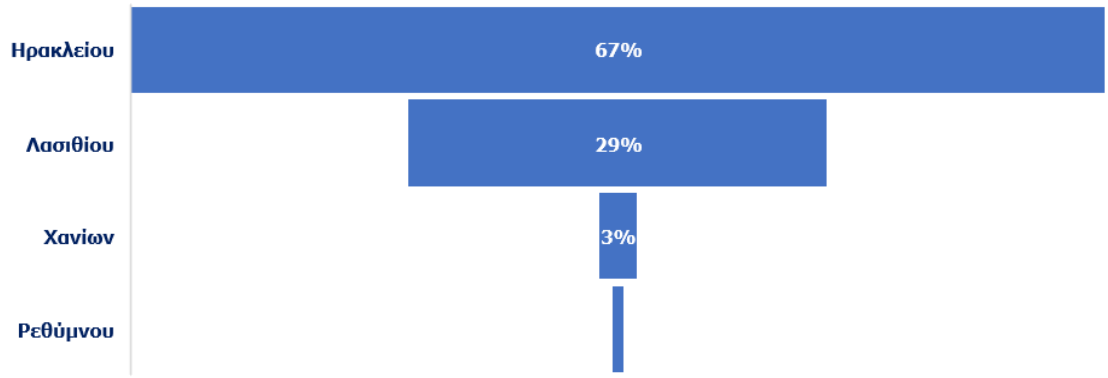

5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ, 2017-2019

5.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, 2017-2019

Η συγκέντρωση και επεξεργασία ταξιδιωτικών στοιχείων ανά Περιφέρεια, όπως αυτά συλλέγονται μέσω της Έρευνας Συνόρων[6], ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2016 και έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συγκεντρώνει στοιχεία για την περιφερειακή κατανομή των ταξιδιωτικών εισπράξεων, καθώς και των επισκέψεων και διανυκτερεύσεων των εισερχόμενων ταξιδιωτών[7]. Η ταξινόμηση των Περιφερειών γίνεται σύμφωνα με την επίσημη στατιστική ταξινόμηση της ΕΕ (NUTS 2013/EU-28) και συγκεκριμένα με το δεύτερο επίπεδο αυτής (NUTS 2), που συμπίπτει με την διοικητική διαίρεση της χώρας σε 13 Περιφέρειες. Ως επισκέψεις, ορίζονται οι επισκέψεις που κάνει ένας τουρίστας στις επιμέρους Περιφέρειες της χώρας. Για παράδειγμα ένας τουρίστας που ταξιδεύει στην Ελλάδα και επισκέπτεται δύο Περιφέρειες (π.χ. Αττικής και Νοτίου Αιγαίου) στην Έρευνα Συνόρων καταγράφεται ως μια **άφιξη** και δύο **επισκέψεις**.

5.1.1 Επισκέψεις στην Ελλάδα

Οι επισκέψεις στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 αυξήθηκαν κατά +18% (από 31.021 χιλ. το 2017 σε 36.643 χιλ. το 2019). Αναφορικά με τις επιμέρους Περιφέρειες η εικόνα είναι θετική, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (-7%, από 7.262 χιλ. το 2017 σε 6.761 χιλ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (-1%, από 364 χιλ. το 2017 σε 359 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (+18%, από 5,8 εκατ. το 2017 σε 6,9 εκατ. το 2019), Αττικής (+15%, από 5,1 εκατ. το 2017 σε 5,9 εκατ. το 2019), Κρήτης (+10%, από 4,8 εκατ. το 2017 σε 5,3 εκατ. το 2019), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (+184%, από 1,3 εκατ. το 2017 σε 3,8 εκατ. το 2019), Ιονίων Νήσων (+3%, από 3,0 εκατ. το 2017 σε 3,0 εκατ. το 2019), Ηπείρου (+45%, από 713 εκατ. το 2017 σε 1,0 εκατ. το 2019), Πελοποννήσου (+24%, από 727 χιλ. το 2017 σε 899 χιλ. το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+45%, από 563 χιλ. το 2017 σε 817 χιλ. το 2019), Θεσσαλίας (+16%, από 694 χιλ. το 2017 σε 806 χιλ. το 2019), Στερεάς Ελλάδας (+81%, από 376 χιλ. το 2017

[6] Για συνοπτική παρουσίαση της μεθοδολογίας της Έρευνας Συνόρων βλ. εδώ.

[7] Δεν περιλαμβάνονται μεγέθη από κρουαζιέρες, πέραν όσων καταγράφονται από την Έρευνα Συνόρων.

σε 679 χιλ. το 2019) και Δυτικής Μακεδονίας (+37%, από 222 χιλ. το 2017 σε 304 χιλ. το 2019).

Πίνακας 45: Επισκέψεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε χιλ.), 2017-2019

Επισκέψεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε χιλ.), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Νότιο Αιγαίο	5.841	6.629	6.893	18%
Κεντρική Μακεδονία	7.262	7.830	6.761	-7%
Αττικής	5.137	5.681	5.923	15%
Κρήτη	**4.806**	**5.228**	**5.288**	**10%**
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1.349	1.930	3.833	184%
Ιόνια Νησιά	2.966	3.162	3.048	3%
Ήπειρος	713	823	1.033	45%
Πελοπόννησος	727	886	899	24%
Δυτική Ελλάδα	563	699	817	45%
Θεσσαλία	694	675	806	16%
Στερεά Ελλάδα	376	549	679	81%
Βόρειο Αιγαίο	364	389	359	-1%
Δυτική Μακεδονία	222	349	304	37%
Ελλάδα	**31.021**	**34.831**	**36.643**	**18%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των επισκέψεων στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι το Νότιο Αιγαίο (19%), η Κεντρική Μακεδονία (18%), η Αττική (16%), η Κρήτη (14%) και η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη (10%) δέχονται το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών, αντιπροσωπεύοντας για το 2019 το 78% του συνόλου των επισκέψεων στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 60: Ποσοστιαία κατανομή των επισκέψεων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

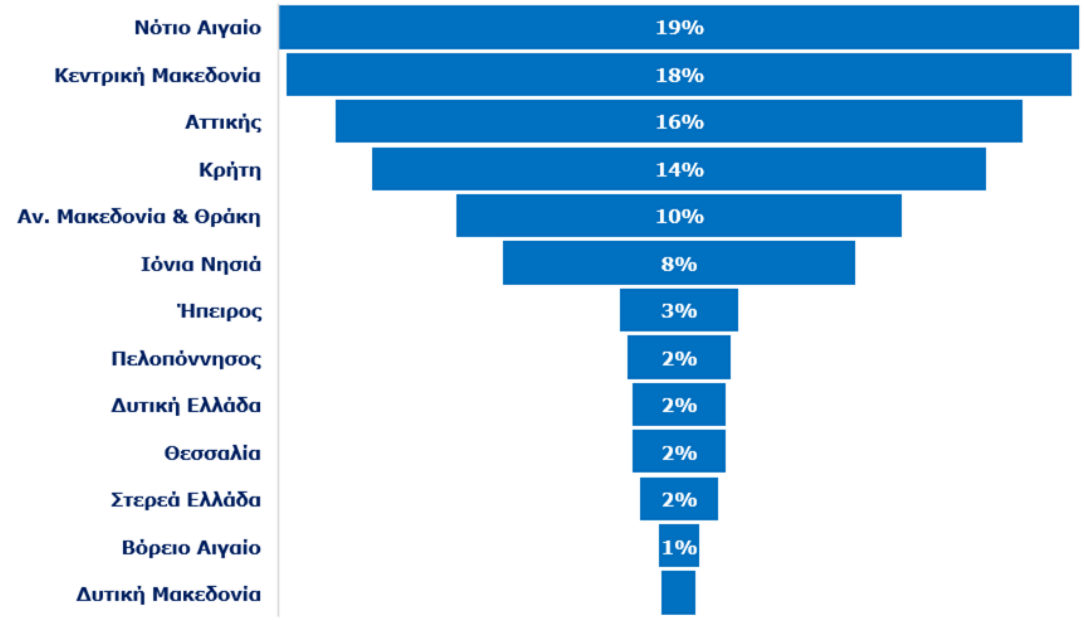

5.1.2 Επισκέψεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 14% των επισκέψεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2019, σημειώνοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2017 κατά +10% (από 4,8 εκατ. το 2017 σε 5,3 εκατ. το 2019). Αναφορικά με τις χώρες προέλευσης, η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές του Ην. Βασιλείου (-14%, από 692 χιλ. το 2017 σε 596 χιλ. το 2019) και της Ολλανδίας (-11%, από 331 χιλ. το 2017 σε 295 χιλ. το 2019) να καταγράφουν μείωση και τις αγορές της Γερμανίας (+2%, από 1,3 εκατ. το 2017 σε 1,3 εκατ. το 2019), της Γαλλίας (+23%, από 473 χιλ. το 2017 σε 584 χιλ. το 2019), της Ιταλίας (+34%, από 179 χιλ. το 2017 σε 241 χιλ. το 2019), του Βελγίου (+9%, από 194 χιλ. το 2017 σε 211 χιλ. το 2019), της Ελβετίας (+1%, από 182 χιλ. το 2017 σε 184 χιλ. το 2019), της Ρωσίας (+25%, από 104 χιλ. το 2017 σε 130 χιλ. το 2019) και των Λοιπών (+27%, από 1,4 εκατ. το 2017 σε 1,7 εκατ. το 2019) αύξηση.

Πίνακας 46: Επισκέψεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε χιλ.), 2017-2019

Κατανομή επισκέψεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά αγορά (σε χιλ.), 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Γερμανία	1.296	1.412	1.323	2%
Ην. Βασίλειο	692	491	596	-14%
Γαλλία	473	622	584	23%
Ολλανδία	331	323	295	-11%
Ιταλία	179	234	241	34%
Βέλγιο	194	250	211	9%
Ελβετία	182	184	184	1%
Ρωσία	104	45	130	25%
Λοιπές	1.355	1.667	1.724	27%
Σύνολο	**4.806**	**5.228**	**5.288**	**10%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2019, οι επισκέπτες από την Γερμανία κατέχουν το υψηλότερο μερίδιο με 25% (27% το 2017) και ακολουθούν από το Ην. Βασίλειο με 11% (14% το 2017), από την Γαλλία με 11% (10% το 2017), από την Ολλανδία με 6% (7% το 2017), από την Ιταλία με 5% (4% το 2017), από το Βέλγιο με 4% (5% το 2017), από την Ελβετία με 3% (4% το 2017), από την Ρωσία με 2% (1% το 2017) και από τις Λοιπές με 33% (32% το 2017).

Διάγραμμα 61: Ποσοστιαία κατανομή των επισκέψεων ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2017-2019

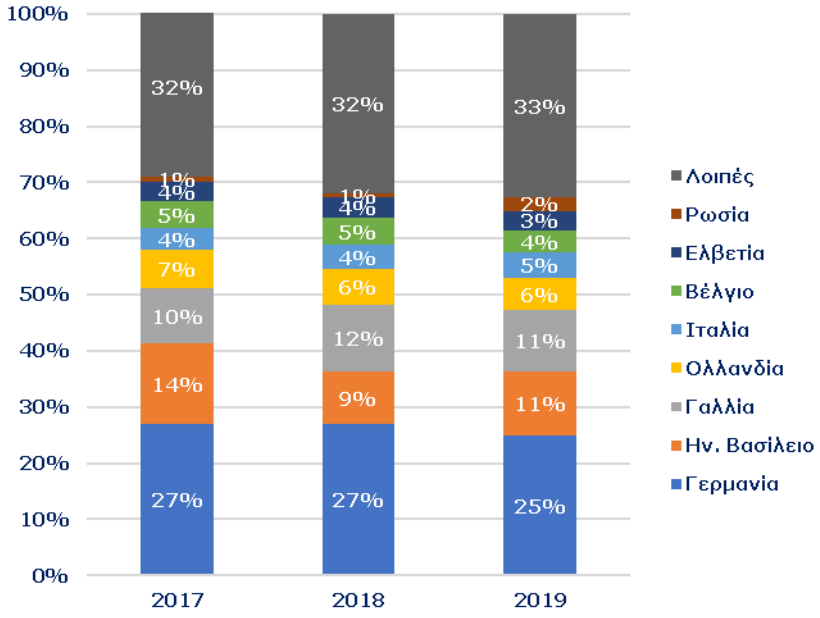

Πηγή: ΤτΕ Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.1.3 Διανυκτερεύσεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Οι διανυκτερεύσεις στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 αυξήθηκαν κατά +11% (από 209.855 χιλ. το 2017 σε 232.464 χιλ. το 2019). Επιμέρους, η εικόνα είναι θετική, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων (-5%, από 24,9 εκατ. το 2017 σε 23,7 εκατ. το 2019), Θεσσαλίας (-3%, από 5,0 εκατ. το 2017 σε 4,9 εκατ. το 2019) και Βορείου Αιγαίου (-10%, από 3,2 εκατ. το 2017 σε 2,9 εκατ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (+15%, από 46,2 εκατ. το 2017 σε 53,2 εκατ. το 2019), Κρήτη (+7%, από 40,3 εκατ. το 2017 σε 43,3 εκατ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+0,1%, από 40,8 εκατ. το 2017 σε 40,8 εκατ. το 2019), Αττική (+16%, από 29,4 εκατ. το 2017 σε 34,0 εκατ. το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (+88%, από 5,4 εκατ. το 2017 σε 10,2 εκατ. το 2019), Πελοπόννησος (+24%, από 5,2 εκατ. το 2017 σε 6,5 εκατ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+61%, από 2,8 εκατ. το 2017 σε 4,5 εκατ. το 2019), Ήπειρος (+10%, από 3,6 εκατ. το 2017 σε 4,0 εκατ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+48%, από 2,0 εκατ. το 2017 σε 3,0 εκατ. το 2019) και Δυτική Μακεδονία (+77%, από 859 χιλ. το 2017 σε 1,5 εκατ. το 2019).

Πίνακας 47: Διανυκτερεύσεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε χιλ.), 2017-2019

Διανυκτερεύσεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε χιλ.), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Νότιο Αιγαίο	46.210	51.084	53.169	15%
Κρήτη	**40.271**	**43.819**	**43.256**	**7%**
Κεντρική Μακεδονία	40.782	44.690	40.808	0%
Αττικής	29.437	31.386	34.028	16%
Ιόνια Νησιά	24.944	24.762	23.744	-5%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	5.421	6.467	10.171	88%
Πελοπόννησος	5.214	6.614	6.466	24%
Θεσσαλία	5.027	4.217	4.889	-3%
Δυτική Ελλάδα	2.819	3.184	4.530	61%
Ήπειρος	3.643	3.362	4.003	10%
Στερεά Ελλάδα	2.013	2.998	2.978	48%
Βόρειο Αιγαίο	3.217	3.113	2.902	-10%
Δυτική Μακεδονία	859	1.316	1.520	77%
Ελλάδα	**209.855**	**227.012**	**232.464**	**11%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων στις επιμέρους Περιφέρειες, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στο Νότιο Αιγαίο (23%), την Κρήτη (19%), την Κεντρική Μακεδονία (18%), την Αττική (15%) και τα Ιόνια Νησιά (10%). Δηλαδή οι 5 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν το 84% των διανυκτερεύσεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2019.

Διάγραμμα 62: Ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

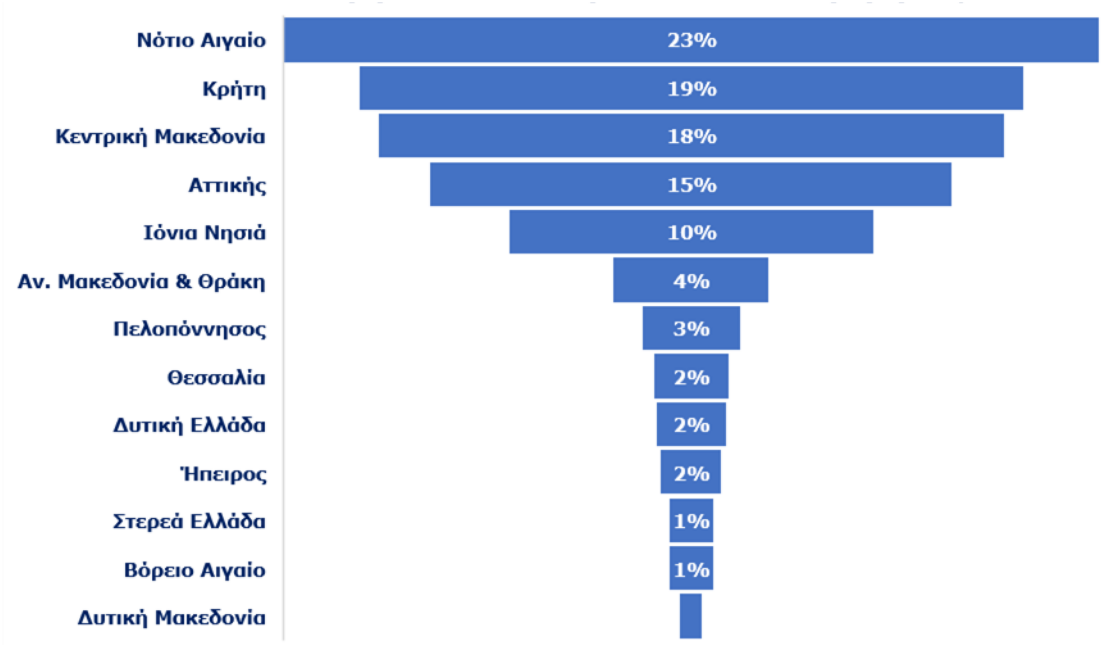

5.1.4 Διανυκτερεύσεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 19% των διανυκτερεύσεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2019, σημειώνοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2017 κατά +7% (από 40,3 εκατ. το 2017 σε 43,3 εκατ. το 2019). Αναφορικά με τις χώρες προέλευσης η εικόνα είναι θετική, με εξαίρεση τις αγορές του Ην. Βασιλείου (-19%, από 6,0 εκατ. το 2017 σε 4,9 εκατ. το 2019) και της Ολλανδίας (-6%, από 2,8 εκατ. το 2017 σε 2,6 εκατ. το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες αγορές: Γερμανία (+5%, από 11,1 εκατ. το 2017 σε 11,6 εκατ. το 2019), Γαλλία (+14%, από 4,0 εκατ. το 2017 σε 4,5 εκατ. το 2019), Ιταλία (+34%, από 1,4 εκατ. το 2017 σε 1,9 εκατ. το 2019), Βέλγιο (+9%, από 1,7 εκατ. το 2017 σε 1,8 εκατ. το 2019), Ελβετία (+4%, από 1,5 εκατ. το 2017 σε 1,5 εκατ. το 2019), Ρωσία (+23%, από 986 χιλ. το 2017 σε 1,2 εκατ. το 2019) και Λοιπές (+21%, από 10,9 εκατ. το 2017 σε 13,1 εκατ. το 2019).

Πίνακας 48: Διανυκτερεύσεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε χιλ.), 2017-2019

Κατανομή διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά αγορά (σε χιλ.), 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Γερμανία	11.050	12.594	11.591	5%
Ην. Βασίλειο	6.032	4.369	4.909	-19%
Γαλλία	3.969	5.174	4.540	14%
Ολλανδία	2.770	2.782	2.602	-6%
Ιταλία	1.415	1.871	1.893	34%
Βέλγιο	1.689	2.197	1.842	9%
Ελβετία	1.460	1.544	1.517	4%
Ρωσία	986	368	1.213	23%
Λοιπές	10.900	12.920	13.147	21%
Σύνολο	**40.271**	**43.819**	**43.256**	**7%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2019, οι επισκέπτες από την Γερμανία κατέχουν το υψηλότερο μερίδιο με 27% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2019) και ακολουθούν από το Ην. Βασίλειο με 11% (15% το 2017), από την Γαλλία με 10% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2017), από την Ολλανδία με 6% (7% το 2017), από την Ιταλία με 4% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2017), από το Βέλγιο με 4% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2017), από την Ελβετία με 4% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2017), από την Ρωσία με 3% (2% το 2017) και από τις Λοιπές με 30% (27% το 2017).

Διάγραμμα 63: Ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2017-2019

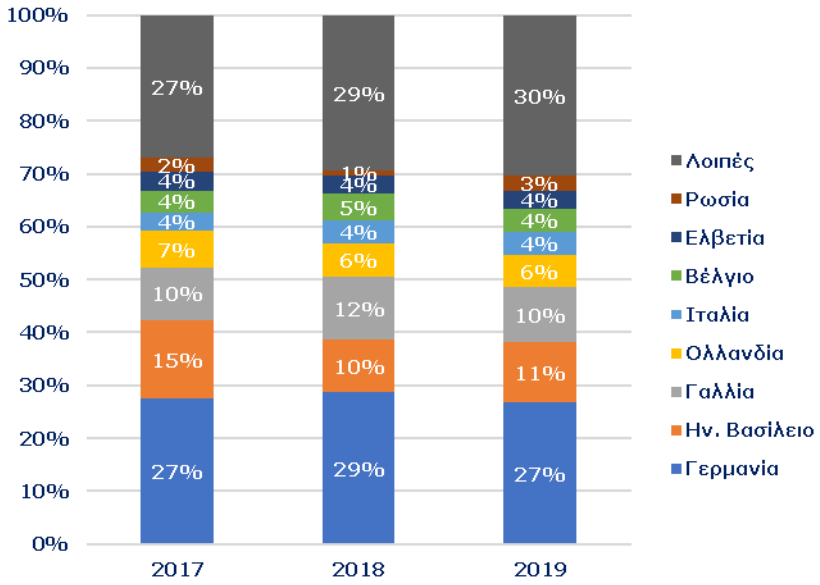

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.1.5 Εισπράξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Οι εισπράξεις στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 αυξήθηκαν κατά +24% (από € 14.202 εκατ. το 2017 σε € 17.680 εκατ. το 2019). Η εικόνα στις επιμέρους Περιφέρειες είναι θετική, με εξαίρεση την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (-1%, από € 167 εκατ. το 2017 σε € 165 εκατ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (+42%, από € 3,7 δισ. το 2017 σε € 5,2 δισ. το 2019), Κρήτη (+10%, από € 3,3 δισ. το 2017 σε € 3,6 δισ. το 2019), Αττική (+24%, από € 2,1 δισ. το 2017 σε € 2,6 δισ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+21%, από € 1,9 δισ. το 2017 σε € 2,3 δισ. το 2019), Ιόνια Νησιά (+8%, από € 1,8 δισ. το 2017 σε € 1,9 δισ. το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (+56%, από € 282 εκατ. το 2017 σε € 440 εκατ. το 2019), Πελοπόννησο (+36%, από € 307 εκατ. το 2017 σε € 417 εκατ. το 2019), Θεσσαλία (+23%, από € 290 εκατ. το 2017 σε € 355 εκατ. το 2019), Ήπειρο (+21%, από € 216 εκατ. το 2017 σε 261 εκατ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+62%, από € 159 εκατ. το 2017 σε € 257 εκατ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+59%, από € 113 εκατ. το 2017 σε € 180 εκατ. το 2019) και Δυτική Μακεδονία (+68%, από € 45 εκατ. το 2017 σε € 76 εκατ. το 2019).

Πίνακας 49: Εισπράξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε εκατ. €), 2017-2019

Εισπράξεις στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε εκατ. €), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Νότιο Αιγαίο	3.653	4.414	5.175	42%
Κρήτη	**3.260**	**3.134**	**3.601**	**10%**
Αττικής	2.083	2.279	2.592	24%
Κεντρική Μακεδονία	1.852	2.275	2.250	21%
Ιόνια Νησιά	1.775	1.691	1.911	8%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	282	322	440	56%
Πελοπόννησος	307	415	417	36%
Θεσσαλία	290	270	355	23%
Ήπειρος	216	222	261	21%
Δυτική Ελλάδα	159	212	257	62%
Στερεά Ελλάδα	113	194	180	59%
Βόρειο Αιγαίο	167	164	165	-1%
Δυτική Μακεδονία	45	61	76	68%
Ελλάδα	**14.202**	**15.653**	**17.680**	**24%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των εισπράξεων στις επιμέρους Περιφέρειες για το 2019, παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στο Νότιο Αιγαίο (29%), την Κρήτη (20%), την Αττική (15%), την Κεντρική Μακεδονία (13%) και τα Ιόνια Νησιά (11%). Δηλαδή οι 5 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν το 88% των εισπράξεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2019.

Διάγραμμα 64: Ποσοστιαία κατανομή των εισπράξεων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

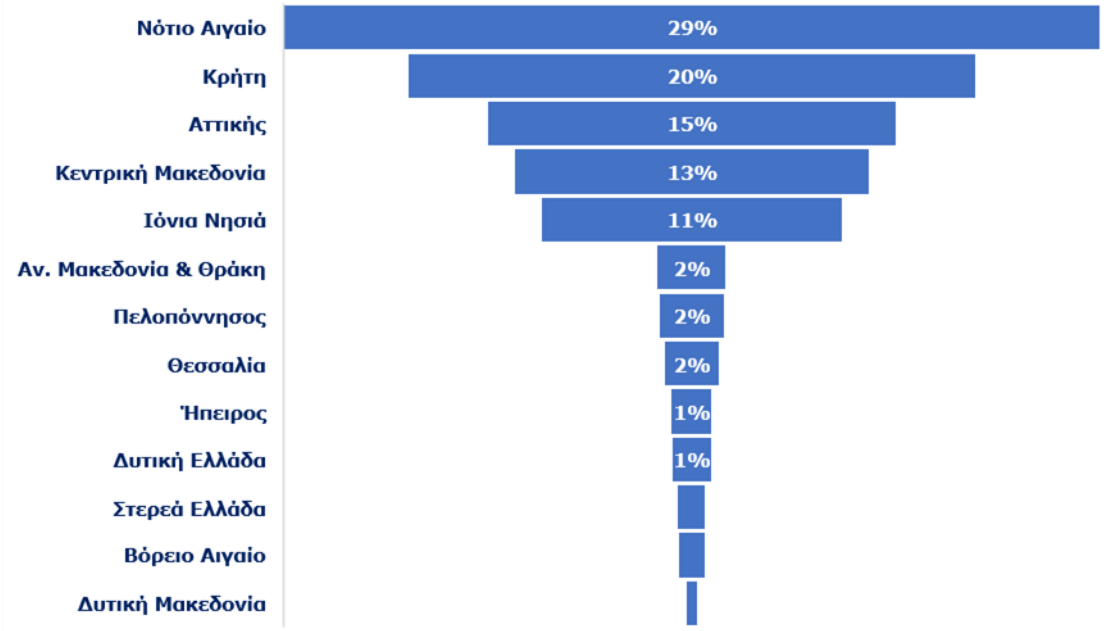

5.1.6 Εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσωπεύει το 20% των εισπράξεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2019, σημειώνοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2017 κατά +10% (από € 3,3 δισ. το 2017 σε € 3,6 δισ. το 2019). Αναφορικά με τις χώρες προέλευσης, η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Γερμανίας (+1%, από € 960 εκατ. το 2017 σε € 972 εκατ. το 2019), της Γαλλίας (+16%, από € 344 εκατ. το 2017 σε € 399 εκατ. το 2019), του Βελγίου (+30%, από € 136 εκατ. το 2017 σε € 176 εκατ. το 2019), της Ελβετίας (+4%, από € 155 εκατ. το 2017 σε € 161 εκατ. το 2019), της Ιταλίας (+48%, από € 96 εκατ. το 2017 σε € 142 εκατ. το 2019) και των Λοιπών (+47%, από € 717 εκατ. το 2017 σε € 1,1 δισ. το 2019) να καταγράφουν αύξηση και τις αγορές του Ην. Βασιλείου (-17%, από € 504 εκατ. το 2017 σε € 420 εκατ. το 2019), της Ολλανδίας (-24%, από € 256 εκατ. το 2017 σε € 195 εκατ. το 2019) και της Ρωσίας (-16%, από € 92 εκατ. το 2017 σε € 78 εκατ. το 2019) μείωση.

Πίνακας 50: Εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε εκατ. €), 2017-2019

Κατανομή εισπράξεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά αγορά (σε εκατ. €), 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Γερμανία	960	945	972	1%
Ην. Βασίλειο	504	327	420	-17%
Γαλλία	344	346	399	16%
Ολλανδία	256	179	195	-24%
Βέλγιο	136	171	176	30%
Ελβετία	155	166	161	4%
Ιταλία	96	117	142	48%
Ρωσία	92	18	78	-16%
Λοιπές	717	866	1.057	47%
Σύνολο	**3.260**	**3.134**	**3.601**	**10%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2019, οι επισκέπτες από την Γερμανία κατέχουν το υψηλότερο μερίδιο με 27% (29% το 2017) και ακολουθούν από το Ην. Βασίλειο με 12% (15% το 2017), από την Γαλλία με 11% (αμετάβλητο σε σχέση με το 2017), από την Ολλανδία με 5% (8% το 2017), από το Βέλγιο με 5% (4% το 2017), από την Ελβετία με 4% (5% το 2017), από την Ιταλία με 4% (3% το 2017), από την Ρωσία με 2% (3% το 2017) και από τις Λοιπές με 29% (22% το 2017).

Διάγραμμα 65: Ποσοστιαία κατανομή των εισπράξεων ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης, 2017-2019

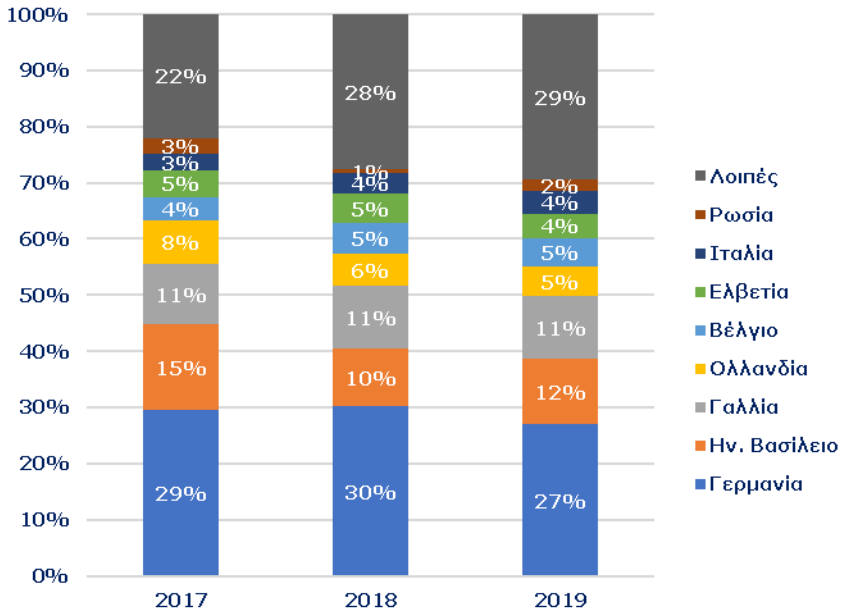

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, 2017-2019

5.2.1 Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Ελλάδα

Η Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 σημείωσε αύξηση κατά +5% (από € 458 το 2017 σε € 482 το 2019). Η εικόνα στις επιμέρους Περιφέρειες είναι θετική, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας (-12%, από € 301 το 2017 σε € 265 το 2019), Ηπείρου (-17%, από € 303 το 2017 σε € 253 το 2019) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-45%, από € 209 το 2017 σε € 115 το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (+20%, από € 626 το 2017 σε € 751 το 2019), Κρήτης (+0,4%, από € 678 το 2017 σε € 681 το 2019), Ιονίων Νήσων (+5%, από € 598 το 2017 σε € 627 το 2019), Πελοποννήσου (+10%, από € 423 το 2017 σε € 464 το 2019), Βορείου Αιγαίου (+0,5%, από € 458 το 2017 σε € 460 το 2019), Θεσσαλίας (+5%, από € 418 το 2017 σε € 440 το 2019), Αττικής (+8%, από € 406 το 2017 σε € 438 το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+30%, από € 255 το 2017 σε € 333 το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+12%, από € 282 το 2017 σε € 315 το 2019) και Δυτικής Μακεδονίας (+22%, από € 203 το 2017 σε € 248 το 2019).

Πίνακας 51: Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά Περιφέρεια (σε €), 2017-2019

Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε €), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Νότιο Αιγαίο	626	666	751	20%
Κρήτη	**678**	**599**	**681**	**0%**
Ιόνια Νησιά	598	535	627	5%
Πελοπόννησος	423	469	464	10%
Βόρειο Αιγαίο	458	422	460	0%
Θεσσαλία	418	401	440	5%
Αττικής	406	401	438	8%
Κεντρική Μακεδονία	255	291	333	30%
Δυτική Ελλάδα	282	303	315	12%
Στερεά Ελλάδα	301	353	265	-12%
Ήπειρος	303	270	253	-17%
Δυτική Μακεδονία	203	174	248	22%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	209	167	115	-45%
Ελλάδα	**458**	**449**	**482**	**5%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη μικρότερη από τον Μέσο Όρο και για τα τρία έτη, με εξαίρεση τις Περιφέρειες: Νοτίου Αιγαίου (€ 626 το 2017, € 666 το 2018 και € 751 το 2019), Κρήτης (€ 678 το 2017, € 599 το 2018 και € 681 το 2019), Ιονίων Νήσων (€ 598 το 2017, € 535 το 2018 και € 627 το 2019), Πελοποννήσου (μόνο για το 2018, € 423 το 2017, € 469 το 2018 και € 464 το 2019) και Βορείου Αιγαίου (ίδιο το 2017, € 458 το 2017, € 422 το 2018 και € 460 το 2019).

Διάγραμμα 66: Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά Περιφέρεια (σε €), 2017-2019

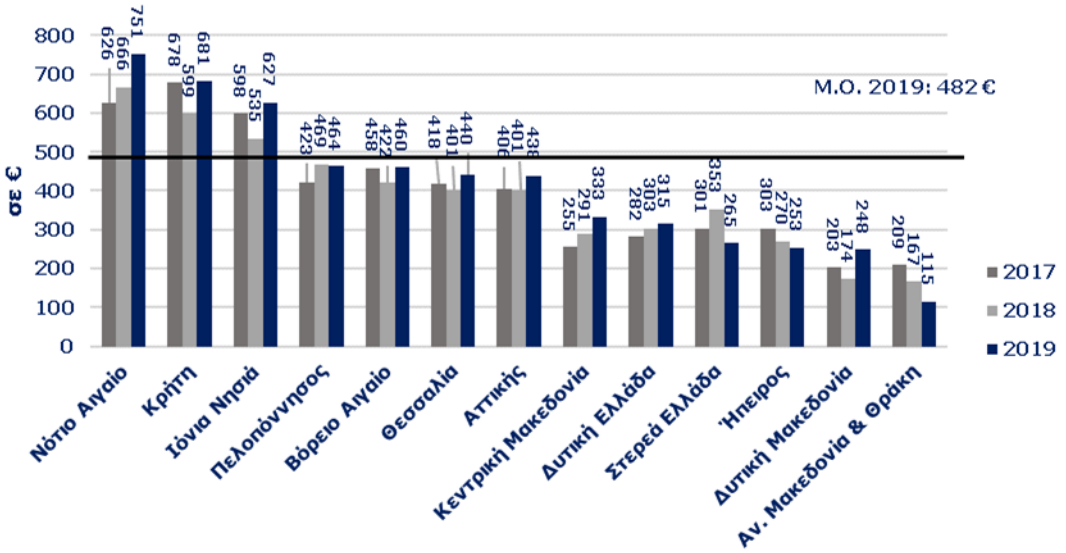

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2.2 Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Περιφέρεια Κρήτης κατέγραψε οριακή αύξηση την περίοδο 2017-2019 κατά +0,4% (από € 678 το 2017 σε € 681 το 2019). Η αύξηση αυτή, οφείλεται στην αύξηση που καταγράφηκε στην Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη από τις αγορές της Ελβετίας (+3%, από € 855 το 2017 σε € 878 το 2019), του Βελγίου (+19%, από € 702 το 2017 σε € 838 το 2019), της Ιταλίας (+10%, από € 535 το 2017 σε € 588 το 2019) και των Λοιπών (+16%, από € 529 το 2017 σε € 613 το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες αγορές: Γερμανία (-1%, από € 741 το 2017 σε € 735 το 2019), Ην. Βασίλειο (-3%, από € 728 το 2017 σε € 705 το 2019), Γαλλία (-6%, από € 727 το 2017 σε € 684 το 2019), Ολλανδία (-15%, από € 774 το 2017 σε € 662 το 2019) και Ρωσία (-32%, από € 880 το 2017 σε € 597 το 2019). Επίσης, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη της Περιφέρειας Κρήτης για τα έτη 2017, 2018 και 2019 έχει υπερκεράσει αυτής του συνόλου της χώρας κατά 48%, 33% και 41% αντίστοιχα.

Πίνακας 52: Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε €), 2017-2019

Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Περιφέρεια Κρήτης ανά χώρα προέλευσης (σε €) , 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Ελβετία	855	898	878	3%
Βέλγιο	702	683	838	19%
Γερμανία	741	669	735	-1%
Ην. Βασίλειο	728	666	705	-3%
Γαλλία	727	556	684	-6%
Ολλανδία	774	554	662	-15%
Ρωσία	880	403	597	-32%
Ιταλία	535	499	588	10%
Λοιπές	529	520	613	16%
Περιφέρεια	**678**	**599**	**681**	**0%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Σε σύγκριση με τον Μέσο Όρο της Περιφέρειας η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Ελβετίας (€ 855 το 2017, € 898 το 2018 και € 878 το 2019), του Βελγίου (€ 702 το 2017, € 683 το 2018 και € 838 το 2019), της Γερμανίας (€ 741 το 2017, € 669 το 2018 και € 735 το 2019) και του Ην. Βασιλείου (€ 728 το 2017, € 666 το 2018 και € 705 το 2019) να καταγράφουν υψηλότερη Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και για τα τρία έτη, την Γαλλία (€ 727 το 2017, € 556 το 2018 και € 684 το 2019)

μόνο τα έτη 2017 και 2019, την Ολλανδία (€ 774 το 2017, € 554 το 2018 και € 662 το 2019) και την Ρωσία (€ 880 το 2017, € 403 το 2018 και € 597 το 2019) μόνο το 2017 ενώ αντίθετα οι αγορές της Ιταλίας (€ 535 το 2017, € 499 το 2018 και € 588 το 2019) και των Λοιπών (€ 529 το 2017, € 520 το 2018 και € 613 το 2019) κατέγραψαν χαμηλότερη Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και για τα τρία έτη.

Διάγραμμα 67: Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε €), 2017-2019

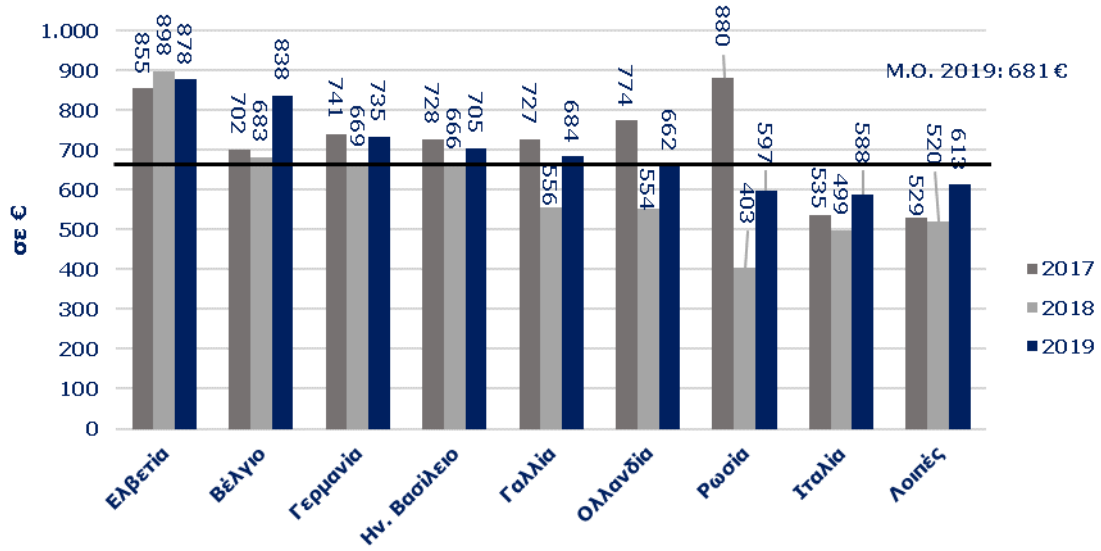

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2.3 Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά Περιφέρεια στην Ελλάδα

Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 σημείωσε αύξηση κατά +12% (από € 68 το 2017 σε € 76 το 2019). Η εικόνα στις επιμέρους Περιφέρειες είναι θετική, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (-5%, από € 52 το 2017 σε € 50 το 2019) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-17%, από € 52 το 2017 σε € 43 το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (+23%, από € 79 το 2017 σε € 97 το 2019), Κρήτη (+3%, από € 81 το 2017 σε € 83 το 2019), Ιόνια Νησιά (+13%, από € 71 το 2017 σε € 80 το 2019), Αττική (+8%, από € 71 το 2017 σε € 76 το 2019), Θεσσαλία (+26%, από € 58 το 2017 σε € 73 το 2019), Ήπειρος (+10%, από € 59 το 2017 σε € 65 το 2019), Πελοπόννησος (+9%, από € 59 το 2017 σε € 64 το 2019), Στερεά Ελλάδα (+8%, από € 56 το 2017 σε € 60 το 2019), Βόρειο Αιγαίο (+10%, από € 52 το 2017 σε € 57 το 2019), Δυτική Ελλάδα (+1%, από € 56 το 2017 σε € 57 το 2019) και Κεντρική Μακεδονία (+21%, από € 45 το 2017 σε € 55 το 2019).

Πίνακας 53: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά Περιφέρεια (σε €), 2017-2019

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια (σε €), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Νότιο Αιγαίο	79	86	97	23%
Κρήτη	**81**	**72**	**83**	**3%**
Ιόνια Νησιά	71	68	80	13%
Αττικής	71	73	76	8%
Θεσσαλία	58	64	73	26%
Ήπειρος	59	66	65	10%
Πελοπόννησος	59	63	64	9%
Στερεά Ελλάδα	56	65	60	8%
Βόρειο Αιγαίο	52	53	57	10%
Δυτική Ελλάδα	56	67	57	1%
Κεντρική Μακεδονία	45	51	55	21%
Δυτική Μακεδονία	52	46	50	-5%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	52	50	43	-17%
Ελλάδα	**68**	**69**	**76**	**12%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση μικρότερη από τον Μέσο Όρο και για τα τρία έτη, με εξαίρεση τις Περιφέρειες: Νοτίου Αιγαίου (€ 79 το 2017, € 86 το 2018 και € 97 το 2019), Κρήτης (€ 81 το 2017, € 72 το 2018 και € 83 το 2019), Ιονίων Νήσων (μόνο το 2017 και το 2019, € 71 το 2017, € 68 το 2018 και € 80 το 2019) και Αττικής (€ 71 το 2017, € 73 το 2018 και € 76 το 2019).

Διάγραμμα 68: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά Περιφέρεια (σε €), 2017-2019

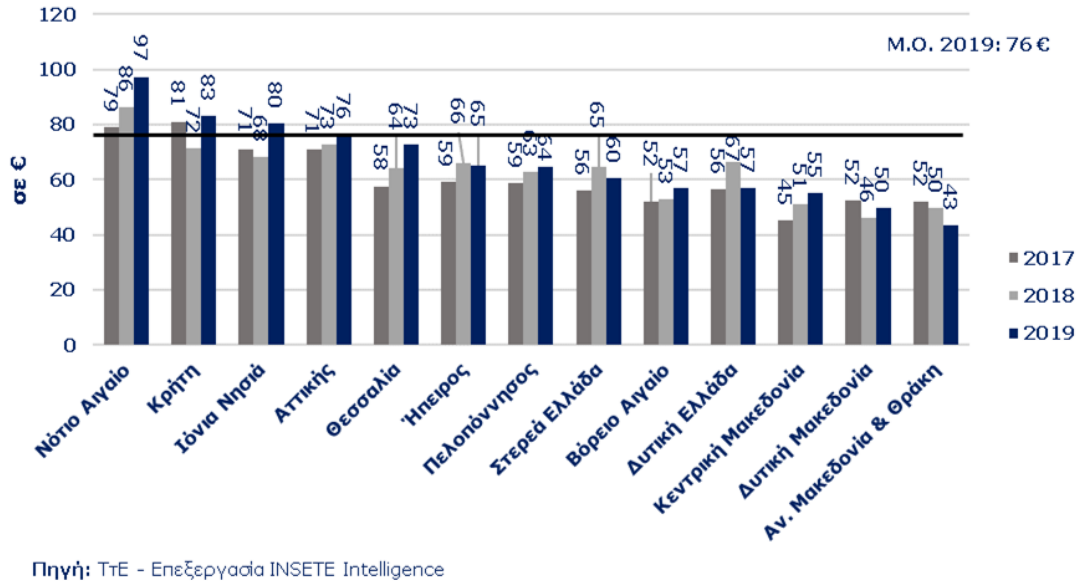

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2.4 Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Περιφέρεια Κρήτης κατέγραψε αύξηση την περίοδο 2017-2019 κατά +3% (από € 81 το 2017 σε € 83 το 2019). Επιμέρους, η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Ελβετίας (+0,02%, από € 106 το 2017 σε € 106 το 2019), του Βελγίου (+19%, από € 81 το 2017 σε € 96 το 2019), της Γαλλίας (+1%, από € 87 το 2017 σε € 88 το 2019), του Ην. Βασιλείου (+2%, από € 84 το 2017 σε € 86 το 2019), της Ιταλίας (+10%, από € 68 το 2017 σε € 75 το 2019) και των Λοιπών (+22%, από € 66 το 2017 σε € 80 το 2019) να καταγράφουν αύξηση ενώ αντίθετα οι αγορές της Γερμανίας (-3%, από € 87 το 2017 σε € 84 το 2019), της Ολλανδίας (-19%, από € 92 το 2017 σε € 75 το 2019) και της Ρωσίας (-31%, από € 93 το 2017 σε € 64 το 2019) μείωση. Επίσης, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι για τα έτη 2017, 2018 και 2019 η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση της Περιφέρειας Κρήτης έχει υπερκεράσει αυτή του συνόλου της χώρας κατά 20%, 4% και 9% αντίστοιχα.

Πίνακας 54: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε €), 2017-2019

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Περιφέρεια Κρήτης ανά χώρα προέλευσης (σε €), 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Ελβετία	106	107	106	0%
Βέλγιο	81	78	96	19%
Γαλλία	87	67	88	1%
Ην. Βασίλειο	84	75	86	2%
Γερμανία	87	75	84	-3%
Ολλανδία	92	64	75	-19%
Ιταλία	68	62	75	10%
Ρωσία	93	50	64	-31%
Λοιπές	66	67	80	22%
Περιφέρεια	**81**	**72**	**83**	**3%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Σε σύγκριση με τον Μέσο Όρο της Περιφέρειας η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Ελβετίας (€ 106 το 2017, € 107 το 2018 και € 106 το 2019), του Ην. Βασιλείου (€ 84 το 2017, € 75 το 2018 και € 86 το 2019) και της Γερμανίας (€ 87 το 2017, € 75 το 2018 και € 84 το 2019) να καταγράφουν υψηλότερη Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και για τα τρία έτη, του Βελγίου (€ 81 το 2017, € 78 το 2018 και € 96 το 2019) τα έτη 2018 και 2019, της Γαλλίας (€ 87 το 2017, € 67 το 2018 και

€ 88 το 2019) τα έτη 2017 και 2019, της Ολλανδία (€ 92 το 2017, € 64 το 2018 και € 75 το 2019) και της Ρωσίας (€ 93 το 2017, € 50 το 2018 και € 64 το 2019) μόνο το 2017 ενώ αντίθετα οι αγορές της Ιταλίας (€ 68 το 2017, € 62 το 2018 και € 75 το 2019) και των Λοιπών (€ 66 το 2017, € 67 το 2018 και € 80 το 2019) κατέγραψαν χαμηλότερη Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και για τα τρία έτη.

Διάγραμμα 69: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση και ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε €), 2017-2019

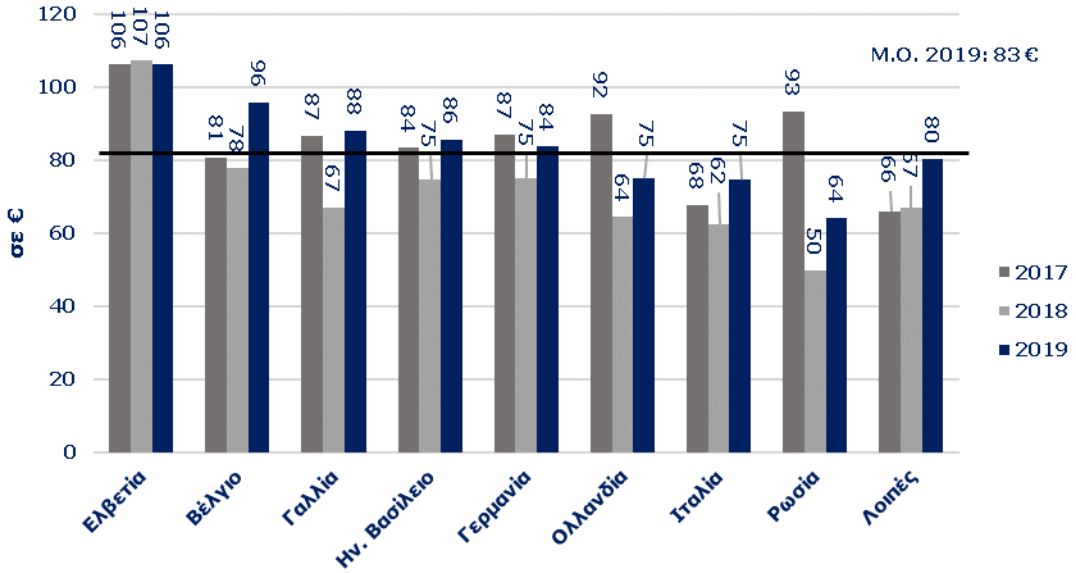

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2.5 Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Περιφέρεια στην Ελλάδα

Η Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Επίσκεψη στην Ελλάδα την περίοδο 2017-2019 κατέγραψε μείωση κατά -6% (από 6,8 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 6,3 διανυκτερεύσεις το 2019). Η εικόνα στις επιμέρους Περιφέρειες είναι μικτή, με τις Περιφέρειες Πελοποννήσου (+0,3%, από 7,2 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,2 διανυκτερεύσεις το 2019), Κεντρικής Μακεδονίας (+7%, από 5,6 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 6,0 διανυκτερεύσεις το 2019), Αττικής (+0,3%, από 5,7 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 5,7 διανυκτερεύσεις το 2019), Δυτικής Ελλάδας (+11%, από 5,0 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 5,5 διανυκτερεύσεις το 2019) και Δυτικής Μακεδονίας (+29%, από 3,9 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 5,0 διανυκτερεύσεις το 2019) να καταγράφουν αύξηση και τις Περιφέρειες Κρήτης (-2%, από 8,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,2 διανυκτερεύσεις το 2019), Βορείου Αιγαίου (-9%, από 8,8 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,1 διανυκτερεύσεις το 2019), Ιονίων Νήσων (-7%, από 8,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,8 διανυκτερεύσεις το 2019), Νοτίου Αιγαίου (-3%, από 7,9 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,7 διανυκτερεύσεις το 2019), Θεσσαλίας (-16%, από 7,2 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 6,1 διανυκτερεύσεις το 2019), Στερεάς Ελλάδας (-18%, από 5,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 4,4 διανυκτερεύσεις το 2019), Ηπείρου (-24%, από 5,1 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 3,9 διανυκτερεύσεις το 2019) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-34%, από 4,0 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 2,7 διανυκτερεύσεις το 2019) μείωση.

Πίνακας 55: Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Περιφέρεια (σε διανυκτερεύσεις), 2017-2019

Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Περιφέρεια (σε διανυκτερεύσεις), 2017 - 2019				
Περιφέρεια	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Κρήτη	**8,4**	**8,4**	**8,2**	**-2%**
Βόρειο Αιγαίο	8,8	8,0	8,1	-9%
Ιόνια Νησιά	8,4	7,8	7,8	-7%
Νότιο Αιγαίο	7,9	7,7	7,7	-3%
Πελοπόννησος	7,2	7,5	7,2	0%
Θεσσαλία	7,2	6,2	6,1	-16%
Κεντρική Μακεδονία	5,6	5,7	6,0	7%
Αττικής	5,7	5,5	5,7	0%
Δυτική Ελλάδα	5,0	4,6	5,5	11%
Δυτική Μακεδονία	3,9	3,8	5,0	29%
Στερεά Ελλάδα	5,4	5,5	4,4	-18%
Ήπειρος	5,1	4,1	3,9	-24%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	4,0	3,4	2,7	-34%
Ελλάδα	**6,8**	**6,5**	**6,3**	**-6%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η εικόνα στην Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Επίσκεψη είναι μικτή με τις Περιφέρειες της Κρήτης (8,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,4 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,2 διανυκτερεύσεις το 2019), του Βορείου Αιγαίου (8,8 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,0 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,1 διανυκτερεύσεις το 2019), των Ιονίων Νήσων (8,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 7,8 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,8 διανυκτερεύσεις το 2019), του Νοτίου Αιγαίου (7,9 διανυκτερεύσεις το 2017, 7,7 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,7 διανυκτερεύσεις το 2019) και της Πελοποννήσου (7,2 διανυκτερεύσεις το 2017, 7,5 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,2 διανυκτερεύσεις το 2019) να καταγράφουν υψηλότερη Μέση Διάρκεια Παραμονής από τον Μέσο Όρο της χώρας και για τα 3 έτη, της Θεσσαλίας (7,2 διανυκτερεύσεις το 2017, 6,2 διανυκτερεύσεις το 2018 και 6,1 διανυκτερεύσεις το 2019) μόνο το 2017 ενώ αντίθετα οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (5,6 διανυκτερεύσεις το 2017, 5,7 διανυκτερεύσεις το 2018 και 6,0 διανυκτερεύσεις το 2019), Αττικής (5,7 διανυκτερεύσεις το 2017, 5,5 διανυκτερεύσεις το 2018 και 5,7 διανυκτερεύσεις το 2019), Δυτικής Ελλάδας (5,0 διανυκτερεύσεις το 2017, 4,6 διανυκτερεύσεις το 2018 και 5,5 διανυκτερεύσεις το 2019), Δυτικής Μακεδονίας (3,9 διανυκτερεύσεις το 2017, 3,8 διανυκτερεύσεις το 2018 και 5,0 διανυκτερεύσεις το 2019), Στερεάς Ελλάδας (5,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 5,5 διανυκτερεύσεις το 2018 και 4,4 διανυκτερεύσεις το 2019), Ηπείρου (5,1 διανυκτερεύσεις το 2017, 4,1 διανυκτερεύσεις το 2018 και 3,9 διανυκτερεύσεις το 2019) και Αν. Μακεδονίας & Θράκης (4,0 διανυκτερεύσεις το 2017, 3,4 διανυκτερεύσεις το 2018 και 2,7 διανυκτερεύσεις το 2019) σημείωσαν χαμηλότερη Μέση Διάρκεια Παραμονής από τον Μ.Ο της χώρας.

Διάγραμμα 70: Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Περιφέρεια (σε διανυκτερεύσεις), 2017-2019

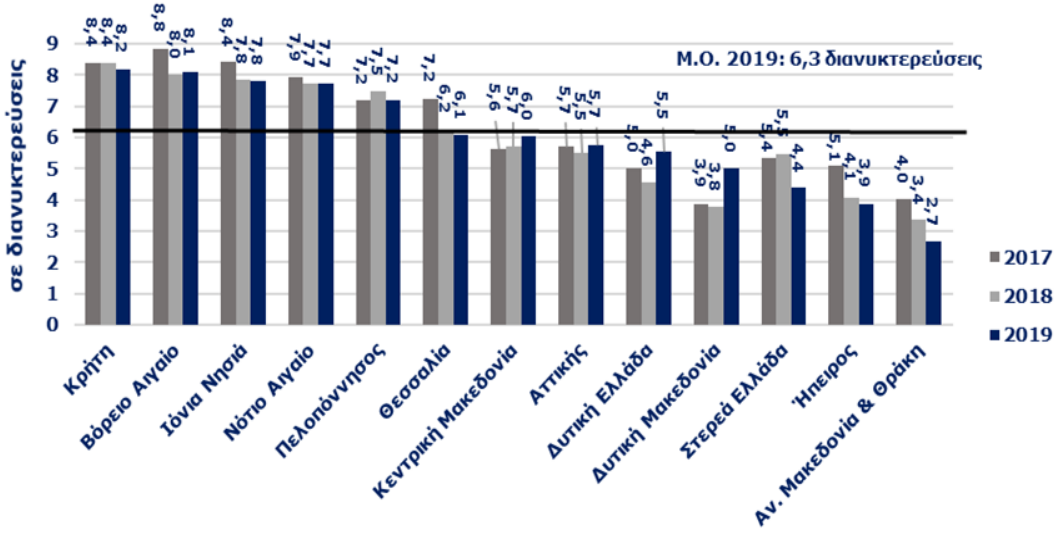

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.2.6 Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Η Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά Επίσκεψη στην Περιφέρεια Κρήτης κατέγραψε μείωση την περίοδο 2017-2019 κατά -2% (από 8,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,2 διανυκτερεύσεις το 2019). Επιμέρους, η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Ολλανδίας (+5%, από 8,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,8 διανυκτερεύσεις το 2019), της Γερμανίας (+3%, από 8,5 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,8 διανυκτερεύσεις το 2019), του Βελγίου (+0,4%, από 8,7 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,7 διανυκτερεύσεις το 2019) και της Ελβετίας (+3%, από 8,0 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,3 διανυκτερεύσεις το 2019) να καταγράφουν αύξηση ενώ αντίθετα οι αγορές της Ρωσίας (-1%, από 9,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 9,3 διανυκτερεύσεις το 2019), του Ην. Βασιλείου (-5%, από 8,7 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 8,2 διανυκτερεύσεις το 2019), της Ιταλίας (-1%, από 7,9 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,9 διανυκτερεύσεις το 2019), της Γαλλίας (-7%, από 8,4 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,8 διανυκτερεύσεις το 2019) και των Λοιπών (-5%, από 8,0 διανυκτερεύσεις το 2017 σε 7,6 διανυκτερεύσεις το 2019) μείωση. Επίσης, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι για τα έτη 2017, 2018 και 2019 η Μέση Διάρκεια Παραμονής της Περιφέρειας Κρήτης έχει υπερκεράσει αυτή του συνόλου της χώρας κατά 24%, 29% και 29% αντίστοιχα.

Πίνακας 56: Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε διανυκτερεύσεις), 2017-2019

Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Περιφέρεια Κρήτης ανά αγορά (σε διανυκτερεύσεις), 2017 - 2019				
Χώρες Προέλευσης	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2017 - 2019**
Ρωσία	9,4	8,1	9,3	-1%
Ολλανδία	8,4	8,6	8,8	5%
Γερμανία	8,5	8,9	8,8	3%
Βέλγιο	8,7	8,8	8,7	0%
Ελβετία	8,0	8,4	8,3	3%
Ην. Βασίλειο	8,7	8,9	8,2	-5%
Ιταλία	7,9	8,0	7,9	-1%
Γαλλία	8,4	8,3	7,8	-7%
Λοιπές	8,0	7,7	7,6	-5%
Περιφέρεια	**8,4**	**8,4**	**8,2**	**-2%**

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE - Intelligence

Σε σύγκριση με το Μέσο Όρο της Περιφέρειας η εικόνα είναι μικτή, με τις αγορές της Γερμανίας (8,5 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,9 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,8 διανυκτερεύσεις το 2019), του Ην. Βασιλείου (8,7 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,9 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,2 διανυκτερεύσεις το 2019) και του Βελγίου (8,7 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,8 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,7 διανυκτερεύσεις το 2019) να καταγράφουν υψηλότερη Μέση Διάρκεια Παραμονής και για τα τρία έτη, της Ρωσίας (9,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,1 διανυκτερεύσεις το 2018 και 9,3 διανυκτερεύσεις το 2019) τα έτη 2017 και 2019, της Ολλανδίας (8,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,6 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,8 διανυκτερεύσεις το 2019) τα έτη 2018 και 2019, της Ελβετίας (8,0 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,4 διανυκτερεύσεις το 2018 και 8,3 διανυκτερεύσεις το 2019) μόνο το 2019, της Γαλλίας (8,4 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,3 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,8 διανυκτερεύσεις το 2019) μόνο το 2017 ενώ αντίθετα οι αγορές της Ιταλίας (7,9 διανυκτερεύσεις το 2017, 8,0 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,9 διανυκτερεύσεις το 2019) και των Λοιπών (8,0 διανυκτερεύσεις το 2017, 7,7 διανυκτερεύσεις το 2018 και 7,6 διανυκτερεύσεις το 2019) κατέγραψαν χαμηλότερη Διάρκεια Παραμονής και για τα τρία έτη.

Διάγραμμα 71: Μέση Διάρκεια Παραμονής ανά χώρα προέλευσης στην Περιφέρεια Κρήτης (σε διανυκτερεύσεις), 2017-2019

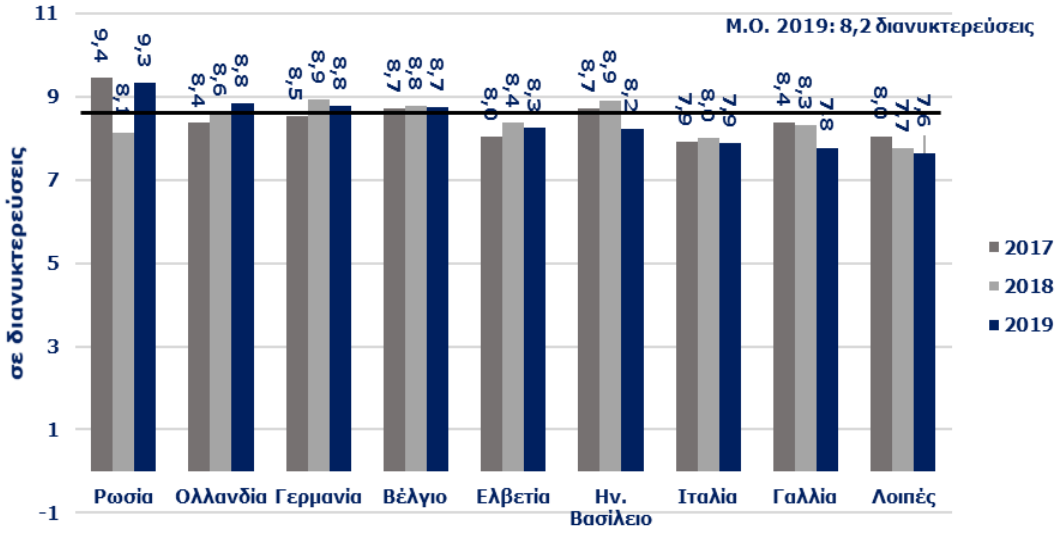

Πηγή: ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.3 ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

5.3.1 Κύριες Αγορές

Η Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί έναν ώριμο και από τους πιο διαδεδομένους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας υποδέχοντας χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας, οι κυριότερες αγορές με βάση τον αριθμό των επισκέψεων είναι:

Γερμανία: Η γερμανική αγορά όπως καταγράφεται και στην ενότητα 5.1.2, αποτελεί την κύρια αγορά της Περιφέρειας Κρήτης σημειώνοντας μείωση κατά -6% (από 1.412 χιλ. το 2018 σε 1.323 χιλ. το 2019). Όσον αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η γερμανική οικονομία βρίσκεται σε ιστορική ύφεση το 2020, η οποία όμως αναμένεται να ανακάμψει το 2021 και το 2022. Αν και η πτώση του τρέχοντος έτους φαίνεται πιθανότατα να είναι λιγότερο σοβαρή απ' ότι αναμενόταν αρχικά, οι προοπτικές παραμένουν αβέβαιες εξαιτίας της αύξησης των κρουσμάτων κοροναϊού και των διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η μεταποίηση. Μεγάλης κλίμακας πολιτικές παρεμβάσεις αναμένεται να συνεχίσουν να εφαρμόζονται για την αποφυγή πτωχεύσεων και μαζικών απολύσεων. Το δημοσιονομικό κόστος της κρίσης θα συνεχίσει να συσσωρεύεται, αλλά το δημοσιονομικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί το 2021 και το 2022.

Ηνωμένο Βασίλειο: η βρετανική αγορά αποτελεί για το 2019 την 2η μεγαλύτερη αγορά της Περιφέρειας, σε όρους επισκέψεων, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 αύξηση κατά +21% (από 491 χιλ. το 2018 σε 596 χιλ. το 2019). Σε ότι αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ του Ηνωμένου Βασιλείου αναμένεται να μειωθεί απότομα το 2020, λόγω της μεγάλης μείωσης της εγχώριας ζήτησης, ως συνέπεια της πανδημίας. Η ανάκαμψη το 2021 προβλέπεται να είναι ήπια. Η ιδιωτική κατανάλωση οφείλεται για το μεγαλύτερο μέρος της ανάκαμψης το 2021, ενώ οι επενδύσεις των επιχειρήσεων αναμένεται να πάρουν περισσότερο χρόνο για να ανακάμψουν λόγω των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της πανδημίας και της ανάγκης προσαρμογής στις νέες, πολύ λιγότερο ευεργετικές εμπορικές σχέσεις με την ΕΕ. Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να αυξηθεί κατά το τρέχον έτος πάνω από τα επίπεδα που είχαν καταγραφεί κατά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ενώ το χρέος αναμένεται να παραμείνει πολύ πάνω από το 100% του ΑΕΠ για όλη την περίοδο πρόβλεψης.

Γαλλία: η γαλλική αγορά αποτελεί την 3η μεγαλύτερη αγορά για την Περιφέρεια Κρήτης, σε όρους επισκέψεων, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 μείωση κατά -6% (από 622 χιλ. το 2018 σε 584 χιλ. το 2019). Αναφορικά με τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ της Γαλλίας αναμένεται να μειωθεί απότομα το 2020. Υποστηριζόμενο από φορολογικά μέτρα που αποσκοπούν στην διασφάλιση της ρευστότητας για τις επιχειρήσεις και στην προστασία της απασχόλησης, η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να ανακάμψει αργά. Ωστόσο, στο τέλος του 2022, το ΑΕΠ και η απασχόληση προβλέπεται να είναι χαμηλότερα απ' ότι ήταν στο τέλος του 2019. Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να αυξηθεί στο 10½% του ΑΕΠ το 2020, προτού μειωθεί στο 8¼% το 2021. Το δημόσιο χρέος αναμένεται να αυξηθεί σταθερά, στο 119½% το 2022.

Ολλανδία: η ολλανδική αγορά αποτελεί το 2019 την 4η μεγαλύτερη αγορά της Περιφέρειας, σε όρους επισκέψεων, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 μείωση κατά -9% (από 323 χιλ. το 2018 σε 295 χιλ. το 2019). Όσον αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ολλανδική οικονομία συρρικνώθηκε απότομα το 1ο εξάμηνο του 2020 λόγω της πανδημίας. Από την χαλάρωση των μέτρων περιορισμού, στα τέλη της άνοιξης, έχει ξεκινήσει μια μερική και εύθραυστη ανάκαμψη. Η ανάκαμψη προβλέπεται να μειωθεί λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας και τον αντίκτυπο της αλλαγής των εμπορικών σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Η.Β. Οι δημοσιονομικές πολιτικές σε συνδυασμό με την αύξηση των δαπανών για την ενίσχυση της ανάκαμψης, προβλέπεται να βελτιώσουν οριακά το δημοσιονομικό ισοζύγιο αφού πρώτα καταγραφεί σημαντικό έλλειμμα το 2020.

Ιταλία: η ιταλική αγορά αποτελεί την 5η μεγαλύτερη αγορά της Περιφέρειας σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 αύξηση επισκέψεων κατά +3% (από 234 χιλ. το 2018 σε 241 χιλ. το 2019). Σε ότι αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ιταλία ανακάμπτει από το χειρότερο σημείο στο οποίο βρέθηκε η παραγωγής της, αλλά η πανδημία και οι αρνητικές επιπτώσεις της παραμένουν και επιβαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα, ιδίως τις υπηρεσίες κατά την περίοδο πρόβλεψης. Η ανάκαμψη είναι απίθανο να είναι αρκετή για να επιστρέψει η παραγωγή στα προ-κρίσης επίπεδα εως το 2022. Μετά την απότομη αύξηση που προβλέπεται το 2020, το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος αναμένεται να μειωθούν αργά το 2021 και το 2022. Ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή προβλέπεται να γυρίσει οριακά αρνητικός το 2020 ενώ το 2021 να αυξηθεί με μέτριο βαθμό.

Βέλγιο: η βελγική αγορά το 2019 αποτελεί την 6η μεγαλύτερη αγορά για την Περιφέρεια Κρήτης, σε όρους επισκέψεων, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 μείωση κατά -16% (από 250 χιλ. το 2018 σε 211 χιλ. το 2019). Αναφορικά με τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οικονομική ανάπτυξη στο Βέλγιο, πρόκειται να δεχθεί ισχυρό πλήγμα από την πανδημία, εξαιτίας της μείωσης της εγχώριας ζήτησης από τα μέτρα περιορισμού, τις διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού και την μεγάλη πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Εν μέσω παρατεταμένης αβεβαιότητας και αυξανόμενης ανεργίας, το ΑΕΠ προβλέπεται να ανακάμψει σταδιακά το 2021 και το 2022, με το διεθνές εμπόριο να αναμένεται να υπονομεύσει την ανάπτυξη (εξαιτίας τις αλλαγής των εμπορικών σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Η.Β.). Ο πληθωρισμός προβλέπεται να μειωθεί το 2020 και να αυξηθεί σε μέτριο βαθμό στην συνέχεια. Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να επιδεινωθεί σημαντικά οδηγώντας σε έντονη αύξηση του δημοσίου χρέους.

Ελβετία: η ελβετική αγορά αποτελεί την 7η μεγαλύτερη αγορά της Περιφέρειας Κρήτης, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 οριακή μείωση επισκέψεων κατά -0,2% (από 184 χιλ. το 2018 σε 184 χιλ. το 2019). Όσον αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ της Ελβετίας αναμένεται να μειωθεί το 2020 λόγω της πτώσης της εγχώριας ζήτησης, της ασθενέστερης ιδιωτικής κατανάλωσης και της μείωσης των επενδύσεων, ως συνέπεια των μέτρων περιορισμού για την καταπολέμηση της πανδημίας. Το 2021, η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις καθώς και τα έσοδα από διεθνή αθλητικά γεγονότα θα υποστηρίξουν την μερική ανάκαμψη ενώ το 2022 η οικονομία θα επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα. Το δημοσιονομικό κόστος για την καταπολέμηση της πανδημίας και των οικονομικών της επιπτώσεων θα γίνουν αισθητά τα επόμενα χρόνια και θα οδηγήσουν σε σημαντική, αλλά προσωρινή αύξηση του χρέους.

Ρωσία: η ρωσική αγορά αποτελεί το 2019 την 8η μεγαλύτερη αγορά της Περιφέρειας, σε όρους επισκέψεων, σημειώνοντας την περίοδο 2018-2019 αύξηση κατά +187% (από 45 χιλ. το 2018 σε 130 χιλ. το 2019). Όσον αφορά τις οικονομικές εξελίξεις και σύμφωνα με τις φθινοπωρινές (Νοέμβριος 2020) εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ύφεση στην Ρωσία αναμένεται να είναι κάπως ηπιότερη απ' ότι στις περισσότερες άλλες χώρες της G20. Αυτό οφείλεται στο πρόσφατα ανανεωμένο μακροοικονομικό πλαίσιο που επικεντρώνεται στις ευέλικτες συναλλαγματικές ισοτιμίες καθώς και στον σχετικά κλειστό και στατικό χαρακτήρα της οικονομίας της. Ωστόσο η ανάκαμψη πρόκειται να είναι χλιαρή πράγμα που

αντικατοπτρίζει τη δομή της οικονομίας και τις μακροχρόνιες διαρθρωτικές προκλήσεις.

5.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΦΙΞΕΩΝ – ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ – ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ[8], 2014-2019

5.4.1 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Οι αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα (αλλοδαπών και ημεδαπών) την περίοδο 2014-2019 κατέγραψαν αύξηση κατά +48% (από 14 εκατ. το 2014 σε 21 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν αύξηση: Νότιο Αιγαίο (+90%, από 3,0 εκατ. το 2014 σε 5,8 εκατ. το 2019), Κρήτη (+55%, από 3,3 εκατ. το 2014 σε 5,0 εκατ. το 2019), Αττική (+34%, από 3,6 εκατ. το 2014 σε 4,8 εκατ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+43%, από 2,2 εκατ. το 2014 σε 3,1 εκατ. το 2019), Ιόνια Νησιά (+84%, από 1,2 εκατ. το 2014 σε 2,3 εκατ. το 2019), Πελοπόννησο (+66%, από 900 χιλ. το 2014 σε 1,5 εκατ. το 2019), Θεσσαλία (+46%, από 783 χιλ. το 2014 σε 1,1 εκατ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+70%, από 481 χιλ. το 2014 σε 817 χιλ. το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (+31%, από 551 χιλ. το 2014 σε 720 χιλ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+27%, από 555 χιλ. το 2014 σε 705 χιλ. το 2019), Ήπειρο (+56%, από 391 χιλ. το 2014 σε 611 χιλ. το 2019), Βόρειο Αιγαίο (+24%, από 324 χιλ. το 2014 σε 402 χιλ. το 2019) και Δυτική Μακεδονία (+20%, από 127 χιλ. το 2014 σε 152 χιλ. το 2019).

Πίνακας 57: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Νοτίου Αιγαίου	3.029.920	3.211.252	3.301.280	3.698.691	5.519.195	5.756.216	90%
Κρήτης	**3.250.910**	**3.316.404**	**3.706.861**	**3.993.924**	**5.123.357**	**5.033.786**	**55%**
Αττικής	3.623.811	3.805.609	3.721.862	4.107.066	4.752.032	4.844.993	34%
Κεντρικής Μακεδονίας	2.158.427	2.392.102	2.430.086	2.547.544	3.078.324	3.092.167	43%
Ιονίων Νήσων	1.244.552	1.375.479	1.490.856	1.717.806	2.249.351	2.290.210	84%
Πελοποννήσου	899.808	935.140	983.795	1.133.876	1.545.023	1.492.741	66%
Θεσσαλίας	783.215	814.656	813.763	923.834	1.103.055	1.145.714	46%
Στερεάς Ελλάδας	481.002	513.600	541.231	598.656	777.273	817.403	70%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	550.722	606.705	605.998	649.015	715.274	720.197	31%
Δυτικής Ελλάδας	555.166	645.768	588.632	633.483	703.144	704.592	27%
Ηπείρου	390.806	385.687	406.791	457.581	620.253	611.459	56%
Βορείου Αιγαίου	323.532	353.364	286.460	343.099	389.048	401.790	24%
Δυτικής Μακεδονίας	126.992	122.935	118.766	131.741	143.538	152.498	20%
Ελλάδα	**17.418.863**	**18.478.701**	**18.996.381**	**20.936.316**	**26.718.867**	**27.063.766**	**55%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

[8] Για τα έτη 2010-2017 τα στοιχεία προκύπτουν από μέρος των συνολικών διαθέσιμων κλινών – η εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων γίνεται στο 80% των διαθέσιμων κλινών λόγω έλλειψης της πληροφορίας των μηνών λειτουργίας του κάθε καταλύματος μέσα στο έτος. Τα στοιχεία για τα έτη 2018-2019 λόγω αλλαγής της μεθοδολογίας προκύπτουν από το σύνολο των διαθέσιμων κλινών.

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή, παρατηρούμε ότι ο μεγαλύτερος όγκος αφίξεων καταγράφεται στα ξενοδοχειακά καταλύματα των Περιφερειών του Νοτίου Αιγαίου (21%), της Κρήτης (19%), της Αττικής (18%), της Κεντρικής Μακεδονίας (11%) και των Ιονίων Νήσων (8%). Δηλαδή οι 5 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν για το 2019 το 78% των συνολικών αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.

Διάγραμμα 72: Ποσοστιαία κατανομή των αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια, 2019

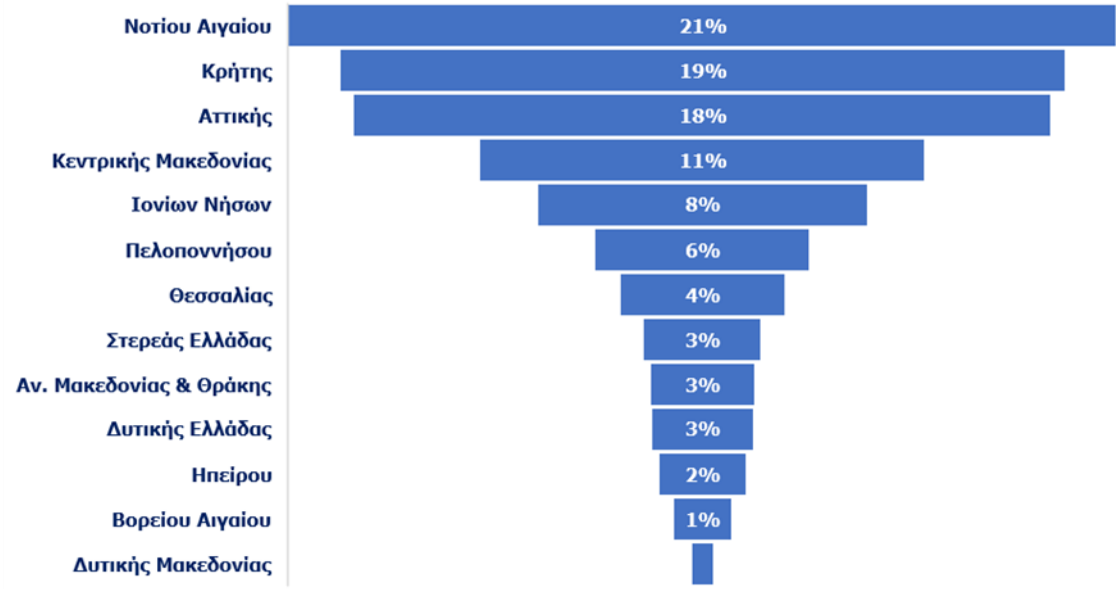

Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι αφίξεις αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα αυξήθηκαν σε υψηλότερο βαθμό (+66%, από 11,9 εκατ. το 2014 σε 19,7 εκατ. το 2019) σε σύγκριση με τους ημεδαπούς (+33%, από 5,5 εκατ. το 2014 σε 7,4 εκατ. το 2019). Τέλος, το μερίδιο των αλλοδαπών ως προς το σύνολο των αφίξεων την περίοδο 2014-2019 αυξάνεται (από 68% το 2014 σε 73% το 2019) ενώ αντίθετα των ημεδαπών μειώνεται (από 32% το 2014 σε 27% το 2019).

5.4.2 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσώπευε το 2019 το 19% των συνολικών αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, σημειώνοντας αύξηση κατά +55% σε σύγκριση με το 2014 (από 3,3 εκατ. το 2014 σε 5,0 εκατ. το 2019). Οι αφίξεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +56% (από 2,9 εκατ. το 2014 σε 4,6 εκατ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +44% (από 320 χιλ. το 2014 σε 460 χιλ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες κατέγραψαν θετική ποσοστιαία μεταβολή: Ηρακλείου (+51%, από 1,5 εκατ. το 2014 σε 2,2 εκατ. το 2019), Χανίων (+52%, από 820 χιλ. το 2014 σε 1,2 εκατ. το 2019), Ρεθύμνου (+85%, από 451 χιλ. το 2014 σε 835 χιλ. το 2019) και Λασιθίου (+45%, από 517 χιλ. το 2014 σε 748 χιλ. το 2019). Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι αλλοδαποί κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στην Περιφέρεια Κρήτης με αυξητική τάση (από 90% το 2014 σε 91% το 2019).

Πίνακας 58: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα		2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	Αλλοδαποί	1.328.598	1.331.789	1.510.454	1.634.916	1.972.517	2.017.847	52%
	Ημεδαποί	133.864	139.427	146.543	133.644	172.394	188.475	41%
Χανίων	Αλλοδαποί	719.802	732.725	774.776	798.154	1.130.579	1.108.664	54%
	Ημεδαποί	100.588	107.357	110.808	102.116	129.479	135.811	35%
Ρεθύμνης	Αλλοδαποί	404.554	441.362	476.432	622.448	809.680	758.072	87%
	Ημεδαποί	46.037	45.295	72.787	61.808	75.918	77.046	67%
Λασιθίου	Αλλοδαποί	477.682	476.938	573.188	599.271	774.752	689.073	44%
	Ημεδαποί	39.785	41.511	41.873	41.567	58.038	58.798	48%
Σύνολο	**Αλλοδαποί**	**2.930.636**	**2.982.814**	**3.334.850**	**3.654.789**	**4.687.528**	**4.573.656**	**56%**
	Ημεδαποί	**320.274**	**333.590**	**372.011**	**339.135**	**435.829**	**460.130**	**44%**
Σύνολο Περιφέρειας		**3.250.910**	**3.316.404**	**3.706.861**	**3.993.924**	**5.123.357**	**5.033.786**	**55%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή για το 2019, η Ενότητα Ηρακλείου (44%) καταγράφει το υψηλότερο μερίδιο αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και ακολουθούν οι Ενότητες Χανίων (25%), Ρεθύμνου (17%) και Λασιθίου (15%).

Διάγραμμα 73: Ποσοστιαία κατανομή των αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

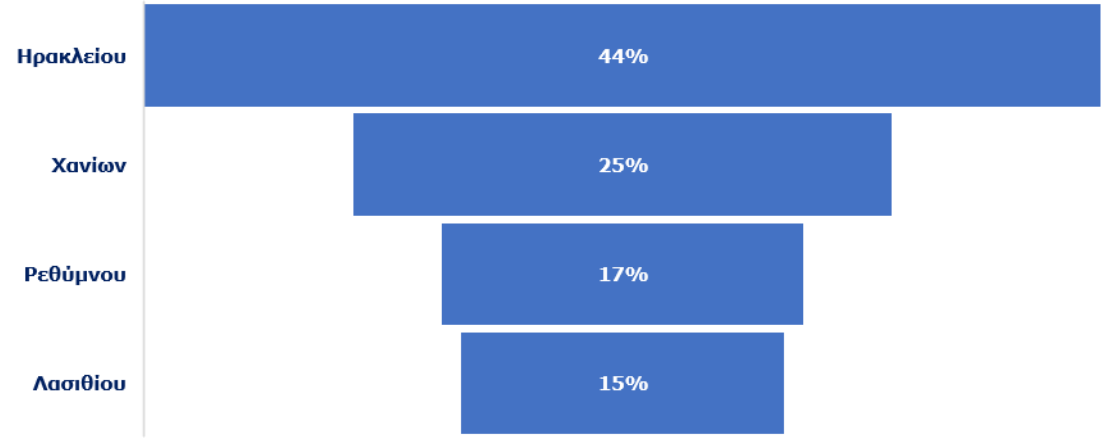

5.4.3 Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα (αλλοδαπών και ημεδαπών) την περίοδο 2014-2019 κατέγραψαν αύξηση κατά +48% (από 74 εκατ. το 2014 σε 109 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες κατέγραψαν αύξηση: Νότιο Αιγαίο (+71%, από 17,8 εκατ. το 2014 σε 30,6 εκατ. το 2019), Κρήτη (+36%, από 20,6 εκατ. το 2014 σε 28,0 εκατ. το 2019), Ιόνια Νησιά (+61%, από 7,9 εκατ. το 2014 σε 12,8 εκατ. το 2019), Κεντρική Μακεδονία (+36%, από 7,9 εκατ. το 2014 σε 10,8 εκατ. το 2019), Αττική (+31%, από 7,8 εκατ. το 2014 σε 10,3 εκατ. το 2019), Πελοπόννησο (+62%, από 2,4 εκατ. το 2014 σε 3,9 εκατ. το 2019), Θεσσαλία (+36%, από 2,0 εκατ. το 2014 σε 2,7 εκατ. το 2019), Στερεά Ελλάδα (+67%, από 1,3 εκατ. το 2014 σε 2,2 εκατ. το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (+28%, από 1,7 εκατ. το 2014 σε 2,2 εκατ. το 2019), Βόρειο Αιγαίο (+21%, από 1,7 εκατ. το 2014 σε 2,0 εκατ. το 2019), Δυτική Ελλάδα (+26%, από 1,6 εκατ. το 2014 σε 2,0 εκατ. το 2019), Ήπειρο (+66%, από 938 χιλ. το 2014 σε 1,6 εκατ. το 2019) και Δυτική Μακεδονία (+3%, από 303 χιλ. το 2014 σε 313 χιλ. το 2019).

Πίνακας 59: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Νοτίου Αιγαίου	17.848.265	18.807.465	18.833.749	21.310.044	29.827.901	30.592.824	71%
Κρήτης	**20.593.775**	**21.094.955**	**22.807.734**	**24.473.913**	**29.003.095**	**27.962.541**	**36%**
Ιονίων Νήσων	7.932.618	8.394.831	9.134.553	9.885.033	12.772.411	12.790.429	61%
Κεντρικής Μακεδονίας	7.925.296	8.194.395	8.367.559	9.086.001	10.741.397	10.809.343	36%
Αττικής	7.824.796	7.994.126	8.003.823	8.833.584	10.172.299	10.260.847	31%
Πελοποννήσου	2.425.776	2.479.313	2.804.252	3.091.937	4.056.025	3.936.868	62%
Θεσσαλίας	1.953.060	1.980.296	2.062.744	2.209.719	2.612.402	2.661.626	36%
Στερεάς Ελλάδας	1.292.221	1.342.734	1.535.314	1.717.667	2.164.657	2.163.593	67%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	1.681.590	1.798.036	1.770.206	1.973.242	2.185.358	2.152.142	28%
Βορείου Αιγαίου	1.653.055	1.764.524	1.530.785	1.750.671	2.060.052	2.005.706	21%
Δυτικής Ελλάδας	1.580.920	1.740.236	1.807.778	1.902.912	1.972.498	1.999.273	26%
Ηπείρου	937.854	892.226	956.624	1.099.202	1.550.470	1.558.985	66%
Δυτικής Μακεδονίας	302.976	288.976	269.903	294.448	340.159	312.803	3%
Ελλάδα	**73.952.202**	**76.772.113**	**79.885.024**	**87.628.373**	**109.458.724**	**109.206.980**	**48%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή, παρατηρούμε ότι ο μεγαλύτερος όγκος διανυκτερεύσεων καταγράφεται στα ξενοδοχειακά καταλύματα των Περιφερειών του Νοτίου Αιγαίου (28%), της Κρήτης (26%), των Ιονίων Νήσων (12%), της Κεντρικής Μακεδονίας (10%) και της Αττικής (9%). Δηλαδή οι 5 αυτές Περιφέρειες αντιπροσωπεύουν για το 2019 το 85% των συνολικών διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας.

Διάγραμμα 74: Ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2019

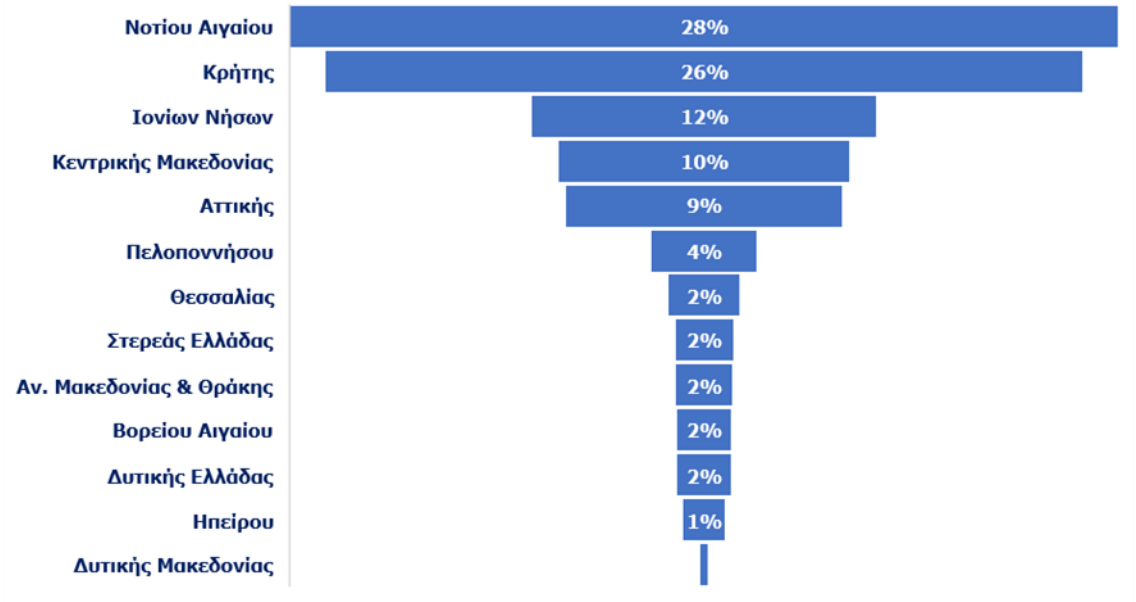

Επιπροσθέτως, οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα αυξήθηκαν σε υψηλότερο βαθμό (+52%, από 60,9 εκατ. το 2014 σε 92,4 εκατ. το 2019) σε σύγκριση με τους ημεδαπούς (+29%, από 13,0 εκατ. το 2014 σε 16,8 εκατ. το 2019). Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το μερίδιο των αλλοδαπών την περίοδο 2014-2019 αυξάνεται (από 82% το 2014 σε 85% το 2019) σε αντίθεση με τους ημεδαπούς που σημειώνει μείωση (από 18% το 2014 σε 15% το 2019).

5.4.4 Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Η Περιφέρεια Κρήτης αντιπροσώπευε το 2019 το 28% των συνολικών διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα (αλλοδαποί και ημεδαποί), σημειώνοντας αύξηση κατά +36% σε σύγκριση με το 2014 (από 20,6 εκατ. το 2014 σε 28,0 εκατ. το 2019). Οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +36% (από 19,7 εκατ. το 2014 σε 26,8 εκατ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +33% (από 907 χιλ. το 2014 σε 1,2 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες κατέγραψαν θετική ποσοστιαία μεταβολή: Ηρακλείου (+37%, από 9,1 εκατ. το 2014 σε 12,4 εκατ. το 2019), Χανίων (+46%, από 4,9 εκατ. το 2014 σε 7,1 εκατ. το 2019), Ρεθύμνου (+32%, από 3,6 εκατ. το 2014 σε 4,8 εκατ. το 2019) και Λασιθίου (+22%, από 3,0 εκατ. το 2014 σε 3,7 εκατ. το 2019). Η πλειοψηφία των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης προέρχεται κυρίως από αλλοδαπούς τουρίστες (~96%).

Πίνακας 60: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα		2014	2015	2016	2017	2018	2019	%Δ 2014 - 2019
Ηρακλείου	Αλλοδαποί	8.770.111	8.699.021	9.745.691	10.704.899	12.262.179	11.961.130	36%
	Ημεδαποί	326.721	347.461	334.427	313.493	393.056	460.081	41%
Χανίων	Αλλοδαποί	4.559.878	4.888.029	5.141.346	5.515.145	6.872.189	6.697.946	47%
	Ημεδαποί	293.514	317.187	331.461	293.851	362.110	372.894	27%
Ρεθύμνης	Αλλοδαποί	3.431.974	3.508.407	3.714.845	4.050.269	4.951.365	4.544.709	32%
	Ημεδαποί	173.865	159.298	180.223	176.748	229.299	224.154	29%
Λασιθίου	Αλλοδαποί	2.924.998	3.061.610	3.237.561	3.302.770	3.786.189	3.556.430	22%
	Ημεδαποί	112.714	113.942	122.180	116.738	146.708	145.197	29%
Σύνολο	**Αλλοδαποί**	**19.686.961**	**20.157.067**	**21.839.443**	**23.573.083**	**27.871.922**	**26.760.215**	**36%**
	Ημεδαποί	**906.814**	**937.888**	**968.291**	**900.830**	**1.131.173**	**1.202.326**	**33%**
Σύνολο Περιφέρειας		**20.593.775**	**21.094.955**	**22.807.734**	**24.473.913**	**29.003.095**	**27.962.541**	**36%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Αναφορικά με την ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, η Ενότητα Ηρακλείου εμφάνισε το 2019 το υψηλότερο ποσοστό (44%) και ακολουθούν οι Ενότητες Χανίων (25%), Ρεθύμνου (17%) και Λασιθίου (13%).

Διάγραμμα 75: Ποσοστιαία κατανομή των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019

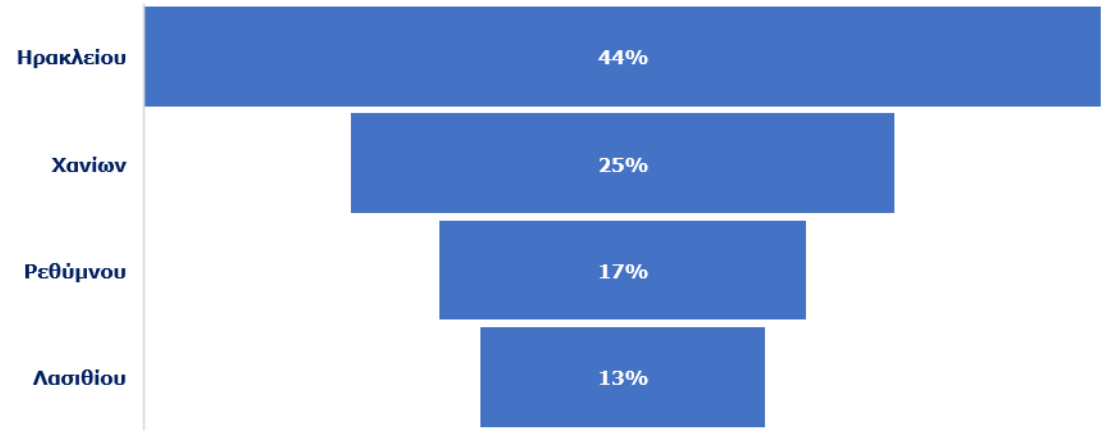

5.4.5 Πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Ελλάδας την περίοδο 2014-2019 σημείωσε βελτίωση (από 47% το 2014 σε 49% το 2019). Επιμέρους, όλες οι Περιφέρειες εμφάνισαν βελτίωση των πληροτήτων τους, με εξαίρεση την Κρήτη (από 62% το 2014 σε 57% το 2019), το Βόρειο Αιγαίο (από 36% το 2014 σε 35% το 2019) και την Δυτική Μακεδονία (από 18% το 2014 σε 15% το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες Περιφέρειες: Νότιο Αιγαίο (από 55% το 2014 σε 58% το 2019), Ιόνια Νησιά (από 54% το 2014 σε 57% το 2019), Αττική (από 45% το 2014 σε 49% το 2019), Δυτική Ελλάδα (από 32% το 2014 σε 33% το 2019), Θεσσαλία (από 30% το 2014 σε 32% το 2019), Πελοπόννησο (από 27% το 2014 σε 32% το 2019), Ήπειρο (από 27% το 2014 σε 30% το 2019) και Στερεά Ελλάδα (από 22% το 2014 σε 27% το 2019). Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το ποσοστό πληρότητας στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (από 44% το 2014 σε 44% το 2019) και Α. Μακεδονίας & Θράκης (από 34% το 2014 σε 34% το 2019) παρέμεινε πρακτικά αμετάβλητο.

Πίνακας 61: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Περιφέρεια	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Νοτίου Αιγαίου	55%	59%	58%	62%	59%	58%
Ιονίων Νήσων	54%	60%	62%	64%	60%	57%
Κρήτης	**62%**	**62%**	**65%**	**67%**	**62%**	**57%**
Αττικής	45%	47%	47%	51%	50%	49%
Κεντρικής Μακεδονίας	44%	46%	46%	49%	44%	44%
Βορείου Αιγαίου	36%	39%	33%	37%	36%	35%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	34%	36%	36%	37%	35%	34%
Δυτικής Ελλάδας	32%	34%	35%	36%	34%	33%
Θεσσαλίας	30%	30%	30%	32%	32%	32%
Πελοποννήσου	27%	27%	31%	32%	34%	32%
Ηπείρου	27%	26%	28%	31%	30%	30%
Στερεάς Ελλάδας	22%	23%	26%	28%	28%	27%
Δυτικής Μακεδονίας	18%	17%	16%	17%	17%	15%
Ελλάδα	**47%**	**49%**	**50%**	**53%**	**51%**	**49%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.4.6 Πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Οι πληρότητες των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σημείωσαν επιδείνωση (από 62% το 2014 σε 57% το 2019). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες κατέγραψαν επιδείνωση των πληροτήτων τους: Ηρακλείου (από 67% το 2014 σε 61% το 2019), Λασιθίου (από 57% το 2014 σε 55% το 2019), Χανίων (από 57% το 2014 σε 55% το 2019) και Ρεθύμνου (από 64% το 2014 σε 54% το 2019).

Πίνακας 62: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2014-2019

Ενότητα	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ηρακλείου	67%	65%	70%	72%	65%	61%
Λασιθίου	57%	59%	61%	62%	59%	55%
Χανίων	57%	59%	61%	62%	58%	55%
Ρεθύμνου	64%	61%	64%	66%	61%	54%
Κρήτη	**62%**	**62%**	**65%**	**67%**	**62%**	**57%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.5 ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ, 2014-2019

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) διενεργεί και την Έρευνα συλλογικών καταλυμάτων σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια). Η έρευνα διενεργείται σύμφωνα με τον κανονισμό 692/2011 της Ε.Ε. Τα στοιχεία για τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις πελατών (αλλοδαπών και ημεδαπών) στα καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) της χώρας συγκεντρώνονται από δειγματοληπτική έρευνα που πραγματοποιείται στα καταλύματα αυτά.

5.5.1 Αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής

Οι αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) την περίοδο 2014-2019 κατέγραψαν αύξηση κατά +72% (από 3,9 εκατ. το 2014 σε 6,7 εκατ. το 2019). Επιμέρους, οι αφίξεις αλλοδαπών σημείωσαν αύξηση κατά +109% (από 2,4 εκατ. το 2014 σε 5,0 εκατ. το 2019) και των ημεδαπών κατά +12% (από 1,5 εκατ. το 2014 σε 1,6 εκατ. το 2019).

Πίνακας 63: Αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) ανά Περιφέρεια, 2014 - 2019								
Περιφέρεια		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2014 - 2019**
Νοτίου Αιγαίου	Αλλοδαποί	489.584	661.824	849.037	958.922	1.174.469	1.360.945	178%
	Ημεδαποί	490.049	619.438	614.334	645.398	600.337	532.027	9%
Κρήτης	**Αλλοδαποί**	**249.676**	**451.882**	**833.730**	**870.496**	**997.446**	**1.015.320**	**307%**
	Ημεδαποί	**32.859**	**65.441**	**104.461**	**84.949**	**82.971**	**80.885**	**146%**
Κεντρικής Μακεδονίας	Αλλοδαποί	674.078	776.609	733.308	779.357	862.282	938.572	39%
	Ημεδαποί	188.875	190.932	163.522	147.287	126.681	116.185	-38%
Ιονίων Νήσων	Αλλοδαποί	471.521	511.469	537.215	557.225	631.297	632.395	34%
	Ημεδαποί	68.587	64.865	49.903	49.974	43.433	38.368	-44%
Πελοποννήσου	Αλλοδαποί	92.608	101.632	151.152	146.004	177.086	183.670	98%
	Ημεδαποί	147.039	167.093	290.527	215.682	199.958	189.212	29%
Ηπείρου	Αλλοδαποί	109.370	108.455	125.676	166.512	209.125	258.685	137%
	Ημεδαποί	105.127	95.278	102.087	110.993	115.161	105.475	0%
Θεσσαλίας	Αλλοδαποί	102.878	139.929	117.935	134.574	164.959	179.517	74%
	Ημεδαποί	117.661	131.300	155.392	162.333	152.087	145.396	24%
Αττικής	Αλλοδαποί	63.112	79.702	112.451	98.785	115.291	123.797	96%
	Ημεδαποί	119.557	124.409	152.355	175.445	165.597	153.976	29%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	Αλλοδαποί	63.031	92.560	133.138	151.823	153.055	166.972	165%
	Ημεδαποί	31.710	38.415	49.675	44.168	39.998	36.952	17%
Στερεάς Ελλάδας	Αλλοδαποί	1.981	1.487	21.304	26.241	34.785	36.765	1756%
	Ημεδαποί	100.863	109.115	134.313	142.342	126.117	121.832	21%
Βορείου Αιγαίου	Αλλοδαποί	74.287	94.581	85.213	93.021	95.581	105.432	42%
	Ημεδαποί	5.471	6.321	59.733	49.911	50.038	49.253	800%
Δυτικής Ελλάδας	Αλλοδαποί	11.237	11.760	13.594	17.086	21.346	24.186	115%
	Ημεδαποί	36.251	31.494	45.964	53.157	49.585	45.720	26%
Δυτικής Μακεδονίας	Αλλοδαποί	2.111	2.843	2.138	2.992	3.229	3.620	71%
	Ημεδαποί	15.398	15.518	19.552	21.696	18.445	17.466	13%
	Αλλοδαποί	**2.405.474**	**3.034.733**	**3.715.891**	**4.003.038**	**4.639.951**	**5.029.876**	**109%**
	Ημεδαποί	**1.459.447**	**1.659.619**	**1.941.818**	**1.903.335**	**1.770.408**	**1.632.747**	**12%**
Σύνολο Χώρας		**3.864.921**	**4.694.352**	**5.657.709**	**5.906.373**	**6.410.359**	**6.662.623**	**72%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σε Περιφερειακό επίπεδο, όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στις αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής την περίοδο 2014-2019, με τις υψηλότερες αυξήσεις σε απόλυτες διαφορές να σημειώνονται στις Περιφέρειες της Κρήτης (+288% ή +814 χιλ., από 283 χιλ. το 2014 σε 1.096 χιλ. το 2019) και Νοτίου Αιγαίου (+93% ή +913 χιλ., από 980 χιλ. το 2014 σε 1.893 χιλ. το 2019). Οι δύο αυτές Περιφέρειες μαζί με τις επίσης τουριστικές Περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας (+22% ή +192 χιλ., από 863 χιλ. το 2014 σε 1.055 χιλ. το 2019) και των Ιονίων Νήσων (+24% ή +131 χιλ., από 540 χιλ. το 2014 σε 671 χιλ. το 2019) αντιπροσώπευαν για το 2019 το 71% των συνολικών αφίξεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής.

Τέλος, οι αφίξεις αλλοδαπών φαίνονται ότι αυξάνουν το μερίδιο τους την περίοδο 2014-2019 (από 62% το 2014 σε 75% το 2019) σε αντίθεση με τους ημεδαπούς που καταγράφουν μείωση του μεριδίου τους (από 38% το 2014 σε 25% το 2019). Η μείωση του μεριδίου των ημεδαπών οφείλεται στον μικρότερο ρυθμό αύξησης τους και όχι στην μείωση των ημεδαπών αφίξεων.

Διάγραμμα 76: Εξέλιξη των αφίξεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

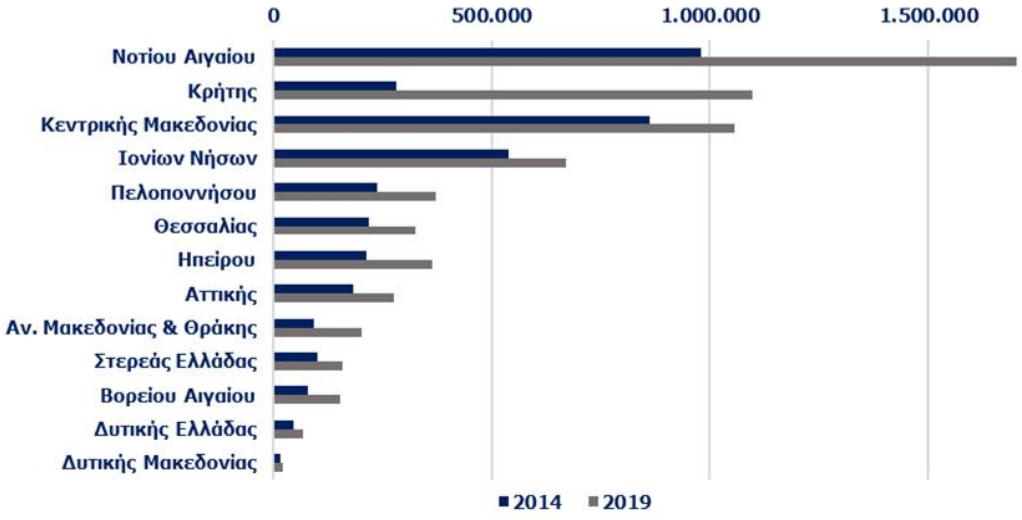

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019, κατέγραψε αύξηση στις αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά +288% ή +814 χιλ. (από 283 χιλ. το 2014 σε 1,1 εκατ. το 2019). Επιμέρους, οι αλλοδαποί εμφάνισαν αύξηση κατά +307% (από 250 χιλ. το 2014 σε 1,0 εκατ. το 2019) και οι ημεδαποί αύξηση κατά +146% (από 33 χιλ. το 2014 σε 81 χιλ. το 2019). Η Περιφέρεια Κρήτης το 2019 αντιπροσώπευε το 16% των συνολικών αφίξεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής.

5.5.2 Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής

Οι διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) την περίοδο 2014-2019 κατέγραψαν αύξηση κατά +61% (από 20,1 εκατ. το 2014 σε 32,3 εκατ. το 2019). Επιμέρους, οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σημείωσαν αύξηση κατά +82% (από 14,5 εκατ. το 2014 σε 26,4 εκατ. το 2019) και των ημεδαπών κατά +6% (από 5,6 εκατ. το 2014 σε 5,9 εκατ. το 2019).

Πίνακας 64: Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014-2019

Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) ανά Περιφέρεια, 2014 - 2019								
Περιφέρεια		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ 2014 - 2019**
Νοτίου Αιγαίου	Αλλοδαποί	2.090.100	2.851.139	4.361.076	4.762.368	5.670.704	6.081.967	191%
	Ημεδαποί	1.967.103	2.949.992	2.714.558	2.696.700	2.513.071	2.282.470	16%
Κεντρικής Μακεδονίας	Αλλοδαποί	4.894.872	5.234.343	4.341.666	4.545.408	4.715.306	5.217.908	7%
	Ημεδαποί	852.027	824.851	624.097	559.092	455.847	415.978	-51%
Κρήτης	**Αλλοδαποί**	**1.486.787**	**2.956.125**	**4.610.092**	**4.892.542**	**5.264.633**	**5.253.003**	**253%**
	Ημεδαποί	**121.699**	**220.222**	**497.530**	**391.537**	**355.889**	**338.956**	**179%**
Ιονίων Νήσων	Αλλοδαποί	3.324.918	3.417.034	4.184.767	4.369.939	4.825.807	4.772.731	44%
	Ημεδαποί	472.481	411.606	333.670	347.807	282.842	264.017	-44%
Ηπείρου	Αλλοδαποί	605.339	608.667	736.144	923.796	1.147.878	1.404.505	132%
	Ημεδαποί	300.978	256.681	322.440	335.926	338.054	317.732	6%
Θεσσαλίας	Αλλοδαποί	552.472	731.251	666.830	722.911	829.258	865.636	57%
	Ημεδαποί	381.497	464.025	513.813	574.178	509.998	489.003	28%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	Αλλοδαποί	316.156	458.064	770.427	844.303	863.817	907.484	187%
	Ημεδαποί	96.396	90.667	210.119	183.141	157.310	142.932	48%
Πελοποννήσου	Αλλοδαποί	381.593	397.501	469.905	487.642	551.422	553.012	45%
	Ημεδαποί	517.357	577.764	750.735	565.296	508.362	474.427	-8%
Βορείου Αιγαίου	Αλλοδαποί	570.957	674.740	526.768	586.352	631.470	646.245	13%
	Ημεδαποί	36.017	36.524	334.904	272.120	258.301	238.649	563%
Αττικής	Αλλοδαποί	251.487	290.077	304.826	300.482	345.224	361.572	44%
	Ημεδαποί	312.308	312.834	382.309	429.258	389.845	353.863	13%
Στερεάς Ελλάδας	Αλλοδαποί	6.700	4.651	157.389	189.064	230.890	242.460	3519%
	Ημεδαποί	259.804	285.950	437.221	444.756	392.097	379.992	46%
Δυτικής Ελλάδας	Αλλοδαποί	50.899	54.848	50.471	58.426	71.199	84.228	65%
	Ημεδαποί	214.750	140.380	164.803	187.524	162.135	146.720	-32%
Δυτικής Μακεδονίας	Αλλοδαποί	4.607	6.022	4.718	5.918	6.297	6.355	38%
	Ημεδαποί	32.320	42.364	45.427	47.306	40.085	35.720	11%
	Αλλοδαποί	**14.536.887**	**17.684.462**	**21.185.079**	**22.689.151**	**25.153.905**	**26.397.106**	**82%**
	Ημεδαποί	**5.564.737**	**6.613.860**	**7.331.626**	**7.034.641**	**6.363.836**	**5.880.459**	**6%**
Σύνολο Χώρας		**20.101.624**	**24.298.322**	**28.516.705**	**29.723.792**	**31.517.741**	**32.277.565**	**61%**

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σε Περιφερειακό επίπεδο, όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν αύξηση στις διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής την περίοδο 2014-2019, με εξαίρεση τις Περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας (-13%, από 266 χιλ. το 2014 σε 231 χιλ. το 2019) και της Κεντρικής Μακεδονίας (-2%, από 5,7 εκατ. το 2014 σε 5,6 εκατ. το 2019). Οι υψηλότερες αυξήσεις σε απόλυτες διαφορές καταγράφηκαν στις Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (+106% ή +4,3 εκατ., από 4,1 εκατ. το 2014 σε 8,4 εκατ. το 2019), της Κρήτης (+248% ή +4,0 εκατ., από 1,6 εκατ. το 2014 σε 5,6 εκατ. το 2019), των Ιονίων Νήσων (+33% ή +1,2 εκατ., από 3,8 εκατ. το 2014 σε 5,0 εκατ. το 2019) και της Ηπείρου (+90% ή +816 χιλ., από 906 χιλ. το 2014 σε 1,7 εκατ. το 2019). Οι Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης, της Κεντρικής

Μακεδονίας και των Ιονίων Νήσων το 2019 αντιπροσώπευαν το 76% των συνολικών διανυκτερεύσεων που καταγράφηκαν σε καταλύματα σύντομης διαμονής.

Η πλειοψηφία των διανυκτερεύσεων έγινε από αλλοδαπούς με αυξητική τάση την περίοδο 2014-2019 (από 72% το 2014 σε 82% το 2019) ενώ αντίθετα το μερίδιο των ημεδαπών μειώθηκε (από 28% το 2014 σε 18% το 2019).

Διάγραμμα 77: Εξέλιξη των διανυκτερεύσεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια) στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2014 και 2019

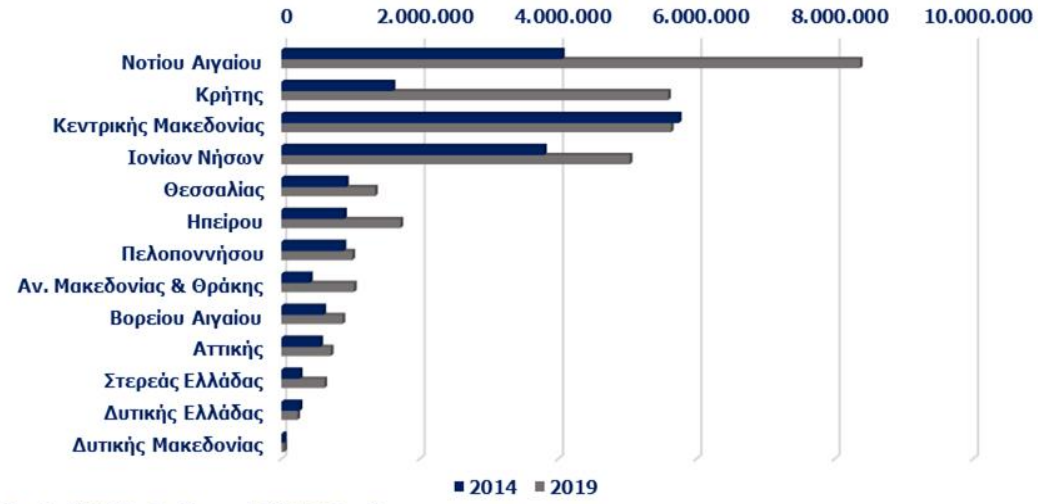

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Η Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2014-2019, κατέγραψε αύξηση στις διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά +248% ή +4,0 εκατ. (από 1,6 εκατ. το 2014 σε 5,6 εκατ. το 2019). Επιμέρους, οι διανυκτερεύσεις από αλλοδαπούς εμφάνισαν αύξηση κατά +253% (από 1,5 εκατ. το 2014 σε 5,3 εκατ. το 2019) και από ημεδαπούς αύξηση κατά +179% (από 122 χιλ. το 2014 σε 339 χιλ. το 2019). Η Περιφέρεια Κρήτης το 2019 αντιπροσώπευε το 17% των συνολικών διανυκτερεύσεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής.

5.6 ΤΙΜΕΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ, 2018-2019

Σε αυτή την Ενότητα, αποτυπώνονται οι τιμές των ξενοδοχειακών δωματίων ανά κατηγορία αστεριού και ανά Περιφέρεια. Τα στοιχεία προέρχονται από την trivago και ως εκ τούτου αφορούν μάλλον στην αγορά μεμονωμένων ταξιδιωτών. Παρ' όλα αυτά δίνουν σημαντικές πληροφορίες για την τάση στους επιμέρους προορισμούς. Για την καλύτερη ερμηνεία των στοιχείων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι προκύπτουν από διοικητικά στοιχεία από το αρχείο της trivago, χωρίς στατιστική επεξεργασία για αναγωγή στο σύνολο. Συνεπώς υπόκεινται στους ακόλουθους περιορισμούς:

- Οι τιμές των ξενοδοχείων βασίζεται σε clickouts[9],
- Ο μήνας αφορά στον μήνα άφιξης στο ξενοδοχείο και όχι στον μήνα κράτησης.
- Οι τιμές των ξενοδοχείων αποτελούν σταθμισμένους μέσους όρους των τιμών. Η στάθμιση γίνεται με βάση τον αριθμό clickouts.

5.6.1 Τιμές ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Κρήτης

Οι τιμές των δωματίων ανά κατηγορία αστεριού τα έτη 2018-2019 στην Περιφέρεια Κρήτης σημειώνουν διακυμάνσεις ανά μήνα, με τις υψηλότερες τιμές να καταγράφονται τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο. Συγκεκριμένα στα 5* δωμάτια η εικόνα είναι αρνητική, με τις υψηλότερες ποσοστιαίες μειώσεις να σημειώνονται τους μήνες Φεβρουάριο (-28%, από € 125 το 2018 σε € 91 το 2019), Ιανουάριο (-25%, από € 143 το 2018 σε € 107 το 2019), Ιούλιο (-20%, από € 373 το 2018 σε € 297 το 2019) και Μάρτιο (-18%, από € 118 το 2018 σε € 97 το 2019).

Αναφορικά με τα 4* δωμάτια η εικόνα είναι αρνητική, με εξαίρεση τους μήνες Απρίλιο (+3%, από € 88 το 2018 σε € 91 το 2019) και Μάιο (+0,4%, από € 101 το 2018 σε € 101 το 2019). Οι υψηλότερες ποσοστιαίες μειώσεις σημειώθηκαν τον Ιανουάριο (-23%, από € 112 το 2018 σε € 86 το 2019), τον Μάρτιο (-8%, από € 95 το 2018 σε € 87 το 2019), τον Ιούλιο (-8%, από € 197 το 2018 σε € 181 το 2019), τον Αύγουστο (-8%, από € 194 το 2018 σε € 179 το 2019) και τον Σεπτέμβριο (-8%, από € 141 το 2018 σε € 130 το 2019).

[9] Το clickout γίνεται όταν ο επισκέπτης μεταβεί από το site της trivago κάνοντας «κλικ» σε ένα συνεργαζόμενο online travel agent.

Η εικόνα στα 3* δωμάτια είναι μικτή, με τους μήνες Ιανουάριο (+9%, από € 52 το 2018 σε € 57 το 2019), Φεβρουάριο (+1%, από € 56 το 2018 σε € 56 το 2019), Μάρτιο (+15%, από € 54 το 2018 σε € 62 το 2019), Απρίλιο (+4%, από € 58 το 2018 σε € 60 το 2019) και Οκτώβριο (+3%, από € 63 το 2018 σε € 65 το 2019) να καταγράφουν αύξηση και τους μήνες Μάιο (-1%, από € 64 το 2018 σε € 64 το 2019), Ιούνιο (-0,1%, από € 84 το 2018 σε € 84 το 2019), Ιούλιο (-4%, από € 111 το 2018 σε € 107 το 2019), Αύγουστο (-6%, από € 111 το 2018 σε € 104 το 2019), Σεπτέμβριο (-4%, από € 84 το 2018 σε € 80 το 2019) και Νοέμβριο (-1%, από € 58 το 2018 σε € 57 το 2019) μείωση.

Τέλος, τα δωμάτια 1*-2* σημειώνουν αρνητική εικόνα, με εξαίρεση τους μήνες Ιανουάριο (+4%, από € 44 το 2018 σε € 46 το 2019), Μάρτιο (+8%, από € 42 το 2018 σε € 45 το 2019) και Απρίλιο (+8%, από € 43 το 2018 σε € 46 το 2019). Οι υψηλότερες ποσοστιαίες μειώσεις σημειώθηκαν τους μήνες Φεβρουάριο (-19%, από € 51 το 2018 σε € 42 το 2019) και Νοέμβριο (-15%, από € 44 το 2018 σε € 37 το 2019).

Πίνακας 65: Τιμές ξενοδοχειακών δωματίων ανά κατηγορία αστεριού στην Περιφέρεια Κρήτης, 2018-2019

Τιμές ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία αστεριού (σε €), 2018 - 2019												
	5*			4*			3*			1*-2*		
Μήνας	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ	2018	2019	%Δ
Ιανουάριος	143	107	-25%	112	86	-23%	52	57	9%	44	46	4%
Φεβρουάριος	125	91	-28%	97	91	-6%	56	56	1%	51	42	-19%
Μάρτιος	118	97	-18%	95	87	-8%	54	62	15%	42	45	8%
Απρίλιος	143	143	-0%	88	91	3%	58	60	4%	43	46	8%
Μάιος	188	169	-10%	101	101	0%	64	64	-1%	47	46	-2%
Ιούνιος	265	231	-13%	146	141	-3%	84	84	-0%	59	58	-1%
Ιούλιος	373	297	-20%	197	181	-8%	111	107	-4%	74	70	-5%
Αύγουστος	372	311	-16%	194	179	-8%	111	104	-6%	75	69	-9%
Σεπτέμβριος	263	229	-13%	141	130	-8%	84	80	-4%	59	57	-3%
Οκτώβριος	169	166	-2%	97	95	-2%	63	65	3%	45	43	-4%
Νοέμβριος	124	111	-10%	89	84	-6%	58	57	-1%	44	37	-15%
Δεκέμβριος	125	Μ.Δ.		96	Μ.Δ.		65	Μ.Δ.		47	Μ.Δ.	

Πηγή: Trivago - Επεξεργασία INSETE Intelligence

6 ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ

6.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, 2018

Η ανάλυση των οικονομικών δεικτών απόδοσης βασίζεται σε στοιχεία ισολογισμών 1.505 εταιρειών, για τις οποίες βρέθηκε ισολογισμός για το 2018, οι οποίες ταυτοποιήθηκαν με τα 1.594 ξενοδοχεία[10] τα οποία τους ανήκουν και τα οποία διαθέτουν 129.101 δωμάτια στις κατηγορίες 2*, 3*, 4* και 5*. Με τον τρόπο αυτό κατέστη δυνατό να αναλυθούν όχι μόνο χρηματοοικονομικοί αλλά και λειτουργικοί δείκτες ανά κατηγορία και ανά προορισμό[11].

Το δείγμα αντιπροσωπεύει το 40% των μονάδων και το 47% των δωματίων των 5* ξενοδοχείων, το 28% των μονάδων και το 40% των δωματίων των 4* ξενοδοχείων, το 20% των μονάδων και το 30% των δωματίων των 3* ξενοδοχείων και το 11% των μονάδων και το 14% των δωματίων των 2* ξενοδοχείων.

Για τις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας για τα ξενοδοχεία 5*, Δυτικής Μακεδονίας για τα ξενοδοχεία 4* και Θεσσαλίας, Δυτικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας και Κυκλάδων για τα ξενοδοχεία 2*, δεν υπήρχε επαρκές δείγμα για την ανάλυση των ισολογισμών των ξενοδοχείων που ευρίσκονται σε αυτές. Στις περιπτώσεις αυτές προβήκαμε μόνο σε εκτίμηση του Κύκλου Εργασιών τους, ενώ τα μεγέθη ΚΠΦΤΑ[12], ΚΠΦ[13], Καθαρά Πάγια, Ίδια Κεφάλαια και Μακροπρόθεσμα Δάνεια δεν εκτιμήθηκαν. Εκτιμούμε όμως ότι λόγω του μικρού αριθμού δωματίων στις εν λόγω Περιφέρειες, η παράλειψή τους δεν αλλοιώνει ουσιωδώς την εκτίμηση των συνολικών μεγεθών που προαναφέρθηκαν, ανά κατηγορία.

[10] Λόγω μη δημοσίευσης πλέον των στοιχείων του ΜΗΤΕ, η ταυτοποίηση των ξενοδοχείων έγινε αποκλειστικά και μόνο από την βάση του ΞΕΕ, ενώ την προηγούμενη χρονιά (2018) στα στοιχεία συμπεριλαμβάνονταν και τα στοιχεία του ΜΗΤΕ.

[11] Για αναλυτική μεθοδολογία βλ. σελ. 8 και 9 αντίστοιχης μελέτης με στοιχεία 2015.

[12] Κέρδη Προ Φόρων Τόκων και Αποσβέσεων.

[13] Κέρδη Προ Φόρων

6.1.1 Οικονομικοί δείκτες απόδοσης ξενοδοχείων στην Ελλάδα

Πίνακας 66: Βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη και δείκτες ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018

Βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη και δείκτες ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018				
Κατηγορία	**5***	**4***	**3***	**2***
Δωμάτια	82.856	115.970	99.219	101.570
Κύκλος Εργασιών	2.941.495.981	2.189.870.403	988.629.544	699.449.071
ΚΠΦΤΑ	863.077.696	542.784.689	210.627.481	110.776.888
ως % του Κύκλου Εργασιών	29%	25%	21%	16%
ΚΠΦ	142.679.063	232.456.728	60.475.942	37.080.164
ως % του Κύκλου Εργασιών	5%	11%	6%	5%
Καθαρά Πάγια	1.893.281.519	1.051.359.492	376.545.212	190.008.075
Ίδια Κεφάλαια	5.582.619.328	3.545.016.844	2.038.342.293	1.554.048.054
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	4.567.534.467	1.509.276.884	651.694.485	206.947.393
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/Ίδια Κεφάλαια	0,8	0,4	0,3	0,1
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/ΚΠΦΤΑ	5,3	2,8	3,1	1,9

Πηγή: ICAP, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι:

- Ο κύκλος εργασιών των ξενοδοχείων 2*, 3*, 4* και 5* υπερβαίνει τα € 6,8 δισ. αθροιστικά ενώ τα συνολικά επενδεδυμένα Ίδια Κεφάλαια υπερβαίνουν τα € 12,7 δισ. και ο Μακροπρόθεσμος Δανεισμός τα € 6,9 δισ. Η αξία των Παγίων μετά τις Αποσβέσεις (Καθαρά Πάγια) ανέρχεται σε € 3,5 δισ. περίπου.
- Αν και τα ξενοδοχεία 5* έχουν μικρότερο συνολικό αριθμό δωματίων από τα ξενοδοχεία 3* και 4*, έχουν σημαντικά μεγαλύτερη οικονομική σημασία με όρους Κύκλου Εργασιών, Κερδοφορίας (ΚΠΦΤΑ), Επενδεδυμένων Παγίων και Επενδεδυμένων Κεφαλαίων, τόσο Ιδίων όσο και Δανείων.
- Έχουν επίσης καλύτερο δείκτη κερδοφορίας ΚΠΦΤΑ ενώ σε επίπεδο ΚΠΦ υστερούν έναντι μόνο των 4*. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κερδοφορίας ΚΠΦΤΑ για τα 5* ξενοδοχεία κρίνεται ως πολύ ικανοποιητικός ενώ ο δείκτης ΚΠΦ ως μάλλον χαμηλός, για τα 4* ως ικανοποιητικοί και οι δύο, για τα 3* ως ικανοποιητικός και ως μάλλον χαμηλός αντίστοιχα ενώ για τα 2* ως μάλλον χαμηλοί.
- Τέλος, η χρηματοοικονομική επάρκεια (βάσει των δεικτών Μακροπρόθεσμα Δάνεια προς Ίδια Κεφάλαια και Μακροπρόθεσμα Δάνεια προς ΚΠΦΤΑ) κρίνεται ως υγιής για τις κατηγορίες 2*, 3* και 4* ενώ για την κατηγορία 5* αυτό ισχύει μόνο για τον πρώτο δείκτη (Μακροπρόθεσμων Δανείων προς Ίδια Κεφάλαια), ενώ ο δεύτερος δείκτης (Μακροπρόθεσμων Δανείων προς ΚΠΦΤΑ) κρίνεται ως μάλλον υψηλός.

Πίνακας 67: Βασικοί δείκτες ξενοδοχείων ανά δωμάτιο στην Ελλάδα, 2018

Βασικοί δείκτες ξενοδοχείων ανά δωμάτιο στην Ελλάδα, 2018				
Κατηγορία	**5***	**4***	**3***	**2***
Κύκλος Εργασιών/Δωμάτιο	35.501	18.883	9.964	6.886
Καθαρά Πάγια/Δωμάτιο	22.850	9.066	3.795	1.871
Ίδια Κεφάλαια/Δωμάτιο	67.377	30.568	20.544	15.300
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/Δωμάτιο	55.126	13.014	6.568	2.037

Πηγή: ICAP, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σύμφωνα με τον πίνακα 67, προκύπτει ότι, ανά Δωμάτιο, τόσο ο Κύκλος Εργασιών όσο και τα Επενδεδυμένα Πάγια, τα Ίδια Κεφάλαια και τα Μακροπρόθεσμα Δάνεια είναι σημαντικά υψηλότερα όσο υψηλότερη είναι η κατηγορία του ξενοδοχείου.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι ενώ ο Κύκλος Εργασιών ανά Δωμάτιο στα ξενοδοχεία 5* είναι περίπου διπλάσιος από αυτόν των 4* (που με τη σειρά τους είναι περίπου διπλάσιος αυτού των 3* και περίπου τριπλάσιος αυτού των 2*), τα Επενδεδυμένα Κεφάλαια και Πάγια ανά Δωμάτιο είναι υπερδιπλάσια στα ξενοδοχεία 5* σε σχέση με τα αντίστοιχα 4*. Δηλαδή η απόδοση, με όρους Κύκλου Εργασιών ανά Δωμάτιο σε σχέση με τα Επενδεδυμένα Κεφάλαια και Πάγια ανά Δωμάτιο στα ξενοδοχεία 5* υπολείπεται αυτής των ξενοδοχείων 4*. Η εικόνα αυτή συνάδει και με την εικόνα στους δείκτες χρηματοοικονομικής επάρκειας του Πίνακα 66.

6.1.2 Οικονομικοί δείκτες απόδοσης ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης

Η ανάλυση των οικονομικών δεικτών απόδοσης στην Περιφέρεια Κρήτης βασίζεται σε στοιχεία ισολογισμών 257 εταιρειών, για τις οποίες βρέθηκε ισολογισμός για το 2018, οι οποίες ταυτοποιήθηκαν με τα 276 ξενοδοχεία τα οποία τους ανήκουν και τα οποία διαθέτουν 27.113 δωμάτια στις κατηγορίες 5*, 4*, 3* και 2*.

Το δείγμα αντιπροσωπεύει το 27% των μονάδων και το 33% των δωματίων των 5* ξενοδοχείων, το 31% των μονάδων και το 40% των δωματίων των 4* ξενοδοχείων, το 19% των μονάδων και το 29% των δωματίων των 3* ξενοδοχείων και το 12% των μονάδων και το 14% των δωματίων των 2* ξενοδοχείων.

Πίνακας 68: Βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη και δείκτες ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης, 2018

Βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη και δείκτες ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης, 2018				
Κατηγορία	**5***	**4***	**3***	**2***
Δωμάτια	21.525	29.867	17.644	20.433
Κύκλος Εργασιών	654.867.962	510.794.771	183.482.655	147.086.115
ΚΠΦΤΑ	203.337.935	133.430.778	37.040.402	32.409.775
ως % του Κύκλου Εργασιών	31%	26%	20%	22%
ΚΠΦ	66.857.521	58.123.400	12.962.746	8.822.705
ως % του Κύκλου Εργασιών	10%	11%	7%	6%
Καθαρά Πάγια	524.932.498	295.577.602	66.796.312	58.268.601
Ίδια Κεφάλαια	1.061.221.176	788.256.950	308.181.806	340.341.202
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	1.181.692.388	417.502.021	97.200.893	49.786.935
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/Ίδια Κεφάλαια	1,1	0,5	0,3	0,1
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/ΚΠΦΤΑ	5,8	3,1	2,6	1,5

Πηγή: ICAP, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι:

- Ο κύκλος εργασιών των ξενοδοχείων 2*, 3*, 4* και 5* ανέρχεται σε € 1,5 δισ. περίπου ενώ τα συνολικά Επενδεδυμένα Ίδια Κεφάλαια είναι περίπου € 2,5 δισ. και ο Μακροπρόθεσμος Δανεισμός περίπου € 1,7 δισ. Η αξία των Παγίων μετά τις Αποσβέσεις (Καθαρά Πάγια) ανέρχεται σε € 946 εκατ. περίπου.
- Τα ξενοδοχεία 5* έχουν σημαντικά μεγαλύτερο Κύκλο Εργασιών, Κερδοφορία (ΚΠΦΤΑ και ΚΠΦ), Καθαρά Πάγια, Ίδια Κεφάλαια και Μακροπρόθεσμα Δάνεια σε σύγκριση με τις υπόλοιπες κατηγορίες ξενοδοχείων.

- Έχουν επίσης καλύτερους δείκτες κερδοφορίας τόσο σε επίπεδο ΚΠΦΤΑ όσο και σε επίπεδο ΚΠΦ. Ο δείκτης ΚΠΦΤΑ ως ποσοστό του Κύκλου Εργασιών των 5* ξενοδοχείων κρίνεται ως πολύ ικανοποιητικός, των 4* και 3* ως ικανοποιητικός ενώ των 2* ως χαμηλός. Παράλληλα, ο δείκτης ΚΠΦ ως ποσοστό του Κύκλου Εργασιών των ξενοδοχείων 5* και 4* κρίνεται ως πολύ ικανοποιητικός και των 3* και 2* ως ικανοποιητικός.
- Τέλος, οι δείκτες Μακροπρόθεσμα Δάνεια προς Ίδια Κεφάλαια και Μακροπρόθεσμα Δάνεια προς ΚΠΦΤΑ κρίνονται ως υγιείς σε όλες τις κατηγορίες ξενοδοχείων, με εξαίρεση τον δείκτη Μακροπρόθεσμα Δάνεια προς ΚΠΦΤΑ για τα 5* ξενοδοχεία που κρίνεται ως υψηλός.

Πίνακας 69: Βασικοί δείκτες ξενοδοχείων ανά δωμάτιο στην Περιφέρεια Κρήτης, 2018

Βασικοί δείκτες ξενοδοχείων ανά δωμάτιο στην Περιφέρεια Κρήτης, 2018				
Κατηγορία	**5***	**4***	**3***	**2***
Κύκλος Εργασιών/Δωμάτιο	30.424	17.102	10.399	7.198
Καθαρά Πάγια/Δωμάτιο	24.387	9.896	3.786	2.852
Ίδια Κεφάλαια/Δωμάτιο	49.302	26.392	17.467	16.656
Μακροπρόθεσμα Δάνεια/Δωμάτιο	54.899	13.979	5.509	2.437

Πηγή: ICAP, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Σύμφωνα με τον πίνακα 69, προκύπτει ότι, ανά Δωμάτιο, τόσο ο Κύκλος Εργασιών όσο και τα Επενδεδυμένα Πάγια, τα Ίδια Κεφάλαια και τα Μακροπρόθεσμα Δάνεια είναι σημαντικά υψηλότερα όσο υψηλότερη είναι η κατηγορία του ξενοδοχείου.

Συγκριτικά με τους αντίστοιχους δείκτες για το σύνολο της χώρας (βλ. Πίνακα 67), παρατηρούμε ότι ο Κύκλος Εργασιών ανά Δωμάτιο, τα Καθαρά Πάγια ανά Δωμάτιο, τα Ίδια Κεφάλαια ανά Δωμάτιο και τα Μακροπρόθεσμα Δάνεια ανά Δωμάτιο είναι υψηλότερα στην Περιφέρεια Κρήτης για τα 2* ξενοδοχεία και χαμηλότερα για τα 5* και 3* ξενοδοχεία. Εξαίρεση αποτελούν τα Καθαρά Πάγια ανά Δωμάτιο για τα 5* ξενοδοχεία και ο Κύκλος Εργασιών ανά Δωμάτιο για τα 3* ξενοδοχεία. Αναφορικά με τα 4* ξενοδοχεία, τα Καθαρά Πάγια ανά Δωμάτιο και τα Μακροπρόθεσμα Δάνεια ανά Δωμάτιο είναι υψηλότερα στην Περιφέρεια Κρήτης σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας ενώ ο Κύκλος Εργασιών και τα Ίδια Κεφάλαια χαμηλότερα.

6.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, 2018-2019

Ο Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης (GRI) πελατών ξενοδοχείων υπολογίζεται από την ReviewPro, εταιρεία που ειδικεύεται στην μέτρηση της online φήμης των ξενοδοχείων. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται για κάθε ξενοδοχείο, μέσω ανάλυσης των μεταβλητών που συνδέονται με τις αναρτήσεις σχολίων πελατών σε εκατοντάδες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, ιστοσελίδες σχολιασμού ξενοδοχείων και ιστοσελίδες OTAs (online travel agents – διαδικτυακά ταξιδιωτικά γραφεία). Επίσης, λαμβάνει υπόψιν όχι μόνο τις ημερήσιες κριτικές αλλά και τα ιστορικά δεδομένα των τελευταίων 365 ημερών δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στις πιο πρόσφατες κριτικές. Δείκτες άνω του 80% υποδηλώνουν θετική εμπειρία. Ο δείκτης είναι ποιοτικός και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της εξέλιξης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Για τον υπολογισμό έχουν αναλυθεί τα στοιχεία 1.126 ξενοδοχείων από την Ελλάδα, διαφόρων κατηγοριών και από διαφορετικές περιοχές της χώρας. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται για το 2019 βασίζονται σε 470 χιλ. αξιολογήσεις από πελάτες ελληνικών ξενοδοχείων. Συνεπώς, ο δείκτης GRI αποτυπώνει το ανταγωνιστικό επίπεδο του ελληνικού ξενοδοχειακού προϊόντος.

6.2.1 Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Πίνακας 70: Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2018-19

Δείκτες Ποιότητας των ξενοδοχείων της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2018-19		
	2018	2019
Ήπειρος	89,9%	91,0%
Κυκλάδες	90,0%	90,5%
Βόρειο Αιγαίο	86,2%	87,1%
Κρήτη	**86,2%**	**87,1%**
Θεσσαλία	86,2%	87,0%
Κεν. Μακεδονία	86,0%	86,9%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	85,6%	86,7%
Δωδεκάνησα	85,8%	86,4%
Πελοπόννησος	84,9%	86,2%
Στερεά Ελλάδα	85,1%	85,8%
Αττική	84,6%	85,9%
Ιόνια Νησιά	85,0%	85,3%
GRI	**86,3%**	**87,1%**

Πηγή: Review Pro - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στον Πίνακα 70 καταγράφεται ο Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης (GRI) των πελατών ξενοδοχείων τόσο ανά Περιφέρεια (με εξαίρεση τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Δυτικής Ελλάδας όπου δεν διαθέτουμε στοιχεία) όσο και για το σύνολο της χώρας. Από τα στοιχεία, παρατηρούμε ότι οι πελάτες που επέλεξαν για την διαμονή τους ξενοδοχεία έμειναν ικανοποιημένοι από τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και στις επιμέρους Περιφέρειες (βλ. άνωθεν).

Συγκεκριμένα, το επίπεδο ικανοποίησης των πελατών ξενοδοχείων στο σύνολο της Ελλάδας, σημείωσε βελτίωση την περίοδο 2018-2019 (από 86,3% το 2018 σε 87,1% το 2019). Επιμέρους όλες οι Περιφέρειες σημείωσαν βελτίωση του επιπέδου ικανοποίησης των πελατών ξενοδοχείων τους. Συγκεκριμένα, Ήπειρος (από 89,9% το 2018 σε 91,0% το 2019), Κυκλάδες (από 90,0% το 2018 σε 90,5% το 2019), Βόρειο Αιγαίο (από 86,2% το 2018 σε 87,1% το 2019), Κρήτη (από 86,2% το 2018 σε 87,1% το 2019), Θεσσαλία (από 86,2% το 2018 σε 87,0% το 2019), Κεντρική Μακεδονία (από 86,0% το 2018 σε 86,9% το 2019), Αν. Μακεδονία & Θράκη (από 85,6% το 2018 σε 86,7% το 2019), Δωδεκάνησα (από 85,8% το 2018 σε 86,4% το 2019), Πελοπόννησος (από 84,9% το 2018 σε 86,2% το 2019), Στερεά Ελλάδα (από 85,1% το 2018 σε 85,8% το 2019), Αττική (από 84,6% το 2018 σε 85,9% το 2019) και Ιόνια Νησιά (από 85,0% το 2018 σε 85,3% το 2019). Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι η Ήπειρος και οι Κυκλάδες εμφάνισαν τα υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης ενώ η Αττική και τα Ιόνια Νησιά από τα χαμηλότερα.

6.2.2 Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία αστεριού

Πίνακας 71: Δείκτες ποιότητας ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία αστεριού, 2018-19

Δείκτες Ποιότητας ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κατηγορία αστεριού, 2018-19		
	2018	2019
5*	89,2%	89,5%
4*	85,5%	86,6%
3*	86,0%	86,8%
1*- 2*	83,6%	85,3%
GRI	**86,2%**	**87,1%**

Πηγή: Review Pro - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Ο Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης (GRI) των πελατών ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Κρήτης σημείωσε βελτίωση την περίοδο 2018-2019 (από 86,2% το 2018 σε 87,1% το 2019). Η Περιφέρεια Κρήτης το 2019 σημείωσε το 4ο υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης πελατών ξενοδοχείων από όλους τους εξεταζόμενους προορισμούς.

Όλες οι επιμέρους κατηγορίες αστεριών στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Κρήτης εμφάνισαν την περίοδο 2018-2019 βελτίωση στο επίπεδο ικανοποίησης των πελατών τους. Συγκεκριμένα: 5* (από 89,2% το 2018 σε 89,5% το 2019), 4* (από 85,5% το 2018 σε 86,6% το 2019), 3* (από 86,0% το 2018 σε 86,8% το 2019) και 1*-2* (από 83,6% το 2018 σε 85,3% το 2019).

7 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ενότητα περιλαμβάνει την συνοπτική καταγραφή επιλεγμένων **βασικών στρατηγικών κατευθύνσεων και προβλέψεων που έχουν άμεση σχέση με την τουριστική ανάπτυξη,** όπως έχουν θεσμοθετηθεί και προωθούνται στο πλαίσιο του **Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου (ΠΧΠ)** για την Περιφέρεια Κρήτης (βλ. ΦΕΚ 260 ΑΑΠ/08.11.2017).

Τα **ΠΧΠ** θεσμοθετούνται με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μετά από δημόσια διαβούλευση. **Αποτελούν τα βασικά εργαλεία άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού αλλά και αναπτυξιακής πολιτικής σε Περιφερειακό επίπεδο**, παρέχοντας κατευθύνσεις για την χωρική οργάνωση και την ανάπτυξη των Περιφερειών της Χώρας και δίνοντας στρατηγικές κατευθύνσεις στα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού που έχουν ρυθμιστικό χαρακτήρα.

Στις επόμενες ενότητες περιγράφονται στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν σχέση με:

- **πρότυπα χωρικής οργάνωσης, αναπτυξιακούς πόλους και άξονες, κόμβους και πύλες μεταφορών** καθώς και με
- ειδικές **πρόνοιες και κατευθύνσεις** σε ότι αφορά στην **τουριστική ανάπτυξη ανά χωρική/ γεωγραφική ενότητες, θεματικές μορφές τουρισμού και ειδικές κατηγορίες του χώρου** (πχ. παράκτιος και νησιωτικός χώρος, ορεινός χώρος, κλπ.) καθώς και **όρους δόμησης** (πχ. αρτιότητες, επιτρεπόμενες χρήσεις, πυκνότητα κλινών).

Πρακτικά, οι πρόνοιες και οι κατευθύνσεις αυτές λαμβάνουν υπόψη μία σειρά επιτελικών σχεδίων και προγραμμάτων όπως Εθνικές Πολιτικές (πχ. Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης, ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων), τα οικεία Περιφερειακά και Τομεακά (πχ. υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη) Επιχειρησιακά Προγράμματα, αλλά και τις επηρεάζουν. Παράλληλα **έχουν άμεση και στενή σχέση τόσο με τον σχεδιασμό του χώρου ρυθμιστικού χαρακτήρα** (πχ. πολεοδομικά σχέδια) όσο και **με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών έργων** (πχ. μέσω της διαδικασίας της χωροθέτησης και της περιβαλλοντικής αδειοδότησης) στους τομείς – μεταξύ άλλων – των μεταφορών, των υποδομών και του τουρισμού.

Σκοπός και στόχοι

Η προώθηση καινοτομικών πρωτοβουλιών στον τομέα του τουρισμού, μέσω πιλοτικών εγχειρημάτων, για τη μετάβαση προς έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο, οργανωμένο και πολυθεματικό τουρισμό, οικονομικά αποδοτικό.

Η αλλαγή του προτύπου κατανάλωσης του χώρου με περιορισμό της άμετρης κατανάλωσης γης που πραγματοποιείται εις βάρος γεωργικών και δασικών εκτάσεων και η προώθηση της συγκεντρωμένης ανάπτυξης των χρήσεων γης και των δραστηριοτήτων στον χώρο.

Η αλλαγή του προτύπου ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας με επιδίωξη αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και, αναβάθμισης του δομημένου χώρου στην υπέρ-αναπτυγμένη βόρεια ακτή, και περιορισμό ανάπτυξης μορφών μαζικού και μονοθεματικού τουρισμού.

Χωροταξική ένταξη της Κρήτης στα ευρύτερα χωρικά σύνολα

Με την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων αερολιμενικών υποδομών στον αερολιμένα Χανίων και με τη μεταφορά του αερολιμένα Ηρακλείου στο Καστέλι Πεδιάδος υποστηρίζονται οι στόχοι για την χρονική διεύρυνση, τον εμπλουτισμό και την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, για την εξυπηρέτηση του ευρωπαϊκού και του διεθνούς τουρισμού.

Ανάπτυξη των δύο συνεργαζόμενων τομέων του τουρισμού και της γεωργίας, με κατάλληλα μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, ανεξάρτητα από τις εξελίξεις στον ευρύτερο ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και τις ρυθμίσεις στον τομέα των πολιτικών ανταγωνισμού και με την στήριξη της Αγροτοδιατροφικής Σύμπραξης Κρήτης. Δημιουργούνται πλέγματα και ανάπτυξη διασυνδέσεων μεταξύ επιλεγμένων κλάδων (αγροτοδιατροφικό, πολιτιστικό-τουριστικό, περιβαλλοντικό και σύμπλεγμα της γνώσης) και οργανώνονται διακρατικές επιχειρηματικές δράσεις για τη σύνδεση της παραγωγής, της τυποποίησης και της μεταποίησης γεωργο-περιβαλλοντικών προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας, του ποιοτικού τουρισμού και των αξιών του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Βασικοί άξονες και πόλοι ανάπτυξης

- από τον χερσαίο άξονα ανάπτυξης εθνικής και διαπεριφερειακής εμβέλειας (Καστέλι Κισσάμου-Σητεία),
- από τους επιδιωκόμενους να αναπτυχθούν χερσαίους άξονες διαπεριφερειακής εμβέλειας (Ηράκλειο – Άγιοι Δέκα - Ιεράπετρα - Παχιά Άμμος και Ρέθυμνο – Τυμπάκι -Άγιοι Δέκα),
- από τους υφιστάμενους θαλάσσιους άξονες σύνδεσης /'ανάπτυξης' με τον Πειραιά και την Αθήνα,
- από τους προτεινόμενους να ενισχυθούν θαλάσσιους άξονες σύνδεσης /'ανάπτυξης' με Καλαμάτα/Γύθειο, Θεσσαλονίκη, Ερμούπολη/ Μυτιλήνη/ Αλεξανδρούπολη και Ρόδο,
- από τις διεθνείς λιμενικές πύλες Ηρακλείου και Σούδας,
- την διεθνούς εμβέλειας αερολιμενική πύλη Ηρακλείου και την προτεινόμενη με μεταβατική διάταξη ως διεθνούς εμβέλειας αερολιμενική πύλη Χανίων, την αερολιμενική πύλη διαπεριφερειακής εμβέλειας Σητείας,
- τις προτεινόμενες με μεταβατική διάταξη διαπεριφερειακής εμβέλειας λιμενικές πύλες Καστέλι, Ρέθυμνο και Σητεία και τον εξειδικευμένο εμπορευματικό λιμένα στο Τυμπάκι

Ευρύτερες χωρικές ενότητες

Επιλέγονται ως πρότυπο εξέλιξης της τουριστικής δραστηριότητας οι ήπιες μορφές πολυθεματικού τουρισμού, εναλλακτικού και ποιοτικά αναβαθμισμένου τύπου στα ορεινά και ημιορεινά σύνολα ή μορφές τουρισμού ενταγμένες σε οργανωμένους υποδοχείς.

Στην υπέρ-αναπτυγμένη βόρεια ακτή επιδιώκεται η ανάληψη δράσεων αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου και αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού η έγκριση νέων αιτημάτων για ανάπτυξη μορφών μονοθεματικού μαζικού τουρισμού.

Η ζήτηση για παραθεριστική κατοικία, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, οδηγείται με συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις μέσω και των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων προς το εσωτερικό, στους πολυπληθείς ορεινούς και ημιορεινούς οικισμούς.

Οριοθετούνται ζώνες τουριστικής ανάπτυξης ενώ οι κατευθύνσεις για τον λοιπό - εκτός των ως άνω οριζόμενων ζωνών - παράκτιο «εκτός σχεδίου» χώρο είναι η θεσμοθέτηση διατάξεων, από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, ώστε να

περιορίζεται αποτελεσματικά η εκτός σχεδίου δόμηση για παραθεριστική κατοικία, με διοχέτευσή της κατά το δυνατόν στο δίκτυο των οικισμών.

Σημειακές παραγωγικές δραστηριότητες εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Δυνατότητες υποδοχής μεγάλων επενδύσεων βρίσκονται σε τρεις σημαντικές εκτάσεις του δημοσίου, οι οποίες ευρίσκονται εντός των ορίων της περιοχής των Καλλικράτειων Δήμων Ηρακλείου, Μαλεβιζίου, Χερσονήσου, έχουν δυνατότητα να υποδεχθούν παραγωγικές δραστηριότητες εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας στον τριτογενή τομέα: α) η περιοχή του νυν αεροδρομίου Νίκος Καζαντζάκης που θα είναι διαθέσιμη όταν μεταφερθεί στη νέα θέση και κλείσει το αεροδρόμιο, β), ο χώρος του Α/Σ Λινοπεραμάτων εφόσον υλοποιηθεί η προβλεπόμενη μετεγκατάσταση του στην Κορακιά, γ) η έκταση της πρώην Αμερικάνικης Βάσης στις Γούρνες.

Ως στρατηγική κατεύθυνση προτείνεται η απόδοσή τους σε χρήσεις συνεδριακών / ερευνητικών / πολυθεματικών κέντρων συνδυασμένων με ελεύθερους κοινόχρηστους χώρους και πολυθεματικά πάρκα αθλητικών δραστηριοτήτων και τουρισμού αναψυχής.

Περιορίζεται κατά το δυνατό η εγκατάσταση στην Κρήτη μεγάλων επενδύσεων μονοθεματικού τουρισμού, σύμφωνα με το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης, οι οποίες εφόσον εμπίπτουν εντός των περιοχών με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου ή και σε ζώνες τοπίου διεθνούς, εθνικής ή περιφερειακής σημασίας θα είναι ήπιου ή πρότυπου χαρακτήρα. Επιδιώκεται σταθερά η βελτίωση της απόδοσης του κλάδου και της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος στο πλαίσιο της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής καθώς και η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως προϋπόθεση για την επιβίωση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς του.

Πύλες του δικτύου μεταφορών

Το οδικό δίκτυο διασυνδέεται με <u>τις διεθνείς και διαπεριφερειακές λιμενικές και αερολιμενικές πύλες</u> της Κρήτης και διαμορφώνεται σύστημα μεταφορών, το οποίο συγκροτείται:

- από τις διεθνείς λιμενικές πύλες Ηρακλείου και Σούδας,
- την διεθνούς εμβέλειας αερολιμενική πύλη Ηρακλείου και την διεθνούς εμβέλειας αερολιμενική πύλη Χανίων,
- την αερολιμενική πύλη διαπεριφερειακής εμβέλειας Σητείας,

- τις διαπεριφερειακής εμβέλειας λιμενικές πύλες Καστέλι, Ρέθυμνο και Σητείας,
- τον εξειδικευμένο λιμένα εμπορευματικό λιμένα στο Τυμπάκι, που θα πρέπει να επαναξιολογηθεί ο χαρακτήρας του και κυρίως οι προτεραιότητες για τα έργα υποδομής, λόγω της πολιτικής αστάθειας στο χώρο της ΝΑ Μεσογείου.

Επιδιώκεται ο προσδιορισμός του λειτουργικού χαρακτήρα και η αξιοποίηση του υλοποιημένου δικτύου των μαρινών, που με τη σειρά τους συγκροτούν εν δυνάμει δίκτυο πυλών εισόδου στην Κρήτη, με κατά προτεραιότητα άξονες αναφοράς τα νησιά των Περιφερειών του Νότιου και του Βόρειου Αιγαίου και του Ιονίου.

Συνεχίζεται η προετοιμασία των απαιτούμενων μέτρων και παρεμβάσεων, καθώς και οι δράσεις για την εξεύρεση των βέλτιστων πηγών χρηματοδότησης για την αντικατάσταση του Α/Δ Ηρακλείου από νέο σύγχρονο Α/Δ στο Καστέλι Πεδιάδος.

Προγραμματίζεται η μετά την αντικατάσταση κατάλληλη χρήση του χώρου του υφιστάμενου αεροδρομίου Ν. Καζαντζάκης.

Προσδιορίζονται οι περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου» οι οποίες ενοποιούν τις περιλαμβανόμενες στο δίκτυο «Φύση 2000» εκτεταμένες περιοχές και τις ζώνες και μεμονωμένα στοιχεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος και οι οποίες συγκροτούν ενιαίο δίκτυο σε μεγάλες χωρικές ενότητες, στις οποίες εντάσσονται και όλα τα νησιωτικά σύνολα, μικρότερα ή μεγαλύτερα.

Σε εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης για το Τοπίο, εντοπίζονται οι ακόλουθες εννέα χωρικές ενότητες «τοπία ιδιαίτερης σημασίας» εντός του ενιαίου δικτύου των «περιοχών με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου.

Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του παράκτιου, νησιωτικού και ορεινού χώρου

Προτείνεται ο σταδιακός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης για παραθεριστική κατοικία, με διοχέτευσή της κατά το δυνατόν στο δίκτυο των οικισμών και θεσπίζονται μεγαλύτερες αρτιότητες σε ευαίσθητες κατηγορίες χρήσεων (παράκτιες εκτάσεις, γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, κ.λπ.).

Λαμβάνονται και θεσμοθετούνται σε εθνικό επίπεδο, αλλά και από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, μέτρα για την κατάργηση των εν ισχύ παρεκκλίσεων αρτιότητας και κατάτμησης.

Με στόχο την προώθηση ήπιων μορφών πολυθεματικού οργανωμένου τουρισμού, εναλλακτικού και ποιοτικά αναβαθμισμένου τύπου οριοθετούνται οι παρακάτω ευρείες ζώνες τουριστικής ανάπτυξης και καθορίζονται όροι και προϋποθέσεις. Οι κατευθύνσεις για τον λοιπό - εκτός των ως άνω οριζόμενων ζωνών - παράκτιο «εκτός σχεδίου» χώρο είναι η θεσμοθέτηση αυστηρότερων διατάξεων, από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Ορίζονται, ως παράκτιες ζώνες αστικής / τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής / περιβαλλοντικής αναβάθμισης οι ζώνες: (1) από Παχιά Άμμο έως Σέλλες περί τον Άγιο Νικόλαο, (2) από Ανώγεια Μιλάτου έως Φόδελε περί το Ηράκλειο - Χερσόνησο, (3) από Μπαλί έως Σέλια περί το Ρέθυμνο - Γεωργιούπολη και (4) από Αλμυρίδα έως Κολυμπάρι περί τα Χανιά.

Πέραν των γενικών κατευθύνσεων, που προαναφέρονται ειδικά ως προς τη μορφή της τουριστικής δραστηριότητας, απαιτείται αλλαγή του τρόπου μεταχείρισης των συγκεκριμένων κρίσιμων ζωνών, με ανάληψη δράσεων αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με εργαλεία τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και τις ειδικές ρυθμίσεις, ώστε να επιτευχθεί η εξυγίανση και η περιβαλλοντική / ποιοτική αναβάθμισή τους. Ταυτόχρονα, αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού η έγκριση νέων αιτημάτων για ανάπτυξη μορφών μονοθεματικού μαζικού τουρισμού. Ειδικότερα, προωθούνται κατά προτεραιότητα, μεταξύ άλλων,

- η αναβάθμιση και μετατροπή υφισταμένων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές και
- κατά περίπτωση η κατασκευή νέων καταλυμάτων 3, 4 και 5 αστέρων.
- Η κατασκευή τους θα οδηγείται κατά προτεραιότητα εντός σχεδίων πόλεων, ορίων οικισμών και ζωνών χρήσεων γης που επιτρέπουν τη χωροθέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Σε ό,τι αφορά στους όρους της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, ορίζονται ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια γηπέδου τα είκοσι (20) στρέμματα και μέγιστη πυκνότητα 8, 9 και 10 κλινών/ στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων, αντιστοίχως.

Ορίζονται ως παράκτιες ζώνες ελέγχου οικιστικής / τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής/ περιβαλλοντικής αναβάθμισης οι ζώνες: (1) από Καλυβιανή έως Ναυπήγεια περί το Καστέλι, (2) στην ευρύτερη περιοχή του Μόχλου Σητείας, (3) από Διόνυσο έως Παπαδόκαμπο περί την Σητεία, (4) από Ασπρόλιθο Γούδουρα έως και Βάτο Μύρτου περί την Ιεράπετρα, (5) από Μάταλα έως Φραγκοκάστελο, στη

νότια ακτή των Π.Ε. Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων και (6) από Αγία Κυριακή έως και Ανύδρου, ανατολικά της Παλαιόχωρας.

Πέραν των γενικών κατευθύνσεων, ειδικά ως προς την τουριστική δραστηριότητα επιδιώκεται η ανάπτυξή τους με ήπιους και ποιοτικούς όρους, κυρίως ως προς τον βαθμό χωρικής συγκέντρωσης, ώστε να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις τουριστικές δραστηριότητες του βόρειου άξονα. Λαμβάνονται μέτρα ώστε να αποφευχθεί η επανάληψη των σημερινών κακών πρακτικών του μονοθεματικού μαζικού, μη ολοκληρωμένου τουρισμού και επιδιώκεται η παροχή υπηρεσιών υψηλού ποιοτικού επιπέδου.

Ειδικότερα, προωθούνται κατά προτεραιότητα, μεταξύ άλλων,

- οι σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές, η παροχή κινήτρων για εκσυγχρονισμό υφιστάμενων τουριστικών μονάδων,
- ο περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστέρων.
- Η κατασκευή τους θα οδηγείται κατά προτεραιότητα εντός σχεδίων πόλεων, ορίων οικισμών και ζωνών χρήσεων γης που επιτρέπουν τη χωροθέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Σε ό,τι αφορά στους όρους της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, ορίζονται ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια γηπέδου τα δέκα (10) στρέμματα και μέγιστη πυκνότητα 8, 9 και 10 κλινών/στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων, αντιστοίχως.

Ορίζονται ως παράκτιες ζώνες ήπιας οικιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης, ποιοτικής/ περιβαλλοντικής αναβάθμισης και προστασίας/ ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων οι ζώνες της ανατολικής και της δυτικής ακτής του νησιού, καθώς και η ζώνη στην ευρύτερη περιοχή της Σούγιας Χανίων, διότι διαθέτουν προϋποθέσεις ανάδειξης του τοπίου και των πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Ειδικά, ως προς την τουριστική δραστηριότητα, προωθείται η ανάπτυξη διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος υψηλών προδιαγραφών καθώς και ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού (αγροτουρισμού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.λπ.), με παροχή υπηρεσιών που να διαφοροποιείται από το κυρίαρχο μοντέλο μαζικού τουρισμού ως προς τους πόρους που αξιοποιούνται, το βαθμό χωρικής συγκέντρωσης, καθώς και τη χρονική περίοδο ανάπτυξής τους.

Ταυτόχρονα, προωθείται η προστασία και ανάδειξη της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς και η εξυγίανση της υπάρχουσας κατάστασης.

Η ανάπτυξή τους θα επιδιωχθεί με εργαλεία τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και με εξειδικευμένο φυσικό σχεδιασμό, όρους και περιορισμούς στη δόμηση και έλεγχο της καταλληλότητας και συμβατότητας των χρήσεων. Ειδικότερα, επιδιώκεται:

- η προσαρμογή της τυπολογίας των υφισταμένων καταλυμάτων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών και των ειδικών εναλλακτικών μορφών που τις υποστηρίζουν,
- η αναβάθμιση και μετατροπή υφισταμένων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές ήπιας ανάπτυξης (οργανωμένοι υποδοχείς ήπιας ανάπτυξης, σύνθετα καταλύματα ήπιας ανάπτυξης), και
- ο περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων μονοθεματικού τουρισμού σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστέρων.
- Σε ό,τι αφορά στους όρους της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, ορίζονται ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια γηπέδου τα δεκαπέντε (15) στρέμματα και μέγιστη πυκνότητα 8, 9 και 10 κλινών/ στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων.

Στο σύνολο του μικρού νησιωτικού χώρου, παράλληλα με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και

πολιτιστικού περιβάλλοντος, θα αποκαθίστανται – όπου συναντώνται - τα υπάρχοντα παραδοσιακά κτίσματα και κάστρα και θα δημιουργούνται μονοπάτια και μικρές υποστηρικτικές υποδομές για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Συγχρόνως, πρέπει να αντιμετωπιστεί, με πρόγραμμα που θα καταρτιστεί από τον Φορέα Διαχείρισης, ο έλεγχος του αριθμού και της κίνησης των πολυπληθών επισκεπτών, με δημιουργία μονοπατιών και μικρών υποδομών, όπου θα δύνανται να κυκλοφορούν.

Ορίζονται ως περιοχές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης/ οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, οι περιοχές

- στην Π.Ε. Λασιθίου, (1) ανατολικά της Σητείας και δυτικά του Παλαίκαστρου, (2) περί τον Ζίρο, Χανδρά, Άγιο Γεώργιο, Καλαμαύκη, Κατσιδώνιο, Επισκοπή (3) περί το Ορεινό, Καβούσι, (4) περί τον Κριτσά, την Κρούστα – Πρίνα και (5) περί τις Μάλες, στις ΝΑ παρυφές της Δίκτης,

- στην Π.Ε. Ηρακλείου, (1) στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη, από Φανερωμένη έως Κρουσώνα, (2) στα Αστερούσια, από δυτικά από τον Λέντα έως τις Τρεις Εκκλησιές (3) στα Αστερούσια, περί τον Τσούτσουρα και (4) περί την Άνω Βιάννο, στις ΝΔ παρυφές της Δίκτης,
- στην Π.Ε. Ρεθύμνης, (1) από Σπήλι έως Γερακάρι, Βαθιακό και Φουρφουρά, στον Κέδρο και στις ΝΔ πλαγιές του Ψηλορείτη, (2) από Μονή Αρκαδίου έως Ανώγεια, στις ΒΔ παρυφές του Ψηλορείτη και (3) στους ημιορεινούς όγκους από Επισκοπή έως Σέλια με ενσωματωμένο πλήθος κηρυγμένων παραδοσιακών οικισμών και στον ορεινό όγκο Ασή Γωνιά, Καλλικράτη, Μυριοκέφαλα, στην Π.Ε. Χανίων, και
- στην Π.Ε. Χανίων, (1) στις ανατολικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σφακιά έως και δυτικά του διδύμου Βάμμος - Βρύσες, στις βόρειες από Θέρισο και Κεραμιά και στις δυτικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σούγια - Οροπέδιο Ομαλού έως και Μεσκλά, (2) στους ορεινούς όγκους της Κισσάμου, στην ευρύτερη περιοχή Έλος, Βλάτος, Σηρικάρι και (3) της νήσου Γαύδου.

Στις παραπάνω ζώνες προωθείται η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και των σχετικών με την ανάπτυξη του τομέα πολυδραστηριοτήτων (πολιτιστικός, συνεδριακός, εσωτερικός, ορεινός, διατροφικός, χειμερινός, κοινωνικός, αγροτικός και αθλητικός, κλπ), με στόχο την επέκταση της τουριστικής περιόδου και τη μείωση των εντάσεων που ασκούνται από την σημερινή μορφή ανάπτυξης των δραστηριοτήτων κατά τη θερινή περίοδο και μόνον στον παράκτιο χώρο.

Η υλοποίηση του έργου του νέου αεροδρομίου στο Καστέλι αποτελεί βασικό στόχο του παρόντος ΠΧΠ, με προγραμματικές προϋποθέσεις που θα διασφαλίζουν την μεγαλύτερη δυνατή προστασία της γεωργικής γης καθώς και την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών για την κατασκευή και λειτουργία του αερολιμένα, όπως αναλυτικά οι τελευταίοι προβλέπονται από την ΜΠΕ. Απαιτείται να καθοριστούν όρια, να μελετηθούν και να θεσμοθετηθούν άμεσα χρήσεις γης για το σύνολο της περιβάλλουσας περιοχής. Συγχρόνως, θεωρείται έργο πρώτης προτεραιότητας η αναβάθμιση του υπάρχοντος αεροδρομίου, με βελτίωση της λειτουργικότητας του αεροσταθμού και της πλευράς εδάφους. Επιδιώκεται σε μόνιμη βάση, αλλά και ειδικότερα για την περίοδο που θα μεσολαβήσει έως την κατασκευή του νέου, η ουσιαστική συλλειτουργία των δύο διεθνών αεροδρομίων Χανίων και Ηρακλείου, προκειμένου να αποφορτιστεί το τελευταίο και να υπάρξει ορθολογικότερη κατανομή των αφίξεων/αναχωρήσεων επισκεπτών σε μεγαλύτερο γεωγραφικό εύρος στο νησί.

Προς την ίδια κατεύθυνση θα πρέπει να κινηθούν και οι διαδικασίες αναβάθμισης του Α/Δ Σητείας, που έχει αντικείμενο την κατασκευή νέου κτιρίου αεροσταθμού και

τη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου. Επιδιώκεται να αποκτήσει σύντομα τη δυνατότητα να αναλάβει πιο αναβαθμισμένους και ενεργούς ρόλους και να συμβάλει στην αποφόρτιση των πιέσεων που ασκούνται στα δυο διεθνή Α/Δ.

Το δίκτυο ελικοδρομίων εξακολουθεί να παραμένει σχεδόν ανύπαρκτο και θα πρέπει το επόμενο διάστημα να πυκνώσει, τουλάχιστον για την εξυπηρέτηση των πλέον δυσπρόσιτων οικιστικών κέντρων της Περιφέρειας, αλλά και σε συνδυασμό με την κρουαζιέρα. Όσον αφορά την πρόβλεψη για δημιουργία δικτύου υδατοδρομίων, θα πρέπει να εκπονηθεί ειδική Μελέτη Σκοπιμότητας.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Προωθείται η:

- αξιοποίηση των σημαντικών επενδύσεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα λιμάνια, τις μαρίνες και τα αλιευτικά καταφύγια της Κρήτης με τη λειτουργική ιεράρχηση του ρόλου τους, την αισθητική τους αναβάθμιση ως πυλών εισόδου της νήσου και την συμπλήρωσή τους με ανάλογες υποδομές.
- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των λιμανιών Ηρακλείου και Σούδας στην περιοχή της ΝΑ Μεσογείου, καθιέρωσή τους ως αφετηριακά ή βασικά λιμάνια – στάσεις της κρουαζιέρας στην Μεσόγειο και ένταξη των λιμένων Ρεθύμνου, Σητείας και Αγ. Νικολάου στο δίκτυο λιμένων κρουαζιέρας μικρής κλίμακας.

Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων λοιπής τεχνικής υποδομής

Συγχρόνως πρέπει να καταβληθεί νέα προσπάθεια για τη δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων σε όλα τα λοιπά οικιστικά κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων και στις αναπτυσσόμενες οικιστικά παραλιακές περιοχές, και κατά προτεραιότητα σε: Νεάπολη, Μίλατος, Παλαίκαστρο, Κουτσουράς, Αρκαλοχώρι/Ευαγγελισμός, Άνω Βιάννος, Πεζά, Μοίρες, Λέντας, Κερατόκαμπος, Πέραμα, Κουλούκωνας, Σπήλι, Γεωργιούπολη - Επισκοπή, Βάμμος /Βρύσες, Χώρα Σφακίων, Κολυμπάρι, Κάντανος, Παλαιόχωρα, Λουτρό και Σούγια.

Στο παρόν Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο υιοθετείται το «Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων Κρήτης» το οποίο στηρίζεται στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες, ενσωματώνει και αναβαθμίζει όλες τις υφιστάμενες δομές, με στρατηγική κατεύθυνση τη μείωση αποβλήτων και με στόχο την αύξηση της ανακύκλωσης και τη μείωση του υπολείμματος προς τελική διάθεση, προκρίνοντας παράλληλα δίκτυο συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών και ειδικών αποβλήτων.

Στις προβλεπόμενες παράκτιες ζώνες «ήπιας οικιστικής / τουριστικής ανάπτυξης και προστασίας / ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων» και «οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων / ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους» μπορεί να υπηρετηθεί αποτελεσματικά η καθοριστικής σημασίας προώθηση προγραμμάτων συμπληρωματικότητας της τουριστικής δραστηριότητας με τον αγροτοδιατροφικό τομέα που αποτελεί βασικό κρίκο της βιωσιμότητας όχι μόνο του γεωργικού τομέα της Κρήτης, αλλά και της οικονομίας της συνολικά. Στις ως άνω περιοχές προωθείται παράλληλα και η εγκατάσταση οργανωμένων τουριστικών εγκαταστάσεων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 της παρούσας.

Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ)

Πέρα από τις ζώνες όπου ασκούνται οι δραστηριότητες του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα, υποδεικνύονται οι εξής περιοχές στις οποίες θα αναζητηθεί κατά προτεραιότητα η Οργανωμένη Ανάπτυξη Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ):

- παράκτιες ζώνες αστικής / τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής / περιβαλλοντικής αναβάθμισης της βόρειας ακτής, για δραστηριότητες αναβάθμισης των υφισταμένων ξενοδοχειακών/ τουριστικών μονάδων,
- παράκτιες ζώνες ελέγχου οικιστικής / τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής / περιβαλλοντικής αναβάθμισης, για δραστηριότητες ξενοδοχειακών / τουριστικών μονάδων και
- ζώνες οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων / ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους.

Ως περιοχή με μειονεκτικά χαρακτηριστικά, λόγω δυσμενούς προσπελασιμότητας, αλλά μεγάλου ενδιαφέροντος, λόγω των στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που ενσωματώνει, θεωρείται η κατά μήκος του σημερινού (και της προτεινόμενης συμπλήρωσής του προς τη Γαύδο) ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 και προσδιορίζονται ως ΠΟΑΔΠ και συγχρόνως ως ΠΕΧΠ, δίνοντας έμφαση ως προς τον χαρακτηρισμό της ως ΠΟΑΔΠ στην τόνωση των πολυδραστηριοτήτων και της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και ως ΠΕΠΧ, στην απαίτηση να καταστρωθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενεργειών και έργων, κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης, για την ανάδειξη των τοπίων, την προστασία και την αποκατάσταση των στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την εν γένει διαχείρισή της. Το πρόγραμμα μπορεί να οργανωθεί σε γεωγραφικές ενότητες, με αναφορά σε υπαρκτούς και σήμερα πόλους δραστηριοτήτων σε ορεινά δυναμικά οικιστικά κέντρα.

Όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος

Μεταξύ άλλων, εκπόνηση Τομεακής Μελέτης για την ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου στην Περιφέρεια Κρήτης η οποία θα περιέχει κατευθύνσεις προς τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Χάρτης 3: Η χωρική οργάνωση του τουρισμού μέσα από την ανάλυση του νέου ΠΧΠ Κρήτης

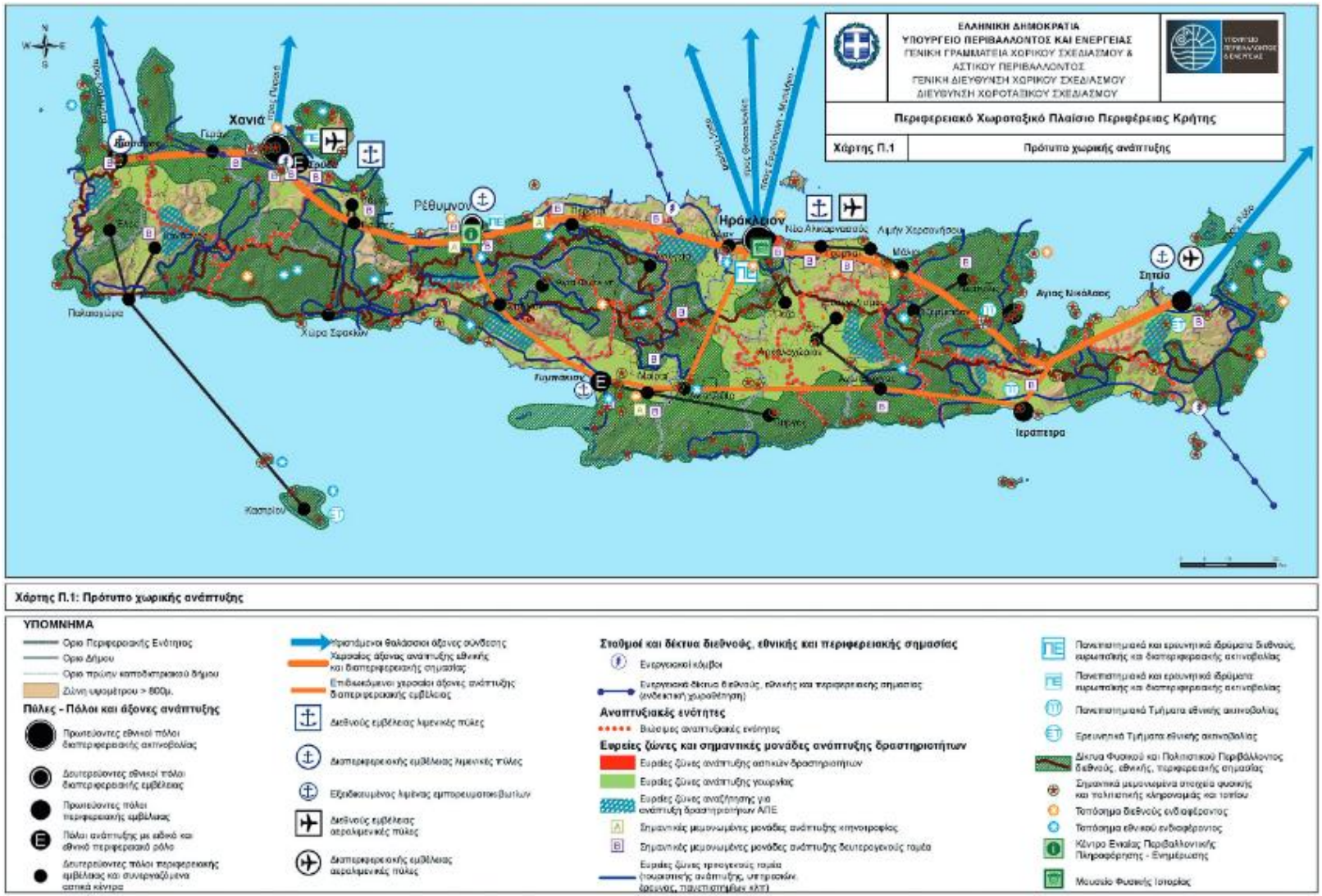

Η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε από το ΙΝΣΕΤΕ στο πλαίσιο της Πράξης:
«Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του»
με κωδικό MIS 5003333, η οποία εντάσσεται στο **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020" και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**